

Абдуҳамид ПАРДА

ТАНЛАНГАН АСАРЛАР

V ЖИЛД

# ДЎСТНОМА

*достонлар*

«OYDIN» нашриёти

Тошкент

2021

УЎК: 821.512.133-343.4  
КБК: 84(5Ўзб)  
П 21

**Пардаев А.**

Танланган асарлар V жилд. Дўстнома  
(достон) [Матн]: назм / А.Пардаев. – Тош-  
кент: «OYDIN» нашриёти, 2021. – 304 б.

*Абдуҳамид Парда Танланган асарларининг бешинчи жилдидан Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, адиб, олим ва таржимон, шоирнинг дўсти марҳум Ғулом Каримийга бағишланган «Дўстнома» достони жой олган.*

*Шоир дўсти Ғулом Каримий тимсолини гавдалантириш билан бирга замондошлари қиёфасини ҳам яратган ҳолда давр нафасини ифода этади.*

*Достонга, шунингдек, шоирнинг устозлар ва қаламкаш дўстларига бағишланган ҳазил тўртликлари ҳам киритилган.*

ISBN 978-9943-6338-5-8

© Абдуҳамид Пардаев  
«Танланган асарлар»  
© «OYDIN» нашриёти, 2021

## БАДИЙ ҲУЖЖАТЛИ ЛАҲЗАЛАР

Адабиётимиз тарихида «Тўтинома», «Муҳаббатнома» тарзида битилган асарлар мавжуд. Мазкур йўналишдаги асарлар Абдуҳамид Парданинг «Дўстнома»си эвазига кўпайди.

«Дўстнома»ни ўқиб чиқиб, бу ҳақда қалам тебратишга аҳд қилдим ва ўйлай-ўйлай юқоридаги сарлавҳани маъқул топдим. Бу китобни бир қўлга олибоқ охиригача ўқидим. Кейин айрим ўринларини ўқийман дедиму яна тўла ўқиб чиққанамни билмай қолдим.

«Дўстнома» достони шоирнинг қадрдони, шарқшунос олим Ғулом Каримга бағишланган. Ғулом Каримнинг ажойиб дунё кезган олим – шарқшунослиги, адаблиги, шоир ва таржимонлиги, муҳими буюк дўст ва меҳмоннавоз бағрикенглиги бирма-бир талқин қилинар экан, муаллиф жуда ажиб лирик чекинишлар қилиб, ўз таржимаи ҳолини ҳам дoston таркибига узвий қисм сифатида жойлай олган.

Дoston билан танишиш асносида олим ва инсон Ғулом Карим китобхон кўзи ўнгида Шахс сифатида гавдаланади. Айни пайтда унинг муҳитидаги ҳамшаҳар ва дўстлари Тошпўлат Аҳмад, Абдунаби Ҳамро, Темир Қурбон, Абусаид, Манзар, Нурбой Жаббор, Ибодулла Шоймардонов, Абдусаттор ва Равшанлар, Жўра Фозилу Нурёғди Тошев сингари адиб, шоир, олимлар ҳақида ҳам эсдаликсифат маълумотлар берилади, уларнинг шахси ва ижоди тавсифланади.

Биз маълумоту тавсифлар деган мисралар орасида мутафаккирона ҳикматлардан қолишмайдиган байтларнинг ҳам мавжудлиги дostonнинг бадиий-ғоявий қимматини оширади:

*Адабиёт қароргоҳи адолатнинг  
Кушандаси адолатсиз разолатнинг.*

«Кошифи инсондир комил муаллим», дея устознинг бебаҳо фаолиятини улуғлаган Абдуҳамид Парда илм ва олим ҳақида мулоҳаза юритади:

*Атомдан қудратли ҳар теран билим,  
Тошда гул ундирар соҳиби илм.  
Билимсиз ҳар бир кас заиф риштадир,  
Билимли бамисли ҳур – фариштадир.  
Билимсиз бошингга минг савдо солар,  
Билимли дилдаги бор дардинг олар.*

«Дўстнома» муаллифи баралла даъват қилади:

*Дўстсиз бўлма, инсон, бўлсанг ҳам отсиз!*

Ва Ғулом Каримнинг Абдуҳамид Парда ҳаёти ва ижоди йўлидаги таъсири қайд этилиб, чин юракдан мулозамат изҳори тизилади:

*Домла, манглайимга битилган Зот – Сиз!  
Сиз боис очилган қалбимнинг кўзи,  
Сиз боис залворли Ҳамиднинг сўзи,  
Сиз боис битилган неча ашъорим,  
Сиз боис покиза номусу орим...  
Сиз боис ёр бўлар тоғларим васли,  
Сиз боис шоири замонман асли...*

Муаллифнинг улуғ дўсти содиқ ҳақидаги мисралари жуда дилкаш:

Дўстларим бор – минг бир турфа дардга дармон, дер экан, навбат Ғулом Каримга келади:

*Минг биттага арзир ёлғиз Ғулом Карим,  
Қиёматли биродарим, қон жигарим! –  
Яратганга умр буйи қайта-қайта,  
Ўтажакман шукроналар айта-айта.  
Зуваламни ихлос билан ийлаган Ҳақ,  
Ғуломжондай чин дўст билан сийлаган Ҳақ!*

Шоир дўсти шахсини миллат тақдири билан узвий алоқада тасаввур этиб фахрланади:

*Уламосиз – илмпешасиз,  
Олмос ила гавҳар тешасиз.  
Ҳофиз тилин билар аллома,  
Қўлингизда сеҳрли хома,  
Севса барча ўз касбин сиздай,  
Буюк миллат бўлмасди биздай...*

Достоннинг муаллифи ўзини бир қуш ҳисобласа – шаҳпар деб Ғулом Каримни ва навбатдаги қанот деб Темур Қурбонни айтади. Асарда иккинчи дўстга ҳам кўп саҳифалар ажратилган. Шоир Темир Қурбонинг тил ва адабиёт фанидан дарс берувчи рафиқаси ва фарзандлари ҳам зикр этилади: Темир Қурбон –

*Икки қизу бир ўғилнинг қиблагоҳи,  
Адабиёт муаллими суйган Моҳи.  
«Хоним» дея забонидан томади бол,  
Ҳаммага ҳам насиб қилсин шундай иқбол.*

Темир Қурбоннинг касбий фаолияти қоракўллик Чори Насриддинов ҳақидаги мисраларда аниқлашади:

*Қоракўллик Чорининг ҳам йўқ қиёси,  
Бесарҳаддир унинг билим миқёси.  
Форма кейиб юрар Темир Қурбон каби,  
Умарали домла мисол нозик таъби...  
Жондан севар адабиёт обидларин,  
Тайёрлайди Қуроли куч зобитларин...*

Муаллиф яқин дўсти Темур Қурбонга қаттиқ дакки беради:

*Қилар иши қовушмас ҳеч ҳақ сўзига,  
Зуғум қилар энг аввало у ўзига.*

Бунинг боиси адабиётшунос олим бўлгани ҳолда бошқа соҳада хизмат қилишию айрим истеъдод со-

ҳиблари каби майга мойиллигидир. Шоир зора гапим таъсир қилса деб, ушбу сатрлар муаллифи гувоҳ бўлган Ғулوم Карим меҳмондорчилигидаги бир манзарани ночор келтиради:

*Темир Қурбон оғзи тинмай чулдирарди,  
Қитиғимга тегиб, мени кулдирарди.  
Икки гапин бири фақат шароб бўлди,  
Ича-ича бу сафар ҳам хароб бўлди...*

Биз шеър ушбу илм аҳлининг қайси биримиз бундай ҳолларга тушмаганмиз? Тушганмиз. Бироқ бу байтларни ўқиб ҳам жилмаямиз, ҳам Темир Қурбон ижоди ва соғлиги учун чин дилдан куюнамиз.

Ундан шунингдек, саксонга яқин адиб, шоир, олим, муҳаррир, журналистлар ҳақидаги ҳар бири фақат тўрт сатрдан иборат ўртоқлик ҳазиллари жой олган. Тўпلام гоҳ жиддий юксак парвозли, гоҳ пастроқ ҳазин овозли, гоҳ жайдари қув истехзоли оҳангларнинг шалодадай аралашиб келишига асосланган шеърият гулдастаси сифатида эътиборни тортади.

Ушбу тўпلامдан мен шундай завқландимки... ва шундай бир фикр ҳам туғилдики, жайдарилик (самимияти, мулоҳазаларнинг узун-қисқалиги, ўйланган-ўйланмаганлиги, кулиб туриб қақшашию, қақшаб туриб кулишга асосланган негизи билан) шеъриятимиз миллийлигини таъминловчи ажиб хусусияти эканига яна бир карра ишонч ҳосил қилдим.

Бу китоб ушбу замонамизнинг ўзига хос тазкираи шуаросию тазкираи удабою уламози сифатида ярим асрдан сўнг росаям қадрланади. Чунки бу мўъжаз мисраларда Абдуҳамид шоирона идрок камераси билан атрофидаги кишларнинг бир неча лаҳзалик ҳатти-ҳаракатларини шеърий сувратга олган.

Бу «қисқа метражли» дostonчага Умарали Норматов Иброҳим Ҳаққуллар, Рауф Парфию Усмон Азимлар, Иброҳим Ғафурову Ойдин Ҳожиевалар, Нажмиддин Комилову Ошиқ Эркинлар, Қодир Мирмуҳаммедову Эркин Аъзамлар, Султонмурод Олиму Набижон Боқийлар, Маҳмуд Ҳасанию Маҳмуд Саъдийлар, Азим Суюну

Тоҳир Қаҳҳорлар, Иқбол Мирзою Салим Ашурлар, Фа-рида Афрӯзу Қозоқбой Йўлдошевлар, қўйингки ҳатто менга ўхшаш чала олиму чала шоирларгача сувратга тушишган.

Шоир шундай усуллар топадики, қоплондай қаҳри қаттиқ адабиётшунос ҳам бу мисраларни ўқиб ўз қаҳ-қаҳасини тиёлмаслиги аниқ. Улар орасида Кутлибека шои-рамизга аталган ҳазил тўртлик алоҳида ўрин тутеди:

*Миразиз Аъзам акамиз овутармиш,  
Сувлар сениб, оташ тафтин совутармиш.  
Оғир ишлар қилдирмас ҳеч, лекин баъзан  
Шундай зотга кўрпа-тўшак қовутармиш.*

Ушбу «ёпиқ камера»да олинган манзара шундай икки азиз шеърят заҳматкашлари ҳаётидан Лев Тол-стойчалик совуққонлик билан яратилган. Ҳар бир мисра худди сизни қитиқлаётгандек кулдирмасдан қўймай-ди. Шоирнинг афанди усулига зехн солинг, биринчи мисра:

Миразиз Аъзам акамиз овутармиш  
микан? Ё:

Миразиз Аъзам акамизни Кутлибека овутармиш  
микан?

Иккинчи мисра идроки ҳам олимларни доводирата-ди, албатта. Иккинчи байт мендай мумтоз адабиёт му-тахассиси учун ҳам икки маъноли: менимча: Кутлибека Миразиз Аъзамга кўрпа-тўшак қовутармикан?

Ёки аксимикан?

Бу қалтис ҳазилларни бутун самимият, жиққа ҳа-зил сифатида қабул қилмоқ ва холисанлилло, ҳар икки шоирга ҳам омад тилаб қўя қолмоқ лозим.

Абдуҳамиднинг кулдириш усуллари шунчалик ку-тилмаган жойлардан қалқиб чиқадики, анча-мунча юмористлар ҳам бунақа топағон эмаслар. Энг муҳими муаллиф бир тўртликда гоҳ ижодга, гоҳ шахс моҳияти-га тўлиқ тавсифнома бера олади. Мирпўлат Мирзога:

*«Жаҳон адабиёти»нинг хожаси у,  
 Устоз Амир Файзуллонинг «рожа»си у.  
 Қариндошмиз биз Мирпўлат Мирзо билан  
 Худойберди акамизнинг божаси у.*

Бу тўртликнинг биринчи байтиданоқ муҳаррир шахсини китобхон аниқ тасаввур эта олади: ва бешинчи ғилдиракдай туюлган иккинчи жўнгина байтдан мириқиб ич-ичидан кулиб олади...

Султонмурод Олимга бағишланган ҳазил тўртликни мен жиддий ва ҳаққоний мисралар, олим шахси ва фаолияти тўла акс этган шеърий портрет деган бўлардим:

*Навоийни деярли юз фоиз билар,  
 Барча уни Кошифийдай Воиз билар.  
 Минг бир хунар эгаси гар, лекин мудом  
 Маънавият тарғиботин жоиз билар.*

Биз бугун «Бобурнома» асосида Бадриддин Ҳилолий ҳофизасининг кучлилиги, икки «Хамса» матнини ёд билиши ҳақидаги маълумотларни билганимиздек, жамланган Султонмурод Олим ҳақидаги маълумотларни мазкур тўртлик мухтасар ҳолатда келгуси авлодларга етказса не ажаб?...

Бошқа адиб, шоиру олимларни бир тўртликда кашф этган шоир лирик чекинишлар асносида ўзини тўла-тўқис, ҳатто авра-астаригача кўрсата олган. Муҳими ижодий тадрижини, истеъдоди камолининг жуда узоқ йиллар шаклланганига эътибор қаратган.

Абдуҳамид Парданинг шеърий услубининг қисман жайдарилигини қайд этдик. Бунини шоирнинг ўзи ҳам эслатиб қўйгани янада мароқлидир:

*Каминангиз курама,  
 Айрим гапим бурама...*

Биз гапимиз ибтидосида Абдуҳамид Парданинг ҳазил бағишлов – тўртликларидан мисоллар келтирдик. Унинг Иброҳим Ғафуровга бағишланган тўртлигига юзаки ёндошсангиз, бу тўртлик «ҳаваскор, сўзга нўноқ шоир қалами билан битилган» деб ҳукм чиқарасиз:



*Сир каби хотиржам, Помирдай вазмин,  
Шиддати беқиёс ва лекин азмин.  
Озод домла каби китоб шайдоси,  
Шундан завқи юксак суҳбати базмин.*

ва «азмин, базмин» сўзларида нуқсон кузатасиз. Аслида шоир услуби бу тўртликда олимонадир. Сал мулоҳаза юритсангиз муаллифнинг қофия ночорлигидан эмас, Иброҳим Ғафуровнинг фикр тамкинидан шундай усул қўллаган ва бунда хато йўқлигига амин бўласиз: «Азмин» деганда «азмли», «базмин» – деганда «базмга хос» маъноларини ифодалай олгандир.

Ойдин Ҳожиевага аталган ҳазилдан Иброҳим Ғафуров шахсининг бошқа қирраси намоён бўлади:

*Ойдин опа шеър айтганда эшилармиш,  
Ёмон қараганлар кўзи тешилармиш.  
Рашки ёмон деб эшитдим Акамизнинг,  
Тикилганлар терисини нақ шилармиш.*

Бундай шоирона зарофатлару дилкаш ҳазиллар «Дўстнома» китобининг ҳар бир саҳифасида чамандаги гуллардай кўзга ташланади.

**Ваҳоб РАҲМОНОВ,**  
*филология фанлари номзоди.*

# ДЎСТНОМА

достон

Қиёматли биродарим  
Ғулом КАРИМИЙга

*Бу бўстонда дўстлар этмаса кўмак,  
Насиб бўлмас мақсад гулини термак.*

Саъдий ШЕРОЗИЙ

## БИРИНЧИ КИТОБ

### МУҚАДДИМА

Не савдолар кўрмади бошим,  
Не бир зотлар ҳамроҳ-йўлдошим.  
Дилимда завқ, тилимда ялла,  
Эл-юрт кездим мен ҳам бир палла.  
Қолмаган ҳеч қилмаган ишим,  
Ҳеч қолипга сиғмас қилмишим.  
Кимлар учун шамдай ўчганман,  
Тошкентда минг жойга кўчганман.  
Кўча-кўча ўғил-қиз топдим,  
Шону шуҳрат ортидан чопдим.  
Дарё қилиб кўзим ёшини,  
Ичдим мусофирлик ошини.  
Минг дард тортиб, бўлганман хаста,  
Ҳамон гули тарга пайваста.  
Дейман: топсам минг бир баҳона,  
Париваш васлига шоҳона,  
Етсам шитоб, шароби ишқ маст  
Айласаю мурод берса даст!  
Ўтиб минг бир аср, минг замон,  
Мажнунлигим қолмаган ҳамон.  
Ҳамон шайдо шоҳона шеърга,  
Мурид Ҳазрати Алишерга.  
Юрагимда йўқ ортиқ савол,  
Ҳаёт – аввал-охир безавол!

Зиёда кун сайин қиммати,  
Бисёрдан ҳам бисёр ҳиммати.  
Тақдир ўзи тортди равон роҳ,  
Ва иккимиз айлади ҳамроҳ,  
Дўстлашганмиз баҳаққи Худо,  
Бемаврид ҳеч қилмагай жудо.  
Адо айлаб дўстлик низомин,  
Ҳақ васлига етайлик, омин!

\* \* \*

Наинки минг йиллик қадрдон дўстмиз,  
Ялакат пайваста мағизмиз-пўстмиз.  
Тоғлар кучоғида тошган каби сой,  
Само оғушида яйрагандай ой,  
Адирда қизғалдоқ очгандай чирой,  
Яйловда гижинглаб югургандай той,  
Алвон атиргулдай латофатга бой,  
Товада тобига келган каби мой,  
Бамисли бахт қуши Ҳумоюн-Ҳумой,  
Қалбим меҳробидан олгансиз Сиз жой!  
Нечун қадрламай қалбим бадрини,  
Сиз боис англадим дўстлик қадрини.  
Навоий даҳоси нур олар ундан,  
Жомий улуғлиги аслида шундан.  
Бандасин бўлмаса суянган тоғи,  
Гуллаб яшнамагай ҳеч кўнгил боғи.  
Дўсту қадрдонлик қай эл шиори,  
Обод хонадони, обод диёри.  
Ким дўстлар қадрини қўяр жойига,  
Не ажаб, айланса замон бойига.  
Ким фидо айлар жон дўсту ёр учун,  
Офтобдай бошига кўтаргай очун.  
Дўст билан дилдаги ғуборлар кетар,  
Дўст билан қисқа даст самога етар.  
Дўсту ёринг бўлса мудом ҳамқадам,  
Соя солмас дилга пушаймон-надам.  
Бу калом маъноси фазодай катта,  
Йигитга дўсту ёр қанот, албатта.  
Сипқордим майи ноб дўстлик жомидан,  
Ҳақлиман сўзлашга дўстлар номидан.

Эзгу ният билан тутганча хома,  
Дўстликни шарафлаб битдим «Дўстнома»!

### АРЗИ ҲОЛ

Нолимасман қаттол қисматдан,  
Манглайдаги битик-исматдан.  
Яралганман Ҳақ меҳри билан,  
Юрагимда ишқ сеҳри билан.  
Дўст-ёр билан сийлаган мени,  
Ортиқ талаб айлалдин нени!?  
Ғанимлар ҳам етарли, ё Раб,  
На насроний, на жухуд, араб,  
Ўзбек бўлиб яралган зотман,  
Машрабона қаддим азот ман –  
Ростлаганман, бутун имоним,  
Ҳар жон учун фидо минг жоним!

\* \* \*

Гар заминда икки пойимиз,  
Самовотда асил жойимиз.  
Гар заминда кечар умримиз,  
Юлдузларни куйлар қумримиз.  
Тўрт мучамиз гарчи бири хок,  
Сийратимиз шабнам каби пок.  
Юксак қисмат буюрган тақдир:  
Бизлар учун андоза Ҳақдир.  
Дарвешона турмуш тарзимиз,  
Бисёр минг бир ҳасрат, арзимиз.  
То адолат ғолиб туғимиз,  
Ҳеч шубҳасиз минг ютуғимиз.  
Юзланганмиз Аллоҳга шитоб,  
Қўлимиздан тушмас ҳеч китоб.  
Минг бор шукр, Парвардигор-о,  
Қалбимизга берармиз оро.

### II

Камина Қурама тоғин лоласи,  
Дўстим Ғулом Карим Олот боласи.

Аҳли қишлоқ асли бизнинг доямиз,  
То ҳануз суянган улкан қоямиз.  
Ғубори кўнгилда чанг кўчаларнинг,  
Сурури маст қилар шаън кечаларнинг.  
Ҳатто кеч кузда ҳам терганмиз пахта,  
Илк севги дардида лахта ва лахта  
Қонлар ҳам ютганмиз. Айтай қай бирин –  
Армонли ҳар дилга хотира – ширин.  
Ёз бўйи ҳеч тинмай кетмон чопганмиз,  
Орзу йўлин қишлоқ ичра топганмиз.  
Меҳнаткаш эл-улус бошлаган йўлга,  
Ҳаёт қомусини тутқазган қўлга.  
Гар баъзан кўзимиз ёшлаган улар,  
Бизни тўғри йўлга бошлаган улар.  
Бу айём ўзгача турмушнинг тарзи,  
Бизнинг давримизда ўқувчи фарзи,  
Теран билим, аъло хулқ бўлган мудом,  
(Эҳтимол, кимгадир ёқмас бу нидом!)  
Компьютер эрмак бугунги кунда,  
Биз эса кундуз не, ҳаттоки тунда,  
Дакки берсалар ҳам онаю падар,  
Китоб ўқир эдик гоҳ тонгга қадар.  
Бир гапни айтайин келди хонаси,  
Мактаб не, қишлоқнинг кутубхонаси,  
Биз учун бамисли Аллоҳнинг байти,  
Бизни адиб қилган болалик пайти.  
Китобхонликдан эл бу кун толгандай,  
Китобхонлар даври ортда қолгандай.  
Бу кун ҳар қадамда минг битта аттор,  
Бу кун чойхоналар саф тортган қатор.  
Ўша-ўша ҳамон гар замин гарди,  
Пул бу кун каттаю кичикнинг дарди...  
Менга сабоқ берган адабиётдан,  
Абдуғани<sup>1</sup> акам чиқмас ҳеч ёддан.  
Шоир ва ёзувчи марҳум устозим,  
Унинг меҳри боис жарангдор созим.  
Қалбимда болалик – мактаб қиссаси,  
Иброҳим домла<sup>2</sup>нинг ҳам бор ҳиссаси.

<sup>1</sup> Абдуғани Ашурув – муаллифнинг она тили ва адабиёт муаллими.

<sup>2</sup> Иброҳим Махсумов - муаллифнинг она тили ва адабиёт муаллими.

Жўра Ҳамро<sup>1</sup> сизга бергандай таълим,  
Мени йўлга солган ҳар бир муаллим.  
Сизга мен ҳар қанча ҳавас қилсам оз,  
Сизда ахир бисёр ҳамнафас-ҳамроз.  
Болалиқдан Сизга дўсти бахтиёр,  
Темир Қурбон, Абдунаби Ҳамро ёр.  
Ниҳоятда юксак бадий таъби,  
Дўст топиш даргумон иккиси каби.  
Абдунаби фақат ёзувчи эмас,  
Шеърларига такрор тан бераман бас.  
Олотдан ҳам келар созин жаранги<sup>2</sup>,  
Ягона армони «Соғинчнинг ранги»<sup>3</sup>:

*«Соғинчнинг рангини излама дўстим,  
Қисматимдай чигал сатрларимдан.  
Нени қидирасан нафас ютиб, жим,  
Қошингдек қорайган қаторларимдан.*

*Ҳаққи рост, ҳар ненинг бор ўзга ранги  
Висолнинг ранги оқ, айрилиқ - қора.  
Гулда - ҳид, болда - тот, сознинг жаранги  
Бироқ, Соғинч ранги мавхум... Начора...*

*Хуллас, мусавирлар кашф этгани йўқ,  
Иста ё истама, Соғинч ранги - сир,  
Соғинчнинг рангини топган кунимиз  
Сен валий бўлгайсан,  
Мен эса - ШОИР!»*

\* \* \*

Темир Қурбон яшар гарчи биз томонда,  
Бир кўрсатар дийдорини ҳар замонда.  
Отабекдай водийга у куёв эрка,  
Мен сингари боқар зотли қўй ва серка.  
Салобатли, ўхшар қай бир муштумзўрга,  
Бобо Кайфий бас келолмас бу майхўрга.

<sup>1</sup> Гулом Каримийга ўрта мактабда адабиётдан таълим берган муаллим, шоир.

<sup>2</sup> Абдунаби Ҳамро журналист, адиб, шоир бўлиш билан бирга яхшигина созанда ва хонанда эканига ишора.

<sup>3</sup> Абдунаби Ҳамро шеъри.

Қатор-қатор иморатлар қуриб қўйган,  
Минг бир пари, минг бир юлдуз уриб қўйган.  
Асил йигит – бели узра белбоғи бор,  
Жаннат каби ғоят гўзал гулбоғи бор.  
Икки қизу бир ўғилнинг қиблагоҳи,  
Адабиёт муаллими суйган Моҳи<sup>1</sup>.  
«Хоним» дея забонидан томади бол,  
Ҳаммага ҳам насиб қилсин бахту иқбол.  
Унашибди тўнғич қизин, бахтин берсин,  
Ишқ-муҳаббат гулбоғидан гуллар терсин!  
Қилар иши қовушмас ҳеч ҳақ сўзига,  
Зуғум қилар энг аввало у ўзига.  
Тополмаган ҳаётдаги ўрнин ҳамон,  
Оғиб кетган қай шубҳали ёғли томон.  
Журфак ёхуд филфақдадир унинг жойи,  
Шу боис ҳам хира тортган офтоб-ойи!..  
Ҳаёт бизни отган, ё Раб, тўрт томонга,  
Токай қарши бориб бўлмас зўр замонга.  
Темир Қурбон ҳам нозиму ҳамда носир,  
Аён унга ижод ичра ҳар аносир.  
Етти иқлим титрар дилдан қилса хитоб,  
«Соғинч ранги» – у чиқарган назмий китоб.  
Ишқ гулзорин мендай эрта-кеч оралаб,  
Минг гўзалга тутар бағрин минг поралаб.  
Наинки минг Нодира, минг Мадинага,  
Мувашшаҳлар ёзар Ира, Иринага.  
Қўллаб юрсин Мирзо Бобур, Убайдийлар,  
Чакки эмас унга мансуб дубайтийлар.  
Зобитларга хос шубҳасиз унда суръат,  
Насрий китоб ҳам чиқарди қилиб журъат.  
Гар астойдил сурса ўткир қаламини,  
Қаламидан олса мендай аламини,  
Минг бир заҳмат билан қора терга тушса,  
Минг ҳасрати минг ҳикоя-шеърга тушса,  
Шароб каби ичса илҳом булоғин ҳам,  
Илиб кетса, не тонг, шуҳрат улоғин ҳам.  
Ҳоли эмас сир-асрордан назмий тори,  
Каримийга бағишланган бу ашъори:

<sup>1</sup> Темир Қурбоннинг турмуш ўртоғи – Санъатхон Қурбонова, тил ва адабиёт муаллимаси.

*Юрак зада бўлиб кетди зорлардан,  
Ёзнинг чилласида ёққан қорлардан,  
Булбуллик даъвосин қилган зоғлардан,  
Дўстим, бизга бирор шеърингни ўқи.*

*Соғиниб яшаш ҳам бахт экан тугал,  
Дийдорлашсак, соғинч азоби тугар.  
Сенинг лутфинг гўзал, сўзларинг дигар,  
Дўстим, бизга бирор шеърингни ўқи.*

*Биримиз шоирмиз, биримиз носир,  
Меҳнатга яраша терамиз ҳосил.  
Бу кун хотирада абадий қолсин,  
Дўстим, бизга бирор шеърингни ўқи...*

\* \* \*

Ўзгача синфдош дўстларнинг ўрни,  
Эслатар ёшликни, қалбдаги кўрни.  
Бирга ичишганмиз шароб деб обни,  
Унутмам ҳеч марҳум Абдуманноб<sup>1</sup>ни.  
Ё Раб, жудоликнинг йўқ ҳеч дориси,  
Ёдимда Ҳожибек бобо вориси<sup>2</sup>.  
Шукр, ҳаёт ахир не бир ҳабибим,  
Абдушукур<sup>3</sup> каби врач-табибим.  
Ён кўшнимиз Неъмат ака ўғлони,  
Мансабдор, муҳайё мудом ош-нони,  
Сизу мендай кўрган куёв, набира,  
Заифаси ўзи каби кабира,  
Фахриддин<sup>4</sup> – мен Сизга исмин айтайин,  
Бағримда унинг ҳам ўз жойи тайин.  
Мени унутмас ҳеч Абдусамад ҳам,  
Азал дўстлик жомин кўрармиз баҳам.  
Ўзгача ҳаттоки қошу кўзгача,  
Синфдош дўстингиз Собир бошқача.  
Каримий, гапимга қилманг эътироз,  
Чори Насриддинга ўхшайди бир оз.

<sup>1</sup> Муаллифнинг синфдош дўсти Абдуманноб Мўминов.

<sup>2</sup> Муаллифнинг синфдош дўсти Руслан Ҳожибеков.

<sup>3</sup> Муаллифнинг синфдош дўсти Абдушукур Холматов.

<sup>4</sup> Муаллифнинг синфдош дўсти Фахриддин Эшбоев.



От сурган мардона ҳарбий соҳада,  
Қолди у ҳам Илоқ деган воҳада;  
Биз каби минг ташвиш билан андармон,  
Пойтахти азимда яшар беармон.  
Қўнгли қолмасин деб Сиздай тўрани,  
Собирнинг курсдоши Равшан Жўрани,  
Достонга киритдим, бас бўлсин омон,  
Йўлимиз тушса бир кун Вобкент томон,  
Аввал кўриб Бобур Амин қишлоғин,  
Сўнг татиб кўрармиз Равшан пишлоғин...  
Талабалик кезлар – сиғмас таъбирга,  
Ижарада турган Сиз билан бирга.  
Қишлоқ рўйхатидан то мен ҳам ўчдим,  
Шаҳри Шош бағрида минг жойга кўчдим.  
Минг бир жафодан ҳам топмаган тўзим,  
Қайлардан термадим мен ҳам ризқ-рўзим.  
Баъзан орзуларга берилганман пуч,  
Кимларга қилмади қисмат мени дуч.  
Қай бир беномуслар бағрим қилди хун,  
Қай бир дўсту ёрим эсларман мамнун.  
Ўзгача нашъаси дўстлик сеҳрининг,  
Унутмасмиз содиқ дўстлар меҳрини.  
Шаҳри Самарқандда олган бой таълим,  
Ҳам тоғавачча ҳам дўстингиз Салим.  
У билан қаршилаб неча шаҳарни,  
Кезгансиз беармон кўҳна шаҳарни.  
Бу кун Олот ичра обрўи катта,  
Қишлоқда қўлма-қўл бу кун, албатта!  
Машаққатли касби – зўр ветеринар,  
Қишлоғидан мудом бизга талпинар.  
Вале биз бўлганда Олотда бир бор,  
Бир бора бермади ҳатто эътибор.  
Ярамади келиб бизни кўришга,  
Саловат айтармиз, ҳа, ўтган ишга.  
Дўсту қадрдонлар яхшими-ёмон,  
Шубҳасиз, барчаси бўлгайлар омон.  
Ва лекин баимкон қишми ё ҳамал,  
Дўстлик низомига қилгайлар амал.

\* \* \*

Мен Қозон шаҳрида хизмат қилганман<sup>1</sup>,  
Ватан қадрин, дўстим, шунда билганман.  
Хабаровск каби ўрис шаҳрини,  
Макон қилиб Узоқ Шарқнинг захрини  
Тотгансиз. Ёзлари гар ғоят сўлим,  
У жойларга гумон тушмоғи йўлим.  
Вале эслаш учун йигит пайтимни,  
Гаровга тикиб ҳам минг шоҳ байтимни,  
Сиздай азиз дўстга берардимۇ қўл,  
Шаҳри Қозон сари солар эдим йўл.  
Мен каби, Каримий, Сиз ҳам бегумон,  
Сибир ўрмонларин эсларсиз ҳамон.  
Гар унда ўзгача офтобу ҳилол,  
Кавсардай дарёлар сувлари зилол.  
Гар ўзга замину гар ўзга фалак,  
Бисёр унда ҳам минг жон олар малак.  
Барваста аҳлининг гар ранги заҳил,  
Ҳамма жойда хўроз қичқирав бир хил...  
Сизни ёт ўлкада тақдир – ажиб роҳ,  
Бобомурод билан қилгандай ҳамроҳ,  
Дўст-ёр билан ҳатто чикора физмат,  
Ҳамқишлоқлар билан қилганман хизмат.

\* \* \*

Дўстсиз бўлма, инсон, бўлсанг ҳам отсиз.  
Домла, манглайимга битилган Зот - Сиз!  
Сиз боис очилган қалбимнинг кўзи,  
Сиз боис залворли Ҳамиднинг сўзи.  
Сиз боис битилган неча ашъорим,  
Сиз боис покиза номусу орим.  
Сиз боис каломга меҳрим зиёда,  
Сиз боис шоирлик сеҳрим зиёда.  
Сиз боис қўлимдан тушмас ҳеч китоб,  
Сиз боис ҳамроҳим илоҳий хитоб.  
Сиз боис тўртликлар ёздим ранг-баранг,  
Сиз боис ижодим камони таранг.

---

<sup>1</sup>Ҳарбий хизмат назарда тутилади.

Сиз боис босилди «Чорлов»<sup>1</sup> дафъатан,  
Сиз боис муқаддас-мукаррам Ватан!  
Сиз боис ҳамроҳим минг бир шоҳ асар,  
Сиз боис ижодим гуллар сарбасар.  
Сиз боис ёр бўлар тоғларим васли,  
Сиз боис шоири замонман асли.  
Сиз боис эрта-кеч билмайман тиним,  
Сиз боис зафарим залворли, Иним!  
Сиз боис қаддимни ростлайман қайта,  
Сиз боис Тангрига шукрона айта,  
Сиз боис билмасман недир маломат,  
Сиз боис кунларим кечар аломат.  
Сиз боис қўлимдан тушмай ҳеч қалам,  
Сиз боис қиларман элим якқалам.  
Сиз боис қарору аҳдим барқарор,  
Сиз боис қалбимда аланга-шарор.  
Сиз боис минг битта мушкулим осон,  
Сиз боис ёзарман минг шеъру дoston.  
Сиз боис очилар кўнглим минг гули,  
Сиз боис сайроқи қалбим булбули.  
Сиз боис қайтмасман мен ҳақ йўлимдан,  
Сиз боис қўрқмасман ҳатто ўлимдан.  
Сиз боис қўлимда адолат ялов,  
Сиз боис чикора менга минг бир ёв.  
Сиз боис мукаррам мен учун олам,  
Сиз боис сеҳрли афсунгар нолам.  
Сиз боис очилар қалбимнинг қулфи,  
Сиз боис дастимда илҳомнинг зулфи.  
Сиз боис масканим ашъор чамани,  
Сиз боис остимда илҳом самани.  
Сиз боис тобора жарангдор созим,  
Сиз боис тобора юксак парвозим.  
Сиз боис тузарман шеърий девонлар,  
Сиз боис ошарман минг бир довонлар.  
Сиз боис шиддатим-шитобим жўшар,  
Сиз боис кучимга Тангрим куч қўшар.  
Сиз боис чекинар минг битта дардим,  
Сиз боис минг битта Улуғ ҳамдардим.

<sup>1</sup> «Чорлов» – муаллифнинг шеърлар тўплами, «SARQ» НМАК Бош таҳрири, Т., 2008.

Сиз боис муқаддас ҳаёт бешиги,  
Сиз боис очилгай жаннат эшиги.  
Сиз боис ҳар шеърий каломим чақин,  
Сиз боис Аллоҳим васли ҳам яқин!  
Сиз боис Ғиротдай тулпорман дуркун,  
Сиз боис етарман муродга бир кун!

### III

Минг битта йил муҳри бор қонимизда,  
Олимлик хислати туғмадир сизда.  
Меҳрин сочган элга бамисли қуёш,  
Аҳли мактабга ҳам ҳатто бўлган бош,  
Абдуқаюм ака<sup>1</sup> ўғлисиз катта,  
Марҳум отангизнинг, дўстим, албатта,  
Сиймосин мен сизда кўрарман аён,  
Фарзандда ҳар ота-она намоён.  
Сизни деб ҳаёт минг мушкулин ечган,  
Онангиз<sup>2</sup> умри ҳам мактабда кечган.  
Офтобдай қалбин бор ёғдусин сочар,  
Муаллим қалбимиз кўзини очар.  
Илми толиб учун фидо айлаб жон,  
Умрбод тер тўкар маржон ва маржон.  
Илму маърифатга то айлар ҳамроз,  
Қиблагоҳ отадай азиздир устоз.  
Ота-она бизга бахш этар ҳаёт,  
Ҳаётимиз безар бамисли баёт,  
Заҳматкаш муаллим берган ҳар таълим,  
Кошифи инсондир комил муаллим.  
Устозлар чин дилдан узатмаса қўл,  
Даргумон ҳаётда топмоғимиз йўл.  
Ким чиқмас устозлар айтган сўзидан,  
Не ажаб, ўзга не, ўзса ўзидан.  
Атомдан қудратли ҳар теран билим,  
Тошда гул ундираар соҳиби илм.  
Билимсиз ҳар бир кас заиф риштадир,  
Билимли бамисли хур-фариштадир.

<sup>1</sup> Абдуқаюм Каримов – Ғулом Каримийнинг отаси.

<sup>2</sup> Яхшигул Каримова – Ғулом Каримийнинг онаси.

Билимсиз бошингга минг савдо солар,  
Билимли дилдаги бор дардинг олар.  
Билимсиз кимсанинг хардан йўқ фарқи,  
Билимли ҳар сиймо бебаҳо нархи.  
Билимга ташнанинг кўнгли ҳеч тўлмас,  
Дунёда китобдан яхши ёр бўлмас.  
Кимки умр бўйи тинмай ўқийди,  
Пилла қурти каби ипак тўқийди.  
Ким китобдан топар дардига дармон,  
Беш кунлик дунёда яшар беармон.  
Ечимин топар ҳар мураккаб ишнинг,  
Йўли мудом очиқ аҳли донишнинг.  
Илму маърифатдан инсон бахт топар,  
Ҳатто хаёл етмас юксак тахт топар.  
Маърифат чироғи бахш этса зиё,  
Мунаввар кўнгилни тарк этгай риё.  
Илм чашмасидан тўйиб ичган сув,  
Ҳеч қачон бўлмагай муғомбир ва қув.  
Ҳар бир илмпарвар меҳри зиёда,  
Афсунгар сингари сеҳри зиёда.  
Нияти уларнинг фақат омонлик,  
Баимкон ҳеч кимга қилмас ёмонлик.  
Англай деган ҳаёт-мамот сирларин,  
Этагидан тутгай илм пирларин.  
Аллоҳ ризолигин кимки истагай,  
Билим қасри сари отин қистагай.  
Бунда бебаҳодир дастлабки таълим,  
Дастлабки таълимни берар муаллим.  
Шухрат домла ғоят яйраб, қувониб,  
Бетимсол васфани куйлаган ёниб:  
*«Агар ҳаёт бўстон бўлса, боғбон муаллим,  
Агар ҳаёт қарвон бўлса, сарбон муаллим.  
Агар ҳаёт олтин бўлса, заргар муаллим,  
Агар ҳаёт денгиз бўлса, гавҳар муаллим.  
Агар ҳаёт узук бўлса, кўзи муаллим,  
Агар ҳаёт шоир бўлса, сўзи муаллим.  
Чунки удир ҳар инсонга бергувчи таълим,  
Таълим сўзи жамисидан чиқмиш муаллим»*<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Ўзбекистон халқ ёзувчиси Шухрат шеъри.

\* \* \*

Нечун ахир бийрон бўлмагай тилим,  
Чўнг дорилфунун<sup>1</sup>да олганмиз билим.  
Журфак. Кечки бўлим. Кундуз куни – иш,  
Ўқиб-ўрганишдан ўзга йўқ ташвиш.  
Қароргоҳим завод ётоқхонаси,  
Тошкентнинг «Навоий» кутубхонаси,  
Бағрида ўтарди аксар ҳаётим,  
У кезлар жуда хом машқий баётим.  
Атрофда парвона минг бир қалам қош,  
Мен эса китобдан кўтармасдим бош...  
Дорилфунунда, о, ўқиган кимлар,  
Бизга сабоқ берган улуғ ҳакимлар.  
Юрагим ўртаниб замон ва замон,  
Очил Тоғаевни эслайман ҳамон.  
От ҳам ҳуркар эди салобатидан,  
Кўнгил яйрар эди дарс-суҳбатидан.  
Тез-тез матбуотда кўринар эди,  
Шахсимиз пешлашга уринар эди.  
Арзигаёй ҳар қанча қилсак эҳтиром,  
Адолатпарвар деб чиқарганди ном.  
Раҳматли домламыз забардаст олим,  
Устозларим боис ёрқин иқболим.  
Курсдош йигитларнинг барчаси ёвқур,  
Қизларимиз бири-биридан суқсур.  
Набижон Боқий ва Рўзимбой Ҳасан,  
Пайваста дўст эдик ипсиз-берасан.  
Хўрозлар сингари олишмасак ҳам,  
Безорилар каби солишмасак ҳам,  
Чиқишмас эдик ҳеч кундошлар каби,  
Ҳар кимнинг, шубҳасиз, ўзгача таъби.  
Бу кун Боқий домла адиб каттакон,  
Дўрмон кучоғини айлаган макон.  
Рўзимбой дўстимиз журналист катта,  
Тошкентда бир пойи унинг, албатта.  
Бир пайтлар биз билан ичган майи ноб,  
Фатҳиддин<sup>2</sup> дўстимиз каттакон арбоб.

<sup>1</sup> Мирзо Улуғбек номидаги Миллий дорилфунун назарда тутилади.

<sup>2</sup> Муаллифнинг курсдош дўсти – Фатҳиддин Муҳиддинов.

Эшонзодаларнинг ворис-салафи,  
Не ажаб, менга ҳам гар тегса нафи.  
Сиз ҳам шу даргоҳда етишган кабир,  
Илмингиз қошида ожиз ҳар таъбир.  
Қай бир буюк зотдай кабир зотингиз,  
Самоларда кезар хаёлотингиз.  
Сиз билимдонисиз форсий забоннинг,  
Пешқадам олими айни замоннинг.  
Курсдош дўстларингиз бисёр Сизнинг ҳам,  
Улар ичра бироқ Абусаид<sup>1</sup> кам.  
Меҳр-оқибатли дўстимиз, эвоҳ,  
Рўзи Қиёматга солган равон роҳ.  
Биз ундан жудомиз, у биздан жудо,  
Дўст-ёр учун жонин қиларди фидо.  
Сиз учун ахтариб ҳовли бир палла,  
Кезганим ёдимда бизлар маҳалла.  
Қисқа экан ёруғ дунёда куни,  
Раҳматига олгай Аллоҳим уни.

\* \* \*

Камдан кам дўст бўлар дўст учун чироқ,  
Ҳикмат<sup>2</sup> курсдошингиз бошқача бироқ.  
Унинг мардонавор дадиллиги бор,  
Нўширавон каби одиллиги бор.  
Сиз билан қон кечган Афғон элида<sup>1</sup>,  
Зобитлик белбоғи ҳамон белида.  
Улуғ айлар ҳар бир инсонни илм,  
Дилкаш суҳбатидан яйрайди дилим.  
Кўнглида минг армон асорати бор,  
Алпомиш сингари жасорати бор.  
Марддан холи эмас бу кўҳна очун,  
Жонидан кечар у ҳақиқат учун.

\* \* \*

Бир дўстимиз эшонзода Манзар<sup>3</sup> деган,  
Шўри қурсин, бизлар билан кўп панд еган.  
Қилиб олдик нақ норасмий ҳайдовчимиз,  
Иккимиз ҳам ҳаддин билмас йўловчимиз.

<sup>1</sup> Ғулом Қаримийнинг курсдоши – Абусаид Абдуллаев.

<sup>2</sup> Ғулом Қаримийнинг курсдоши – Ҳикматилла Тўлибоев, муаллим.

<sup>3</sup> Манзар Абулхайров – филология фанлари номзоди, шоир.

Айлангирдик бечоранинг такрор бошин,  
Ўзи қолиб йўлдан чиқди бир кун мошин.  
Йўлга чиқиб қорайган зим-зиё тунда,  
Бир ўлимдан, Худо асраб, қолган шунда.  
Неча бора биз – балога тутилди у,  
«Волга»сини сотиб охир қутилди у.  
Кам кўрганман Манзар каби мен ашрафни,  
Дарвешлиги эслатади шоҳ Машрабни.  
Чексиз унинг муҳаббати шеъриятга,  
Ҳар банда ҳам етгай шаксиз хуш ниятга.  
Ихлоси зўр Навоийнинг даҳосига,  
Арзимаيمان менга берган баҳосига.  
Ичкиликка ҳеч шубҳасиз йўқ тоқати,  
Вале чексиз дўсту ёрга садоқати.  
Дорилфунун муаллими бўлиб ишлар,  
Ҳам олиму ҳам шоирга минг олқишлар!

\* \* \*

Бисёр бўлса дўсту ёринг гар боҳиммат,  
Топарсан эл-юртинг аро қадр-қиммат.  
Бу дунёда дўстлик каби бешик бўлмас,  
Қаршисида очилмас ҳеч эшик бўлмас.  
Дўстлик каби куч-қудрат йўқ дасти узун,  
Заҳматидан оби раҳмат – файзи фузун.  
Мастонаман дўстлик каби сеҳр билан,  
Ҳар дўсту ёр бир тану жон меҳр билан.  
Ҳақиқий дўст ҳиммат билан билинади,  
Луқмасин ҳам дўсту ёрга илинади.  
Яхши-ёмон кунда дадил тутиб қўлинг,  
Кўкрагини қалқон қилиб очар йўлинг.  
Ҳақиқий дўст бамисоли бебаҳо зар,  
Ҳақиқий дўст бизга эшонзода Манзар.  
Меҳру муҳаббатин такрор қилиб исбот,  
Учрашувга таклиф қилди бизларни бот.  
Каримийнинг қўлтиғига кириб аста,  
Йўлга тушдим камина гар бемор-хаста.  
Киракаш ҳам ёлладик тез бизга муштоқ,  
Рауф Парфи каби сочи қордай оппоқ.  
Машинасин Кичик ҳалқа йўлдан солди,  
Хаёлимиз пойтахт кўрки дарров олди.



Катта йўлнинг ҳошияси гулзор йўлак,  
Қазипазлар гузарининг файзи бўлак,  
Қази билан хаста белга куч келади,  
Ҳар қадамда минг ошхона дуч келади.  
Бир-биридан аъло гўзал ҳар хонаси,  
Бисёр Қўқон таомларин ошхонаси.  
Юнусобод кўпригидан учиб ўтдик,  
Оппоқ баҳор булутларин кучиб ўтдик.  
Завқу шавқи тошиб мисли бургут дадил  
Гўё Тошкент минораси юксалди дил!  
Бўлсам ҳамки ўзим қишлоқ ғўр боласи,  
Тошкент ичра кулган қалбим гул-лоласи.  
Биз ҳам бу кун шаҳри Шошга бир фуқаро  
Домла билан илдиз отдик пойтахт аро.  
Гар сафарга чиқсак чорлар юлдуз-ойи,  
Кундан кунга ўзга унинг кўрк-чиройи.  
Кўз қувонар ҳайратангиз жамолидан,  
Кўнгил яйрар эл маҳлиё камолидан.  
Шараф сенга, Инсон, буюк ишга қодир,  
Шаҳри Шош ҳам шавкатингга ҳайкал нодир!  
Шону шараф меъморлару қурганга ҳам,  
Йўлларингда биздай жавлон урганга ҳам!..  
Ҳар қадамда даста-даста гуллар тутиб,  
Талабалар шаҳарчаси олди кутиб.  
Навқиронлик ўт-аланга ўчоғида  
Ёшлигимиз шу шаҳарча кучоғида.  
Кўрар кимки берса агар бир эътибор,  
Кўчасида ёшлигимиз изи ҳам бор.  
Навойга бағишланди бу анжуман,  
Сўз санъати, шеъриятга ҳам умуман.  
Ғазалларни ўқиб гулдай ёшлар ёддан,  
Юрагимиз халос қилди дарди боддан!

\* \* \*

Фурқатшунос Нурбой Жаббор<sup>1</sup> – алпқомат,  
Тақводорлик домла учун фарз иқомат.  
Дарёда ҳам чўмилади лунги боғлаб,  
Ҳар замонда бир кўринадилни доғлаб.

---

<sup>1</sup> Нурбой Жабборов – филология фанлари доктори.

«ЎзАС»нинг муаллифи фаол жуда,  
Қалам сурмас, минг шукрки, ҳеч беҳуда.  
Бахтин топган меҳр қўйган соҳасидан,  
Шоирларни чиққан она воҳасидан,  
Таърифини келтирар ҳар мақолада,  
Аллақандай сир яширин бу болада.  
От ҳам ҳурқар салобату савлатидан,  
Хабарим йўқ асло топган давлатидан...

\* \* \*

Ибодулла<sup>1</sup> ношир билан топишганмиз,  
Соҳил бўйлаб неча бора чопишганмиз.  
Кезиб қанча дашту саҳро, дала-тузни,  
Тотиганмиз ҳатто неча пудлаб тузни.  
Майпарасту бадмастликдан йироқ чандон,  
Давраларни безар улфат гули хандон.  
Соҳибқирон диёридан – эгмас қаддин,  
Ҳар соҳада ғоят яхши билар ҳаддин.  
Сиймосида сир-асрорлар силсиласи,  
Қайноқ қалбин тўфонлари зилзиласи.  
Сиз сингари тарих илмин билимдони,  
Мартабаси баланд, мудом бутун нони.  
Вазминлиги ўхшар фақат ўзингизга,  
Фаришталар омин дея сўзингизга,  
Ношир бўлиб кўрсатар у холис ҳиммат,  
Қайтарайлик, тўйларида қилиб хизмат.  
Фариштадай қизлари бор гулдан аъло,  
Яхши нотиқ – бийрон булбул каби аъло.  
Даъволарим менинг эмас ҳеч беҳуда,  
Раҳбарликнинг ҳавосини олган жуда.  
Омон бўлгай бахтимизга ундай катта,  
Мушқулимиз осон қилар у, албатта.

\* \* \*

Равшан ака<sup>2</sup> – ўзимизнинг Ўш томонлик,  
Оқсоқолдан кўрмадик биз ҳеч ёмонлик.

<sup>1</sup> Ибодулла Шоймардонов – тарих фанлари номзоди, ношир.

<sup>2</sup> Равшан Исоқов – журналист, таржимон, шоир.

Қўлдан келган ёрдамини бериб келар,  
Ризку рўзин у ҳам биздай териб келар.  
Шукр, Тангрим қисмаган ҳеч ўғил-қиздан,  
Тажангликда қолишмайди асло биздан.  
Муаллифи шеърий достон-эртактларнинг,  
Қўли ширин бўлар асли эркакларнинг,  
Ҳақ нақлни ҳаёт мудом қилар исбот,  
Гоҳ димлама, гоҳи палов дамлайди бот.  
Ижодкор-да, бизлардай ўч саёҳатга,  
Парво қилмас урҳо-урҳо райоҳатга.  
Тоғ ўғлони тоғ бағрида яйраб кетар,  
Сафар завқу шавқи билан ашъор битар.  
Адашбоев<sup>1</sup> меҳр билан шогирд билар,  
Ашъорларин қимматини яхши билар.  
Акамнинг ҳам гар бағрида минг доғи бор,  
Мўмина<sup>2</sup>дай лекин суйанган тоғи бор.  
Бу курсдошим пулни пулга урар елиб,  
Нафи тегса ҳеч гап эмас пайти келиб.

\* \* \*

Абдусаттор дўстимиз-ку зўрлар зўри,  
Саратонда ёнган офтоб – қалбин қўри.  
Сайлгоҳнинг юрагига тиккан чодир,  
Лирик шеърлар ёзишда у мендан нодир.  
Юракларни ўртар оташ ҳар хитоби,  
Шу кунларда чиқиб қолар илк китоби.  
Қиз-жувонлар расмин чизар мароқ билан,  
Туғишгандай пиво, бўза-ароқ билан.  
Ҳовли-жойи «Порлоқ йўл»да – бироз олис,  
Рауф Парфи дуосини олган холис.  
«Ўзғир» деган тахаллуси ўзига мос,  
Рўзи Чори каби рассом ўзига хос!  
Қойил қилар боз бу укам ҳамияти,  
Худо бериб, ушалсин-да пок нияти,  
Тўнғич ўғлин атар Чўлпон исми билан,  
Уйғун бўлгай, омин, исми жисми билан!

<sup>1</sup> Устоз Турсунбой Адашбоев.

<sup>2</sup> Муаллифнинг курсдоши, Равшан Исоқовнинг холаваччаси, Гулом Каримийнинг турмуш ўртоғи Ҳикоят Холбоевнинг дугонаси Мўмина Қосимова.

\* \* \*

Яратгандан бизга хома-қалам теккан,  
Шодлик эмас, аксарият алам теккан.  
Ижод шарти бисёр, бири шаксиз кулфат,  
Севги сеҳри билан ҳам минг йиллик улфат.  
Аҳли ижод турфа асар яратгаймиз,  
Ҳар нигоҳни ўзимизга қаратгаймиз.  
Биз сеҳрли каломлардан лашкар тузиб,  
Осмондаги ойни, не тонг, олсак узиб.  
Эл қатори яшасак ҳам она ерда,  
Юрагимиз жавлон урар дoston-шеърда.  
Оддий нигоҳ назарлардан бот яширин,  
Бу оламда яшар мангу Фарҳод-Ширин.  
Фармонин ҳеч ўтказолмас замон зайли,  
Садоқатдан сабоқ берар Мажнун-Лайли.  
Ўз элига садоқатли ҳоким-беклар,  
Кумушидан айрилмас ҳеч Отабеклар.  
Сатрларда муҳрланган ноламдир у,  
Ҳақир кўнглим юксалтирар оламдир у.  
Адабиёт қароргоҳи адолатнинг,  
Кушандаси адолатсиз разолатнинг.  
Бошлангандай ҳар бир юмуш «Ассалом!»дан,  
Кошоналар яратамиз ҳақ каломдан.  
Ҳеч қолигга сиғмас башар аҳли ижод,  
Юрак амри билан яшар аҳли ижод.  
Комронидан гарчи бисёр куйганлари,  
Қилмаса ҳам вафо аксар суйганлари,  
Юрагида сўнмагай ҳеч ишқ учқуни,  
Азал-абад шоир-адиб ишқ тутқуни.

### ИЗҲОРИ ДИЛ

Зуваламиз ихлос билан ийлар бизни,  
Гар бетакрор хислат билан сийлар бизни,  
Тангрим вале бир томондан қўяр қисиб  
Ва юрарсан баъзан мушук каби писиб.  
Хаста, минг бир қуроқ кўнглим ямаб қўйган,  
Хилватнишин бир гўшага қамаб қўйган.  
Бир замонлар юрар эдим қушдай учиб,  
Бу кун, эвоҳ, боз мудрайман китоб қучиб.

Улфатчилик қилар эдим тинмай бир пайт,  
Бу кун аранг қоралайман уч-тўртта байт.  
Ишлаганман мен ҳам катта даргоҳларда,  
Изим қолган ҳатто олий боргоҳларда.  
Сув ичганман Радионинг булоғидан<sup>1</sup>,  
Аста буранг тинглаганда қулоғидан.  
Эркин Воҳид билан бирга еганман ош,  
Ориповга неча бора ҳамроҳ-йўлдош.  
Ҳисоблашмай асло пулнинг сарфи билан,  
Бўзахўрлик қилдим Рауф Парфи билан.

\* \* \*

Булар энди менинг учун бир хотира,  
Эслаганим сайин бўлар кўнглим хира.  
Эллик ёшдан ўтар-ўтмас синиб қолдим,  
Сунбуланинг суви каби тиниб қолдим.  
Темир каби қаттиқ азал тақдир дасти,  
Дори ичмай юролмайман энди асти.  
То омонат танда меҳмон одам жони,  
Ғаниматдир умримиз ҳар лаҳза-они.  
Ҳаёт тутган майи нобдан телбаман гоҳ,  
Ҳайратангиз минг бир ишга шўрлик гувоҳ,  
Ҳамманинг ҳам умри ўхшар ҳикоятга,  
Бу гапларни асло йўйманг шикаятга.  
Гарчи бу кун аксарият дармоним йўқ,  
Айтолмайман гарчи асло: армоним йўқ,  
Яшаяпман шу эл билан яхши-ёмон,  
Дўстларим бор – минг бир турфа дардга дармон.  
Минг биттага арзир ёлғиз Ғулом Карим,  
Қиёматли биродарим, қон жигарим!..  
Яратганга умр бўйи қайта-қайта,  
Ўтажакман шукроналар айта-айта,  
Зуваламни ихлос билан ийлаган Ҳақ,  
Ғуломжондай чин дўст билан сийлаган Ҳақ!

<sup>1</sup> Муаллиф қатор йиллар Ўзбекистон радиосида хизмат қилганига ишора.

## IV

Кимлар учун тушов қозон-ўчоғи,  
Чорлар такрор бизни тоғлар кучоғи.  
Хўжакент тоғида яйрагаймиз гоҳ,  
Кумушкон боғида сайрагаймиз гоҳ,  
Жаранглар қалбимиз дилбар навоси,  
Олмос қанот юксак тоғлар ҳавоси.  
Чўмилармиз жўшқин жилға-сойида,  
Нигоҳимиз муҳри бор чиройида.  
Шифо булоқларин сувин ичармиз,  
Бургутлари билан кўкда учармиз.  
Сархуш айлар тоғлар бийрон булбули,  
Юксалтирар лочин – илҳом дулдули.  
Тоғликларнинг ўзга уруғ-аймоғи,  
Ғоят ёғли тотли қатиқ-қаймоғи.  
Таъриф топиб бўлмас болдай нокига,  
Маҳлиёмиз Паркент узум-токига.  
Миср эҳромлари недир қошида,  
Самовотни тутиб турар бошида.  
Ҳар қадамда дардга даво гиёҳлар,  
Бисёр биздай шайдо сайёр сайёҳлар.  
Юрагимиз тўлиб-тошар сурурдан,  
Қоялари сабоқ берар ғурурдан.  
Қай бир хаста еб турса тоғ асалидан,  
Фориғ бўлса, не тонг, барча касалидан.  
Баҳра олган тоғларнинг соф ҳавосидан,  
Воз кечади кибру ҳаво даъвосидан.  
Ким бир бора тоғ кўксига қўяр қадам,  
Юрагидан кетар бадар армон-надам.  
Баҳодир ҳар тоғ заминда зўр даҳодир,  
Даҳо тоғлар куйчиси ҳам бебаҳодир.  
Шовуллайди шаршараси-шалоласи,  
Ошиқ қалбим каби алвон тоғ лоласи.  
Сархуш айлар қумриларин «Ёҳу!»лари,  
Мажнун қилар тутқич бермас охулари!  
Ҳамжиҳатлик бобида йўқ тоғдай оқил,  
Чўққиларин орасидан ўтмайди қил!  
Тавоб қилган осмонўпар тоғлар тошин,  
Пешлар сабр, иродаси, бор бардошин.

Омон ўтган тоғларнинг тор сўқмоғидан,  
Тап тортмагай турмушнинг мушт-тўқмоғидан.  
Қай бир зукко тинглар тоғлар эртагини,  
Эсга олмас асло тубан ер тагини.  
Кимки тоғлар даъватига тутгай кулоқ,  
Инсонийлик шаънин асло қилмас улоқ.  
Қояларда қай бир некбахт қолдиргай из,  
Буюклигин англаб етар ҳеч шубҳасиз.  
Чўққиларга тирмашиб ким ботса терга,  
Меҳнат аҳли қадрин асло урмас ерга.  
Разм солган тоғларнинг чўнг савлатига,  
Мағрур бўлмас йиққан молу давлатига.  
Муҳрлаган дилга тоғлар тимсолини,  
Соғинмас ҳеч мангуликнинг висолини.  
Дуо олган тоғу тошлар пирларидан,  
Огоҳ бўлгай само асрор-сирларидан.  
Юксакликка ҳар бир доvon тенгсиз зина,  
Тоғлар бағри ҳеч туганмас ганж-хазина.  
Кимлар ихлос билан сайри тоғ айлагай,  
Қалбин Каъба, жаннат мисол боғ айлагай.  
Чўққи узра зийрак нигоҳ солса қаён,  
Парвардигор пок дийдорин кўргай аён!  
Дўстлар билан кўнглим обод боғ бўлажак,  
Тиёншондай осмонўпар тоғ бўлажак!

## V

Менга ором бермас Тошкент шамоли,  
Сизга Бухорои шариф жамоли.  
Маҳлиё айлагай кўҳна минорлар,  
Минорлар сингари улуғ чинорлар.  
Бухоро бағрида шайдо кезгайсиз,  
Мозий юрак зарбин аниқ сезгайсиз.  
«Бухоро – қуввати исломи дин аст»,  
Бисёр ўғлонлари ёвқур, забардаст.  
Мунаввар Мадина, муқаддас шаҳрим,  
Бамисли бош кентдай ғурурим-фаҳрим!  
Азал-абад элга улашган илм,  
Ҳамон Бухорода муқаддас билим!  
Бисёр Сино каби тенгсиз давлати,  
Юксалар самога мудом савлати.

Кезганман қадимий кўчаларини,  
Тенги йўқ юлдузли кечаларини.  
Хаёлан ҳеч қачон қилмагайман тарк,  
Ахир юрагимнинг таянч синчи Арк!  
Арслонхон минори пойида жоним.  
Нақадар буюксан, Ўзбекистоним!  
Убайдийни шоир айлаган диёр,  
Халқи камол топиб, бўлгай бахтиёр!  
Не кучи-қуввати муқаддас диннинг,  
Жаннатмакони у Баҳовуддиннинг!  
Жаҳолатли ўтмиш – зим-зиё тунда,  
Файзулла Хўжалар етишган бунда.  
Эй, Фитрат домланинг олтин бешиги,  
Эй, боғи жиноннинг очиқ эшиги!  
Минг бора офарин эзгу аъмолга,  
Айний домла бунда етган камолга!  
Дунё шаҳарларин султон-шоҳи бу,  
Иброҳим Мўминнинг қиблагоҳи бу!  
Шариф шаҳар – номи улуғдан улуғ,  
Бағри буюкларга то ҳамон тўлуғ!  
Иброҳим Ҳаққулга меҳрибон она,  
Султонмурод Олим каби мардона,  
Жамол Камолларни берган гўша бу,  
Буюклар макони ўша-ўша у!  
Ташна юракларни тўқлаб келар боз,  
Соғиниб, бизларни йўқлаб келар боз,  
Тошпўлат Аҳмадга бағишлар илҳом,  
Саломат бўлгай, деб сипқорайлик жом!  
Қўллаб-қувватлагай минг бир анбиё,  
Аҳли Бухорога сочар у зиё.  
Кўнгли қароргоҳи минг бир аламнинг,  
Суянган чўнг тоғи аҳли қаламнинг.  
Бу кун гар саноқли сочин қораси,  
Бир қадам Бухоро-Тошкент ораси.  
Не улуғ сиймолар қўлини тутган,  
Тошпўлат Ҳамиднинг йўлини тутган.  
Жонин фидо айлар дўст-ёр не, ётга,  
Умрин бахш айлаган адабиётга.  
Минг битта дардни ҳам енгар мардона,  
Наинки Бухоро, юртда дурдона,



«Бухоро мавжлари»н пешвоси катта,  
Тошпўлат<sup>1</sup> акага таъзим, албатта.  
Кўҳна ромитанлик чўнг Жўра Фозил,  
Тарихий романлар айлаган нозил.  
У ҳам мустақил юрт ҳимоясида,  
Шоирлик завқи ҳар ҳикоясида.  
Фарқи йўқ заҳматкаш асаларидан,  
Керак бўлса ҳатто мозий қаъридан,  
Минг битта сиймога бағишлар ҳаёт,  
Ром айлар уни ҳам безавол баёт –  
Ижод-илҳом сеҳри илоҳийлик ёр,  
Давру даврон сурар шундан бахтиёр.  
То минг бир беназир сиймо онаси,  
Бухорои шариф юрт дурдонаси.  
...Ором бермагандай Тошкент шамоли,  
Қалбда Бухорои шариф жамоли!

## VI

Алломалар хур диёри кўҳна Турон,  
Диёрларнинг бахтиёри кўҳна Турон.  
Берунидай алломалар Ватани бу,  
Буюкларнинг туганмас кон-маъдани бу.  
Бу диёрнинг фарзандлари аломатдир,  
Иккитадан бири шаксиз валломатдир.  
Хунари йўқ зот бу юртда топилмагай,  
Буюкликнинг дўкони ҳеч ёпилмагай.  
Дурадгордай қўлидан ҳеч тушмас теша,  
Бисёр жуда Улуғбекдай илмпеша.  
Маърифатга элтар мозий ҳар зинаси,  
Гувоҳ бунга Қўлёмалар хазинаси.  
Ғоят ноёб қўлёмалар минг гуруҳи,  
Кезар бунда буюкларнинг бедор руҳи.  
Хазинада нодир наср, нодир назм,  
Инсоният даҳосига минг бор таъзим.  
Номингиз бор шарқшунослар сирасида,  
Арзир сизга битсам ҳатто минг қасида.  
Гар сиз билан баҳам кўрсам тотли ҳар ош,  
Валийтарош Кубро каби шоиртарош.

<sup>1</sup> Тошпўлат Аҳмад – шоир, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими.

Алломаи замон – Маҳмуд Ҳасан, устоз,  
Нурёғди<sup>1</sup>ни, Сизни алқаб шеър битган соз:

\* \* \*

*Ҳеч тиним билмайди серғайрат Ғулом,  
Илму ирфон учун гўёки ғулом.  
Шеърлар тўқир, яна қиссалар ёзар,  
Қайта туғилдими ё Ғафур Ғулом?!*

\* \* \*

*Қўлга қалам олса агар Нурёғди,  
Илмгоҳ ичига гўё нур ёғди.  
Ундан илмгоҳга ёғдимикан нур,  
Ёки илмгоҳдан унга нур ёғди?!*

\* \* \*

Нурёғди деб унга қўйганлар исм,  
Камтарин-камсукум – туроб бир қисм.  
Гар қотма бўлса ҳам камина каби,  
Тоғдай савлати бор, инжа дид-таъби.  
Али Яздий каби олимлиги бор,  
Ажиб илтифоти, ҳалимлиги бор.  
Дўсту ёр жам ҳар бир даврада пайдо,  
Жалолиддин Султон сеҳрига шайдо.  
Келган гарчи олис юрт Қоракўлдан,  
Мағрурлигин асло бермайди кўлдан!

\* \* \*

«Бобур» – улуғ рўмони ҳамон қўлма-қўл,  
Қодиров<sup>2</sup>га эргашиб боз топгансиз йўл,  
Хуршид ака<sup>3</sup> шогирдим деб эъзозлагай,  
Ажиб ижод торингизни боз созлагай.  
Ҳамроҳ сизга то минг буюк, минг бир азим,  
Ҳаётингиз бамисоли катта базм.  
Қулоқ тутиб кўҳна тарих нидосига,  
Айландингиз маърифатнинг фидосига.  
Тарих билан эртаю кеч тиллашасиз,

<sup>1</sup> Нурёғди Тошев – Ғулом Каримийнинг ҳамкасб дўсти, тарихчи олим.

<sup>2</sup> Ўзбекистон халқ ёзувчиси Пиримқул Қодиров.

<sup>3</sup> Таниқли адиб Хуршид Дўстмуҳаммад.

Билганингиз бор жаҳонга улашасиз.  
Тан олмаган чингизийлар асоратин,  
Куйлагансиз Темур Малик жасоратин<sup>1</sup>.  
Ошиғисиз мендай минг бир юлдуз-ойнинг,  
Шогирдисиз Асомиддин Ўринбойнинг.  
Ўйлаганлар минг йилларнинг саволини,  
Тан олмагай инсоният заволини.  
Илму урфон уммони то қайнаб тошар,  
Асрлардан асрларга токи шошар,  
Мозий билан замонамиз ҳатто иқбол,  
Гўё яхлит жисму жондай топар камол.

\* \* \*

Наинки мозийда битта пойингиз,  
Шонли тарихимиз суйган жойингиз.  
Лофнинг ҳожати йўқ, дўстим, алқисса,  
Қошғарий<sup>2</sup> ҳақида битгансиз қисса.  
Буюк алломаси туркий забоннинг,  
Ҳам қарзи, ҳам фарзи мазкур замоннинг –  
Нишонлар минг йиллик йирик санасин,  
Туркияда бўлган зўр тантанасин,  
Сиз ҳам қатнашчиси – бу ҳам бир зафар,  
Афсус, бўлолмадим сизга ҳамсафар.

\* \* \*

Ўртамизда йўқ: «меники-сеники»,  
Уйингизнинг тўри мудом меники.  
Кошонангиз жуда ҳам мос асрига,  
Айланди маърифат олий қасрига.  
Узилмас ҳеч улуғ зотлар қадами,  
Камина ҳам, не бахт, аксар ҳамдами.  
Йиғилганда катта-кичик улфатлар,  
Ёддан чиқар барча қайғу-кулфатлар.  
Дастурхонда турфа неъмат – ризқу рўз,  
Шеър-ашъор завқига пайваста ҳар сўз.  
Ижод сирин ошкор пинҳон-зоҳири,  
Дилкаш суҳбат бўлмас асло охири.

<sup>1</sup> Ғулом Каримийнинг «Турон қоплони» асари назарда тутилади.

<sup>2</sup> Ғулом Каримийнинг аллома Маҳмуд Қошғарийга бағишланган «Карвон» тарихий қиссаси назарда тутилади.

Мавзуимиз гоҳо наср, гоҳ назм,  
Тенг келолмас ҳатто шоҳона базм!  
Ёдимдан чиқмас ҳеч мисли арафа,  
Хуршид Дўстмуҳаммад келган бир дафъа.  
Ташқарида қилич қайраб қаттиқ қиш,  
Ичкарида авжга чиқиб гоҳ олқиш.  
Бўғотларда муздан қишнинг ялови,  
Ичкарида қизгин суҳбат олови.  
Ташқарида тинмай ёғар оппоқ қор,  
Ичкарида дўстлар давраси – баҳор.  
Ташқарида қаттиқ қаҳри аёзнинг,  
Дастурхонда минг бир неъматни ёзнинг.  
Ташқарида январь қилич қайрайди,  
Ичкарида улфат дўстлар яйрайди,  
Гоҳида янграрди турфа хил фикр,  
Ва Ислом ака<sup>1</sup>миз айлаган зикр,  
Маъруза барчанинг диққатин тортди,  
Устозингиз меҳри яна ҳам ортди.  
Меҳр-мурувватдан мастона масрур,  
Росмана Хуршиддай сочар эди нур.  
Даврага файз бериб Улуғбек Ҳамдам,  
Луқма ташлар эди ҳар лаҳза, ҳар дам.  
Сўйлар экан бийрон булбулдай тинмай,  
Фикрларин ёзиб олдим эринмай:  
Ҳаққи рост – бамисли шароб тўла жом,  
Бизни юксалтирар самога илҳом.  
Зукко шоир, оғзин очмас беҳуда,  
Азиз Саид фикри бебаҳо жуда.  
Ҳар галгидай Темур Қурбон ҳам жўшиб,  
Фикрин баён қилди ҳайратин қўшиб...  
Барчасин батафсил қилсам гар баён,  
Тафсилоти бўлар тенги йўқ дoston.  
...Қоқилса ҳам баъзан астар-авралар,  
Кимни соғинтирмас дилкаш давралар!

\* \* \*

Қучоғига олар дарёмиз,  
Дилга илҳом солар дарёмиз,

<sup>1</sup>Ислом Ёқулов – адабиётшунос олим.

Чирчиқ деган азиз номи бор,  
Чорвоқ деган омбор-доми бор.  
Наинки у оби ҳаётдир,  
«Соҳил оҳанглари»<sup>1</sup> – баётдир.  
Адиб десам, шоир – нозиктаъб,  
Суҳбатингиз ўзи бир мактаб.  
Эй сиз, олис Олот дилбанди,  
Илмингизга минг бир жон банди.  
Олинган бир жойдан лойимиз,  
Соҳил бўйи суйган жойимиз.  
Инжа орзу-ўйларга дохил,  
Мажнун мисол кезармиз соҳил.  
Севишганлар макони бу жой,  
Айтаверсам фазилатга бой.  
Бир томонда улкан шаршара,  
Ақл бовар қилмас манзара,  
Не бир зотлар келиб-кетмаган,  
Кимлар буни тавоб этмаган.  
Излари бор ҳар бирин шунда,  
Гўлаҳлик ҳам қилганман бунда.  
Гоҳ димлама, гоҳо дамлаб ош,  
Термилганмиз ўтса қаламқош.  
Улфатчилик чиқар авжига,  
Тўлқинларнинг майин мавжига,  
Термилганмиз, боқармиз яна,  
Дарё билан оқармиз яна.  
Не тонг, теран англаб таъсирин,  
Кашф айласак соҳилнинг сирин.  
Асрий тошлар ётар қалашиб,  
Чағалайлар балиқ талашиб,  
Тўлқинларга тўш уради, тўш,  
Эзгу ҳислар жўш уради, жўш...  
Поёни йўқ осмони чексиз,  
Тожу тахтсиз султонсиз, бексиз.  
Балиқчилар кўз тиккан сувга,  
Мажнунтоллар ўхшаб сулувга,  
Саф тортишган ёйганча сочин,  
Юксакларда пайт пойлар лочин.

<sup>1</sup> Баёз. «Navro'z» нашриёти, Т., 2004.

Оқшом тикар арғувон ялов,  
Қалбингизга тутшиб олов,  
Сувда балиқ каби сузарсиз,  
Таранг асабларим бузарсиз...  
Эринмайсиз, хотиржам, вазмин,  
Қизитарсиз мулоқот базмин.  
Шошилмасдан ташлайсиз қадам,  
Мен қистайман сизни дам-бадам.  
Ҳа деганда пишмас ошингиз,  
Вазминдан ҳам вазмин тошингиз.  
Тоғни енгар сиздаги сабр,  
Мендай сабрсиз учун жабр.  
Йўл юришдан эринмайсиз ҳеч,  
Қўйиб берса гар эртаю кеч,  
Улфатчилик қиларсиз тайин,  
Одам иси ёқмас бетайин  
Телба кўнглим хилватга мойил,  
Сизга, эй дўст, қойилман, қойил!  
Кўринсангиз ҳам ташдан беғам,  
Асли сиздай жўмард жуда кам!  
Ҳайратларга такрор соласиз,  
Ҳамон кўнгли тоза боласиз.  
Гар қулочга сиғмас белингиз,  
Камсуқум-камтарин феълингиз.

\* \* \*

Янгра мудом безавол созим,  
Юксалгандан юксал парвозим.  
Ярим аср ҳисоб-китоби,  
Гар армонли кўнглим хитоби,  
Яхшиларга эш қилди мудом,  
Яхшиларни пеш қилди мудом.  
Бу ҳаётдан ахтариб маъно,  
Бош урмадим қайга, Раббано!  
Мусофирлик ошини ичдим,  
Кўзим қонли ёшини ичдим.  
Битгунча то бошимга қапа,  
Жойдан жойга кўчдим не дафъа.  
Камлик қилиб етим ўсганим,  
Ижарада қонлар қусганим,

Қандай баён айлайин, эвоҳ,  
Барчасига Яратган гувоҳ,  
Қодир қисмат тутиб кўлидан,  
Кулба олдим Кўқон йўлидан.  
Ҳамон вайрон битмаган уйим,  
Вале янграр қўшиғим-қуйим.  
Куйларимда Сизнинг, албатта,  
Улушингиз каттадан-катта.  
Ғулом демай азимсиз, азим,  
Суҳбатингиз тантана-базм.  
Уламосиз – илмпешасиз,  
Олмос ила гавҳар тешасиз.  
Ҳофиз тилин<sup>1</sup> билар аллома,  
Қўлингизда сеҳрли хома.  
Севса барча ўз касбин сиздай,  
Буюк миллат бўлмасди биздай.  
Токи қилмас илму фан пеша,  
Халқ ҳаёти жаҳаннам, беша.  
Китобларга меҳрингиз бўлак,  
Шундан сирли сеҳрингиз бўлак.  
Сиз тўплаган минг бир жилд китоб,  
Чорлар нурли иқболга шитоб.

\* \* \*

Ижод бобида ҳам ажиб манзара,  
Анқонинг уруғи бунда ҳам сара.  
Истеъдоди бору дунёқараш тор,  
Нозим-носир ичра бисёр минг аттор.  
Маънили бўлса ҳам қай бирин баҳси,  
Йўнилмаган калтак пажмурда шахси.  
Унвону мансаби қай бирин кабир,  
Маҳорат бобида вале ғўр дабир.  
Вале ҳар ўлканинг бўлгандай хони,  
Ҳар ижод даврин ҳам тайин султони.  
Ҳикоя қироли Шукур Холмирза,  
Хомасидан гўё томар бол мирза.  
Даврин шеърятин мутлақ ғолиби,  
Машрабдай Яратган эгам толиби,

---

<sup>1</sup> Ҳофиз тилин – Ҳофиз Шеъротий тили – форс тили назарда тутилади.

Суврату сийрати сирли нуроний,  
Ортиқбой ака<sup>1</sup> дер: Чўлпони соний,  
Кўзга суриб аъло ҳар бир ҳарфини,  
Йиғлаб ерга қўйдик Рауф Парфини.  
Дарвешу қаландар мисли отамиз,  
Қандай қилиб ёрқин ёдин сотамиз?!  
Дарвешлик ярашар сизга ҳам асли,  
Қисмат қаландарлик бизга ҳам асли.  
Муҳаббатга гарчи аксар зор қилди,  
Яхшиларга мудом мени ёр қилди.  
Ахтарганим гарчи ҳамон топмадим,  
Толе излаб сира бенаф чопмадим.  
Бегона манзилу макон, замона,  
Суврату сийратим ҳам машрабона.

\* \* \*

Соқиё, кел энди, шароб тортиқ қил,  
Лутфу марҳаматни сен ҳам ортиқ қил.  
Демасман май билан ёмон қил бизни,  
Май билан Машраби замон қил бизни.

\* \* \*

Айланди боз бошимиздан тақдир тоши,  
Бандам деса: тошдан қаттиқ одам боши.  
Урмай-сўкмай кўйлагимиз йиртди кимлар,  
Зимдан ҳукм чиқарди то шум ҳақимлар,  
Тақдир бизни хўрлагандан хўрлади боз,  
Пешонамиз шўрлагандан шўрлади боз.  
Юксакларни кўзлагандик биз ҳам шитоб,  
Эвоҳ, бу кун кўнглимизда армон-итоб.  
Гар замоннинг кумрисимиз-булбулимиз,  
Очилмади ҳатто ўндан бир гулимиз.  
Эътиқоддан кечганларни кўриб ўтдик,  
Нафратимиз қамчиларин ўриб ўтдик.  
Ҳаётнинг ҳам фарқи йўқ ҳеч жанг-урушдан,  
Ихлосимиз қайтди қанча шеърфурушдан.  
Ҳақдан кечиб шайтон билан топишган тил,  
Амалпараст каззобларни кўрдик ботил.

<sup>1</sup>Ортиқбой Абдуллаев – таниқли адабиётшунос олим ва таржимон.



Кўрган куни қурсин хом сут ичган банда,  
Қаҳрамонлик даъво қилар минг шарманда.  
Тоб беролмас ҳақ-ҳақиқат сўроғига,  
Эътиқодин қўшиб ичган ароғига.  
Соҳиби тахт қошида тиз чўккан қўйи,  
Тиланчилик қилар кимлар умр бўйи.  
Тамагирлик балосидан буткул тоза,  
Рауфлардан олдик фақат биз андоза.  
Гарчи кўнгил ато этган тўлмайдиган,  
Умидни ҳам ёр айлаган ўлмайдиган.  
Туғилганмиз гар шўролар замонида,  
Қисматимиз мустақил юрт фармонида.

\* \* \*

Қишлоғимиз олисда қолди,  
Азим Тошкент бағрига олди.  
Бухоролик бўлсангиз ҳам гар,  
Қисматимиз пайваста, жигар.  
То куёвсиз Бўкага танти,  
Каминанинг ҳам жигарбанди.  
Қайнотангиз ҳожи бобо<sup>1</sup>дир,  
Саксон ёшда ҳамон баҳодир.  
Марҳум отам билан қишлоқдош,  
Арзир урсам пойига боз бош.  
Жуфти ҳалол эрка Ҳикоят<sup>2</sup>,  
Сиздан асло қилмас шикоят.  
Шаҳри Шошда машҳур доя у,  
Сиз суянар улкан қоя у.  
Ҳамнафаси, турмуш ўртоғи –  
Сиз ҳам унинг суянган тоғи.  
Эъзозлайди «Домла!» деб аксар,  
Сизлар Фарҳод-Ширинсиз яксар.  
«Аяси!» деб сиз ҳам сизлайсиз,  
Бахтингизни яна гизлайсиз.  
Бенуқсон жуфт – ҳаёти аҳил,  
Нечун бўлгай рангингиз заҳил.  
Оилангиз осойишта-тинч,

<sup>1</sup>Ғулом Каримийнинг қайнотаси – Маматқул ҳожи Холбоев.

<sup>2</sup>Ғулом Каримийнинг турмуш ўртоғи – шифокор Ҳикоят Холбоева

Сиз учун у мисли таянч синч.  
Рўзгор бутун, бари бўлса тахт,  
Бундан ортиқ бўларми ҳеч бахт!  
Меҳр-оқибат гуллаган жойда,  
Кўшилади фойдага фойда.  
Аҳил бўлса аҳли хонадон,  
Омборда дон, дўст-ёр ҳам хандон.  
Бир ёқадан чиқарганлар бош,  
Бошида ҳеч ўйнамагай тош.  
Ўтмаса ҳеч орасидан қил,  
Фарзандлар ҳам оқила-оқил.  
Жигарбандин қилганлар сағир,  
Тирноққа зор ўтгай қонбағир.  
Турмуш талаб қилади тоқат,  
Меҳру вафо, содиқ садоқат.  
Ким чидамас турмуш муштига,  
Не ажаб, ўт тушса пуштига.  
Ким муқаддас билар никоҳни,  
Топар шаксиз ҳақ равон роҳни.  
Аҳил бўлса хотин билан эр,  
Дўст не, ҳатто ғаним «Раҳмат!» дер.  
Ким ардоқлар жуфту ҳалолин,  
Топар икки жаҳон иқболин.  
Ким ахтарар беайб ёстикдош,  
Ёлғиз ўтар кўздан тўкиб ёш.  
Туғилгандай инсон онадан,  
Остонадан бошланар Ватан.  
Ҳар гўшада бахт топса қарор,  
Гуллаб яшнар юрт ҳам барқарор.  
Кимлар тотув яшаб ўтгайдир,  
Муродига шоён етгайдир.  
Кўша қаринг ёрингиз билан,  
Бағишлаб боз шоҳона ўлан,  
Ҳар дардимга топиб минг дармон,  
Яшаб ўтай мен ҳам беармон.

\* \* \*

Каримий болдизи Озода<sup>1</sup>,  
Озода демангиз хонзода.

<sup>1</sup>Ғулом Каримийнинг болдизи – шифокор Озода Холбоева.

Тоғ лоласи каби қирмизи,  
Менга азиз Бўканинг қизи.  
Ширин-Лайли каби қаламқош,  
Бўкалик ҳамшираларга бош.  
Бамисоли жаннат ичра хур,  
Ой юзидан нур ёғилар пур.  
Адабиёт шайдоси у ҳам,  
Икки дунё бўлмасин ҳеч кам.

## V

Миллат бўлмас Афлотундай даҳоси йўқ,  
Сиз туфайли дўстлар топдим баҳоси йўқ.  
Эргаш Очил<sup>1</sup> шеър илмида валломатдир,  
Баҳсга ўч, муросасиз аломатдир.  
Беназирди шеър илмида олимлиги,  
Манзур менга талабчанлик – «золимлиги».  
Афандига ўхшаб кетар қай бир феъли,  
О, Шофиркон бу арбобнинг буюк эли.  
Хайём каби улуғларнинг таржимони,  
Энг муҳими Эргашжоннинг бут имони.  
Шеъриятнинг шайдоси бу азиз иним,  
Асалари каби асло билмас тиним.  
Кулишига борман унинг хандон отиб,  
«Ўзбек тили...» журналида масъул котиб.  
Азиз устоз минг толиба, минг толибга,  
Ҳамма ҳам бас келолмайди бу ғолибга.  
Бажаргандай асрларнинг хитобини,  
Чоп эттирар Саъдийларнинг китобини.  
Эргаш Очил билан кемтик кўнглим тўлар,  
Султонмурод Олим бизга устоз бўлар.

\* \* \*

Тилга тушган тарихшунос Қаҳрамон<sup>2</sup> ҳам,  
Гар беллашса, бас келолмас Аҳрамон ҳам.  
Шаҳри Шош энг чеккасида қўш доми бор,  
«Шофирконнинг юлдузи», о, зўр номи бор!  
Тарих фанин билимдони ғоят моҳир,  
Ўз соҳаси ичра мендай у ҳам соҳир.

<sup>1</sup> Филология фанлари номзоди, таниқли таржимон Эргаш Очилов.

<sup>2</sup> Қаҳрамон Ражабов – тарих фанлари доктори.

Ғоят ширин бухоролик эл гуфтори,  
Академик каби унинг ҳам рафтори.  
Ўнлаб китоб, мақолалар муаллифи,  
Олам аҳлин ҳам ром қилар такаллуфи.  
Гоҳи мулки Эрон ичра сурар отин,  
Гоҳ Туркия узра ёзар кенг қанотин.  
Мозий ичра аён унга минг бир беша,  
«Устозим!» деб эъзозлар минг илмпеша,  
Қошида бош эгар ҳатто ёвқур йўлбарс,  
Махтумқули юртида ҳам гоҳ берар дарс.  
Исо Масиҳ каби ғоят ўткир дами,  
Бухорои шариф ичра бир қадами.  
Ёқтирмаса ҳамки уни Наби<sup>1</sup> акам,  
Кам топилар Қаҳрамондай одил ҳакам.

\* \* \*

Дилшод Ражаб<sup>2</sup> – хотира зўр! Қилар ҳайрон,  
Вале у ҳам юрагим боз қилар вайрон.  
Фавқулудда ишга умрин совуради,  
Истеъдодин куйдириб ҳам қовуради.  
Ром этади мени унинг зийраклиги,  
Фикрларин салмоғию тийраклиги.  
Билолмадим нима учун тақар узук,  
Болаларнинг шоири у туппа-тузук.  
Латифағўй, Дилшод ҳар бир давра нақши,  
Сиздан кўра аслиятим билар яхши.  
Ичиб олиб сафар чоғи Хоразмда,  
Кўп хунарлар кўрсатганман бир базмда.  
Дилшод укам шунда менинг ёним олган,  
Маломатдан мардлик қилиб сақлаб қолган.  
Рад қиларман мен «Қалам»ин мўртлигини,  
Муҳрадим қалбимга зўр тўртлигини:

*Қорасану ёқлайсан ҳамиша нур-зиёни,  
Мисли муслим занжисан – покиза дин-имони.  
Она сутин оқлолмай сарсон юзи қоралар,  
Сен қоғозлар қоралаб оқартиргунг дунёни!*

<sup>1</sup> Набижон Боқий – муаллифнинг дўсти, таниқли ёзувчи.

<sup>2</sup> Дилшод Ражабов – филология фанлари номзоди, шоир.

\* \* \*

Бир бўлсангиз гар Файзулло Вафо билан,  
Айрилсангиз, не тонг, кайфу сафо билан.  
Ичмай қўйган бу укамиз кўпдан буён,  
Жойнамозин олиб юрар борса қаён.  
Номи бордир унинг кабир рўйхатларда,  
Қайд этилар ҳатто қай бир тўй хатларда.  
Саноғи йўқ бориб кўрган ерларининг,  
Таржимони ҳатто Бодлер шеърларининг.  
Ашъорларин айтиб бўлмас кўпиртирар,  
Кафкани ҳам у ўзбекча гапиртирар<sup>1</sup>.  
Арабларга ўхшаб кетар – туси қора,  
Яхшиликлар қилган менга неча бора.  
Вафохоннинг вазминлиги менга ёқар,  
Сўз десангиз, уялиброқ кулиб боқар.  
Лофи йўқ бу гапнинг сира, ўз иқрори:  
Чиқар эди ундан жуда катта қори!  
Сеҳргарлик қилар гоҳо сўз бобида,  
Менга манзур шеър бисёр ҳар китобида!  
Гар ёш бўлсам тинглаб сирли эртагини,  
Тутар эдим Вафохоннинг этагини!

\* \* \*

Сизнинг учун дўсту ёрлар собит замин,  
Улар ичра тенги йўқ ҳеч Бобур Амин<sup>2</sup>.  
Боши узра порлар унинг юлдуз-ойи,  
Париждан ҳеч узилмайди битта пойи.  
Чет элларда топган ҳатто зўр эътибор,  
Бобур Мирзо каби ёвқур сиёғи бор.  
У ҳам мозий сирларидан сиздай огоҳ,  
«Қабршунос» деб атайсиз сиз уни гоҳ.  
Ойда-йилда кўринса ҳам гар бир бора,  
«Нексия»да жонимизга кирар оро...

\* \* \*

Ҳаёт – жонга гоҳ оро кирар,  
Кимга қўшар, кимдан айирар.

---

<sup>1</sup> Вафо Файзулло Кафканинг «Жараён» романи ва бошқа асарларини таржима қилганига ишора.

<sup>2</sup> Бобур Аминов – тарих фанлари номзоди, мозийшунос.

Мирзакалон<sup>1</sup> дўстимиз нодир.  
Адаб илми ичра баҳодир.  
Шайдоси Ғарб адабиётин,  
Тинглаб дилбар суҳбат – баётин,  
Ичган каби минг асрлик май,  
Яйраганмиз неча бор ҳай-ҳай.  
Юрагимга солди у илҳом,  
Демай тонгу демай қора шом,  
Рус ашъорин конига кирдим,  
А. Блок шеърларин ўгирдим.  
Тез қариди ҳаёт сафари,  
Қучоғига олди ер қаъри.  
Бағримизни ўртаб шум хабар,  
Бошимиз ҳам ёрди бетабар.  
Ҳаёт-мамот – азалий қонун,  
Қаддимизни ногоҳ этди нун.  
Бағримизда бетакрор шахси,  
Борхес бобида қилган баҳси,  
Енгилганди у сизга лекин,  
Хотираси биз учун таскин.  
Бўлганида дўстимиз омон,  
Зўр асарлар битиб бегумон,  
Барчамизни этар эди шод,  
Охирати бўлгай бас обод!

\* \* \*

Қорақўллик Чори<sup>2</sup>нинг ҳам йўқ қиёси,  
Бесарҳаддир унинг ҳам илм миқёси.  
Форма кийиб юрар Темир Қурбон каби,  
Умарали домла<sup>3</sup> мисол нозик таъби.  
Давраларда ёнимда тез пайдо бўлар,  
Усмон Носир каби шеърга шайдо бўлар.  
Менга ўхшаб қамиш каби қомати бор,  
Ва Сиз каби дўстлар боис омади ёр.  
Жондан севар адабиёт обидларин,  
Тайёрлайди Қуролли куч зобитларин.

<sup>1</sup> Мирзакалон Жўраев – ёзувчи, ношир.

<sup>2</sup> Чори Насриддинов – зобит.

<sup>3</sup> Умарали Норматов – филология фанлари доктори, профессор.

\* \* \*

Уй қурдингиз, қолишмас ҳеч қасрлардан,  
Парвардигор асрар турли таъсирлардан.  
Кутубхона қилгансиз нақ қўш хонани,  
Ва мен телба топиб минг бир баҳонани,  
Китоблардан кошки йироқ кетмасам ҳеч,  
Ошна бўлиб ҳар бирига эртаю кеч,  
Тингласайдим мангу боқий асрий розин,  
Кўрсам дейман хаёлларнинг чўнг парвозин.  
Ҳар шоҳ асар минг дардимга минг дармоним,  
Шоҳ асарга айлансам бас – шу армоним!..  
Алданмайсиз сиз ҳам турфа хитобларга,  
Мендан кўра яқинроқсиз китобларга.  
Мени баъзан олиб қочар хаёл оти,  
Сизни ҳам ҳеч ёлғиз қўймас илҳом зоти.  
Мендан кўра салобатли, валломатсиз,  
Баъзан англаш ғоят мушкул аломатсиз.  
Наинки Сиз аҳли дилсиз нозик таъби,  
Ҳимматингиз чеки йўқ ҳеч Ҳотам каби.  
Хонадоним безар нақшин дарбозангиз,  
Эрон, Чин<sup>1</sup>га етиб борган овозангиз.  
Саъдий, Ҳофиз қабрин кўп бор қилиб тавоб,  
Ҳожилардай топгансиз минг битта савоб.  
Бежиз сизни қўлламайди Шиллер руҳи,  
Мангу ҳаёт Ғетенинг ғолиб туғи,  
Файласуфлар қиблагоҳи Гегель бобо,  
Бамисоли сирли афсун тонгги сабо  
Гуллагансиз Олмония заминини,  
Бор олимлар билан бир тан оға-ини!  
Яхшиликка йўйгум олам ҳар ташвишин,  
Топилмаса, не тонг, мендай хилватнишин.  
Эй Каримий, ҳар дардимга ёлғиз дармон,  
Мен учун ҳам олам кезинг Сиз беармон.

\* \* \*

Гўшангизда яйраб, гоҳо толганман,  
Ваҳоб Раҳмондан кўп сабоқ олганман.

---

<sup>1</sup> Ғулом Каримийнинг «Карвон» тарихий қиссаси Хитойда, уйғур тилида чоп этилганига ишора.

Аямасдан қичар, ё Раб, ҳар отни,  
Кимлар ғаним билар ҳамон бу зотни.  
Талашмагай асло обрў-эътибор,  
Баҳсга ўч бўлар ҳар бир илми бор.  
Ёддан шеърлар ўқиб, хаёлим олиб,  
Кетди ташна қалбим ичра ўт солиб...

\* \* \*

Хуршид<sup>1</sup> келди моҳитобон ойи<sup>2</sup> билан,  
Ойи демай, бахт қуши Хумойи билан.  
Бахтингизни тилаб, хўплаб майи нобдан,  
Галма-галдан алёр айтдик, алёр обдон.

\* \* \*

Ваҳоб ака сўйлаб мозий-ўтмишдан,  
Ёши ошган бўлса ҳамки етмишдан,  
Қўзойнаксиз китоб ўқиб, лол қилди,  
Забонин гоҳ ништар, гоҳи бол қилди.  
Гоҳ оташин ёш Лермонтов бўлиб ёнди,  
Гоҳи йиғлаб, ёш боладай гоҳ қувонди.  
Ёдга олиб ҳатто Ли Бо шеърларини,  
Тирилтирди татарнинг мард-эрларини.  
Лол айлади шеъриятга ишқи билан,  
Бир замонлар ёзган шеърий машқи билан.  
Хатосини топиб қай бир кабирларнинг,  
Кифтини ҳам келтирди кўп таъбирларнинг.  
Олиб учди само сари пок ниятим,  
Шеъриятдан равшан тортди руҳиятим.  
Маҳоратли санъаткордай уринди боз,  
Ватанпарвар сиймо бўлиб кўринди соз!  
Темир Қурбон оғзи тинмай чулдирарди,  
Қитиғимга тегиб, мени кулдирарди.  
Икки гапин бири фақат шароб бўлди,  
Ича-ича бу сафар ҳам хароб бўлди.

\* \* \*

Не юртларни айлагансиз минг бор тавоб,  
Не тонг, насиб бўлса ҳатто ҳаждай савоб!

<sup>1</sup> Хуршид – Ғулом Каримийнинг катта куёви, шифокор.

<sup>2</sup> Севара Каримова – Ғулом Каримийнинг тўнғич қизи, олима.



Омадингиз шоҳ кемаси қалқиб турар,  
Бошингизда бахт қуёши балқиб турар.  
Шаънингизга қасидалар айта-айта,  
Ҳавас қилсам арзир сизга қайта-қайта,  
Ахир сизнинг мендайсодиқ дўстингиз бор,  
Мендай дўсти борлар қолмас безътибор!  
Минг бор шукр, чопар менинг ҳам омадим,  
Сиз туфайли мўмай фойда-даромадим!  
Дўстлар учун нон-намак не, берарсиз жон,  
Аримагай уйингиздан асло меҳмон.  
Ой чиқса ҳам, кун чиқса ҳам Сизга чиқсин,  
Давлатингиз бизларга ҳам юқсин, юқсин!

Аё соқий, менга яна ҳиммат айла,  
Қадаҳ тутиб мени содиқ уммат айла.  
Дуо қилгин: ҳар кимга ҳам давлат берсин,  
Алпомишдай ўғил берсин, савлат берсин.

### АРЗИ ҲОЛ

Ай дўстим-эй, дилим дардин қилсам баён,  
Бу савдолар аксарият сизга аён:  
Не савдолар тушмади гар бу кал бошга,  
Етиб олдим бир амаллаб, эллик ёшга,  
Эллик йиллик йўлни мен ҳам босиб ўтдим,  
Ҳар бутоққа ҳар бир оним осиб ўтдим.  
Бир замонлар учар эдим қанот боғлаб,  
Мен эслайман у кунларни дилим доғлаб.  
Азмойишим, э воҳ, аста-аста бу кун,  
Хасталиклар, ё Раб, даста-даста бу кун.  
Шифожў йўқ аҳволимга қарайдиган,  
Сиздан ўзга йўқ кунимга ярайдиган.  
Гар ўсдирдим ўғил-қизлар чекиб заҳмат,  
Эшитмадим мен улардан ҳануз раҳмат.  
Гар тинмас ҳеч эртаю кеч хотин «акам»,  
Заифадан чиққанми ҳеч одил ҳакам.  
Бир замонлар ичган топган ошимизни,  
Қўйиб берсак ёрар бу кун бошимизни.  
Эркак асло миннат қилмас топганини,  
Хотин ҳатто пеш қилар нон ёпганини!

Ва лекин биз учун чекиб минг бир заҳмат,  
Оқ ювиб, оқ тарагани учун раҳмат!  
Борсам ҳамки баъзида минг бир хаёлга.  
Бор-будимни бахш этганман бир аёлга.  
Кимлигини айтай келди, бас, хонаси,  
Сиз биласиз: фарзандларим, ҳа, онаси!  
Гар юзига қараб асло урмадим дўқ,  
Камина ҳеч онам кўнглин олганим йўқ.  
Гарчи қобил фарзанд расмин тузиб келдим,  
Қишлоқдаги онам уйин бузиб келдим.  
Бузилган уй тушларимга кириб чиқар,  
Юрагимни ўйлаганим сайин сиқар.  
На битмади янги уйим шаҳардаги,  
На хилватда, на мен қилган шаҳардаги,  
Дуоларим Ҳаққа билмам қачон етар,  
Орзуларим наҳот ўзим билан кетар?!  
На давлатим, на от хуркар савлатим бор,  
Савлатсизу давлатсизда йўқ эътибор.  
Шаҳри Шошнинг кўчаларин кезганим рост,  
Қисматимдан қониқмасдан безганим рост.  
Эллик ёшга етиб ҳолим ёмон бўлди,  
Умидларим сароб, рангим сомон бўлди.  
Гар шоирлик даъво қилдим эртаю кеч,  
Ўтолмадим шу даъводан мен ношуд ҳеч.  
Гар ўтганман гуноҳга эш бебош ёшдан,  
Гоҳ кўнглингиз тўлмас Сизнинг мен бебошдан.  
Ўзимга ҳам аён: анча суст иродам,  
Бормикан ҳеч мендай телба, гумроҳ одам!  
Битираман барча ишни фақат тилда,  
Не ўй-ният ҳамон туткун қафас дилда.  
Қатъиятли бўлганимда дадил бироз,  
Ҳеч бир кимса қилмас эди ҳеч эътироз.  
Не ҳам дейман, яралганман асли шундай,  
Феъл-атворим аён Сизга равшан кундай.  
Шоирлигим сиздан бошқа ҳеч ким билмас,  
Билганлар ҳам назарига асло илмас.  
Обрў учун гарчи қалам тутмаганман,  
Гарчи унвон, шону шараф кутмаганман,  
Мушкулларим осон қилар деб ўйладим,  
Не зотларнинг шаънига мен шеър сўйладим.

Дасти дароз не зотларга ялинмадик,  
Ҳотамтойга бироқ ҳамон чалинмадик.  
Ҳурмат қилар гарчи улар бахшиликни,  
Бироқ мендан дариг тутар яхшиликни.  
Қай биттаси берди гарчи бир даста пул,  
Буюрмади, буюрмади мисоли кул...  
Айтаверсам дoston бўлар бедаво дард,  
Тополмадим ўзингиздай ҳимматли мард.  
Камтарона ашъоримдан боз жўшдингиз,  
Китобларим чиқишига бош қўшдингиз.  
Сиз биласиз чеккан минг бир заҳматимни,  
Самарасин кўрдим қора меҳнатимни!  
Йўлин очган Сиздир «Чорлов»<sup>1</sup> китобимнинг,  
Ҳимматингиз – қўш қаноти шитобимнинг!  
«Сабр дарахти»ю ҳам «Йиллар армони» -  
Каби аҳли дил минг бир дардин дармони,  
Бўлиб элу юртда агар топса қадр,  
Жоним фидо Сизга, эй дўсти муқтадир!

### МУРАББА

Эллик йилда орттирганим юрагим дарди,  
Қош-кўзимда эллик йилнинг ғубори-гарди.  
Яккам-дуккам сочим ҳам тенг ярми оқарди,  
Эвоҳ, дардин сўзлаган кас кимга ёқарди?!

Довон ошиб келган жойим на баланд, на паст,  
Қайноқ йиллар хотираси қилар бу кун маст,  
Гар санасам бештага ҳам етмас чин ҳамдаст,  
Майна қилиб кулар мендан тақдир забардаст.

Шоҳона Сўз яқин айлар толе-Наврўзни,  
Калом билан топсам, не тонг, дедим ризқ-рўзни,  
Енгаман деб ўйлагандим калому сўзни,  
Калом-сўзга, не бахт, таслим кўрарман ўзни.

Эй Каримий, ўзим каби яқиним, бор бўл,  
Жуманбулбул каби сайрар оқиним, бор бўл,

<sup>1</sup> «Чорлов» - муаллифнинг шеърлар тўплами, «ШАРҚ» НМАК, Т., 2008 йил.

Қалбимдаги оташ ишқим-ёлқиним, бор бўл,  
Зулмат қаърин парчалаган чақиним, бор бўл!

Ғарибдан ҳам ғариб касман, мўъжиза кутманг,  
Етар қалбим шокосаси, ўзга жом тутманг,  
Ўтар бўлсам, бағрингиз ҳеч доғлаб, қон ютманг,  
Фақат баъзан эслаб қўйинг, фақат унутманг!

Эллик йилда орттирганим юрагим дарди,  
Қош-қўзимда эллик йилнинг ғубори-гарди.  
Шоирингиз, от солгандай эл-юрт жўмарди,  
Қалб тулпорин шеър саҳнига қўйиб юборди.

### ХОТИМА

Саналар бор – ҳаётимиз тамал тоши,  
Минг бир заҳмат шарофати, бахтлар боши.  
Юрагидан тўкилиб бор ҳасрат унлар,  
Ҳаммага ҳам насиб қилгай шундай кунлар.  
«Чорлов» асли эллик йилнинг мевасидир,  
Дарди дилим, шоир қалбим шевасидир.  
Сиз эмасми мендан зиёд чеккан заҳмат,  
То қиёмат айтарман минг карра раҳмат!  
«Чорлов» чиқди дея хабар келган сана,  
Уйингизда бўлди ғоят зўр тантана,  
Севарахон қизимизнинг ёриб кўзи,  
Ўғил берди қўчқордайин Тангрим Ўзи!  
Кўзингиздан ариб аччиқ армон ёши,  
Чарақлади бошингизда бахт қуёши.  
Неварага Дилбек дея қўйибсиз от,  
Сизу мену, элу юртга бўлгай қанот.  
Йигит бўлгай – юрганида титрасин ер,  
Шоир бўлгай бамисоли шер Алишер.  
Қўлидан ҳеч эртаю кеч тушмай китоб,  
Жаҳонгирдай от солгай тўрт томон шитоб.  
Бахтин топиб сиз ясатган жавонлардан,  
Ошиб ўтгай биз етмаган довонлардан.  
Қудратлироқ қурол йўқ ҳақ калом-сўздан,  
Парвардигор, асра уни ёмон кўздан.

Лашкар қилиб унга қирқ бир чилтонларинг,  
Мурид айла ҳатто шоҳу султонларинг!  
Алпомишдай ғурури ва ори бўлгай,  
Худо ёри, қалбида ўт-нори бўлгай!  
Суйган ёрин сунбул сочин айлаб ридо,  
Бор ҳаётин Ватан учун қилгай фидо.  
Нурга чўмсин ҳаётининг ҳар бир они,  
Ялов бўлгай боши узра пок имони!  
Давраларни безатсин у кувёв бўлиб,  
Сиздай даври даврон сургай бағри тўлиб.  
Яқин айлаб ҳар олис, ҳар йироғимиз,  
То қиёмат ёқсин, дўстим, чироғимиз!..

*2007-2008 йиллар.*

## ИККИНЧИ КИТОБ

### ДЕБОЧА

Устоз ҳар бир ишда мозий музаффар,  
Музаффар мозийга айлайлик сафар.  
Доно ҳар пандига тутганлар қулоқ,  
Кўз ёши ҳеч қачон бўлмагай булоқ.  
Сиз каби ким тарих илмига боқар,  
Мардона истиқбол эшигин қоқар.  
Минг битта сир асрор тахт минбарида,  
Башар ўқ илдизи тарих қаърида.  
Ибрат бўлмаса гар ўтган ҳар бир кун,  
Гулшани ҳаёт ҳеч бўлмагай дуркун.  
Беназир устоз ҳам дўстлик бобида,  
Минг битта ривоят шоҳ китобида.  
Бор фикру хаёлим ром этган кўзгу –  
Румий ва Табризий дўстлиги эзгу.  
Фикрим мозий томон олиб қочади,  
Инсон қалб кўзин, бас, инсон очади!  
Табризий ҳиммати билан Мавлоно  
Мағрибу Машриқда мукаррам доно.  
Мавлоно туфайли Табриз куёши,  
Ҳақиқий дўст-ёрлик аввали боши.  
Ўзга таровати баҳор фаслининг,  
Бисёр фазилати дўст-ёр васлининг.  
Шухрат топа олмас асло ёлғиз от,  
Қушни юксалтирар фақат қўш қанот.  
Жилғаю ирмоқсиз дарё бўлмас ҳеч,  
Дарёлар қуйилмай уммон тўлмас ҳеч.  
Куёшнинг васлига бўлмайин восил,  
Она замин бермас ҳеч тўкин ҳосил.  
Бежиз айтишмагай: Бирлашган ўзар,  
Бирлашмаган улус укпардай тўзар.  
Аҳли башар учун азал, албатта,  
Аҳил-иноқликнинг ҳикмати катта.  
Ғаразгўйлар фақат егай ич-этин,  
Қўллашганни Худо қўллагай бетин.

Яратган васлига то интизормиз,  
Барчамиз бир бағри бутунга зормиз.  
Ёлғизлик ҳикматдан гар эмас холи,  
Ҳамнафасликда бор башар иқболи.  
Бўлмаса Яратган қудратли сўзи,  
Очилмасди зинҳор даҳри дун кўзи.  
Ҳам устоз, ҳам шогирд бири-бирининг,  
Кошифи икки ёр дўстлик сирининг.  
Дўсту қадрдонлик меҳри бу олий,  
Дўсту қадрдонлик сеҳри бу олий!  
Дўсту қадрдонлик ҳар ишга қодир,  
Не тонг, муҳаббатдан бўлса гар нодир.  
Хоҳ оддий фуқаро, хоҳ кабири хос,  
Ҳар ким дўст қидирар атвориға мос.  
Куёш тафтидан гар етмаса пайса,  
Тошдай ерни ёриб чиқолмас майса.  
Қўлдан тушмас гўё муқаддас китоб –  
«Маснавий»да Румий айлайди хитоб:  
Қай ошиқ муттасил ёрин ўйлағай,  
Ёри ҳам муттасил йўлин пойлағай.  
Дарди ишқ ошиқни айласа беҳол,  
Маъшуқа учун ҳам хос ошуфта ҳол.  
Эътиқод-имонга қўйсанг гар танда,  
Оллоҳға бўлурсан севимли банда.  
Қўллар қовушмаса басу басига,  
Ким ҳам қулоқ тутар қарсак сасига.  
Оллоҳ амри билан меҳри зиёда,  
Бизлар бир-биримиз севдик дунёда.  
Энг олий ва оддий кўҳна ҳақиқат,  
Барча ўз тенгини ахтарар фақат.  
Ошиқ гар самовот, маъшуқа Замин,  
Самовот Заминни айлағай таъмин.  
Зарур бўлса Ерга тафту ҳарорат,  
Самодан ёғилғай ёғду, шарорат.  
Оллоҳнинг раҳмати ёғар пайдар-пай,  
Чаманзорлар сеҳри лол этар, бай-бай.  
Таърифға сиғмас ҳеч Самовот сеҳри,  
Кундан кун зиёда Заминнинг меҳри.  
Самовот сеҳридан Ерга толе ёр,  
Бағрида фарзандлар ўсар бахтиёр.

Токи ҳар аъмолин қиммат, нархи бор,  
Севишган жонлардан қандай фарқи бор?!  
Пайваста қилмас то муҳаббат сеҳри,  
Уларни боғлаган қай ришта меҳри?!  
Заминсиз унарми гулу чечаклар,  
Ўт-ўлан, дов-дарахт, заррин печаклар?  
Самодан ёғмаса Оллоҳ раҳмати,  
Бесамар кетарди барча заҳмати.  
Келин ва қуёвни пайваста қилган,  
Муқтадир Оллоҳнинг билгани билган.  
Дунёда баробар айлаб нисбатни,  
Қовуштиргай мудом манфий-мусбатни.  
Тун билан Кун ўхшар гар ғаним-қасдга,  
Хизмат қилар бироқ битта мақсадга.  
Банда қувват олмай Туннинг сеҳридан,  
Баҳраманд бўлолмас Куннинг меҳридан.

\* \* \*

Каримийни куйларман яна,  
Муштоқ улуғ сана-тантана.  
Арзир минг бир битсам қасида,  
Ярим аср бўсағасида,  
Не тонг, сўйиб боққан қўйини,  
Катта қилиб мучал тўйини,  
Нишонласа қирқ саккиз ёшин,  
Худо, тошдан қилгайсан бошин!  
Туғилган у йўлбарс йилида,  
Йўлбарс каби ғайрат дилида.  
Бақар йили орқада қолди,  
Инқироз шарпаси йўқолди.  
Нечун қолмай мен унга қойил,  
Ёлғизликка йўлбарсдай мойил.  
Йўлбарс каби шижоатли, зўр,  
Йўлбарс каби шубҳасиз гўштхўр.  
Деманг, мушуксимон зотидан,  
Ҳаттоки от ҳуркар отидан.  
Чексиз бўлса йўлбарсда қувват,  
Чексиз Каримийда мурувват.  
Йўлбарс ўрмон-тўқайлар кезар,  
Домла илми тарихни безар.



Ўрмон ичра йўлбарс мисли хон,  
Домла ижод бобида арслон!  
Қадрин баланд тутар мисли шер,  
Сичқон каби титкиламас ер!  
Кўппак каби беҳуда хурмас,  
Илон каби судралиб юрмас.  
Шиддат тўла қалбида туғён,  
Вале титрар шарпадан Қуён.  
Йўлбарс каби сезар у ўзин,  
Шундан қадри баланд ҳар сўзин.  
Йўлбарсмонанд азалдан зоти,  
Парвоз қилар бордай қаноти.  
Чиқмас ўлжа йўлбарс қўлидан,  
Каримий ҳам қайтмас йўлидан!  
Ҳаётин ҳар они сердолға,  
Йўлбарс каби интилар олға.  
Қирқ саккиз ёшида ҳам толиб,  
Йўлбарс каби ҳар ишда ғолиб.  
Йўлбарс каби гар солса назар,  
Титрагай шердил ҳам, алҳазар!  
Беназир ҳар йўлбарснинг ақли,  
Элда дoston Каримий нақли.  
Йўлбарс каби қудратли чапдаст,  
Меңдай зўр шоирга берар даст!  
Хавfli ўрмон йўлбарсга ватан,  
Қақшатқич хужуми дафъатан.  
Йўлбарсдай Каримий мардона,  
Шоҳ асарлар узра парвона.  
Гар мулойим ипакдай феъли,  
Йўлбарс гўё забардаст бели!  
Наршахийдай сурар у хома,  
Айтаверсам бисёр ғангома...  
Жумла йўлбарс жасур, баҳодир,  
Каримий ҳам ҳар ишга қодир.  
Йўлбарс каби у ҳам қилар жанг,  
Йўлбарс каби бўлмас ҳоли танг.  
Дoston йўлбарслар жасорати,  
Каримий тенгсиз маҳорати.

\* \* \*

Диққат солиб беринг эътибор,  
Ҳар мучал ўз хосияти бор.  
Бежиз эмас тарғил ҳар йўлбарс,  
Оқил учун бу ҳам сабоқ-дарс.  
Оқ ранг сўзлар тоза ниятдан,  
Йўл-йўл қора – мағлубиятдан.  
Зиддиятлар ҳаёт негизи,  
Яхшилик – ёмонлик эгизи!  
Қанча юксак бўлмасин ғоя,  
Мудом бирга нур билан соя.  
Насиб этмасину висоли,  
Тенгсиз тумор йўлбарс тимсоли.  
Асрагай минг бало-қазодан,  
Келмаса бас фақат фазодан!  
Аё дўстим, деяверинг хўп,  
Йўлбарс йилин фазилати кўп.  
Деманг асло фолу башорат,  
Юлдузлар амри бу ишорат.  
Сиз хотиржам қилингу дилни,  
Уч қисмга бўлинг бу йилни.  
Ёлғон айтмас мен каби бахши,  
Йилнинг боши келади яхши.  
Бошингизга тушса ҳам ташвиш,  
Осонгина ҳал бўлар ҳар иш.  
Келганида ниҳоят саври,  
Бошланади қизғинроқ даври.  
Иродамиз ўтар синовдан,  
Йўлбарс каби ҳар баланд ғовдан,  
Ошиб ўтиш бизга қарзу фарз,  
Одат бўлмай йўлбарсга хос тарз!  
Минг бир ишга бўлсангиз ҳам ғарқ,  
Ҳеч бирига бўлмангиз бефарқ.  
Чўчисангиз ёмғиру дўлдан,  
Нақд бахтингиз кетади қўлдан.  
Йўлбарсдай бўлсангиз довжорак,  
Ғолибона керарсиз кўкрак.  
Ақлий ва жисмоний ҳаракат  
Уйғун бўлса, бисёр баракат.  
Ҳаёт саҳни мардлар майдони,

Омади юришар шайдони.  
Иккиланган йўлда қолади,  
Ютуқни қасд қилган олади.  
Фарз қилсангиз мардлик шевасин,  
Мўл терарсиз мардлик мевасин.  
Йил сўнгида мастона сархуш  
Бошингизга қўнар Ҳумо қуш!  
Қилма асло имондан жудо,  
Ҳар йил, ҳар он қўлла, эй Худо!

## І БОБ

### *Тошкентнинг 2200 йиллиги ва Илоқ воҳаси сафари*

Домла ноёб хислати бор – ҳеч эринмай  
Ватан бағрин шамол каби кезар тинмай.  
Куёв каби мудом бирга дилдор билан,  
Аксарият сафар қилар дўст-ёр билан.  
Ошно ҳамон тарих ичра минг бир сирга,  
Қай жойларни кўрмадим у билан бирга.  
Минг сарҳаддан Аму каби тошиб ўтдим,  
Ҳатто Қамчиқ довонидан ошиб ўтдим.  
Холисона ҳукми билан нозик таъби,  
Қарнабни ҳам кездик ҳатто лочин каби.  
Тавоб айлаб Кумушконнинг чўнг тоғини,  
Ялаганмиз шаҳристонлар тупроғини.  
Чўмилганмиз Бухорога яқин кўлда,  
Исириқ ҳам терганмиз қай битта чўлда.  
Яхши-ният билан дўсту ёр беш нафар,  
Қадим Тошкент воҳасида қилдик сафар.

\* \* \*

Сўзласам гар сафар шарҳин бир бошдан,  
Йўлга тушдик бизлар муаззам Шошдан.  
Қуён каби учар «ТИКО» шоҳ йўлда,  
Ранг-баранг манзара ҳам ўнгу сўлда.  
Яна бир саёҳат тафтида пишдим,  
Али Эҳсон билан илк бор танишдим.

Бозорвой аканинг йўлда кўзлари,  
Хуш ёқар Андрей Кубат<sup>1</sup> сўзлари.  
Бийрон бўлса ҳам бу иним ҳар қалай,  
Лофида ҳам маъни бисёр бир талай.  
Шу боис барчага ўтказар таъсир,  
Мовий кўзлари ҳам айлагай асир.  
Ўлкамиз тарихин билар у яхши,  
Бамисли билимдон эл севар бахши.  
«ТИКО» Зангиота томон йўл солди,  
Чоштепа бизларга қўл силкиб қолди.  
Искандар йўлида тикилган тузоқ,  
Бу асрий қўрғоннинг тарихи узоқ.  
Чочлик камончилар ҳолин қилган танг,  
Шу боис аксари бошламасдан жанг,  
Қай бир қалъаларни қилмаган қамал,  
Тилдан тилга ўтар мардона амал.  
Моҳи Рамазонда тенги йўқ савоб,  
Занги Отани биз айладик тавоб.  
Замон шарофати билан обида,  
Маҳобати, рости, ғоят тобида.  
Унга кириб бордик арқдан муаззам,  
Бизга пешвоз чиқди мақбара аъзам!  
Ҳовлисин саҳнида баланд минора,  
Сарбаланд ёнғоқ ҳам ўхшар чинор-а.  
Намозгоҳда оппоқ соқолли бир чол,  
Ҳар савобталабга тиларди иқбол.  
Ҳар ҳожатталабга мадаккор, йўлдош,  
Занги Ота қабри узра эгиб бош,  
Руҳидан бизлар ҳам тиладик мадад,  
Ихлосмандга Тангри лутфи беадад.  
Ҳар бир авлиёни муқаддас билган,  
Соҳибқирон амри билан қурилган,  
Мақбара ичида сокинлик ҳоким,  
Не ажаб, Қиёмат қадар ҳаттоким,  
Муаззам кошона билмай ҳеч завол,  
Ғолибона етиб борса безавол.  
Сиқилган кўнглимга даво истаб соз,  
Шошмай икки ракат ўқидим номоз.

<sup>1</sup> Андрей Кубатов – Ғулом Каримий шогирди, туркшунос олим.

Завол билма асло, ранг-баранг очун,  
Суратга ҳам тушдик эсдалик учун.  
Кўл келди Эҳсонбей япон асбоби,  
Тарихга айланди сафар ҳар боби.  
Азалий анъана расми бузилмас,  
Зиёратчиларнинг кети узилмас.  
Уларга син солиб бердим эътибор,  
Фарзандталаб келин-куёвлар ҳам бор.

\* \* \*

Мажнунтолларининг бўлиб боши ҳам,  
Ортимизда қолди Ниёзбоши ҳам.  
Минг бир мушкулимиз бўлгандай кушод,  
Далалар кўйнига чиқиб олдик шод.

\* \* \*

Муаззам шоҳона калом сўз қани,  
Таърифин келтирсам кўҳна Қанқани.  
То ҳануз бағоят каттадан катта,  
Бағрида минг битта сир бор, албатта!  
Тулпорлар кетмаган бағридан ҳамон,  
Ҳамон пойига бош урар тўрт томон.  
Ҳандақлар то ҳамон сув билан тўла,  
Гумон қалъани забт этиш бир йўла.  
Альпинистлар каби бериб қўлга-қўл,  
Юксак қалъа сари олдик бизлар йўл.

\* \* \*

Ҳикоя қиларди Андрей тинмай,  
Барча-барчасини асло эринмай:  
– Қазишмалар бунда олиб борганмиз,  
Тўхтовсиз тер тўкиб, жуда ҳорганмиз,  
Биз кўтарилган жой дарвозахона,  
Анави вайрона ибодатхона.  
Оташпарастрларнинг топинар жойи,  
Бу жойга кимларнинг тегмаган пойи.  
Илоқ воҳасининг пойтахти қадим,  
Илоқдарё унга мададкор надим.  
Чап ёнидан бир пайт айқириб оққан,  
Шаҳристондан ҳоким оламга боққан.

Ўзимизни сезиб бамисли султон,  
Назар солдик биз ҳам масрур тўрт томон.  
Қоровул тепалар ташланар кўзга,  
Оҳ, юртим, таърифнинг сиғмас ҳеч сўзга.  
Бепоеън ўлка ром этди ақлимиз,  
Сизни ҳам ром этса, не тонг, нақлимиз.  
Кимни қучоғига чорламас қирлар,  
Кимга қанот бўлмас минг йиллик сирлар.  
Ким ҳам қизиқмас ўз ўтмиши билан,  
Боболарин қилган ҳар иши билан.  
Кимлар мозий сари қилмас саёҳат,  
Сайру саёҳатдай борми ҳеч роҳат!  
Ва мозий қад ростлар хаёл сўнгида,  
Бобокалонларинг кўзинг ўнгида,  
Намоён бўлар бор бўй баста билан,  
Сен томон узанган чўнг дасти билан.  
Сармаст айлар ҳаёт – афсунгар соқий,  
Ва дейсан: боболар барҳаёт боқий!  
Тангрим иқболимиз айлаган фузун,  
Ўлкамиз тарихи узундан узун!  
Бир пайтлар бу жойда от сурган хунлар,  
Бир пайт даври даврон сурган охунлар.  
Мард учун фарқи йўқ яқин-йироқнинг,  
Мардона юрти бу жасур Широқнинг.  
Оҳусиз дала-дашт не керак шерга,  
Искандар келмаган бежиз бу ерга.  
Гўё чорлагандай афсунгар маёқ,  
Эронийлар бундан узмаган оёқ.  
Шубҳасиз илоҳий сир-асрор бунда,  
Дини ислом гуллаб-яшнаган шунда!  
Тоғ десанг тоғи кўп, боғ десанг боғи,  
Серсув дарёлари мовий белбоғи.  
Сони-саноғи йўқ мева-чевасин,  
Етти иқлим билар туя-тевасин.  
Кишмишлар шароби ёқут-қирмизи,  
Минг бир дардга дармон оқлик-қимизи.  
Ҳосилдор замини боқар минг элни,  
Бизларнинг боболар букмасдан белни,  
Кун кечирган аксар эт билан ёғли,  
Шундан ҳам армондан кўнглимиз доғли...

Барча кўҳна шаҳар бўлса гар омон,  
Бўлмасди биз каби улус беармон.  
Неларни тиламас кўнгли одамнинг,  
Қиммати бебаҳо ҳар лаҳза-дамнинг.  
Яратганга такрор шукрона айта,  
Тиклаймиз боболар шавкатин қайта.  
Муқаддас биз учун Қанқаи шариф,  
Ҳатто «Авесто»да қилинган таъриф.

\* \* \*

Кел эй, соқий, бизга майи ноб сунгил,  
Дунё дарду ғамин унутсин кўнгил.  
Дарду ғами қилмай бағримиз пора,  
Сармаст айлаб ўзинг чора топ, чора!

\* \* \*

Мўлжал қилиб сўнгра Шомир қорини,  
Тортдик шитоб йўлнинг таноб-торини.  
Қадим йўллар асрий ғуборин ялаб,  
Не бир қишлоқларни ўтдик оралаб.  
Деҳқончилик эл-юрт асосий иши,  
Зиёда кун сайин юмуш-ташвиши.  
Пала-партиш хароб пахса кулбалар,  
Кўнглимга минг армон оташин қалар.  
Гўё узилгандай жумла оламдан,  
Йиғлагим келади ўкраб аламдан.  
Қора қумғон, қора тандирлар ўша,  
Қачон обод бўлар бу қадим гўша?!  
Кимлар фермер деган ном олган бироқ,  
Баъзида кўнглини ёритмас чироқ.  
Ҳамон улар марказ ҳаммол-тўриғи,  
Қонун юқорининг йўлу йўриғи.  
Режага мувофиқ ҳар битта экин,  
Уларнинг ҳосили мисоли текин.  
Эртаю кеч тиним билмай ишлайди,  
Ҳисобидан аҳли мансаб «тишлайди».

\* \* \*

Эй соқий, қўлбола шаробдан узат,  
Вайрона кўнглимиз май билан тузат.

Маст айлаб шаробнинг афсунгар таъми,  
Ёддан чиқсин бир кам даҳри дун ғами!

\* \* \*

Зиёда тобора дилим армони,  
Дарди дилим, ё Раб, йўқ ҳеч дармони.  
Вайроналар ичра кезаркан ҳайрон,  
Ҳайрон дилим бўлди минг карра вайрон.  
Муаззам мозийдан не боис, нечун,  
Аксар вайроналар мерос биз учун?  
Арзим баён айлай, келди хонаси,  
Қанқанинг ҳаттоки оташхонаси,  
Сақланиб қолмаган, бу қандай аҳвол,  
Наҳот ҳеч вақо йўқ мангу безавол?  
Кечир осий банданг, Худо, Художон,  
Наҳот бизлардан ҳам қолмас ном-нишон?!  
Кел эй, соқий, бизга майи ноб сунгил,  
Дунё дарду ғамин унутсин кўнгил.  
Дарду ғами қилмай бағримиз пора,  
Сармаст айлаб ўзинг чора топ, чора!

\* \* \*

Йўл солиб гоҳи ўнг, гоҳида сўлдан,  
Адашиб ҳам кетдик гоҳида йўлдан.  
Эслаб бу жойлардан ўтган пирларни,  
Беармон айландик дала-қирларни.  
Адирлар кўйнида тулпордек чопдик,  
Шоҳрух номидаги кентни ҳам топдик.  
Кўринмас бирон бир вайрона чала,  
Бизни қарши олди теп-текис дала.  
Кўзга ташланмас ҳеч бирон бир ниҳол,  
Вайрон қилди яна кўнглимиз бу ҳол.  
Бешафқат тарихнинг ҳукми боплаган,  
Шаҳар ўрнин сарғиш бута қоплаган.  
Не дейсан бу ҳолга, эй Ҳамид Парда,  
Ўсармиш бу бута вайроналарда!  
Шаҳристонга қадам кўйганимиз он,  
Ўзга бир манзара бўлди намоён.  
Юварди Сирдарё пойини азим,  
Қошида осмон ҳам қиларди таъзим.



Қўлингизда бўлса мунажжим рахти,  
Ҳатто кўрингудай Темур пойтахти!  
Таърифи сиғмас ҳеч бирон бир сўзга,  
Бу жойдан бор жаҳон кўринар кўзга.  
Боболар минг сирни билган, ҳамшаҳар,  
Бежиз бу масканда қурмаган шаҳар.  
Мафтун қилган каби фаришта аёл,  
Олиб учди бизни мозийга хаёл.  
Қадами ҳатто ҳинд ерига етган,  
Балки Искандар ҳам бу жойдан ўтган.  
Гар бугун аҳволи аянчдан аянч,  
Қанқа учун бу кент бўлган зўр таянч.  
Балки сўниб шунда умрин қуёши,  
Ётар қанча ислом аскарин боши.  
Қурбонсиз бўлмас ҳеч қонли ҳар бир ҳарб,  
Чингизийлар еган бунда қаттиқ зарб.  
«Турон қоплони»да қилгансиз баён,  
Мардлигин шу ерда қилиб намоён,  
Темир Малик муғул билан жанг қилган,  
Енгилмас лашкарнинг ҳолин танг қилган.  
Қўлдан бериб тожу тахтин, дилда кек,  
Бунда жон сақлаган Мирзо Улуғбек.  
Самарқанд томонга термиларкан жим,  
Оғир ўйлар сурган буюк мунажжим!  
Бамисли самовот йўлчи юлдузи,  
Шаҳар ичра мангу Бобуршоҳ изи!  
Гўё асрагандай минг йиллик қўрни,  
Афсоналар сўйлар хумдонлар ўрни.  
Тарихда бу шаҳар ўрни бор бўлак,  
Ҳаттоки сақланган қадим йўл-йўлак.  
Биз ундан дарёга томон солдик йўл,  
Дарёси бор улус ризқи бутун-мўл!  
Ёйилиб оқарди Сирдарё азим,  
Дарё васли бўлди биз учун базм!  
Али Эҳсон деди: – Эвоҳ, ё Холиқ,  
Қармоғим бўлганда тутардик балиқ!  
Сиз дарҳол меҳмоннинг кўнглин олдингиз,  
Ташна юрагига умид солдингиз:  
– Афсус ва надомат, афандим, нечун,  
Балиқ тутгани ҳам келамиз бир кун!

Сўнгра чўмилишни қилиб ихтиёр,  
Бўлдингиз болакай каби бахтиёр.  
Эсдан чиқди ҳатто Рамазон-рўза,  
Ҳайқирди бир кўза ичгандай бўза,  
Ечиниб дарёга ташлади ўзин,  
Унутиб бўларми айтган ҳар сўзин:  
– Ёдга тушди Қора денгиз соҳили,  
Бўлдим бамисоли жаннат доҳили!  
Дарё таровати ростдан ҳам ўзга,  
Балиқ овловчилар ташланар кўзга.  
Мисли фариштадай, ё Раб, бир қаранг,  
Жуфтлашиб соҳилда кезар ёш-яланг.  
Севишганлар олди хаёлимизни,  
Ёдимизга солди аёлимизни!

\* \* \*

Сирдарё десамми буни, пир дарё,  
Султон соҳибқирон, амир-мир дарё!  
Дуру жавоҳир ҳам аслан тош бўлар.  
Дарё суви билан ширин ош бўлар!  
Олис кета олмас улус қошингдан,  
Самовот юлдузин сочар бошингдан.  
Биз каби бир пойинг мозий қаърида,  
Бир пойинг иқболдан ҳатто нарида.  
Сен учун чикора минг битта аср,  
Ҳатто тарих ҳукми қилолмас таъсир.  
Карвондай минг қувонч-ғуссасин ортиб,  
Қошингдан минг бир йил ўтар саф тортиб.  
Ажратмайсан элни яхши-ёмонга,  
Оғиб ҳам кетмассан турфа томонга.  
На сиёсат билан сенинг ишинг бор,  
Ва на бизлар каби минг ташвишинг бор.  
Ҳаёт улашасан аҳли оламга,  
Аҳли олам неки нахли оламга.  
Жумла мавжудодга оби ҳаётсан,  
«Шашмақом» сингари буюк баётсан!  
Вале қизғанар ким оби мўлингни,  
Қароқчи сингари тўсар йўлингни.  
Бу қилмиш гуноҳи кабирдай оғир,  
Пулламоқчи бўлар обинг қай олғир?!

Қанча зўр бермасин замона қуви,  
Тушмас тарозуга Сирдарё суви.  
Бўлмас ҳеч дарёни қуш каби овлаб,  
Тўсолмас ҳеч кимса йўлинг жиловлаб.

\* \* \*

Каримийнинг ҳар суҳбати болу қанддай  
Ақлий лаззат ташнаси ҳар донишманддай.  
Зиёфату зиёрат ҳам дўстим жони,  
«Сафарнома» асарин у таржимони.  
Носир Хисрав қаламига мансуб асар,  
Лотинда ҳам чоп этилди, бас, сар-басар.  
Бу китобни ўқиб теран ўйга толдим,  
Мутаржим дўст дидига ҳам қойил қолдим.  
Кофарниҳон соҳилида туғилган зот,  
Ҳам нозиму носир – ғолиб сурган бот от.  
Хос Хожиб<sup>1</sup>нинг у ҳам машҳур замондоши,  
Не савдолар кўрмаган бу сиймо боши.  
Ибрат олгин сен ҳам ундан, Ҳамид Парда,  
Давру даврон сурган юксак мансабларда.  
Алданмай ҳеч ҳаёт сароб-хамри билан,  
Яшаб ўтган оташ қалбин амри билан.  
Умар Хайём унга дилдан қилган ихлос,  
Мойил ҳатто Ҳазрат Жомий сингари хос.  
Кам топилар шеър илмида ундай моҳир,  
Донишмандлик фанида ҳам комил соҳир.  
Кимларни маст айламагай бу асрий жом,  
Абдулҳамид Чўлпонга ҳам берган илҳом.  
Боши узра тушса ҳам гар минг битта дард,  
У ҳам ҳаёт ҳақиқатин қидирган мард.  
Ҳиммат билан минг бир сирдан гоҳ қилиб,  
Сафар қилган инисини ҳамроҳ қилиб.  
Ҳар гўшада бўлса ҳам минг бир қароқчи,  
Бўлмаса ҳам ёнида гар минг бир соқчи,  
Саҳроларда тортиб сафар минг азобин,  
Ичиб аччиқ мусофирлик ошу обин,  
Парво қилмай ёши қирқдан ошганига,  
Толиб илму маърифатнинг маъданига,

<sup>1</sup> Аллома Юсуф Хос Ҳожиб.

Елкасига гадодай гоҳ илиб жанда,  
Ғофил каслар учун бўлиб майна-ханда,  
Ўз юртидан бўлса ҳам ҳар қанча йироқ,  
Ярим йўлда қолиб кетган ҳатто Ироқ.  
Етти пушти учун татир топиб савоб,  
Йўл-йўлакай Каъбани ҳам қилган тавоб.  
Забт айлаган ҳатто олис Мисрни ҳам,  
Кашф айлаган Носир Хисрав минг сирни ҳам.  
Минг ҳикмати шоир ҳар бир ҳикоясин,  
Ёқлаган у адолатли шоҳ ғоясин.  
Титраса ҳам етти иқлим армонидан,  
Чиқмаган ҳеч ҳақ-ҳақиқат фармонидан.  
Носир Хисрав нозик бўлса ҳамки таъби,  
Айбланган даҳрийликда кимлар каби.  
Боши узра синган гарчи минг бир таёқ,  
«Муриди аҳли Кўҳистон боштин-аёқ».  
Қадрин топар тортган золим замон жабрин,  
Эл эъозлар бу кун машхур шоир қабрин;  
Эй китобхон, бўлинг сиз ҳам бундан огоҳ  
«Мозори Шоҳ Носир» – азиз зиёратгоҳ!..  
Каримийнинг фикри тўғри – ҳеч бегумон  
Мусофирлик боис азиз ҳар мусулмон.  
Қадр топмас эл-юрт ичра шоир сўзи,  
Заҳмат билан то очилмас қалбин кўзи!..

\* \* \*

Сирдарёнинг баҳра олиб обидан,  
Анча холдан тойиб йўл азобидан,  
Кувеш қўйганида ётоғига бош,  
Бизни ўз бағрига олди кўҳна Шош.  
Тошкент! Оқшомларинг файзиёб ғоят,  
Миркарим Осимдай сўйлар ривоят.  
Қўйингда хаёлдай юрарман сузиб,  
Учарман ҳатто минг риштани узиб.  
Жаннатдай бағрингда кўнглим ёришар,  
Мозий, замон, нурли иқбол қоришар.  
Автодай еларман кўча-кўйингда,  
Қафтол Шоший мангу яшар рўйингда.  
Миноралар асрий ҳикоят сўйлар,  
Хаёл каби олис иқболни бўйлар.

Бағрингда Навоий толган хаёлга<sup>1</sup>,  
Мажнунтоллар менгзар маъсум аёлга.  
Ҳамон хадиксирар кофир зотидан,  
Ҳамон Соҳибқирон тушмас отидан<sup>2</sup>.  
Бағрига олгандай алқаб дилором,  
Тошкент, қучоғингда оларман ором!  
Зилол оби кавсар фаввораларинг,  
Беадад мен каби овораларинг.  
Раҳматилла қори<sup>3</sup> қилса қироат,  
Фаришта-хурлар ҳам қилар ибодат.  
Дема ҳеч сиғмагай бу ҳол таъбирга,  
Саждага бош қўяр эл билан бирга.  
Бисёр нозу неъмат бозорларингда,  
Мангулик мудрагай мозорларингда.  
Кимни лол айламас бундай манзара,  
Ғафур Ғулом бўлиб тортарсан наъра!  
Минг бир армон доғи рахналарингда,  
Шоҳ Эдип қон қусар саҳналарингда.  
Ашаддий душмани зулмат-риёнинг,  
Кони у шубҳасиз ёғду-зиёнинг.  
Қайда аста янграр она алласи,  
Тошкент, оқшомларинг – севги палласи!  
Мажнундай дарбадар биёбонларда,  
Севишганлар кезар хиёбонларда.  
Ўйноқи Анҳордай билмай ҳеч тиним,  
Автолар югуриб-елар бетиним.  
Ўзанга сиғмай ҳеч шовулла сойинг,  
Бағрида балқар ўн тўрт кунлик ойинг.  
Тин олар тонггача қушлар ҳам бироқ,  
Қай бир гўшаларда ўчмас ҳеч чироқ.  
Зулмати ҳар қанча бўлса ҳам устун,  
Тошкент, сенда ҳукмин ўтказолмас тун!  
Тош шаҳар деб қасддан отганга ҳам тош,  
Хотамдай тутарсан лаган-лаган ош.  
Мен учун падарсан, мўътабар модар,  
Дўсту қадрдоним, содиқ биродар.

<sup>1</sup> Тошкентда Алишер Навоийга ўрнатилган ҳайкал назарда тутилади.

<sup>2</sup> Пойтахт марказида Амир Темурга ўрнатилган ҳайкал назарда тутилади.

<sup>3</sup> Раҳматилла қори Обидов – таниқли дин намояндаси.

Оташ меҳринг билан жарангдор сўзим,  
Бағрингда топганман ўзимни ўзим.  
Олис тунларингда сурганман ўйлар,  
Қилсам дейман фақат тантана-тўйлар.  
Кошки дур-жавоҳир сочсам бошингдан,  
Бахрамандман ахир нону ошингдан.  
Меҳринг тафти билан юрагим ёниб,  
Оби ҳаётингдан ичарман қониб.  
Нечун айт, бўлмасин шашқатор ёшим,  
Неларни кўрмади бағрингда бошим.  
Қисматга битилган, эй жаннат боғи,  
Ҳамон бағрим ўртар муҳаббат доғи!  
Хаёлан қайларга бориб келганман,  
Шону шуҳрат истаб мен ҳам елганман.  
Алпомиш сингари ғоят басавлат,  
Тошкентим, висолинг тенги йўқ давлат!  
Дўнар тўйхонага қай бир майхона,  
Қўлдан қўлга ўтар қадаҳ-паймона.  
Тун ичра бошланар ўзга бир ҳаёт,  
Тошкент оқшомлари – шоҳона баёт!  
Бамисли ҳазрати Навоий назми,  
Ҳатто бас келолмас Жамшид-Кай базми.  
Бир ёнда Муножот<sup>1</sup> айлайди хониш,  
Бир ёнда баҳс қилар бор аҳли дониш.  
Бир ёнда Шерали<sup>2</sup> куйлайди ёниб,  
Ҳаттоки марҳумлар тинглар уйғониб!  
Бир ёнда толиққан улус мизғийди,  
Бир ёнда қашқирдай ўғри изғийди.  
Даромад келтириб ҳар тиккан дови,  
Тонггача кимларнинг юришар ови.  
Кимни соғинтирар коми висолнинг,  
Кимларни маст айлар жоми висолнинг.  
Кимлар минг битта дард дастидан беҳуш,  
Кимлар ором олар кўриб ширин туш.  
Кимлар пешласа гар тун бўйи онгин,  
Кимлар интиқ қутар янги кун тонгин.  
Тошкент оқшомлари – синоат ва сир,  
Не азиз зотларни қилмаган асир.

<sup>1</sup> Муножот Йўлчиева – Ўзбекистон халқ артисти.

<sup>2</sup> Шерали Жўраев – Ўзбекистон халқ артисти.

Жаллод дарё қилиб ҳазрат кўз ёшин,  
Олган каби Мўмин Мирзонинг бошин,  
Қирғин-барот авжга минганда ботил,  
Қодирийлар тунда қилинган қатл!  
Абдулхамид Чўлпон гар булбул бўлган,  
Ўтхонада куйиб у ҳам кул бўлган.  
То абад пайваста шуҳрат-шон билан,  
«Салтанат чинори яшнар қон билан»  
Дея хитоб қилган Фитрат домла ҳам,  
Самандардай ёнган – мангу бу мотам!..  
Бағрим пора айлар армон унлари,  
Қора қонга ботган Тошкент тунлари!  
Гоҳ Гамлет, гоҳида Отелло бўлган,  
Саҳнада ҳайқирган арслондай тўлган,  
Аброр<sup>1</sup> санъатидан буткул маст тун бу,  
Тошкент оқшомлари – забардаст тун бу!  
Эй боғи жиноннинг нақшин эшиги,  
Эй дўсту қардошлик қутлуғ бешиги!  
То ҳануз ажратмай яхши-ёмонни,  
Барчага баробар тутарсан нонни!  
Тошкент оқшомлари – оҳ, сеҳрли тун,  
Осуда қўйнингда кимлар кўрмас кун!  
Қалбимдай толега ташна дарчалар,  
Аскардай саф тортган адил арчалар,  
Қўшқўллаб бор болин тутар гул боғлар,  
Сенга таъзим қилар олисдан тоғлар!  
Ром айлаб ҳар ўтган-кетган ўйини,  
Қасрлар самога чўзар бўйини.  
Мозийдан ривоят сўйлар Кўкалдош,  
Мудом гавжум Чорсу бозори йўлдош.  
Бағримни безарман тар гуллар билан,  
Басма-бас сайрайман булбуллар билан  
Эй, Хизр асосин қадаган шаҳар,  
Эй, меҳрин қўшқўллаб тутар шом-саҳар,  
Эй, қўҳна она Шарқ юлдуз, машъали,  
Эй, тунни кунидай серфайз нашъали,  
Эй, улуғ сиймолар тилло тож-тахти,  
Эй, она диёрим улуғ пойтахти,

---

<sup>1</sup> Аброр Ҳидоятлов – Ўзбекистон халқ артисти.

Эй, мени маст қилган ашъор-шеър билан,  
Эй, дўсту ёр этган минг мард-эр билан,  
Эй, бахту иқболим азиз дояси,  
Эй, бахту саодат пиллапояси,  
Эй, соҳиби имон Хожа Аҳрорим,  
Давлату савлату номусу орим!  
Эй, бағри уммондай жўш урар ҳар он,  
Эй, мендай хастага бахш этар минг жон!  
Менга сабоқ берган ҳаёт фанидан,  
Бегона қилмаган ишқ гулханидан.  
Умрим қучоғингда кечар туш каби,  
Сенга парвонаман мисли қуш каби.  
Самандар сингари завол билмас жон,  
Бағрингда жамулжам бор жумла жаҳон!  
Даво минг дардимга эпкин-шамолинг,  
Фикру зикрим бахту иқбол, камолинг!  
Кезарман ел каби кўчаларингда,  
Бедорман ой каби кечаларингда.  
Ҳамон битилмаган дoston шоҳона,  
Султону гадога меҳрибон она!  
Бир замон ишқ ўти бағрим ёқарди,  
Тошкент, қучоғингда сочим оқарди!  
Муҳаббат шаробин менга тутгансан,  
Ўргансам, мен билан зардоб ютгансан!  
Гоҳи шароб ичиб, гоҳ ичиб қимиз,  
Дўстлар даврасида яйраганмиз биз!  
Бағрингда туғилган Хосият қизим,  
Ўғил кўрди, мангу йўқолмас изим.  
Бобуржон деб қўйди неварамга от,  
Бобур Мирзо каби чиқариб қанот,  
Минг бир жангда ғолиб мардона ҳалол,  
Айлагай шубҳасиз бор дунёни лол!

\* \* \*

Муқаддас Яратган эгам фармони,  
Бағрингда ушалмас кимлар армони!  
Шаҳрим, қучоғингдан бахтим ахтардим,  
Нечун сенга тўкиб солмай бор дардим;  
Тўларман, талаб қил хирожу божин,  
Менга ҳам насиб эт шон-шуҳрат тожин!



Қанчалаб меҳнатинг сингиган менга,  
Фидо ҳатто минг бир жоним ҳам сенга!  
Тошкентим, бошкентим, мангу безавол,  
Менга ҳам бағрингда бегона завол!

\* \* \*

Ҳамон давом этар қутлуғ анъана,  
Тошкент қутлуғ ёшин<sup>1</sup> қилди тантана.  
«Офтобтахтим менинг, ойтахтим менинг,  
Оламга остонам, бойтахтим менинг»<sup>2</sup>.  
Жонажон она юрт зарафшон шаҳри,  
«Нон шаҳри, иймон ва шараф-шон шаҳри».  
Бу айём ўзгача жамоли Шошнинг,  
Кун сайин юксалар камоли Шошнинг.  
Шоҳона қасрлар бағрида ортар,  
Диққат-эътиборин оламнинг тортар.  
Ҳам фахру ғурури аҳли улусни,  
Марказий хиёбон ўзгача ҳусни.  
Бунда қад ростлади оппоқ кошона<sup>3</sup>,  
Буюклигимиздан мангу нишона.  
Олисдан гумбази ташланар кўзга,  
Маҳобати сиғмас бирон бир сўзга.  
Маҳлиё айлағай Шарқона тарҳи,  
Буюк бу обида бебаҳо нарҳи.  
Пойига тўшалган ям-яшил майса,  
Не ажаб, қасрлар яна кўпайса!

\* \* \*

Тўй баҳона бўлиб жўшдингиз яна,  
Сиз ҳам тўйга ҳисса кўшдингиз яна.  
Олим кам сиз каби ҳар ишга қодир,  
Ҳужжатлари Себзор қозисин нодир,  
Заҳматингиз билан қилинди китоб<sup>4</sup>,  
Ҳамиша ёр бўлғай бас шундай шитоб!  
Итальян Сартори билан ёнма-ён,

<sup>1</sup> Тошкентнинг 2200 йиллиги назарда тутилади.

<sup>2</sup> Ўзбекистон халқ шоири Маҳмуд Тоир сатри.

<sup>3</sup> Марказий хиёбонда жойлашган «Ўзбекистон» форумлар саройи.

<sup>4</sup> «Себзор даҳаси қозиси фаолиятига доир ҳужжатлар», Тузувчилар: Ф.Каримов, П.Сартори, Ш.Зиёдов, «O'ZBEKISTON» НМИУ, Т., 2009.

Иним Шовосил<sup>1</sup>нинг ҳиссаси шоён.  
Сизлар билан бирга чеккан минг заҳмат,  
Домла Юрген Паул<sup>2</sup> унга ҳам раҳмат.  
Камлик қилар қанча қилсак ҳам таъбир,  
Маърифатпарвар деб ном олган кабир,  
Муҳаммад Муҳиддин хожа<sup>3</sup> аъмоли,  
Оқил раҳбар билан эл-юрт камоли.  
Тошкент тўрт даҳасин битта қозиси,  
Қўлидан тушмаган ҳақ тарозиси.  
Эътиқоди собит қозийи қурро,  
Тарих олдида ҳам забони бурро.

\* \* \*

Аё дўст, дил дардим гар қилсам оғоз,  
Қисматимиз ҳамон ҳал қилар қоғоз.  
Қоғозда ҳикмат кўп, ҳатто бор ҳиммат,  
Муҳрсиз ва лекин – бир пулга қиммат.  
Муҳр билан боғлиқ ишнинг қийини,  
Банданинг бўлмаса сўми-тийини,  
Мушкул муҳрдорлар кўнглини топиш, –  
Жондан ҳам тўйдирар бемаъни бу иш!  
Айниқса таъмагир бўлса муҳрдор,  
Шилар бор будингни бундай кас мурдор.  
Хуллас, бағримизни қилиб минг бор хун,  
Паттасиз ўтмайди ҳеч бирорта кун.  
Хоҳ тетик-хушёру хоҳ бўш-латтамит,  
Рўйхатларда шаймиз, битик-хаттамит.  
Қатлама сингари қисмат қатланар,  
Савобу гуноҳлар бари хатланар.  
Қўлингда бўлмаса ҳужжатинг токим,  
Одам ҳисобламас бизларни ҳеч ким.  
Қай бир идорага урсанг ҳамки бош,  
Ҳужжат талаб қилар ҳар ходим бебош.  
Васиқасиз ҳеч ким тан олмас асло,  
Наҳот қоғозбозлик йўқолмас асло?!

<sup>1</sup> Шовосил Зиёдов – тарихчи олим.

<sup>2</sup> Юрген Паул – германиялик профессор, юқоридаги китобнинг масъул муҳаррири.

<sup>3</sup> Муҳаммад Муҳиддин хожа – Тошкент шаҳар Себзор даҳасининг қозиси.

\* \* \*

Аё соқий, тутгил арғувоний жом,  
Шикоятгўй деган чиқармайлик ном.  
Азизим, баҳона топилди, мана,  
Қоғозбозлик учун ичайлик яна.  
Ибро<sup>1</sup>ми, васиқа, ҳукм ё патта,  
Номимиз битикда боқий, албатта!

## II БОБ ШОИР ДЎСТЛАР ТАЪРИФИ

Турсунбой ака<sup>2</sup>нинг улуғ ёшида,  
Порлаб бахт қуёши оппоқ бошида,  
Дўстлик маркази<sup>3</sup>да қилдик тантана,  
Ёдимдан чиқмас ҳеч бу шонли сана.  
Даврабоши Носир Муҳаммад арбоб,  
Тўнлар кийдирилди ҳаттоки зарбоф.  
Кўрдим Қирғизистон азиз элчисин,  
Қозоқбой Йўлдошдай ўзбек тилчисин.  
Тингладик Иброҳим Ғафур сўзини,  
Бу гал ҳам кўрсатди устоз ўзини.  
Олис болалигин сўзлади қўшиб,  
Ҳатто мансура ҳам ўқиди жўшиб.  
Турсунбой акани алқади барча,  
Мен ҳам бағишловдан ўқидим парча.  
Икки қардош халқнинг жўмард ўғлони,  
Юксалди оқсоқол шавкати-шони.  
Холис хизмат қилган чекиб минг заҳмат,  
Миннатдор эл-юртдан эшитар раҳмат.  
Ўзбек ва қирғизнинг суянган тоғи,  
Адашбоев боис қардошлик боғи,  
Кундан-кун яна ҳам то чирой очар,  
Бошидан икки халқ дур-гавҳар сочар.

<sup>1</sup> Ибро – бу турдаги васиқаларда одатда берилган қарз қарздор томонидан қайтарилгани ва қарз берган кишининг бошқа ҳеч қандай даъво-си йўқли таъкидланган.

<sup>2</sup> Турсунбой Адашбоев – таниқли болалар шоири.

<sup>3</sup> Тошкентдаги Байналминал марказ назарда тутилади.

\* \* \*

Ниҳоят қизиди ошхўрлик-базм,  
Май билан туғишган эгизак назм.  
Хиёл кайфи ошган Ортиқ Абдулла,  
Қадаҳ сўзин қилди катта ашула.  
Асад ака, Икром Отамурад ҳам,  
Дастурхонда борин кўрдик биз баҳам.  
Калом – аҳли дилга муқаддас нондан,  
Сўз очдим камина Халил Жуброндан.  
«Халил Жуброн бўлса Шарқнинг куёши,  
Борхес жумла ғарблик адиблар боши»,  
Дея Икром ака сўзлади секин,  
Бу гапда бир олам маъно бор лекин.  
Нобелга сазовор бўлмаса ҳам гар,  
Улар сўз илмида бамисли заргар.  
Таъмадан ҳоли гар аҳли ижодкор,  
Ҳар ишда адолат бўлиши даркор.  
Холислик дунёда ҳануз тақчил-кам,  
Тарафкашлик қилар нобелчилар ҳам.  
Ҳофиздай бамисли забони ғайбнинг,  
Ашаддий ғаними ҳар нуқсон-айбнинг,  
Сўзладик зулматли қаро тунлардан,  
Пастернак бошига тушган кунлардан.  
Аҳли ижод чеккан минг бир дарди кам,  
Маломат тошига кўмар замон ҳам.  
Бу гапда йўқ эмас теран бир маъни,  
Ижодкор дўстдан гар бисёр душмани,  
Жон тикиб ҳатто минг мушкулни ечар,  
Эътиқод йўлида минг жондан кечар!

\* \* \*

Икром ака ишин асорат дейми,  
Ва ёки тенги йўқ жасорат дейми!  
Холис айтсам агар, мисли бу акам,  
Бир жойда барқарор ишлайдиган кам.  
Қўним билмас аксар аҳли ижодкор,  
Менда ҳам рости гап шундай хислат бор.  
Баҳром<sup>1</sup> ҳам сакрайди бедана каби,  
Дўстимиз Музаффар Аҳмаднинг таъби,

---

<sup>1</sup>Баҳром Рўзимухаммад – таниқли шоир.

Бунда, воҳ, кимларни ортда қолдирмас,  
Наҳот ишдан-ишга кўчиш толдирмас?!  
Вале Икром ака топгандай фойда,  
Неча йилки, ишлар фақат бир жойда,  
Садоқатли ходим «Шарқ юлдузи»да!  
Алломалик муҳри сокин юзида.  
Ҳам буюк каломга ихлоси унинг,  
Бетакрор ҳам шеърий имлоси унинг.  
Ёпишиб олган гар «кангул» сўзига,  
Саркашлик ярашар лекин ўзига.  
Ёшлар орасида Акам қўлма-қўл,  
Кимларга ёзмаган самимий «Оқ йўл!»  
Ярашар жўмардлик асил мард эрга,  
Шева сўзларни ҳам солар ҳар шеърга.  
Барчага баробар Ҳотам ҳимматли,  
Мен учун ҳам Икром ака қимматли.  
Журналда, ёдимдан чиқмайди ҳамон,  
Пушкиндан таржима берган бир замон.  
Унинг лутфи билан, яхши бир кунда,  
Бир жуфт ашъорим ҳам босилган унда.  
Сафардош бўлганмиз Машраб элида,  
Ёш йигит кучи бор устоз белида.  
Икром ака каби кўнгли кенги йўқ,  
Майхўрлик бобида асло тенги йўқ!

\* \* \*

Руҳининг қатқалоқ қаърига ботиб,  
Соғинч, армон шарҳин битар бу котиб.  
Кенгликлар соғинчи кангун марқади,  
Бепоен хаёлин уфқ сарҳади.  
Минг бир алам бағрин кемирар, воҳ, оч,  
Соғинчига томчи сув тут, қалдирғоч!  
Манзиллар, маконлар ҳаддини йўниб,  
Ортда қолаверар армонга дўниб,  
Узилар метиндай ришта ҳам... Фақат..  
Руҳда томир отган улуғ Ҳақиқат  
Вужуд ила жони бир жону бир тан,  
Наздида ўзгармас ягона Ватан!  
Ёлғизлик йўлида дунёдан тонар,  
Руҳида бепоен кенглик уйғонар.

Уитмен шароби билан дил хушлаб,  
Ҳаёт томирин ҳам кўрар боз ушлаб.  
Кимлар каби асло чўзмас ҳеч баҳсни,  
Буюклар сингари куйлар ҳар Шахсни!  
Изтироб ватани, изтироб – она,  
Муқимий каби дард билан ҳамхона.  
Оқшом рутбасида ҳаволар зилол,  
Руҳин осмонида паришон ҳилол.  
Ҳажр гирдоблари – тўзғиган оҳи,  
Хаста юрагида ўприлган чоҳи.  
Саболар бўйнида чамбарак норғул,  
Сабри чаманида унар сарвигул.  
Ўлжас Сулаймонов каби тўлиқар,  
Ҳақиқат дардига минг бор йўлиқар.  
Пушти паноҳ тилар ғариб миллатга,  
Уруш эълон қилар жумла иллатга.  
Кўлига кирса ҳам гар минг бир марра,  
Камтарин, ўзини билар гар зарра,  
Икром Отамурод юксак ютуғи,  
Баланд Алпомишдай руҳининг туғи!  
Қорачиқ сингари асрар имонин,  
Ватан учун тикар минг битта жонин.  
Бағри мен сингари хаста, заҳали,  
Дилим ўртар умрин хазон маҳали.  
Оғушта армонга вазмин нигоҳи –  
Хотира қайғуси, хотира оҳи!  
Маҳмуд Дарвеш каби сарсон беватан,  
Аё дўст! Қалбингдан ахтарар Ватан!  
Шафқатсиз шамоллар раёйида тўзар,  
Хаста ҳоли билан соғлардан ўзар.  
Суюб унга кўнгил берган айрилиқ,  
Айрилиқки гўё меҳрдай илиқ.  
Суюб унга меҳрин кўргазган фироқ,  
Равшан айлар кўнглин бамисли чироқ!  
Кимнидир нигоҳи ахтариб толар,  
Соғинч кўзларига иморат солар.  
Ҳеч бир тубанликдан қайтмас даҳри дун,  
Ҳақиқат қошида ожиз, бағри хун!  
Пушкиндай бемаврид кетар гар ўлиб,  
Эркинлик қад ростлар Лермонтов бўлиб.

Ёмғир билан йўллар чанги босилар,  
Томчиси тумордай гулга осилар.  
Омон чиқиб ҳатто минг бир ташвишдан,  
Икром Отамурод ошди олтмишдан.  
Хаёл сарриштаси паноҳи ҳамон,  
Илҳом фариштаси ҳамроҳи ҳамон.  
Минг дардга пайваста тақдир чўлида,  
Ҳануз азоби жон ҳижрон кўлида.  
Ҳамдard у жафокаш минг жўмард билан,  
Иймон улғайтирар армон-дард билан.  
Не ғам, ўртасалар гар кўнглин мискин,  
Чинору минорлар бахш этар таскин.  
Безган ғаразли ҳар ҳайру эҳсондан,  
Ниқоби ҳақиқат сурбет жаҳондан.  
Маккор гардун мафтун Низомиддинга,  
Ҳайҳот, кучоқ очар Мажидиддинга.  
Кулфат аҳли доно учун ҳар мавлуд,  
Эвоҳ, ўлим билан ҳамдам таваллуд.  
Тилдан қолар бийрон қошида – дудуқ,  
Гўё дилин туби дард тўла қудуқ.  
Мен каби шайдоси минг бир гулруҳнинг,  
Пайваста айлар боз вужуду руҳни.  
Ғазаби чарсиллар – ўт олар исён,  
Оташ меҳрида ҳам қаҳри намоён.  
Гулхани муҳаббат биз учун диёр,  
Куйдирган ҳам бисёр, куйган ҳам бисёр.  
Минг пари ортидан ҳамон қолмайди,  
Юрагида меҳр йиғлаб толмайди.  
Минг жонин бахш этар зор булбулимиз,  
Бизга доғин раво кўрмиш гулимиз.  
Ҳайрон қилиб ҳар ёш, ҳар бир қарини,  
Куйлар «Ичкарию ҳам...Ташқари...»ни.  
Комилжон Ёшулли қўшиқларини,  
Тинглаб тўлдиран қалб бўшлиқларини.  
Танида ҳансираб қайралар чарчоқ,  
Бардоши лолагун, сабрлари – қоқ.  
Ҳақиқат – даҳри дун жулдур жандаси,  
Музаффар дўзахий Ёлғон хандаси.  
Азоб гирдобиди чирпанар роҳи,  
Кўкси – минг бир армон тош бандаргоҳи.

Қошида сохта шон эшиклари берк,  
Тулпор оти – иймон, қўш қаноти – эрк!  
Фармонидан чиқмас ашъор қомусин,  
Ялов айлар ғолиб ору номусин.  
Раббим, ўзинг қўлла ошиқ қорини,  
Машрабдай пойида ҳижрон дорини!  
Ғофилмиз, минг савдо билан андармон,  
Хотира бағридан бўй чўзар армон.  
Даврон ичра етим ҳақиқат токи,  
Шоир танҳо башар ичра ҳаттоки.  
Нўширавон адл мезони ичра,  
Қайнамас манфаат қозони ичра.  
Ростга гунг, ёлғонни қўллаган паст зот,  
Устига мен каби солар минг бир от!  
Деманг: мусичадай мустар-ултон у,  
Соғинч мулки ичра ғариб султон у.  
Ёвузлик – шоҳ-султон, эзгулик – гадо,  
Дарвон кушандаси, мен каби адо!  
Наинки мен каби минг офтоб-ойин,  
Куйлар «Харитага тушмаган жой»ин.  
Икром Отамурад дер: «Мисли табар  
Касби<sup>1</sup> бошин ёрар қай кун шум хабар;  
Алвидо айтаркан ҳатто тош шаҳар,  
Мендан олдин етар Касбига саҳар...».

\* \* \*

Қисмат ўйинларин, эй Ҳамид, қара,  
Бобо Кайфий каби қилар масҳара!  
Қашқадарё томон минг қайта қайтар,  
Қодир Бахши каби дostonлар айтар...  
Не касалликларни кечирди бошдан,  
Қаттиқ аҳли мўмин бардоши тошдан.  
Безовта шоирнинг ошиқ юраги,  
Панд берди Устозга хаста буйраги.  
Ё Раб, ҳеч бандани қилма бенаво,  
Ниҳоят, дардига топди у даво.  
Минг шуқр, андармон бу кун иш билан,  
Некбахт, лунжи тўла тилла тиш билан.

<sup>1</sup>Касби – Икром Отамурад таваллуд топган, Қашқадарё вилоятидаги туман.



Ижобат бўлиб у чеккан нолалар,  
Минг мушкулин осон қилар болалар.  
Икром ака каби лабида ханда,  
Фарзандлар роҳатин кўрсин ҳар банда!

\* \* \*

Темур ўлкасида етган вояга,  
Ҳаётин биз каби улуғ ғояга  
Бахшида этишга айлаган қарор,  
Қалбида қуёшдай аланга-шарор!  
Шу боис камина каби, албатта,  
Дўстим Каримийнинг ихлоси катта.  
Бизни қўллаверсин Навоий даҳо:  
Бу шеърига беринг ўзингиз баҳо:

### **Икром ОТАМУРОД:**

*Ёмғирдан сўнг ойнинг сочини  
Эркалаб силайди насимлар.  
Суманбардай кетар сочилик,  
Ёмғирдан сўнг осмон тирсиллаб.*

*Ёмғирдан сўнг юлдузлар чақнаб,  
Нозланар, карашма, ишвали.  
Ёмғирдан сўнг гулларни қақнаб  
Лабларин сўради кишвари.*

*Ёмғирдан сўнг ажиб бир тусда  
Ер билан кўк кетар қовушиб.  
Ёмғирдан сўнг олис-олисдан  
Эшитилар дарё довуши.*

*Ёмғирдан сўнг қияни кўзлаб –  
Даштлар ўмганин керади.  
Ёмғирдан сўнг ястанган бўзлар  
қўзигуллар теради.*

*Ёмғирдан сўнг тарқар хилма-хил  
Ташвишлар, сирлар, тангликлар.  
Ёмғирдан сўнг мовий ям-яшил  
руҳимда уйғонар кенгликлар.*

*Ёмғирдан сўнг...*

*Ём-ғирр-дан сў-ў-нг...*

\* \* \*

Одил Икром билан топишиб олдик,  
Гўё этагига ёпишиб олдик.  
Музқаймоқ ахтариб кўчалар кездик,  
Ўзимизни гўё ёшарган сездик.  
Одил билан суҳбат қилдик биз теран,  
Камдан кам топилар билимли эран.  
Ваҳоб Раҳмон каби Хўжанд боласи,  
Боласи десамми ва ё лоласи.  
Алпкелбат бўлса ҳам вазмин, мулойим,  
Ёмон кўздан уни асра, Худойим!  
Сабоқ берса бўлар шеърий илмдан,  
Шубҳасиз, жой бердим унга дилимдан.  
Кўҳна қадрдоним ахир у, бир пайт,  
Бирга ишлаганмиз мисоли жуфт байт.  
Унда иккимиз ҳам йигит навраста,  
Муҳаббат дардига пайванду баста.  
Гўё қанот боғлаб учардик яланг,  
Тап тортмай ҳеч недан бамисли паланг.  
Жўжаҳўроз каби олишганмиз ҳам,  
Ҳатто гап талашиб солишганмиз ҳам.  
Ёлғиз Одил ғоят босиб ўзини,  
Ҳеч кимга бермаса ҳамки сўзини,  
Вазминлигин асло бермасди қўлдан,  
Қийин – собитларни чиқармоқ йўлдан.  
Шундай бўлса не тонг шеърият Беки:  
«Ҳайратин чеки йўқ, нафратин неки».  
Машаққатли ҳаёт дорилфунуни,  
«Тинчлик бермас асло ўжар жунуни».  
Ҳикматдан холимас шоир сўзлари,  
Наздида «бетимсол ғамнинг кўзлари».  
Бахт қушин қошига чорлаб қистайди,  
«Бир тоза юракда яшаш» истайди.  
«Кетса, қисматиға қаро қор ёғар,  
Қолса, дард юрагин булутдай соғар».  
«Қолса, майна қилар лаин «кадхудо»,  
Кетай деса асло йўл бермас Худо».  
Билмам, қодир нега муҳаббат-меҳри,  
Телба айлар бироқ афсунгар сеҳри.  
Чорлагандай олис юлдуз зиёси,  
Асло тинчлик бермас меҳригиёси.

Худо бермаган гар Юсуфдай хусн,  
Вале қош-кўзида беадад фусун.  
У ҳам биз каби гар соҳиби замон,  
Амрига бўйсинмас қисмат беомон:  
«Ёлворгани билан ёришмайди тонг»,  
Зулмат ҳам чекинмас урса ҳамки бонг!  
Ва яна Одилий каби бегумон,  
Сухбати жонон дўст топиш даргумон.  
Шерали Лойиқ ҳам Муҳаммад Иқбол,  
Ҳақида тилидан томиб шаккар-бол,  
Сўзлади, мен ҳам дил дафтарим очдим,  
Шоҳ байтлар гавҳару дурларин сочдим.  
Сўзлаша-сўзлаша ҳаттоки толдик,  
Ҳамкорлик қилишга келишиб олдик.  
Ва лекин чиққандай ногоҳ йўлимдан,  
Балиқдай сирғалиб чиқди кўлимдан.  
Йигит қайтмас сўздан дейдилар азал,  
У билан айтишсак, не тонг, шеър-ғазал.

\* \* \*

Ва лекин ҳақ гапни айтайин сизга,  
Ғоят манзур бўлди «Таҳажжуд» бизга.  
Ҳар кимга ҳам насиб этгай юксак ком,  
Аввало китобга қўйган яхши ном.  
Шоир ўз номидан шеър айтар дадил,  
Шоирона қадди сарбаланд адл!  
Шеърий санъатлар ҳам қўлланган яхши,  
Ҳамма ҳам бўлолмас Одилдай бахши.

\* \* \*

Бешафқат, во дариғ, Азроил дори,  
Қиёматга қолди Асқар<sup>1</sup> дийдори.  
Энасин қўлида вояга етган,  
Мендан олдин мангу бош олиб кетган,  
Оташпараст дўстим Зардушт мисоли,  
Қалбимда то абад нурли тимсоли.  
Жамол Камол ҳамда Улуғбек Ҳамдам  
Сингари, насроний оламида ҳам

---

<sup>1</sup> Шоир Ҳожи Асқар Маҳкам.

Муқаррам Румийнинг тенгсиз шориҳи,  
Ҳар дилга манзур ҳар эзгу кориҳи.  
Қайғули гар ҳожи дўстим қиссаси,  
Шеъроятга улкан кўшган ҳиссаси.  
Таърифи сиғмас ҳеч бирон таъбирга,  
Дохил у ҳам, ё Раб, илоҳий сирга.  
Ўтди «Авесто» ҳеч тушмай қўлидан,  
Чиқмагай Қуръони карим йўлидан.  
Ёқар менга унинг шоҳ сатри нодир:  
«Муҳаббат – дунёда ҳар ишга қодир!»  
Рауф Парфи бежиз севмасди уни,  
Тутар кимларнидир Асқарнинг хуни,  
Қалбим қонин ичар жудолик тиғи,  
Бағрим эзар Асқар видо кўшиғи.

\* \* \*

Аё дўст, Каримий, сизга минг раҳмат,  
Мен учун чекарсиз минг битта заҳмат.  
Огоҳсиз минг битта армон-комимдан,  
Қайда иш кўрарсиз ҳатто номимдан.  
Бир-бирни ардоқлаб «устоз» ҳам деймиз,  
Туғишгандан ортиқ ғамимиз еймиз.  
Асли ўргатгандай лочинни қўлга,  
Сиз мени соларсиз ҳақ равон йўлга.  
Мисли меҳри дарё устоз муаллим,  
Оларман аслида мен сиздан таълим.  
Сиз боис эл ичра сарбаланд қадрим,  
Сиз боис чарақлар офтобим-бадрим,  
Этагим муқаддас билиб қўймайсиз,  
Мен билан баҳсга асло тўймайсиз.  
Куч-қувват бахш этиб дўстлик булоғи,  
Не тонг, насиб этса шуҳрат улоғи!

\* \* \*

Жумла илм ичра Ғайб илми ортиқ,  
Қисман бизларга ҳам қилинган тортиқ.  
Гарчи руҳимизда жунун бор чексиз,  
Жунун замирида фунун бор чексиз.  
Дорилфанога йўқ асло даҳлимиз,  
Ва на дорилбақо солиҳ аҳлимиз.

Аҳли ашъорга хос азалий нолам:  
Ром айлар эрта-кеч учинчи олам.  
Аҳли шеър наинки дил хонасида,  
«Учинчи дунёнинг остонасида»<sup>1</sup>.  
Ненидир йўқотиб, нелар топармиз,  
Учинчи оламдан келган чопармиз.  
Дема ҳеч: аҳли шеър телбавор хаста,  
Учинчи оламга бизлар пайваста.  
Сархуш айлар мудом ашъор шароби,  
Тинч қўймас учинчи олам сароби.  
Бу не ҳол деб асло толма бас ўйга,  
Тангрим солиб қўйган бизни шу қўйга.  
Шоир учун шароб асли дил хуни,  
Ўларсан бошингга тушса гар куни.  
Қалбин қони билан ёзар қалами,  
Юксалгани сайин ортар алами.  
Шеърият маъвоси чексиз фазомиз,  
Илҳом парилари – қаҳҳор жазомиз.  
Ишқу муҳаббатга фидо жонимиз,  
Қурбонсиз ҳеч насиб этмас шонимиз.  
Мангу гўзалликнинг қошидамиз биз,  
Аҳли эл ардоғи бошидамиз биз!  
То ишқу муҳаббат фармонидамиз,  
Ошуфта ҳар кўнгил армонидамиз.  
Меҳримиз малика ашъорга тушган,  
Асли фариштамиз самодан тушган.  
Дема: эл дардидан бизни ҳеч олис,  
Аҳли шеър – аҳли дил беғубор холис.  
Юрармиз илоҳий равон ҳақ роҳдан,  
Шоир олиб чиқар башарни чоҳдан.

\* \* \*

Қадаҳ тут, эй соқий, бағрим бут бўлсин,  
Майи ноб қалбимга қувват-қут бўлсин.  
Ашъор гавҳарига толиб айлагин,  
Шеърият саҳнида ғолиб айлагин.

---

<sup>1</sup> Шоира Ҳалима Аҳмад сатри.

### III БОБ КАРИМИЙНИНГ ХОРИЖЛИК ДЎСТЛАРИ ТАЪРИФИ

Чаманзор бўлолмас ёлғиз тол-терақ,  
Ота-она сув ва нон каби керақ.  
Гар Қорун сингари бўлса ҳамки бой,  
Фарзандсиз ҳар одам охирати вой.  
Маломатдан чиқмас ҳар бева боши,  
Хотинсиз эркак ҳам татимас оши.  
Оддий деҳқонми ё уламо йирик,  
Ака-ука билан ҳар инсон тирик.  
Ўчирма, аё дўст, дилдаги кўрни,  
Опа-сингилнинг ҳам беназир ўрни.  
Қавми қариндошга илинар ҳамма,  
Бизга ҳам тоғаю ҳам керақ амма.  
Ва лекин сирлашиш учун беармон,  
Топиш учун минг бир дардингга дармон,  
Қоқилмаслик учун ҳаёт йўлида,  
Зориқмаслик учун қисмат кўлида,  
Мурод-мақсадингга етишинг учун,  
Дунёдан беармон кетишинг учун,  
Яхлит ва ялакат мисли мағиз-пўст,  
Зарур ҳар инсонга қадрдон бир дўст.

\* \* \*

Ҳар ким ҳам сўз айтиб дўстлик номидан,  
Ҳар ким ҳам ичолмас дўстлик жомидан.  
Ҳар ким ҳам чиқолмас дўстлик тахтига,  
Ҳар ким ҳам етолмас дўстлик бахтига.  
Ҳар ким қадрдонлик низомин билмас,  
Низомин билган ҳам гоҳ амал қилмас.  
Кимлар йироқ дўстлик фалсафасидан,  
Чиқолмас худбинлик тор қафасидан.  
Қай ғофил банданинг йўқ фариштаси,  
Ҳеч кимга боғламас дўстлик риштаси.  
Дўстлик одобини ким билар яхши,  
Ҳар қандай давранинг кўрки ҳам нақши.  
Аямас ким дўсту ёрдан борини,  
Қозонар дўсту ёр эътиборини.

Ким барака топар ниҳолни эгиб,  
Инсон ғурурига бўлмас ҳеч тегиб.  
Ўз қадру қимматин билмаган банда,  
Дўсту ёр ичида бадном, шарманда.  
Якка-ёлғиз учар бошдан эс-хуши,  
Дўсти кўп бошига қўнар бахт қуши.  
Синар осонгина якка-ёлғиз чўп,  
Юки енгил мудом дўсту ёри кўп.  
Ёлғиз киши торта олмагай арра,  
Дўстлик билан қўлга кирар минг марра.  
Дилда бор гапларим қилсам гар баён,  
Мархумлар қабрда ҳатто ёнма-ён.  
Кўплашиб дарёга кўприк солинар,  
Ҳамжиҳатлик билан дунё олинар.

Бургут қаноти билан,  
Чавандоз оти билан.  
Созанда сози билан,  
Гўзаллар нози билан.  
Эл-юрт ботир-мард билан,  
Аҳли ашъор дард билан.  
Жарроҳлар тиғи билан,  
Гўянда йиғи билан.  
Йигитлар шахди билан,  
Шартлашган аҳди билан.  
Оналар алла билан,  
Ёш-яланг ялла билан.  
Совлиқлар кўзи билан,  
Адирлар бўзи билан.  
Баланд тоғ қоя билан,  
Донишманд ғоя билан.  
Суруви билан чўпон,  
Кесак-тош билан тўпон.  
Иш битар шитоб билан,  
Дарғазаб итоб билан.  
Дарёлар суви билан,  
Айрон-мой куви билан.  
Келисоп билан кели,  
Маллавой билан Мели.  
Камзул-тўн енги билан,

Ҳамма ўз тенги билан.  
Тошкент – азим шаҳарда  
Каримий билан Парда,  
Мисли яхлит жону тан  
Бир жойда тутган ватан!

\* \* \*

Дўстлашганман кўплар билан Сиз туфайли,  
Сиз туфайли ортар дўсту ёрим хайли.  
Уйингизда суҳбат қуриб яйраганман,  
Шеърлар айтиб булбул каби сайраганман.  
Дўсту ёрлар ичра олам бахтиёри,  
Азиз менга дўстим барча дўсту ёри.  
Ҳурматжон<sup>1</sup> ҳам келар йўқлаб Чин-Мочиндан,  
Эъозламас бежиз у ҳам сизни чиндан.  
Ибодулла каби ишин яхши билар,  
Диёрида ижодингиз тарғиб қилар.  
Қай дўстингиз улуғ Данте ватандоши,  
Бири олмон олимларин пешво-боши.  
Эҳсон Али Туркиядан йўллар салом,  
Ҳар бирига азиз дўстлик деган калом.  
Дўстингиз бор Колумб очган юртда олис,  
Муродингиз ҳосил дўстлар билан холис.  
Сизни дўстлик робитаси боғлаб турар,  
Ҳар он эзгу ишлар сари чоғлаб турар.  
Жумла эзгу амалларнинг сарчашмаси,  
Зарур дунё олимларин уюшмаси.  
То бирлашмас бани башар олимлари,  
Ҳеч инсофга келмас дунё золимлари.  
Юксалмагай токи аҳли дониш туғи,  
Қўлга кирмас асло эзгу иш ютуғи.  
Бор олимлар бир ёқадан чиқарса бош,  
Иқбол бўлар аҳли замин билан йўлдош.

\* \* \*

Уларнинг азизи Жеменей бўлар,  
Қучсангиз, шубҳасиз бағрингиз тўлар.

<sup>1</sup> Ҳурматжон – Ғулом Каримийнинг Шарқий Туркистонлик дўсти,  
адиб ва ношир.



Ўзингиз сингари бағоят вазмин,  
Ва лекин чеки йўқ шижоат-азмин.  
Эъзозлар форс аҳли Чаманий дея,  
Қозоқлар тенги йўқ Жеменей дея.  
Қозоқ гар Эронда вояга етган,  
Умрин эзгу ишга бахшида этган.  
Қилиб боболарин кўз ёшин булоқ,  
Золим шўро қилган бир замон қулоқ.  
Қизиллар зулмидан сақлаш учун жон,  
Эрондан топишган бошпана-макон.  
Тангрим кам қилмаса емиш-озифин,  
От айланиб топар дерлар қозифин.  
Дорилзамон келиб чопган омади,  
Теран илми – қардош халқ даромади.  
Арзир таҳсин айтсак қилган ишига,  
Бетимсол бахт бергай ҳар бир кишига.  
Илму маърифатнинг маъмур кони у,  
«Тарихи Рашидий» таржимони у.  
Тангрим ҳиммат қилиб солган дилига,  
Таржима айлаган қозоқ тилига.  
Савоб излаб биз ҳам мудом чопамиз.  
Ваҳоб ака билан Янглиш опамиз,  
Она тилимизга ўгирдилар<sup>1</sup> соз,  
Уларни қилсак оз ҳар қанча эъзоз.  
Аё дўст, савобли ишга, алқисса,  
Бизлар ҳам баимкон қўшганмиз ҳисса.  
Таҳрир асносида ҳайратланганман,  
Чўнг асар ёзгали ғайратланганман.  
Султондан тожу тахт, боғбондан – дарахт,  
Адибдан чўнг асар қолса, о, не бахт!  
Ваҳоб Раҳмон билар шоҳ асар сеҳрин,  
Вазири аъзам<sup>2</sup>нинг қозонган меҳрин.  
Ҳамон қўлдан қўймас азиз хомани,  
Табдил айлаган у «Бобурнома»ни.

<sup>1</sup> Атоқли олим Ваҳоб Раҳмон турмуш ўртоғи Янглиш Эгамова билан ҳамкорликда «Тарихи Рашидий» асарини форсийдан ўзбек тилига тилига ўгириб, Халқаро Бобур жамғармаси ҳомийлигида нашр эттирганига ишора.

<sup>2</sup> Вазири аъзам – Хайриддин Султонов, Ўзбекистон Республикаси Президентининг давлат маслаҳатчиси, таниқли адиб.

Ваҳоб Раҳмон каби олим кам асли,  
Беназир Жеменей Кўке ҳам насли.  
Турмағамбет Оға асарларин<sup>1</sup> мўл,  
Шахсан нашр айлаб қилган қўлма-қўл.  
Уйингизда яйраб сўзлашганмиз ҳам,  
Қай ишни қилгали кўзлашганмиз ҳам.  
Сипқорганмиз майи нобдан беармон,  
Юракда қолмасин дея ҳеч армон,  
Хуфтон бўлганига ҳатто қарамай,  
Йўл юришга ҳатто яраб-ярамай,  
Сузган каби наҳанг дунё баҳрида,  
Чўмилгандик она Чирчиқ наҳрида.  
Кўкемизнинг гарчи минг бир ваъдаси,  
Соя солмас бироқ ҳеч бир садаси.  
Майлига, кенг бўлсин дўсту ёр сафи,  
Ҳеч шубҳасиз бир кун тегади нафи.

\* \* \*

Жеменей йўлига кўз ҳам тутдик биз,  
Сухбат қизиб, уни ҳам унутдик биз.  
Кўрмадим мен ҳамон Сиздай Ҳотамни,  
Эслатди Ҳамид<sup>2</sup>жон ака отамни.  
Сухбатлашдик неча ўтган-кетгандан,  
Шайхзода каби кўкка етгандан.  
Мозий ичра кезиб хаёлга толдик,  
Хайриддин Салоҳни ҳам эсга олдик.  
Таржимони Гейне каби даҳони,  
Аксар танлар ўлим ҳам бебаҳони.  
Сўлмаганда барвақт бу шоир гули,  
Бўлармиди у ҳам ашъор булбули.  
Бузмай ўзбекларга хос таомилни,  
Домла таърифлади Низом Комилни.  
Ҳамиджон аканинг соз такаллуфи,  
Эсланди «Гирдоб»нинг мард муаллифи<sup>3</sup>.  
Сўзлаб берди ўктам йигит бўлганин,  
Фасли хазон етмай гулдай сўлганин.

<sup>1</sup> Турмағамбет Изтилеули, Шығармалары, 4-томлик, «Жазушы», Алматы, 2007 (атоқли қозоқ шоири, 1882-1939 йй).

<sup>2</sup> Таниқли адабиётшунос олим Ҳамиджон Ҳомидий.

<sup>3</sup> Ёзувчи Ўктам Усмонов.

Устоз арвоҳини ғоят шод этди,  
Юсуф Шомансурни ҳатто ёд этди.  
Дунёдан ўтмаган кимлар ниҳоят,  
Нораво тақдирдан гарчи шикоят,  
Хотиралар то сой каби қуюлар,  
Ноҳақликдай қай бир қисмат туюлар.  
Бироқ банда билмас кўздан нарини,  
Фақат Аллоҳ билар бари-барини!  
Неча бор сипқориб арғувон жомдан,  
Насибамиз олдик серғўшт таомдан.  
Димлама пиширган чекиб минг заҳмат,  
Ҳикоят синглимга минг бора раҳмат.  
Ҳомидий домламиз давра тўрида,  
Суҳбат қурдик ғоят гўзал сўрида.  
Тинглагандай у ҳам домла сўзини,  
Маллавой узмасди биздан кўзини.  
Тамшаниб кўзин гоҳ аста ёпарди,  
Дам-бадам дарвоза томон чопарди...

\* \* \*

Домла кириб китоб тўла хонангизга,  
Минг бор таҳсин айтди ота-онангизга.  
Улашганлар маърифатнинг нурин мудом,  
Терар деди минг бир савоб дурин мудом.  
Дўст не, душман ҳам наф кўрар деб оқилдан,  
Барчамизни дуо қилди сўнг чин дилдан.

\* \* \*

Толиби илмга раҳнамо-ҳодий,  
Алломайи замон домла Ҳомидий.  
Терандан ҳам теран илми мухталиф,  
Не шоҳ асарларни айлаган таълиф.  
«Шоҳнома»шунослар пешво-боши у,  
«Авесто»шунослар кўзу қоши у.  
Шижоати айлар ёшларни ҳам лол,  
Етмишдан ошса ҳам то ҳануз фаол.  
Эринмас мақола ёзишдан ҳамон,  
Китоблар чоп этар замон-базамон.  
Ҳамон муаллимлар олийгоҳида,  
Минг раҳмат, бизни ҳам йўқлар гоҳида.

Эзгу учрашувлар ташкилотчиси,  
Каломи шарифнинг тарғиботчиси.  
Не тонг, ашъоримиз азиз деб билса,  
Ажойиб учрашув ҳам ташкил қилса,  
Бизни деб чеккани учун минг заҳмат,  
Бошидан ёғдирсак минг битта раҳмат...

Эй Ҳамид, Оллоҳга етиб оҳ-зоринг,  
Соғу омон бўлса барча дўст-ёринг.  
Омон бўлса дўст-ёр, қилма ҳеч гумон,  
Қимматинг кундан-кун ортар бегумон!

Эй соқий, кел яна шаробдан тутгин,  
Барча дарду ғамни сен ҳам унутгин.  
Бахтиёр замонда ғоят бахтиёр,  
Устозлар шаънига айтайлик алёр.

#### IV БОБ

#### ШОИРАЛАР ТАЪРИФИ

Омад кулиб бизлар ҳам яйраганмиз,  
Булбул бўлиб неча бор сайраганмиз.  
Гар оламнинг дарди ишқдай ранжи йўқ,  
Муҳаббат гавҳари каби ганжи йўқ.  
То ҳамон пайваста минг бир доми ишқ,  
Қўлимизда мудом бўлсин жоми ишқ.  
Ҳажри ичра ўртаб дилни минг алам,  
Бизга илҳом берар ҳар қоши қалам.  
Гўзалларда зебо қошдан кўзгача,  
Қизлар ашъорининг завқи ўзгача.  
Ҳижрон минг ноласи ҳар хитобида,  
Устоз азиз ишқу ашъор бобида.

#### I

Ашъори Машрабга хос жунунга бой,  
Ҳалима кўлидан ҳам, о, ичдик чой!  
Даврамизда ҳилол-малика мисол,  
Сармаст айлагандай айёми висол,  
Хаёл оғушида сузарди аста,  
Наздимда атвори туюлди хаста.

Биз билан бўлса ҳам ҳамнафас бирга,  
Ботинан ҳамнафас илҳомдай сирга.  
Аё дўст! Шоирга баҳо бер холис,  
Хаёл осмонида яшайди олис!  
Оташ-алангадан яралган жисм,  
Гар булбул сингари муштдай бир қисм,  
Вале ашъор билан синоатга бой,  
Қалблар осмонида балқар мисли ой.  
Ҳалима учун йўқ сарҳад-канора,  
Ҳижрон ҳам наздида гўзал тарона.  
Ақл бовар қилмас шоира лобар,  
«Ғамни ҳам қувончни севар баробар!»  
Бебақо дунёда бақо қидириб,  
«Яшар жон қушига ғамни едириб!»  
Дунёда бормикан орзулари қон,  
Ҳалима қалбидай шиддатли вулқон!  
Шоҳ байти зарбидан жоним қақшайди,  
Шоира юрагин сўйиб яшнайдди!  
Муҳаббат каштасин безар бу чевар,  
«Дўзах оловида куйиб ҳам севар!»  
Бу асли армонли ҳар дил хатидир:  
«Азоб ишқ-муҳаббат мамлакатидир!»  
«Исмини яширган бир ғариб гулга,  
Бағрини едирар ошиқ булбулга!»  
Сарбаланд парвози, етмайди хаёл,  
Ҳатто муҳаббатдан юксак хур аёл!  
Дунё зиндонида умиди қаро,  
Руҳи бошин олиб кетган кўк аро,  
Нобуд бўлса ҳамки музаффар аслим  
Сингари ҳеч қачон бўлмагай таслим!  
Минг бир дарду алам билан ҳамхона,  
Ҳаёт дўсту мамот тутинган она!  
Бағрида минг йиллик хунлар уйғонур,  
Бўғизланган қаро тунлар уйғонур.  
Сўраманг сиз уни мендай аъмодан,  
«Қидирганлар топар юксак самодан».  
Фиғони кўзларим ёшин айлар сел:  
«Кўзи кўр ишқим кел, кел, ажалим, кел!»  
Ёлғизлик чоғининг ягона моҳи,  
Етти иқлимни ҳам титратар оҳи.

Шеърят осмонин порлоқ кавкаби,  
«Фироқнома» битар Нодира каби.

\* \* \*

Жўмардлар зотидан кин-ҳасад нари,  
Шеър мафтунни дўстим Баҳром сингари  
Ташнаҳол сипқордим «Умид соясин»<sup>1</sup>,  
Дилга муҳрладим шоир ғоясин.  
Барчамиз бағрига олар она ер,  
Дилнура<sup>2</sup>ни йўқлаб йиғлаб ёзган шеър.  
Шоҳ ҳам ҳавас қилар шоир тожиги,  
Марсия ҳам битган Асқар ҳожига.  
Мудом қайнаб тошар бу тоза булоқ,  
Даъватига сиз ҳам тутинг бир кулоқ:

*Кўнгил, хижобинг кий, бўлма шарманда,  
Ишқдан сархуш бўлиб айлама ханда.  
Ҳажр ханжарини келмоқда қайраб  
Қасди бордек магар ё сен, ё манда.  
Шодликдан ғам изла, ғамдан шодликни,  
Оғу пинҳон эрур ҳар қандай қандда.  
Оёқ остидадур гарчи бу тупроқ,  
Бир кун бош кўтаргай ҳар бир баданда.  
Зоғлар базми билан хазон тўлгайдир,  
Булбулни беқадр этган чаманда.  
Севинчми, қайғуми, ким бўлса ҳам ишқ,  
Биз унга қулдирмиз, биз унга банда.  
Васл чироғига кўз тутма ки, у  
Сендан ҳам, мендан ҳам жуда баландда».*

\* \* \*

Енгар шеър айтишда қай жўмард эрни,  
Ҳалима, мен Сизга битдим бу шеърни:

Боғ аро яшнайти гул,  
Кутгани бийрон булбул.  
Куйганлар билар ҳолин  
Арилар сўрар болин!

<sup>1</sup> «Умид сояси» – Ҳалима Аҳмаднинг шеърлар тўплами.

<sup>2</sup> Дилнура Қодиржонова – Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист, мумтоз ашулаларнинг моҳир ижрочиси, 2007 йилда 31 ёшда бевақт вафот этган.

Шоира ҳам мисли гул  
Сархуш сирли ҳол билан.  
Қон ютар вале бизни  
Сийлар асал-бол билан!

## II

Гўзал Бегим ашъори рангин,  
Кашф айлар сукут жарангин.  
«Учаётган япроқ сояси»  
Юрагимга қувват ғояси.  
Шоир куйлар бамисли кумри  
Боқий она тилимиз умри.  
Сармаст калом ифори билан,  
Болдан ширин гуфтори билан,  
Шоираи замондай якто,  
Топган Баҳром кўнглини ҳатто.  
Дил дардига ахтариб таскин,  
Жаҳонгашта Машрабдай мискин,  
Фидо айлаб минг битта жонни,  
Кезар ҳамон жумла жаҳонни.  
Боғланмасин не учун дилим,  
Москвада олган у билим.  
Таъзим айлаб мисли нахли ё,  
Каримий ҳам мудом маҳлиё.  
Гар йўқ бугун шоҳ калом қадри,  
Шеър баҳридан кечмас сўз марди.  
Замон дўнди гарчи золимга,  
Ҳукмин ўтказолмас олимга.  
Омадинг ёр бўлгай, эй сингил,  
Сармояга сотилмас кўнгил.  
Зеби зийнат амрида кимлар,  
Ришва қули қай бир ҳақимлар,  
Пулга чақар кимлар гул танин,  
Сотар кимлар она ватанин.  
Дилимда дард минг битта тугун,  
Аксарият бозорда бугун.  
Вале биздан йироқ асорат,  
Гўзал Бегим, бу ҳам жасорат!  
Ҳақпараст эл ғоясидамиз,  
Шеър илоҳин соясидамиз.

Қанот бизга калом шукуҳи,  
Қўллар боқий Ҳазратим руҳи.  
Усул ичра йўқ биздай ғолиб,  
Мукамал шоҳ рангларга толиб.  
Меҳрингиздан эригай тош ҳам,  
Ва тирилгай минг йиллик лош ҳам.  
Ортингиздан елиб чопарман,  
Қалбингиздан макон топарман.  
Наинки сиз малоҳат билан,  
Ром айлaysиз аъло хат билан.  
Не тонг, сиздай оппоқ атиргул,  
Парвонаси бийрон минг булбул.  
Умрим ўтиб қолди, йўқ эса  
Сиздан олиш учун бир бўса,  
Мажнундай маст олий эҳсондан,  
Кечар эдим жаҳону жондан!

### III

Ойгул опа китобин ҳам ўқиб чиқдим,  
Қай бир шеърин қайта ёзиб-тўқиб чиқдим.  
У Ортиқбой акамизнинг суйган ёри,  
Тоққа яқин Пойариқдир гул диёри.  
Бу ўлкага бир замонлар тушган йўлим,  
Яна борсам, не тонг, имкон берса ўлим.  
Ал-Бухорий қабрини ҳам қилиб тавоб,  
Насиб қилган ҳаж мисоли минг бир савоб.  
Ош еганман Номоз чўпон кўрасида,  
Иzzат қилган бу туманнинг тўрасида.  
Самарқанд наинки замин сайқали,  
Адиб етиштирар ҳар бир пайкали.  
Буюк бахшиларнинг силаган бошин,  
Бежиз тавоб қилмас дунё ҳар тошин.  
Бежиз Самарқандга талпинмас башар,  
Зиёрат қилган ҳам илоҳийлашар.

\* \* \*

Ойгул опа қалб титроғин шеърга солар,  
Меҳрин етти қават қилиб ерга солар.  
Ҳайрон қилиб шеърга ташна ҳар бир онгни,  
Қиз-жувонга ўхшатади ҳар бир тонгни.



Қанот боғлаб тулпор каби хаёлотга,  
Талпинади юлдузмакон самовотга.  
Одамлар қўлида излаганлари,  
Одамлар йўлида кўзлаганлари.  
Руҳида ажойиб кенглик порлайди,  
Қумри, булбул боғлар сари чорлайди.  
Фақат аҳли ашъор англайдиган ҳол,  
Сочларин ноз қўшиб ўрар мажнунтол.  
Армон билан куйлар дostonларини  
Россиянинг қорли ўрмонларини.  
Асира тонг ва тун остонасига,  
Пешвоз чиқар иқбол тантанасига.  
Умрини ўтказган бешик бошида,  
Волида то ҳамон бешик қошида!  
Ёр васли ҳам аччиқ фироғи билан,  
Умид ва армоннинг чироғи билан.  
Сатрларда инжа ҳислар рақси бор,  
Бахт-саодат, дарду ҳасрат баҳси бор.  
Бийрон Жуманбулбул сингари тўлиб,  
Шеър айтар ҳайратнинг ошиғи бўлиб.  
«Нечун куйдим, нечун суйдим» деб ёнар,  
Руҳида этиқод-имон уйғонар.  
Минг майда ташвишдан олис тобора,  
Шеър айтар – ҳар шеъри холис тобора.  
Нажот излаб чўзар кўкка қўлини,  
Мен каби ахтарар юрак йўлини.  
Ёлқинсиз сатрни шеър-ашъор демас,  
Бежиз Цветаева мухлиси эмас.  
«Инсонга инон, дўст бўлмас оломон,  
Ҳар бир қароқчига иблис ёр, инон!»  
Волошин бу фардин ҳикмати теран,  
Ойгул опа гўё асил мард эран,  
Оташин сатрлар таржима қилар,  
Жаҳон шеърятин, ҳа, яхши билар!  
Мағрур хаёлпараст Марина каби,  
Бағоят бетакрор нозимлик таъби  
Бамисли бетимсол форсий шеърят,  
Бамисли безавол номус-орият,  
Бамисли сарбаланд ва мағрур қоя,  
Бамисли қуёшдай музаффар ғоя,

Бамисли безовта уммондай жўшар,  
Менинг ҳайратимга минг ҳайрат кўшар,  
Не рус шеъриятин гуллаган даври,  
Пушкиндай бебаҳо занжию маври.  
Лермонтов чақиндай порлайди ҳамон,  
Меҳри ҳам нафрати каби беомон!  
Ўрислар насри ҳам ёмби бебаҳо,  
Толстой сингари беҳисоб даҳо.  
Бебаҳо рус шеърин кумуш асри ҳам,  
Бир даврда неча даҳо жамулжам.  
Марзакалон марҳум дўстимиз азиз,  
Хотираси дилдан ўчмас ҳеч лазиз,  
Бир замон самимий менга бериб кўл,  
Таржима бобида кўрсатганди йўл.  
Зиёрат қилгандай ўрис ерларин,  
Таржима қилганман Блок шеърларин.  
Узун – агар айтсам бу иш қиссаси,  
Бунда Каримийнинг улкан ҳиссаси.  
Мардона қилмаса гар қаттиқ талаб,  
Бетайин бир даргоҳ тупроғин ялаб,  
Жоним ҳар оташда қовураар эдим,  
Умрим ҳам беҳуда совураар эдим.  
Унинг гапи билан кам бўлганим йўқ,  
Илҳом париси ёр – мудом кўнглим тўқ!

#### IV

Ижод саҳни ичра бетиним чопдик,  
Мусаввирлар ичра қадрдон топдик.  
Мисли етти иқлим бир жуфт султони,  
Гулнора Раҳмоннинг бўлдик меҳмони.  
Домла портрети<sup>1</sup> баҳона бўлди  
Зиёфат жуда ҳам шоҳона бўлди.  
Гулнораҳон расм чизмас йўлига,  
Гоҳ мўйқалам олса ёниб кўлига,  
Гоҳ биз каби сураар мардона хома.  
Киймаса ҳам Машраб сингари жома,  
Дарвешлардан зиёд қай турфа феъли,  
Ҳалимаҳон Аҳмад билан бир эли.

<sup>1</sup> Гулнора Раҳмон устоз Ваҳоб Раҳмоннинг портретини ишлаганига ишора.

Адибу рассоми қутлуғ замоннинг,  
Эгачиси устоз Ваҳоб Раҳмоннинг.  
Муҳаббат бобида Лайлидай дадил,  
Машҳур шоирга ҳам ҳатто берган дил.  
Аямас дўст-ёрдан ошу нонини,  
Керак бўлса берар Сиздай жонини.  
Шеър у ашъорлари жуда ажойиб,  
Ҳикоя, қиссалар яна ғаройиб.  
Дея кўрманг асло муштипар она,  
Тарбиялар ўғил-қизин мардона.  
Ўғли ҳам бебаҳо, Ойбек исми ҳам,  
Омин, алломадай бўлсин жисми ҳам!  
Эзгу ниятлари бисёр дилида,  
Сўзлашар шаҳзода Гамлет тилида.  
Сизу биздай эмас Ойбек Мирзо хом,  
Эрта-индин олар қўлига диплом.  
Қизи ҳам келишган гўзал – Ойзода,  
Минг хислатга эга у ҳам бой зода.  
Эслатар Қаҳҳорнинг ҳу «Синчалиги»н,  
Биз каби қон билан безар палагин.  
Ҳозирдан ром айлар ҳар бир тасвири,  
Монументал сурат зўр мусаввири  
Бўлиб бир кун қилар барчамизни лол,  
Кулиб боқсин рассом қизимга иқбол!  
Эй Каримий, бизлар заминга банди,  
Гулнорахон, қаранг, Ойнинг дилбанди.  
Қуёш тафти билан қўллар журъатин,  
Ой зиёси безар ҳар бир суратин.  
Бизни телба қилар ой каби чирой,  
Гулнорага илҳом бахш этади Ой!  
Чингиз оға билан Сизни ёнма-ён  
Чизиб<sup>1</sup> қилган эзгу аҳдингиз баён.  
Дилингиздан армон доғлари кетсин,  
Улуғ зот шуҳрати ҳам насиб этсин.  
Мамнуният билан эсларман буни  
Тошкентда бир бора кўрганман уни.

---

<sup>1</sup> Ғулом Каримий Германияда ижодий сафарда бўлган пайтда машҳур адиб Чингиз Айтматов билан китоб дўконида тасодифан учрашиб қолиб, бирга суратга тушган. Гулнора Раҳмон ўша сурат асосида Чингиз Айтматов билан Каримий портретини яратганига ишора.

Нигоҳим ўнгида баланд савлати,  
 Асарлари жумла халқлар давлати!  
 Нобелга ҳам ғоят лойиқ бу малик,  
 Аттанг, Нобелчилар қилди зиқналик!  
 Муҳими сипқориб илҳом шоҳ жомин,  
 Мангу муҳрлади Айтматов номин.  
 Парвона сингари қуйдириб жонин,  
 Юксалтирди туркий халқларнинг шонин.  
 Адабиёт саҳни ичра суриб от,  
 Чингизхондай шуҳрат қозонди бу Зот.  
 Сизу биздай чекиб замон ранжини,  
 Зиёд этди у ҳам башар ганжини.

## V

Шоирам Лайло Шариф,  
 Шеър у ашъори зариф.  
 Қалбимга ойдай тўлиб,  
 Кирган сирли шеър бўлиб.  
 Сарф этар бор журъатин,  
 Чизар «Қисмат сурати»н.  
 Нечун унга бермай тан,  
 Алломалар юртидан.  
 Шеъри – малҳами жоннинг,  
 Юлдузи Шофирконнинг.  
 Адабиёт – имони,  
 Ҳеч завол билмас шони.  
 Қон билан битар сўзин,  
 Очган Раҳмон дил кўзин.  
 Юрагимга сепиб туз  
 Баҳорин нимталар Куз.  
 Мендай минг дардга ботар,  
 Кўзи ишқ сириб сотар.  
 Мен каби ошиқ хаста,  
 Қуёш билан пайваста.  
 Машъал оташин қалби,  
 Шоираларнинг алпи.  
 Сиғмас на осмон-ерга  
 Жони жо афсун шеърга.  
 Мендай зиндон хонаси,

Дарду ғам ғамхонаси.  
Минг бир ҳасратга асир,  
Азоблардан топар сир.  
Элчи Ҳазрат асридан,  
Қувилган ишқ қасридан.  
Шеърый талқини бўлак:  
«Ўлим – қоронғу йўлак».  
Топар минг битта чора,  
Гумонин айлар пора.  
Бутун вужуди қўшиқ,  
Каъба, сужуди қўшиқ.  
Не ёлғиз кадхудоси,  
Қўшиқ ҳатто Худоси.  
Гоҳ даста гуллар терар,  
Балога кўкрак керар.  
Йиғлаб дўнар дарёга,  
Сигмас тубан дунёга.  
Демас ҳеч: Эл не деркин,  
Ҳеч кимга бермас эркин.  
Мен каби бағри ағёр,  
Гар ҳар бағритошга ёр,  
Гар суйганин бағри сахт,  
Тилар фақат иқбол-бахт.  
Мендай минг дард ошиғи,  
Ёлғизлик – куй-қўшиғи.  
Ошида ҳам гар минг тош,  
Метин-мустаҳкам бардош.  
Ашъор илмида устоз  
Лайлодай олима оз.  
Аҳли дил ноёб асл,  
Ҳар дамида тўрт фасл.  
Боши узра қайноқ ёз,  
Бағрида аччиқ аёз.  
Минг бир ғам юрагида,  
Заҳар-заққум рагида!  
Оҳ, ўлмаган минг жони,  
Лайло ҳам ишқ қурбони!  
Гар бахтсиз, йўқ ихтиёр,  
Бахтдан жудо бахтиёр.  
Йўқотган ором-тинчин,

Гар сочи оқ соғинчин,  
Мағрур куйлашга мойил,  
Бас келолмас Азроил.  
Бағри гар боғдай ларзон,  
Руҳида фасли хазон.  
Қаттол қисмат ялмоғиз,  
Жангида якка-ёлғиз.  
Гар соғинч кўзлари – тун,  
Ҳижрон чоҳида бутун.  
Ашъор бобида чевар,  
У ҳам телбавор севар;  
Қувлаб юборар тили,  
Тилидан ранжир дили!..  
Минг бир асрий изтироб,  
Қилса ҳам зор бедорхоб,  
Деманг ғариб-ғурабо  
Қалбида оҳанрабо.  
Кўнглин асло кам деманг,  
Мужгонларин нам деманг,  
Дийдасида ғам деманг,  
Парвонасиз шам деманг  
Қалбида мунаввар нур,  
Кўзида дурдона дур!  
Тўмарис – жўмард ғоят,  
Қон-қонида минг оят.  
Ташна ишқдай навога,  
Тенгкур Момо Ҳавога.  
Имон жангин ғолиби,  
Парвардигор толиби.  
Илоҳий ишққа банди,  
Эмас ҳеч ер фарзанди;  
Қонсинглим, мендай ҳалак,  
Лайло – самовий малак!

### Лайло ШАРИФ:

Т А Ш Р И Ф

*Кўнглингизни равшан этиб тонглар отсин,  
Қалбингизнинг қуёшини тонг уйғотсин.  
Наҳор бўлиб кириб борай уйингизга.*

*Лабларини қимтиб турган пок куртаклар,  
Айтиб берсин сизу менга оқ эртақлар,  
Баҳор бўлиб кириб борай уйингизга.*

*Дилингизнинг чечаклари шеърталабдир,  
Баҳорий тонг чечакларин эркалабдир,  
Ашзор бўлиб кириб борай уйингизга!*

## VI

Ашъоримиз шоирага бой,  
Улар ичра танҳо Ўктамой.  
Ҳар тўрт томон кетмас оғиниб,  
Самовотни яшар соғиниб.  
Соғинч куши бағрин этиб хун,  
Чўқиб қочар юрагин ҳар кун.  
Ишқ боғида гуллаган дарахт,  
Ҳижрон ичра мен каби карахт.  
Ёлғиз сабру бардош харидор,  
Узун тунлар ичра соғинч – дор.  
Азоби жон ишқ ичра, ҳайҳот,  
Баёт бисёр, йўқ асло ҳаёт!  
Минг битта дард остонасида,  
Хаста бағрин минг хонасида.  
Нодирадай вайрон бағри хун,  
Ҳасратидан тутилар, ваҳ, кун!  
То қасосга қўл берар соғинч,  
Нетиб ахир яшай олсин тинч?!

Армон дашти ичра ҳар роҳи,  
Аршдан ўзга йўқ саждагоҳи.  
Қалбин кўзи учун ғоза ишқ,  
Ашъорида асил тоза ишқ.  
Нечун севмай ҳаё-ибосин,  
Ечмас суйиб ҳижрон либосин.  
Хитоб қилар ҳар китобида,  
Одил суддан севги бобида.  
Уни ҳам мен каби, умуман,  
Телба қилар севги – Ёсуман!  
Бағрим ўртар аччиқ нолиши,  
Дардкаши йўқ, ёлғиз болиши!

Қай бир томон солмасин йўлин,  
Сўрамас ҳеч бир жўмард кўлин.  
Шоҳ каломга фидо, албатга,  
Ўктамойга ихлосим катта.  
Ўртаса ҳам минг азоб жонин,  
Олтинга ҳам бермас иймонин!

**Ўктамой:**

### СОҒИНЧ СОЯСИ

Офатижон қора кўзлар, қошлар учун  
Жоним минг бир риштасидан торлар қилай.  
Ишқ олдида эгилмаган бошлар учун  
Сочларим минг толасидан дорлар қилай.

Бўй таратар нозбўйларнинг кокиллари,  
Ифорлардан ташна кўнгил тўларми ҳеч!  
Гул умрини тиккан фасли хуморлари  
Сизни топдим, сизсиз яшаб бўларми ҳеч!

Учажакман самоларга қолади ишқ,  
Чархлар уриб муҳаббатнинг қоясида.  
Мен ғойибдан сизни сўраб тилаб олдим,  
Қолиб кетмай соғинчингиз соясида.

Офатижон қора кўзлар, қошлар учун  
Жоним минг бир риштасидан торлар қилай.  
Ишқ олдида эгилмаган бошлар учун  
Сочларим минг толасидан дорлар қилай.

\* \* \*

Эй соқий, дема бахт-иқболни сароб,  
Қизлар шарафига ичайлик шароб.  
Бор бўлсин сочлари сунбул мисоли,  
Таърифин куйлайлик булбул мисоли.



## V БОБ

### ФАРҶОНА ВОДИЙСИГА – ШАРҶИЙ САЁҲАТНОМА

Бирлаштириб қалбу қўлларимизни,  
Парвардигор очди йўлларимизни.  
Шоҳона мавокиб – дўст-ёр беш нафар,  
Олтин водий сари айладик сафар.  
Шоир Ғайрат Мажид «Нексия»си – Ғирот,  
Парвоз этди гўё чиқариб қанот.  
Шаҳри Шош – меҳрибон она кузатиб,  
Қолди ортимизда қўлин узатиб...  
Парвона бош узра нурафшон бадр,  
Бағрини кенг очар ёрдай қир-адир.  
«Нексия» тўриқдай тушмас ҳеч терга,  
Учар ғилдираги тегмайин ерга.  
Қарғалар чарх урар қирларда тўзиб,  
Тераклар қарарди бизга бўй чўзиб.  
Туя ўркачидай қирлар баланд-паст,  
Сафар гашти айлар шароб каби маст.  
Эртақлар юртидай сирли-ғаройиб,  
Кун чиқарда тоғлар чорлар қорайиб.  
Армон кўпдан буён бизга қучоғи,  
Ёдимга тушар боз «Кумушкон» боғи.  
Қалбимиз лавҳига таврин қоралаб,  
Неча қишлоқлардан ўтдик оралаб.  
Антиқа атама, учрар камдан-кам,  
Ўтдик «Тангатоппи» қишлоғидан ҳам.  
Деманг: кўҳна Илоқ дашти-чўли бу,  
Тошкенту Олмалиқ равон йўли бу!  
Фасли хазон ичра ўнгу сўлимиз,  
Оҳангарон томон бурдик йўлимиз.  
Мен каби қурама улусин шаҳри,  
Азим Илоқдарё қадимий наҳри.  
Ўзгача бу айём шаҳар чиройи,  
Довон йўли бўйлаб кўркам, киройи,  
Дўкону ошхона, минг бир чойхона,  
Нозу неъматларга тўкин, бой хона.  
Рауф Парфи каби бўлса бир улфат,  
Шаробга дўнса бор қувончу кулфат,

Май ичсанг, камига чексанг тамаки,  
Хизматга шай соқий деса: «Амаки,  
Сизга бириктирган хўжайин мени,  
Шай қилгум кўнглингиз тусаса нени...».  
Оҳ, бўлак ҳавоси эрта сахарнинг,  
Бисёр корхонаси мазкур шаҳарнинг.  
Жануби Ғарбида Олмалиқ обод,  
Маҳмуд иним яшар қучоғида шод.  
Бир ўғил, икки қиз хонадонида,  
Ғалла мўл омбори-ғалладонида!  
Чумолидай тиним билмас эрта-кеч,  
Биздай туғишганин унутмайди ҳеч.  
Кўришсак ҳам аҳён-аҳёнда алҳол,  
Тез-тез телефонда сўрар ҳол-аҳвол.  
Эл қатори у ҳам сўйиб кўчқор қўй,  
Қизини узатди қилиб катта тўй.  
Эллик ёшга кирмай кўрди неvara,  
Не тонг, насиб этса ҳатто чевара.  
Давру даврон сурар хотини билан,  
Хотин демай пухта отини билан.  
Ғар оддий ҳайдовчи, пухта ҳар иши,  
Айни замон унинг битта ташвиши,  
Икки қилиш ўғли Санжарнинг бошин,  
Насиб қилса, дўстлар, ермиз тўй ошин!  
Ёшларга бахт тилаб ичармиз соғар,  
Бор дардин унутар мен каби лоғар!  
Меҳру оқибатдан қилмай ҳеч жудо,  
Азиз қилгай икки оламда Худо!

\* \* \*

Дўст-ёр ҳамроҳ бўлса толиқмас одам,  
Ўтиб кетдик шаҳри Нурободдан ҳам.  
Эй Ҳамид, ҳар ишни яхшиликка йўй,  
Қаршимизда тоғлар чўзар юксак бўй.  
Изғирин сингари шитоб изиллаб,  
Тортар йўл танобин «Нексия» ғизиллаб.  
Ғайрат Мажид кўзин узмас ғар йўлдан,  
Соткаси тушмайди асло бир қўлдан.  
Илҳом манбаи ҳар эътибор-эъзоз,  
Ҳар шоир мухлиси кўп бўлгани соз.

Олдинда тахт узра шоҳ каби яйраб,  
Каримий борарди булбулдай сайраб.  
Орқа ўриндиққа бизлар тиқилиб,  
Уч ҳамроҳ қийналдик бироз сиқилиб.  
Ибодулло эшон арбобларга хос,  
Сукут сақлар фақат отган каби нос.  
Эҳсонбей самимий кўнглини очиб,  
Бор меҳрин қуёшдай баробар сочиб,  
Бамисли чаманзор қўйнида раъно,  
Сухбатга ўзгача берарди маъно.  
Камина ҳеч кимга бермасам ҳам сир,  
Дарди бедавога то ҳамон асир,  
Қилмагай дафъатан кўз ёшим булоқ  
Деб қалбим зарбига тутардим қулоқ.  
Вале довон йўлин чиройи ўзга,  
Мисоли тўтиё толиққан кўзга.  
Самога бўй чўзган алпқомат қоя  
Мангу завол билмас мустаҳкам ғоя.  
Минг бир йил гувоҳи ҳар битта харсанг,  
Харсанг деманг асло баҳайбат нар санг!  
Илк бора довондан ўн йил муқаддам,  
Ўтганман, ёдимдан чиқмас ўша дам.  
Бир гуруҳ адиблар, Йўлдош Сулаймон  
Раҳбаримиз, Омон Мухтор бегумон.  
Сафар Барно билан сурганмиз отни,  
Худо раҳмат қилсин бу азиз зотни.  
Яйраганмиз йўлда латифа айтиб,  
Эвоҳ, улар ортиқ келмайди қайтиб!  
Турсунбой ака ҳам биз билан бирга,  
Икром Отамурод – сиғмас таъбирга.  
Ғовасой бағрида қуриб қароргоҳ,  
Майхўрлик қилганмиз бамисоли шоҳ!  
Бу айём ўзгача довон шоҳйўли,  
О, сирли мўъжиза одамзот қўли.  
Фарҳод очган каби тоғ ичра наҳр,  
Қамчиқ довони ҳам бамисли шаҳр.  
Ер ости йўлидай бор жуфт саройи,  
Бағрида минг битта юлдузи-ойи.  
Рўйи рост минг битта сир пинҳон бунда,  
Мағриб билан Машриқ боғланар шунда.

Юраверсанг ўтиб қирғиз элидан,  
Чиқарсан Конфуций юртин белидан.  
Маҳлиё ранг-баранг замин рўйига  
Етганинг билмайсан уммон бўйига.  
«Қамчиқ» деманг, дўстим, асло номини,  
Эслатар бамисли олам томини.  
Отабек азобда ошган довон бу,  
Не бахтки, бу айём кафтдай равон у.  
Олтин ҳалқа Буюк Ипак йўлида,  
Минг бир нозу неъмат ўнгу сўлида.  
Олмаю анору нокига қаранг,  
Камалак сотувчи қизлар ранг-баранг.  
Ширин аврашига қулоқ соласиз,  
Харид қилганингиз билмай қоласиз.  
Бизларни кузатган водийга томон,  
Йўл муҳофизлари ҳам бўлсин омон.

\* \* \*

Равондан ҳам равон машҳур Поп йўли,  
Бир томонда тоққа туташган чўли.  
Жаҳаннам нафасин ёзда уфурар,  
Бир томонда жаннат боғи қулф урар!  
Боғлар аро ҳазин хазон нафаси,  
Қолиб кетди ортда армон қафаси.  
Олқишлаб биз томон узатгандай қўл,  
Ўрикзорлар бизга тилайди оқ йўл.  
Саф тортган саноксиз лашкар мисоли,  
Кузда ҳам файзиёб боғлар висоли.  
Ғайрат Мажид, иним, бир нафас ол тин,  
Бошимиз узра куз сочмоқда олтин!  
Тортиб Али Эҳсон эътиборини,  
Пойига поёндоз айлар борини.  
Ҳамроҳ Ибодулло мисоли азим,  
Осмон ҳам қошида айлағай таъзим.  
Топгандай ниҳоят юлдуз-ойини,  
Каримий домланинг ўпар пойини.  
Аста назар ташлаб рангу рўйимга,  
«Офарин!» дер ажиб шоир ўйимга!

\* \* \*

Аё, дўст, ўзинг, айт, яйрамай нечун,  
Бу айём вафодор ёр мисол очун,  
Айланар-ўргилар такрор парвона!  
Ассалом, муқаддас мулки Фарғона!  
Фироғинг дардида минг бир доғ иниб,  
Онажон, бағрингга келдик соғиниб!  
Ким Тошкент, ким Қашқа, Бухородан ким,  
Туркиядан Али Эҳсон ҳаттоким,  
Барчамиз яхлит дил мулкига хонмиз,  
Фарғона, сен билан пайваста жонмиз!  
Она Ўзбекистон бағрида қамар,  
Айла сафаримиз ўзинг босамар!

\* \* \*

Аё дўст, хумори Ҳамид яна шай,  
Басма-бас сен менга узат шароб-май.  
Алёрлар айтайлик масту мастона,  
Гулласин, яшнасин она Фарғона!

\* \* \*

Таърифин биларсиз аъло пишлоғин,  
Зиёрат ҳам қилдик Чодак қишлоғин.  
Парвоз қилиб мозий учоғи ичра,  
Ўйга толдик масжид кучоғи ичра...  
Водий аҳли каби миришкор қайда,  
Ҳайда, Ғайрат Мажид, тулпоринг ҳайда!  
Наманган бағрида учайлик қушдай,  
Бамисли бир хум май ичган сархушдай,  
Қалбимиз яйратиб сафар шуқуҳи,  
Қўллагай барҳаёт шоҳ Машраб руҳи.  
Кўнглимизда армон қолмай ҳеч зарра,  
Бағрида сийлагай сарбаланд марра!

\* \* \*

Бешовлон бир тану бир жон ҳамнафас,  
Тўрақўрғон ичра ростладик нафас.  
Боқий Мирзо билан адиб Аббосхон,  
Бизларни эъозлаб ёзди дастурхон.

Уларнинг қошида лол бўлиб қолдик,  
Оилапарварлик сабоғин олдик.  
Қўшхотинлик тоти уларга аён,  
Ортиғин, яхшиси, қилмай мен баён.  
Ижод бобида ҳам дадил сурар от,  
Нурулло Аббосхон каби йўқ ҳеч зот.  
Теран минг ҳикмати, Каримий, бунинг,  
Истиқлолга тенгдош ўғли бор унинг.  
Бир сўз билан айтсам келган замони,  
Улуғбек Ҳамдамга манзур рўмони,  
Босилган ҳатто «Шарқ юлдузи»да ҳам,  
Яна айтай агар бу десангиз кам,  
Саҳна асарлари, эй Ҳамид Парда,  
Ўйналар марказий театрларда.  
Худо олсин сендай чалажон эрни,  
Эплаб ёзолмайсан ҳатто бир шеърни.  
Нурулло гар яшар водийда олис  
Марказдан минг бир қуш овлайди холис.

\* \* \*

Наф бермас далилсиз тарихнинг баҳси,  
Минг бир воқеанинг гувоҳи Ахси.  
Азим Сирдарёнинг ўнг тарафида,  
Қадим Шоҳруҳия сирли сафида.  
Давронлар риштасин мангу улаган,  
Гарчи шу қалъада жарга қулаган,  
Бу ерда даврон ҳам сурган Умаршайх,  
Ахсикатий каби минг шоир, минг шайх,  
Илҳом парисига мен каби шайдо,  
Ҳар пари кўйида соядай пайдо,  
Эзгу ният учун тикиб минг жонни,  
Биз каби беармон кезган жаҳонни.  
Бизлар қалъа узра юксалдик қушдай,  
Ўнгимизда гўё сеҳрли тушдай,  
Бетакрор манзара бўлди намоён,  
Жаннат боғларидан қолишмас тўрт ён.  
Замон билмас тиним, макон – жойида,  
Сирдарё ёйилган қалъа пойида.  
Ҳайрат билан боқдим вазмин азмига.  
Чорлар бизни гўё балиқ базмига.

«Бобурнома» ичра Бобурдай билга,  
Ахсикат деб уни олгандир тилга.  
Ҳайрон қилиб, ростдан ҳар бир кишини,  
Тик жарлар бажарар хандақ ишини.  
«Фарғонада мунча берк қўрғон йўқтур»<sup>1</sup>,  
Хотиржам аҳлининг кўнгли боз тўқдур.  
«Ахси қовунин ҳам нисбати йўқ ҳеч»\*,  
Қошида, эй Ҳамид, асал-болдан кеч!  
«Қишлоқлар Ахсидан бир шаръий йироқ»,  
«Андижондин ҳатто Ахси яхшироқ»\*.  
Барча фазилатин то яхши билди,  
«Умаршайх мирзо юрт пойтахти қилди»\*.  
Сайхун ичра сузмас гарчи оққуши,  
«Бисёр яхши бўлур ҳам ови қуши».  
«Чангалзори Буғу-маралнинг кони,  
Асру семиз қирғовул, товушқони»\*.  
Жаҳон ичра минг бир ўлка довлаган,  
Оқ кийигин Бобур Мирзо овлаган.  
Тарихимиз ичра нурли бир кунда,  
Туғилган не азиз сиймолар шунда.  
Ҳар бирин қалбида ҳавас қилар ор,  
Ахсикатий улар ичра бетакрор.  
Форсигўй шоир бу мардона эран,  
Шеъру ашъорларин маъноси теран.  
Ундан мерос бизга назмий зўр китоб,  
Ахсикатий қилар мардона хитоб:

\* \* \*

*«Бокирамиз, ҳатто тан берар малак,  
Мардмиз, қошимизда девлар ҳам халак.  
Имон билан ўтсак даҳри дунёдан  
Ҳар қанча алқаса арзийди фалак!»*

\* \* \*

Рўйи замин каби қадимий-азал,  
Тингланг бисотидан бир гўзал ғазал.  
Шоир руҳи қўллаб булбулдай сайраб,  
Форсидан таржима қилдим мен яйраб:

<sup>1</sup>\* – «Бобурнома» дан.

*«Дарди дилим кимга айтай, ҳамдам йўқ,  
Минг бир дардим бирига ҳам марҳам йўқ.*

*Ҳамдами жон тополмай бағри қонман,  
Умрим бўйи шоду хуррам бир дам йўқ.*

*Бермади ҳосил муродим ниҳоли,  
Йиғлай-йиғлай кўзимда қатра нам йўқ.*

*Қурбони ғам йўқ мен каби даҳр аро,  
Эй фалак, мен чекмаган дарду ғам йўқ.*

*Вафо мулкин ахтарма кезиб сарсон,  
Етти иқлим ичра бундай олам йўқ.*

*Ҳасратидан чанг чиқар ҳам банданинг,  
Аҳли одам ичра, эвоҳ, хуррам йўқ.*

*Сабр дерлар, Асир, дардингга даво,  
Во дариғо, бисотимда у ҳам йўқ!»*

\* \* \*

*Сирдарё биз учун не оби ҳаёт,  
Тилдан тилга ўтар қўшиқ, куй, баёт!  
Жавоҳир ва дурсиз йўқ бирон уммон,  
Сирдарё гавҳари бизга бегумон  
Ҳар ҳалқумни поклар олтин балиғи,  
Бироз ғашга тегар фақат қилтиғи.  
Вале чин дўст билан гар ичсангиз об,  
Маст қилса, не ажаб, бамисли шароб.  
Узун гапдан, дўстим, қисқа хулоса,  
Сирдарё балиғин қуйруқдай роса  
Шароб билан ҳатто чайнамай ютдик,  
Сафар чарчоғин ҳам тезда унутдик.  
Покланди ниҳоят шабнамдай ҳалқум,  
Омон бўл то абад, меҳмондўст халқим!*

\* \* \*

*Каримий бизларга бош-раҳбар эди,  
«Бу кеч Андижонда тунаймиз!» деди.*



«Йўлимизни яқин қилгил, илоҳим,  
Бизларни кутмоқда дўстим – Иброҳим!<sup>1</sup>»

\* \* \*

Водийга қилинган сафар баҳона,  
Хизмат жойи бир пайт бўлган божхона,  
Мулло Иброҳимнинг бўлдиқ меҳмони,  
О, Андижон халқи – одамнинг жони!  
Қурган иморати бамисли қаср,  
Эҳсон Алини ҳам айлади асир.  
Мўъжаз томорқада иморат кўша,  
Камлик қилар битсам қасида жўша.  
Асосий иморат нисбатан узун,  
Лекин кичигин ҳам хислати фузун.  
Зинаю шифтлари нақшинкор нодир,  
Юзма-юз юксалган икки баҳодир.  
Гўзал гўшасида тунадик бир тун,  
Кам топилар ундай имони бутун.  
Гар кездик Андижон тополмай уйин,  
Тинглаб ҳузур қилдик қўшиғи-куйин.  
Фикрида даҳри дун бўйи ҳам эни,  
Китобсеварлиги лол қилди мени!  
Юксак орзу-ният мафтун-асири,  
Шубҳасиз сизга ҳам сирли таъсири.  
Дунё баланд-пастин астойдил ўйлар,  
Элу юрт бахти – минг армонин сўйлар.  
Беҳуда эмас бу йигит чопиши,  
Муҳими чаккимас маош-топиши!  
Ҳар кимдан ҳолига қараб олар бож,  
Шундан дуо қилар ҳам бой, ҳам муҳтож!  
Етиб борган Ҳаққа оху ноласи,  
Истеъдод бобида нодир боласи.  
Муҳаммад Юсуф деб қўйган унга от,  
Не ажаб, Шайх каби бўлса машхур зот<sup>2</sup>!  
Боши узра соя солмагай бало,  
Бажарди мезбонлик расмини аъло.  
Шоҳона дастурхон тузаб биз учун,  
Майхўрлик бобида кўрсатди кучин!

<sup>1</sup> Ғулом Каримийнинг курсдош дўсти – Солибоев Иброҳим.

<sup>2</sup> Шайх Муҳаммад Юсуф Муҳаммад Содик назарда тутилади.

\* \* \*

Ҳар ўзбек ҳар меҳмон иззатин қилар,  
Эъозлаб, атойи Худо деб билар.  
Неъматга тўлдириб дастурхонини,  
Аямас ҳаттоки ширин жонини.  
Меҳмон кутиш ўзбек учун гўё тўй,  
Оёғин остига сўяр семиз қўй!  
Андижон фарзанди Бобурдай даҳо,  
Аҳли водий азал мезбон бебаҳо.

\* \* \*

Ҳаётимиз шарти бўлган каби жон,  
Нон билан, аввало, тўкин дастурхон.  
Ҳар қандай гўшада ғариб ёхуд бой,  
Даставвал меҳмонга узатилар чой.  
Сўнгра ликопчада тортилар сомса,  
Ютоқиб ялайсиз ёғин гар томса.  
Шўрва тортилади сергўшт кетидан,  
Астойдил боқилган қўчқор этидан;  
Ўзингизни гўё шоҳдай тутарсиз,  
Қуйруғин чайнамай ямлаб ютарсиз.  
Дам ўтмай манглайни тер қоплаб олар,  
Қайнатма мазаси оғизда қолар.  
Босиб-босиб сўзсиз шароб сузилар,  
Гўё афсонавий базм тузилар.  
Оғиз тинмаса ҳам бир лаҳза, бир он,  
«Олинг-олинг!» дея қистар боз мезбон!  
Даво топар дея минг битта касал,  
Айиқполвон каби яларсиз асал.  
Йигитни ўзгача кўрсатар бўрки,  
Қази-қарта тўкин дастурхон кўрки!  
Ҳатто илигингиз бўлса ҳамки пуч,  
Қази-қарта билан белга кирар куч.  
Тўқ тутгани каби кун бўйи талқон,  
Қази-қарта қишнинг қаҳрига қалқон!  
Мезбоннинг ўлмасин асло сазаси,  
Аста қази чайнанг – чиқар мазаси!  
Шошилмай ҳар илик ёғин ҳам сўринг,  
Жўжа кабобнинг ҳам мазасин кўринг!

Мезбонни алқанг деб: Соҳибмурувват,  
Ўрик қоқидан енг – юракка қувват!  
Ниҳоят тортилар паловхонтўра,  
Қани енгни шимар, Каримий, жўра!  
Ошхўрлик бобида кафт бўлгай курак,  
Мезбон ишончини оқламоқ керак.  
Ўртада бор токи ҳатто чўқим ош,  
Қай ўзбек лагандан кўтарар, айт, бош?!  
Бунда бўлолмайсан ҳеч безътибор,  
«Ош ошатиш!» деган удумимиз бор!  
Камига кабоб ҳам тортилар, ҳай-ҳай,  
Кабобга йўл очар, қуйинг яна май!  
Бўйин товлаб бўлмас Жамшиди жомдан,  
Гоҳ кишмиш, гоҳида олиб бодомдан,  
Барчасин қоринга қилиб жамулжам,  
Бенасиб қолмайсиз ширинликдан ҳам.  
Аранг нафас ростлаб: «Раҳмат!» дегайсиз,  
Ҳазми таом учун мева егаймиз.  
Зиёфат сўнгида сув ҳам истамай,  
Оғзингиз очилар хандон pistaдай...

\* \* \*

Меҳру муҳаббатин азиз меваси,  
Хоразм халқидай лазиз шеваси.  
Ҳусайний узуми бамисли биллур,  
Беллаша олмагай ҳатто шода дур.  
Муболаға деманг сиз шоир сўзин,  
Гавҳардай ўйнатар ҳар одам кўзин.  
Ҳар суҳбат қаймоғи, албатта, миш-миш...  
Мевалар сардори сояки кишмиш.  
Хамёни тўқ нархи қиммат демасдан,  
Банан ейди бугун қовун емасдан.  
Эслаб тамшанаман мендай камтарин,  
Вале кимлар егай ҳар кун мандарин.  
Нетар Тангрим, менга ҳам кўрсанг раво,  
Апельсин шарбатин минг дардга даво.  
Дастурхонда ёнар бамисоли нор,  
Таърифинг куйларман аноржон, анор!

\* \* \*

Сафар машаққати қилдими таъсир,  
Уйқу сизни қила бошлади асир.  
Ва лекин Иброҳим суҳбатга ташна,  
Дер эди: – Бу кеча ухлаш йўқ, ошна!  
Даврада гўёки булбулдай бўлиб,  
Барчамиздан кўпроқ сўйлади тўлиб.  
Ёстиққа бош кўйиб тош каби қотдик,  
Газнинг босими паст... бироз совқатдик.

\* \* \*

Офарин бунёдкор инсон наслига,  
Етишдик Андижон шаҳрин васлига.  
Андижон шуҳрати етмаган жой йўқ.  
Андижон аҳлидай бадавлат-бой йўқ.  
Бағрида порлагай бир илоҳий нур,  
Бежиз бу улусдан чиқмаган Бобур.  
Тўтиё кўзимга босган ҳар изи,  
Нодирабегим ҳам шу шаҳар қизи.  
Ғайрати жўшса гар қайнар мисли сел,  
Дукчи эшонларни етиштирган эл!  
Мардлигин сўзласам йўқ ҳеч адоғи,  
Кетмас юрагимдан ҳеч қонли доғи!  
Сулаймон баққолнинг мард ўғли Чўлпон  
Туфайли қошингда таъзимда жаҳон!  
Шамол каби кезиб ҳар сўлу соғинг,  
Кўзим ёши билан ювай минг доғинг!  
Мард халқинг мардона гар кўтарса бош,  
Титрар она замин беролмай бардош.  
Саркаш феъли элин барчага аён,  
Ҳатто замини гоҳ қилар ғалаён!

## ЧЎЛПОН ҒАЗАЛИГА МУХАММАС

Етар, бас, неча йиллар хор-забун ғафлатда ётдим-ку,  
Мутелик ёвғон, етимлик ошини роса тотдим-ку,  
Бешафқат бу замон ичра дилим такрор қонатдим-ку,  
Муҳаббатнинг саройи кенг экан йўлни йўқотдим-ку,  
Асрлик тош янглиғ бу хатарлик йўлда қотдим-ку.

Берай жон боқошинга – оташин бир ёлқини бордур,  
Лабингдан бўсалар тердим, илоҳий талқини бордур,  
Сочинг ўрдим узун тунлар, сўлим сир, салқини бордур,  
Карашма денгизин кўрдим, на нозлик тўлқини бордур,  
Ҳалокат бўлғусин билмай қулочни катта отдим-ку.

Мададкор анбиёю авлиёси ҳам, аё дўстлар,  
Замонки икки дунёда йўқ қиёси, аё дўстлар,  
Десам дилнинг малҳами ҳам кимёси, аё дўстлар,  
Ажаб дунё экан бу ишқ дунёси, аё дўстлар,  
Бу дунё деб у дунёни баҳосиз пулга сотдим-ку.

Агарчи васлига такрору такрор шайлади бағрим,  
Келиб кўр ҳолими бир бор ки ишқинг найлади бағрим,  
Висолини билиб-билмай баногоҳ сайлади бағрим,  
Унинг гулзорида булбул ўқиб қон айлади бағрим,  
Кўзим ёшини жў айлаб аламлар ичра ботдим-ку.

Агарчи не керак олдим ва ҳадя айладим борни,  
Ки қайда бўлса хур Машраб муқаррар тикдилар дорни,  
То абад дунё юзи ҳеч кўрмагай мен каби хорни,  
Қаландардек юриб дунёни кездим, топмайин ёрни,  
Яна кулбамга қайғулар, аламлар бир-ла қайтдим-ку.

Деманг қайдин келибди, эл аро пинҳон эдим, дўстлар,  
Хору зор этдилар, ё Раб, магар султон эдим, дўстлар,  
Ҳамиддек эл кўкси узра метин қалқон эдим, дўстлар,  
Муҳаббат осмонида гўзал Чўлпон эдим, дўстлар,  
Қуёшнинг нурига тоқат қилолмай ерга ботдим-ку.

\* \* \*

Минг бор таъзим сенга, шаҳри Андижон,  
Дўстпарвар Иброҳим бахш этгудай жон,  
Биздан бир қадам ҳам нари жилмади,  
Кўнглимиз олай деб нелар қилмади.  
Каримий яна бир дўсти форсшунос,  
Домланинг ўзидай асилзода хос,  
Абдухалил<sup>1</sup>нинг ҳам сезиб меҳрини,  
Ҳис этдик аҳли дил каби сеҳрини.  
Ташна руҳимизга ахтариб дармон,  
Шаҳри Андижонни кездик беармон.  
Кўрдик ўруслардан мерос қалъани,  
Аҳли Андижондай йўқ асло ғани.  
Кундан-кун очилар шаҳар чиройи,  
Сарой-қасрлари гўзал-киройи.  
Равон кўчалари кенг ва ораста,  
Шаҳри Шош сингари кун сайин раста.  
Мирзо Бобур ҳамон дадил сулар от,  
Юртдан кетмагандай бу жаҳонгир зот.  
Соҳибқирон Амир Темур сингари,  
Даъват қилар нурли уфқлар сари.  
Не мардлар панд еган бу жасур шердан,  
Зафари бошланган айни шу ердан.  
Юрагида ғолиб шоҳ Бобур руҳи,  
Темурийларга хос савлат шукуҳи,  
Бамисли офтобдай аланга-шарор  
Андижон халқининг бахти барқарор.

\* \* \*

Минг раҳмат Каримий каби кабирга,  
Сен ҳам етдинг, Ҳамид, «Боғи Бобур»га.  
Азиз хоки пойин қилиб тўтиё,  
Барҳаёт руҳидан қалб топди зиё.  
Сайр этиб беармон кўнглим баланд тоғ,  
Қадим Варахшани эслатар бу боғ.  
Бухоро шимоли узра шаҳристон,  
Боғи Бобур каби беқиёс бўстон

<sup>1</sup>Ғулом Каримийнинг курсдош дўсти – Абдухалил Исмоилов, андижонлик фермер.

Бўлгани шубҳасиз бир замон, яна,  
Не ажаб, шавкати қилса тантана.  
Ахтариб минг битта саволга жавоб,  
Бобур музейин ҳам қилдик боз тавоб.  
Ашъор бўстонида Бобур ҳам булбул,  
Шоҳу султон вале ҳар парига қул.  
Бобур шоҳ наздида дилдор узори,  
Ё Раб, жон гулшанин тоза гулзори.  
Ақл бовар қилмас жаҳон султони  
Заррадай бир хуршед қул саргардони.  
Паришон ёр ҳажри билан рўзгори,  
На сабри бор унинг ва на қарори.  
Ишқ саҳнида биздай не бехонумон,  
Ҳижрон ичра асру зору нотавон.  
Аввал-охир минг бир ғамин ҳам егай,  
Уйқулуқ бахтим ҳам уйғотсам дегай...  
Бобур ғазалида минг бир сеҳр бор,  
Ҳофиз ижросида тингламоқ даркор.  
Ҳофиз нола қилар бамисли Бобур,  
Ошуфта дилларга, Тангрим, бер сабр:  
«Гаҳи соғин не бўлди зорларни,  
Унутмағил бурунқи ёрларни...»<sup>1</sup>  
Такрорлаб Шоҳ шоир инжа сўзини,  
Кўргандайин бўлдик унинг ўзини.

\* \* \*

Халқим, ҳузурингда нечун эгмай бош,  
Аввалин-охирин ўзингсан йўлдош.  
Муридман Бобурдай ҳар улуғинга,  
Фидо минг бир жоним ғолиб туғинга!  
Қутлуғ этагингни тутиб топдим йўл,  
Буюк эҳтиромим сенга мўлдан-мўл.  
Бобур каби кетсам чекиб фироғим  
Ёқарсан қиёмат қадар чироғим!  
Муқаддас она эл, мен сен томонман,  
Сен билан то абад борман, омонман!

<sup>1</sup> Бобур Мирзонинг мана шу мақтаъ билан бошланадиган ғазалини Ўзбекистон халқ артисти Шерали Жўраев ижро этгани назарда тутилмоқда.

\* \* \*

Ихлос билан тутиб бизнинг қўлимиз,  
Ғайрат Мажид яқин қилди йўлимиз.  
Нуронийлар каби вазмин жуда ҳам,  
Минг заҳматни кўрди биз билан баҳам.  
Рулдан ҳеч бўшамай ботди терга ҳам,  
Ғайрат таърифини солай шеърга ҳам:  
Боши узра ғолиб иймон туғи бор,  
Бобур каби битар от узра ашъор.  
Ҳеч турфа томонга кетмас оғиниб,  
Кўнгил гулшанини яшар соғиниб.  
Юлдузларга чиқиб қўшиқлар айтар,  
Қайта-қайта кўнгил мулкига қайтар.  
Қуёшни ўйнатар шарқироқ сойи.  
Юраги мунаввар туйғулар жойи.  
Асло ер кўрмаган ғолиб кураги,  
Булбули бийрондай сайрар юраги.  
Энг гўзал оламлар дилин тўрида,  
Минг гуноҳкор ёнар қалбин қўрида.  
Юлдузни бенарвон урар дулдули,  
Ром айлағай наво билан булбули.  
Тумонот ўйларга чўмилар яна,  
Қалби ёр ишқига кўмилар яна.  
Сухбати ҳеч ёддан чиқмас чоғ бўлди,  
Ҳар оҳи дилимда минг бир доғ бўлди.  
Ерни тулпор қилиб миниб чопар у,  
Саодат юлдузин сўзсиз топар у!  
Қалбин дилдорига айлағай тортиқ,  
Ҳажри ичра куяр офтобдан ортиқ.  
Гўшасида минг бир қалдирғоч ини,  
Кўнглидай мусаффо эътиқод-дини.  
Сатрида пок руҳлар овозалари,  
Меҳрибон Яратган дарвозалари.  
«Кўнгилчам!» деб алқар афсунгар дилин,  
Мен каби ахтарар севги соҳилин.  
Ишқ дардида юрак-бағрин ўяр ҳам,  
Азобин қувончга ҳатто йўяр ҳам.  
Зоҳирида балқиб турар замири,  
Не тонг, бўлса ашъор мулкин амири.



Юрагида қайнаб тошар вулқон ишқ,  
Наинки қасди жон, қалқони жон ишқ!  
Айта кўрманг асло бу не ақида,  
Булбулдай куйласа севги ҳақида,  
Ларзага келар боз не замин-осмон,  
Ҳатто ўн саккиз минг олам бегумон!  
Азиз оғасидай хома-қалами,  
Қалбида кўкарган ғами-алами.  
Наздида атиргул ҳар ерда унмас,  
Булбул ҳам ҳар бир гул шохига қўнмас.  
Бағрин ўртар аввал-охир саволи,  
Ҳатто зарра кибр кўнгил заволи!  
Қалби ҳароратли оташ куёшдан,  
Бардоши ҳам қаттиқ метиндан-тошдан.  
Устозларнинг мудом қўллар қўли бор,  
Шеър саҳнида унинг ўзга йўли бор.  
Митти деманг Ғайрат Мажид жуссасин,  
Тоғ ғам кўтаролмас битта ғуссасин.

\* \* \*

Андижон шаҳридай кўнглимиз обод,  
Бўз тумани томон йўлга тушдик шод.  
Ўзгача латофат қўшиқ-куйида,  
Меҳмон бўлдик Тўлан Низом уйида.  
Бағрин катта очди бизларга ортиқ,  
Янги китобларин ҳам қилди тортиқ.  
«Ичсўз ифшоси»<sup>1</sup>га мен ҳам шеър битдим,  
Хонадон соҳибин қўлига тутдим:  
Устоз Тўлан Низом арбоб бетакрор,  
Шиори ҳамиша номус ила ор.  
Ашъорида неки Чўлпон руҳи бор,  
Заҳириддин Бобур мангу мадакдор.  
Юксалар то ҳануз ижод мавкаби,  
Зухро каби порлар шуҳрат кавкаби.  
Бизга ҳам саодат айлагай насиб,  
Мисли Тўлан Низом мавлоно каби!

<sup>1</sup> «Ичсўз ифшоси» – муаллифнинг тўртликлар, туюқлар, фардлар тўплами. Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти. Т., 2008.

\* \* \*

Олиб улгурмаган эдик биз ошдан,  
Сим қоқилди ногоҳ қадрдон Шошдан.  
Ким десангиз – устоз Муҳаммад Али,  
У ҳам аҳли ашъор – бамисли вали.  
Бўздалигимизни бизни билгандай,  
Дўстлар даврасига ҳавас қилгандай,  
Деди: – Соз дўсту ёр бўлса жамулжам,  
Қалбан сизлар билан биргамен мен ҳам!  
Жиддий зот – тез муҳим мавзуга қайтди,  
Радиога чиқиш қилишин айтди.  
Ҳам адиб, ҳам шоир, арбоб, таржимон,  
Ёшлар ҳавас қилар соҳиби имон.  
Шеър дoston қилган қувончу зорин,  
Ўғирган ҳаттоки Байрон ашъорин.  
Кекса ёшида ҳам юсак парвози,  
Эфирда янгради булбул овози;  
Гўзал таржимаси сиғмас таъбирга,  
Шиллер шеърларини эшитдик бирга.

\* \* \*

Гапнинг ростин айтсам сизга, Тўлан ака,  
Дил яйрайди гар айтсангиз ўлан, ака!

Гар Муҳаммад Али бўлса дулдули Бўз,  
Топилмагай Сиз сингари булбули Бўз!

Ҳали ҳануз лол айлагай чопишингиз,  
Ҳали ҳануз мўмай ақча топишингиз.

Бўз бағрида «Ашъор боғи»н яратгансиз,  
Аҳли дилни бу иқлимга қаратган – Сиз!

Азиз зотлар кўтарган рост танглайингиз,  
Офтоб мисол нур сочади манглайингиз.

Эъозлагай аҳли улус, кабир бой ҳам,  
«Тўлан Низом!» деса кўкдан тушар ой ҳам!

Мўъжизакор ҳар дастингиз Хизр кафти,  
Қалбингизда минг бир куёш оташ-тафти!

Тавоб қилиб биз ҳам азиз жойингизни,  
Дуо қилиб ичдик ошу чойингизни.

Гар қуш каби гўшангизда бир тун кўндик,  
Минг бир элдай мухлисларга биз ҳам дўндик.

Бўзнинг жоме масжидини айлаб тавоб,  
Имони бут ҳар мўминдай топдик савоб.

Насиба ҳам олдик тўкин бозоридан,  
Ҳамон кўнгил узолмасмиз гулзоридан.

Эл қатори гар ягона жонингиз бор,  
Вале минг бир довон ошган шонингиз бор!

Яраганлар сиз сингари эл корига,  
Манзур мудом ҳатто улус сардорига.

Кошки мен ҳам сиз сингари беҳтар бўлсам,  
Розиман гар ҳар беҳтарга меҳтар бўлсам!

Ҳар ким Сиздай яратса гар «Ашъор боғин»,  
Ювар эдик дилдаги бор ҳасрат доғин.

Бу боғ ичра хониш қилар минг бир булбул,  
Минг бир булбул қошида минг муаттар гул.

Дилдан куйлаб ишқ-муҳаббат достонини,  
Бўздан топдик, қаранг, ашъор бўстонини.

Ўлкангизга заргар каби бериб сайқал,  
Кўйдиргансиз Миртемирга азим ҳайкал.

Саид Аҳмад учун бу жой азиз бўлган,  
Ахир ширин жонидан ҳам лазиз бўлган,

Саидахон<sup>1</sup> опамизнинг хайкали бор,  
Қаҳҳор Домла ҳам барҳаёт мисли шунқор.

---

<sup>1</sup> Саидахон – Ўзбекистон халқ ёзувчиси Саид Аҳмаднинг турмуш ўртоғи, таниқли шоира Саида Зунунова.

Йўқ, ҳакамлик қилолмасман шеърингизга,  
Вале фидо минг жон обод ерингизга!

Ғайратийдай ғайрат билан битар дoston,  
Қадамингиз етган чўл ҳам боғу бўстон!

Ҳамон эл-юрт хизматиға камарбаста,  
Етмиш ёшда ўн етти ёш каби раста,

«Мерседес»лар ярашар тик қадингизга,  
Минг офарин жасорату ҳадингизга!

«Шеър айтмаган куним йўқ!» деб сўзлайверинг,  
Бийрон булбул каби мудом «Бўз»лайверинг!

Меҳмон борки, зиёфатсиз кетказмаймиз,  
Етмишда ҳам етмиштага етказмайсиз!

Эгам равон айлар мудом ҳақ йўлингиз,  
Ахир Ҳотам каби очиқ жуфт қўлингиз!

Олган каби ҳадя-эҳсон олийнишон,  
Зар тўн кийиб қайтди Ибодулло эшон.

Меҳримиз қўр-дурин сочиб бошингиздан,  
«Қуролланиб» қайтдик қутлуғ қошингиздан.

Равшан қилган каби дилни чароғ билан,  
Сийладингиз чустий пичоқ – яроғ билан!

Не саодат, ҳар бир аъмол бўлса тамиз,  
Боғланди то абад кўнгил минг риштамиз!

Ҳамид, кетсин десанг кўнглинг дардларини,  
Шеърга солгин она юртинг мардларини.

Минг бир жўмард васфин агар қилсанг одат,  
Минг жўмарддай, не тонг, топсанг бахт-саодат!

\* \* \*

Ҳамид, кел, бир нафас шеъринг ҳам унут,  
Қўлингга ломмо-лим алвон қадаҳ тут.  
Элга меҳрин берар бамисли офтоб,  
Тўлан Низом учун сипқоргин шароб!

\* \* \*

О, машҳур шамоли билан беомон,  
Бизга бағрин очди навқирон Қўқон!  
Калима қайтариб аввал дам-бадам,  
Масжиди жомега қўйдик биз қадам.  
Амирий илк ғиштин қўйган қошона,  
Ўзбек қудратидан буюк нишона.  
Бағоят сарбаланд қилиб солинган,  
Ҳиндистондан махсус олиб келинган,  
Тўқсон саккиз устун мисли баҳодир,  
Осмон устунни ҳам бўлишга қодир.  
Ўтиб ўлкамизнинг баҳор-қишлари,  
Поёнига етгач таъмир ишлари,  
Аҳли Қўқон билан қилиб ибодат,  
Не ажаб, бизлар ҳам топсак саодат!

\* \* \*

Омад юлдузлари бошда порлади,  
Ниҳоний гўшаси<sup>1</sup> бизни чорлади.  
Инқилоб куйчиси дея олган ном,  
Во дариғ, кимлардир қилган қатли ом,  
Яна бир шаҳидни ёд этиб куйдик,  
Буюк салафимиз асрорин туйдик.  
Фарқи йўқ агарчи бошқа уйлардан,  
Бағримиз қон бўлди асрий куйлардан.  
Бу даргоҳ ғуборин кўзларга суриб,  
Фиғон чекдик шотут ёнида туриб.  
Ҳамза васлин истаб бир аср чопдим,  
Ихлос билан тўнин елкамга ёпдим.  
Ғайрат Мажид олиб қўлга дуторин,  
Дутордай куйлади дилда бор зорин.

<sup>1</sup> Ўзбекистон халқ шоири Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг уй музейи назарда тутилади.

Айни паллада ҳам рост айтсам сенга,  
Ҳамзахон тикилиб тургандай менга...  
Қодир қудратинга минг ҳамду сано,  
Устодлар руҳин шод айла, Раббано!

\* \* \*

Минг армон арқоғин ўриб келдим-ай,  
Ҳазрат Муқимийни кўриб келдим-ай.  
Кўтара олмайин лоғар лошимни,  
Юрган йўлларига қўйдим бошимни.  
Мадрасаи Ҳазрат Соҳибзода бу,  
Булбул ошёнидан зиёда ушбу,  
Маконда Мавлоно кечирган ҳаёт,  
Юрагим шоҳ нақши битган шоҳ баёт!  
Сукут ичра янграр Завқийлар оҳи,  
Бағрим пора айлар Фурқат нигоҳи!  
Ғазал уммонида бир умр оққан,  
Чархий домла улар чироғин ёққан!  
Малаклар навоси каби нашъали,  
Раббим, порлайверсин ашъор машъали!

### МУҚИМИЙ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС

Дўсту ёру қон-қариндош – баридан бегонаман,  
Минг алам, минг дард ила ҳамнишин, ҳамхонаман,  
Телбалардек ўзлигимдан, во ажаб, минг тонаман,  
Ақлу ҳуш учди бошимдин, эй пари, девонаман,  
Бир илож қил, эл ичра бўлмайн афсонаман.

Топмадим ҳеч маъни, дўстлар, давлату ҳашамдин,  
Ҳолими билмам сўрангиз ким хотири жамдин,  
Дилни дарддан кўрмадим холи, кўзимни намдин,  
Дарду сўзу ашку оҳимни қиёс эт шаъмдин,  
Шомдин то субҳидам ҳажрингда ўртаб ёнаман.

Ҳар неки эл деди ишқинг ичра бўлдим то бу дам,  
Яйрадим гоҳ, гоҳи гулдай неча сўлдим то бу дам,  
Сарсари ҳажринг ила, жонон, тўлдим то бу дам,  
Ул замонеким, йироқ васлингдин ўлдум то бу дам,  
Ҳар кеча ёдингда минг йўл уйқудин уйғонаман.

Дашти ғамдин, эй дўстлар, ўтмоққа тоқат қолмади,  
Ҳам жунунвашлар йўлин тутмоққа тоқат қолмади,  
Бахту иқбол тонгини кутмоққа тоқат қолмади,  
Лаҳзае захри ғаминг ютмоққа тоқат қолмади,  
Нўш этиб васлинг майидин ҳам қачон бир қонаман.

Айта-айта дардими дил ёнди ҳам куйди тилим,  
Торта-тора дарди ҳажринг феълу хўй тортди ҳалим,  
Оташ ишқинг шаштидин кашф айлабон минг бир илм,  
Хома мужгон, кўз қаросидин ёзиб рози дилим,  
Арзае қилдим, эшит, маъюсу муштоқонаман.

Ишқинг ичра номус-ору, эл аро номим кетиб,  
Дилдаги оташ шарору эзгу ҳар комим кетиб,  
Дўсту ёрим неча йиллик, қўлдаги жомим кетиб,  
Оҳким, сенсиз қарору, сабру оромим кетиб,  
Бир илон чаққан кишидек ҳар тараф тўлғонаман.

Бормикан ҳеч соғ чиққан зот бу ҳарамдин, соқиё,  
Ким чиқибди мен чиқарман бу бурамдин, соқиё,  
Нисбат олу қонталаш кўнгил ярамдин, соқиё,  
Навбати жомим тўла куйгил карамдин, соқиё,  
Ҳар қадамда то қилай юз лағзиши мастонаман.

Дилда завқу шавқу ҳатто юз қуёшча ўти бор,  
Сўзларининг гарчи болдай таъмию ҳам тоти бор,  
Эй ёронлар, ким Ҳамиднинг дилда минг бир доди бор,  
Мулки Ҳинду Марвдин келсам топардим эътибор,  
Шул эрур айбим, Мумиқий мардуми Фарғонаман.

\* \* \*

Ҳожат йўқ, Каримий, ортиқча сўзга,  
Ҳар сайру саёҳат сурури ўзга.  
Яна аён айлаб ҳимматингизни,  
Яна оширдингиз қимматингизни.  
Далил ҳеч шубҳасиз ушбу шеърий хат,  
Сиз боис беармон қилдик саёҳат!  
Тангрим, зиёда эт ҳар ҳиммат нархин,

Дилга муҳрадик Ўрда<sup>1</sup>нинг тархин.  
Бу не ҳол, ох, нетиб айларман баён,  
Мозий ҳам Замону Иқбол ёнма-ён!  
Кўҳна қабристонни оҳиста кездик,  
Ҳаёту мамотнинг шиддатин сездик.  
Моҳларойим қабри узра эгдик бош,  
Дилларимиз сиёҳ қилди қора тош.  
Эй, дадил тикилган қаттол кўзига,  
То абад вафодор имон сўзига.  
Ўлимни ўлдира олган Шоирам,  
Гулшани шеърият – қонли доирам!  
О, илҳом париси, сенга минг рақиб,  
Қонсираб то ҳануз қилар, ох, таъқиб.  
Золимлар зулмидан толди юрагим,  
Маликам! Сиз билан қолди юрагим!  
Эй, ашъори мисли тар гули лола,  
Шоҳ шеърингиз дўстим учун ҳавола:

### НОДИРА:

Минг дарду минг алам бирлан беқарор, бесарман мано,  
Икки жаҳондан йўлингда, Раббано, кечарман мано.

Телбаман ишқ сафосидан, бебаҳра ёр вафосидан,  
Бағри тошлар жафосидан дарвеш-дарбадарман мано.

Тавсани чарх ромимдадир, сайди сафо домимдадир,  
Икки жаҳон гомимдадир, шоҳи музаффарман мано!

Номим жаҳонда бегумон волаи ёри жовидон,  
Ишқ боғида булбул бийрон – мурғи суханварман мано.

Муҳаббат анжомим менинг, раво минг бир комим менинг,  
Гардуни чарх жомим менинг – ринди қаландарман мано.

Йўқ жаҳонда мендай Ҳотам баҳраманд бор аҳли олам,  
Нодираи диёри ғам, ҳокими кишварман мано.

<sup>1</sup> Қўқон хони Худоёрхон саройи.



Нури чароғи офият, шамъи бисоти макрамат,  
Зийнати боғи маърифат, сарву санавбарман мано.

Бахтим бут итгисолидан, сармастман ой жамолидан,  
Сарбаланд ёр висолидан моҳи мунавварман мано.

Ганжи сухан атториман, аҳли маъни хушториман,  
Ишқ-муҳаббат сардориман, шоҳи диловарман мано.

Фақру фано тариқим ҳақ, меҳру вафо рафиқим ҳақ,  
Ишқи хўбон шафиқим ҳақ волаи дилбарман мано.

Фаришталар ичра жойим, ёлғиз Худо билар ройим,  
Тўққуз фалак узра пойим – султони чанбарман мано.

Ёр хизматин қилдим ёниб, васли жомин ичдим қониб,  
Ҳар икки оламдан тониб, қошингда музтарман мано.

Гўшаи мулки офият жону таним муқофият,  
Сархушу сармастлик ният соҳиби лангарман мано.

Сенинг кўйингдир манзилим, эй Нодира, ишқ ҳосилим,  
Вафо қурбонидир дилим хозини гавҳарман мано.

\* \* \*

Назирий ҳазратим бизга бош бўлди,  
Қўқонда насиба фақат ош бўлди.  
Чойхонада едик, о, ёғли палов,  
Бағримиз ёндирди май мисли олов.  
Кимлар жўшиб айтиб қадаҳ сўзини,  
Яна бир кўрсатди элга ўзини.  
«Қўқон шоиристон!» деди қай шоир,  
Мен ҳам бир сўз айтдим феълимга доир;  
Ҳазрат Навоидан бир байт ўқидим,  
Шоҳ байтга мос қилиб ҳикмат тўқидим:

*Гулхан аро остингда кул, урён бошдингда ишқ ўти,  
Бу навъ тахту тож ила сенсен Навоий подшаҳ.*

\* \* \*

Осон эмас ўтиш довон йўлидан,  
Яна ош – Салима<sup>1</sup> синглим қўлидан.  
Кекса онасига бўлиб ҳамнафас,  
Гўшасида қўним топдик бир нафас.  
Суҳбатин ҳам олдик оғаларининг,  
Таърифин эшитдик тоғаларнинг.  
Боқарканман унга илҳомга тўлиб,  
Кўринди барҳаёт Нодира бўлиб...  
Якун топди шундай фазилатли кун,  
Шу кун билан топди сафар ҳам якун.

\* \* \*

Кел, Ҳамид, бир нафас сен ҳам фикр қил,  
Довон ошиб сафар қилдинг – шукр қил.  
Каримийдай зотни сенга дўст қилган,  
Парвардигор эгам билгани-билган!  
Ёлвориб сўрама ортиқ ҳеч нени,  
Фақат яхшиларга ёр қилгай сени!

\* \* \*

Яхши билан битмас иш ҳам битгайдир,  
Ёмон билан тоғдай давлат йитгайдир.

Яхши билан яқин олис-йироғинг,  
Ёмон билан ортар доғу фироғинг.

Яхши билан ўсар одам он сайин,  
Ёмон билан бевақт заволинг тайин.

Яхши билан мудом зиёда молинг,  
Ёмон билан мудом афтода холинг.

Яхши билан бўлсанг дўсту ёр ортар,  
Ёмон билан бўлсанг пойингдан тортар.

Яхши билан жойинг баланд тўр бўлар,  
Ёмон билан ётар жойинг гўр бўлар.

<sup>1</sup>Салима ... – Ғулум Каримийнинг ҳамкасабаси, шарқшунос олима.

Яхши билан даво топар минг бир дард,  
Ёмон билан қўнар гард устига гард.

Яхши билан хуфтон дилинг ёришар,  
Ёмон билан дўзах-жаннат қоришар.

Яхши билан ортар хурматинг элда,  
Ёмон билан қолмас куч-қувват белда.

Яхши билан ичган ошинг ботгайдир,  
Ёмон минг бир чоҳга минг бор отгайдир.

Яхши билан кенгайгайдир тор олам,  
Ёмон билан олам ҳам тор, жон болам!

Ёмонларнинг берай десанг додини,  
Қорачиғдай асра яхши ёдини.

Ёмон - азал иснод инсон наслига,  
Яхши инсон етказар Ҳақ васлига.

\* \* \*

Эй Ҳамид, бўлди бас, сен ҳам яхши бўл,  
Яхшилар васфини куйлар бахши бўл.  
Имону эътиқод билан сарбаланд  
Икки олам ичра элнинг нақши бўл.

## VI БОБ

### ҲИКОЯ

Кеч кузда дафъатан ёғди оппоқ қор,  
Тоғларга бахш этди ўзгача виқор.

Каримий тоғлардай виқори билан,  
Беғубор номуси ва ори билан,

Кўнгли ҳам оппоқ қор мисоли тоза,  
Арзигай барча эл олса андоза.

Бошимда офтобдай порлади яна,  
Йўлчи юлдуз каби чорлади яна.

Қанот боғлаб икки ариқни ошиб,  
Қушдай учиб бордим қошига шошиб.

Уйга таклиф қилмай бу сафар лекин,  
Мўъжаз боғи сари бошлади секин.

Олхўри тагида лайча қоп-қора,  
Болалаб ётарди қорда бечора.

Итнинг холи ҳангу манг қилди мени,  
Ҳаттоки холимни танг қилди мени.

Каримий дер: совуқ бўлса гар тунда,  
Болалари омон қолмайди бунда.

Айвон ичра улар учун жой тайёр,  
Ғайрат қилиб бизлар иккимиз хушёр,

Итни киритсак бор боласи билан,  
Ҳатто анов митти оласи билан.

Кучукваччаларга меҳрим товланди,  
Ҳамид енг шимариб дарҳол довланди.

Лекин яхшилиқни билармиди ит,  
Яқин йўлатмасдан қилди бизни хит.

Она-да, қизғанар болаларини,  
Куз бағрида топган лолаларини.

Ва лекин икки дўст қилиб йўлини,  
Боғладик она ит оёқ-қўлини.

Сўнгра болаларин саватга солиб,  
Айвонга жойладик барчасин ғолиб.

\* \* \*

Эй соқий, итнинг ҳам ғамини еган,  
Каримийдай Ҳотам дегани деган.

Наинки дўстимга қойил бўл сен ҳам,  
Мен каби то абад мойил бўл сен ҳам.

## VII БОБ

### КАРИМИЙНИНГ ОНА ҚИШЛОҒИ ЗИЁРАТИ

Каминанинг оро кириб жонига,  
Ғулом Карим яна олди ёнига.  
Икки олам ичра бўлмагай ҳеч хор,  
Айтганидан қайтмас Каримий зинҳор.  
Нечун бўлмай ахир мен унга мойил,  
Яна бир ваъдасин бажарди қойил.  
Она қишлоғини кўриб қайтдик биз,  
Шаънига минг бора таҳсин айтдик биз...

\* \* \*

Саратон иссиғин қилмасдан писанд,  
Улфати чор ғоят мамнуну хурсанд,  
Сафар халтамининг олдик-да қўлга,  
Қайдасан Олот деб тушдик тез йўлга.  
Ҳожати йўқ аҳли оқилни тергаш,  
Бизга ҳамроҳ бўлди Очилов Эргаш.  
Йўлдош бўлар мулла муллага ҳамон,  
Яна мўмин ҳамроҳ – Ибодуллахон.  
Шимолий вокзалда поездга миндик,  
Торгина купеда бироз қисиндик.  
Авжи саратоннинг ўт ўчоғида,  
Тошкент ҳансирайди шом кучоғида.  
Поездимиз аста жилар киройи,  
Бизни мафтун қилар пойтахт чиройи.  
Сафарга чиқишнинг гар бўлак гашти,  
Юлдуздай чорлар гар минг саргузашти,  
Ҳеч кимга бегона эмас бу ташвиш  
Ўрганган жойингни оғир тарк этиш.

Қиссахон гапига деяверинг хўп  
Поездда камина юрмаганман кўп.  
Камина хизмат<sup>1</sup>га поездда кетган,  
Қозон шахрига тўрт санада етган.  
Қозоқ даштларини шамолдай кезиб,  
Поезддан ҳам бироз қолганман безиб.  
Ўн саккиз яшарлик йигитлик пайтим,  
У палла ўзимдай хом ҳар бир байтим.  
Манглайга битгани шу экан буржим  
Қозонда бажардим йигитлик бурчим.  
Талабалик йиллар Набижон Боқий,  
Бироз маҳмадана Рўзимбой соқий,  
Фарғонага тўйга борганмиз. Ёшлик  
Билиб айтадилар – асли бебошлик.  
Чечанлик ҳар гапни топиб айтишда,  
Поездда келганмиз тўйдан қайтишда.  
Керак бўлса сотар сўнгги кўйини,  
Ароқсиз ўтказмас ўзбек тўйини.  
Нозу неъмат бисёр комрон бир палла,  
Беармон сипқордик, ҳа баракалла!  
Тўйсиз яшай олмас ҳеч ўзбек насли,  
Авжи ёз бизда тўй мавсуми асли.  
Қандоқ ашъор битар ичмаса бахши,  
Вокзалга келганим эслайман яхши.  
Бошимни муздай сув остига тутдим,  
Лаҳзада дунёни буткул унутдим.  
Бир палла оҳиста очсам кўзимни,  
Иккинчи полкада кўрдим ўзимни...  
Кўрарми одамзот кўзи қароқсиз,  
То ҳануз ўтмас қай куним ароқсиз.  
Зиёфат бўлмаса ҳамки шоҳона  
Ичишга топилар минг бир баҳона.  
Боқимсиз бедана сайрамас ҳатто,  
Улфатлар шаробсиз яйрамас ҳатто.  
Купемиз бўлса ҳам бироз тору танг,  
Шахсан «Наполеон» билан қилдик жанг!  
Тўртавлон кетма-кет, пайдар-пай олиб,  
Бўлдик олишувда шубҳасиз ғолиб.

---

<sup>1</sup> Ҳарбий хизмат назарда тутилади.

Ювишга арзиса ҳамки зўр зафар,  
Нафсимизни тийдик вале бу сафар.  
Ҳайрон қолдирмасин ҳеч бу ҳол сизни,  
Бухоройи шариф кутарди бизни!

\* \* \*

Пайваста гўё қўллар,  
Ҳамиша бедор йўллар.  
Йўллар қадимдан қадим  
Аҳли башарга надим.  
Муносиб, номуносиб  
Кимлар ўтмагай босиб.  
Соғлар ҳам ўтар яйраб,  
Кимлар қиличин қайраб.  
Кимни элтар ёр томон,  
Кимларнидир беомон  
Бошлар ҳижрон қаърига.  
Кимни бахт минбарига.  
Ҳаво йўли, сув йўли,  
Йўл замин ўнгу сўли.  
Самога ўрласа гоҳ,  
Гоҳ пастга шўнғир ногоҳ.  
Қай бирлари чангийди,  
Адашганлар гангийди.  
Роҳати жон равони,  
Вале қай бир довони  
Илигинг олар қоқиб,  
Дод соласан тудоқиб.  
Бағрин тилиб боғларнинг,  
Тешиб ўтар тоғларни.  
Лаҳм каби тангу тор  
Ер ости йўли ҳам бор.  
Қўлланг бу парвозимиз  
Сизга эзгу розимиз:  
Узун бўлиб қўлингиз,  
Узилмасин йўлингиз!  
Йўллар минг тури бисёр,  
Улфати чор – тўрт нафар,  
Темир йўлни ихтиёр  
Айладик биз бу сафар.

\* \* \*

Поезд ҳеч тинмай учар,  
Янги манзиллар қучар.  
Бир нафас ҳам тинмас ҳеч,  
Йўл босиб эринмас ҳеч...  
Поезд, поезд, поездим,  
Дунё кезишдан бездим!  
Нетар бир нафас тинсанг,  
Мен ғарибга илинсанг.  
Тошкент бағрида Раъно,  
Нигоҳида минг маъно,  
Навниҳол қадди басти,  
Тенги йўқ ҳуснин асти.  
Гар поезд ичра таним,  
Дилбар кўйи – ватаним!  
Фикрим ул қаламқошда,  
Юрагим қолар Шошда!  
Не бор менга йироқда,  
Куйдирма, кўй, фироқда!  
Дардимга солмай қулоқ,  
Кўз ёшим қилиб булоқ,  
Поезд ҳеч тинмай учар,  
Ўзга манзиллар қучар!..

\* \* \*

Бағрин очиб айни тонг саҳар,  
Қутиб олди муқаддас шаҳар!  
Аввал бериб биз Когонга қўл,  
Бухорога сўнгра олдик йўл.

\* \* \*

Шаҳри азим буюқдан буюқ,  
Зимманг узра минг асрлик юк.  
Эй, пирларнинг улуғ бешиги,  
Сен эмасми жаннат эшиги.  
О, сен ҳануз Синойи замон,  
Наврастасан, навқирон ҳамон!  
Борми сендай кўрган минг бир ҳарб,  
Висолингга ташна Шарқу Ғарб.



Нақшбандий пирлар, пирисан,  
Сен муқаддас кентлар бирисан!  
Бухорийни берган маконсан,  
Улуғларга то ҳануз консан.  
Абдуллахон бўлиб сурган от,  
Убайдийга боғлаган қанот.  
Наршахийга бахш этган илҳом,  
Минг асрлик қиёси йўқ жом.  
Маҳтумқули қалб кўзин очган,  
Эй, меҳрин бор дунёга сочган!  
Айний домла бошин силаган,  
Чўлпонга ҳам иқбол тилаган.  
Ҳароратли қуёшдай меҳри,  
Сен туфайли «Халқ» шеърин сеҳри.  
Ҳамон ғолиб музаффар туғинг,  
Зиёда кун сайин ютуғинг.  
Не учун, айт, қилмай тантана,  
Қучоғингда масрурман яна.  
Улуғларинг боз айлаб тавоб,  
Не тонг, топсам ҳожидай савоб!

\* \* \*

Бухорода тенгсиз кирови  
Лаби ҳовуз учрашув жойи.  
Фигуристлар учгандай музда,  
Ғозлар сузар асрий ҳовузда.  
Асрий тутлар хомуш қошида,  
Насриддин Афанди бошида.  
Минг бир йиллик ҳамроҳи билан,  
Айёрона нигоҳи билан,  
Кутиб олди бизни хуш-хандон,  
Кўтарилди кайфият чандон.  
Меҳмондўстга жон фидо, жўра,  
Етиб келди Ҳалимжон Тўра<sup>1</sup>.  
Нигоҳида ёғду, нур оний,  
Суврат ҳамда сийрат нуроний.  
Шоҳ Арслонхон минори каби  
Бухорои шариф кавкаби.

---

<sup>1</sup> Ҳалимжон Тўраев – тарих фанлари доктори.

Аён мозий минг битта сири,  
Истиқбол ҳам сўзсиз асири.  
Донишманд деб билар у ўзин,  
Минг ўйлаб сўнг айтар ҳар сўзин.  
Ғоят сипо, кабирдан кабир  
Домла билан хушлашдик бир-бир.  
Чорпоядан сўнгра олдик жой  
Ва буюрдик тезда аччиқ чой.  
Қўлимиздан қўймай тўрвани,  
Сўнг туширдик нўхат шўрвани.  
Дастурхонга, асрий тамомил  
Фотиҳа ҳам ўқилди комил.  
Қўлимизда юкларимиз мўл,  
Минорага томон солдик йўл.

\* \* \*

Илм боғи ичра қумримиз,  
Китобсиз ҳеч ўтмас умримиз.  
Китоб тўла дўкон келди дуч,  
Дўкон сари бошлади зўр куч.  
Расталарни бир-бир айландик,  
Харид қилиш учун шайландик.  
Каримийда сеҳр яширин  
«Навоий»<sup>1</sup>нинг дастлабки нашрин  
Қўлга олиб, топгандай тилла,  
Ибрат олгин, эй Ҳамид, мулла,  
Шундай бўлар олими фарид  
Савдолашмай қилди тез харид.  
Қўллаб бизни сафарда Само  
Ҳазратимни қилди раҳнамо!

\* \* \*

Етгандай самонинг юлдуз-ойига,  
Арслонхон минорин келдик пойига.  
Пойдевори она замин қаърида,  
Қуббаси беғубор булут барида.  
Асрлар оралаб ўтган саломат,  
Сарви равон каби ғоят хушқомат.

<sup>1</sup>Ойбек Домланинг шу номли романи.

Баҳодирдай севар жондан ўз элин,  
Қирқ жойдан мардона боғлаган белин.  
Қуёш боши узра гўё олтин тож,  
Тун минг юлдуз сочар тўлагандай бож.  
Барча минорларнинг шеру арслони,  
Ўзбекнинг самога юксалган шони.  
Кўринар Ватаним канорасидан  
Баланд ҳатто Бобил минорасидан.  
Безавол бўлгай деб муаззам ҳайкал  
Боболар қон билан берганлар сайқал.  
Арслонхон минори – бамисли Каъба,  
Унинг тавобидай йўқ ҳеч мартаба.  
Қошида минг бора қилдик-да таъзим,  
Арслонхон сингари сўнг қилиб азм,  
Аввал қадам қўйдик масжид томига,  
Сўнгра гўё ташна мозий жомига,  
Бир-бир босиб асрий минг бир зинасин,  
Топгандай ўтмишнинг бой хазинасин,  
Ҳалим Тўраевга эргашиб аста,  
Ибодулла ҳам гар бўлса-да хаста,  
Бамисли чумоли каби ўрмалаб,  
Асрлар ғуборин малҳамдай ялаб,  
Кўнглимизга бироз ғулғула тушиб,  
Юрагимиз ҳатто бироз увушиб,  
Каримий домла хирс каби ҳарсиллаб,  
Ҳар зинада белни минг бора силаб,  
Овоз бериб, бир-биримиз тергашиб,  
Минорага чиқиб олдик эргашиб.  
Ё Раб, бу не ҳолат, бу не манзара,  
Кўрмаганман бундай оламни сара.  
«Феруза гумбазлар, мунаққаш тоқлар,  
Шафақланган пештоқ, гулпеч равоқлар.  
Морпеч гиёҳлару даврипоялар,  
Кошинкор меҳробу пиллапоялар.  
Қуфий битиклару «қуш тили» хатлар,  
Илоҳий оятлар, илоҳий наътлар –  
Ила такаллумин топмиш хонақо,  
Масжиду мадраса гўё бебаҳо –  
Шоири замондай ашъор тўқийди,  
Меъморлар шаънига такбир ўқийди.

Жаҳон ичра йўқ ҳеч бундай гулдаста,  
Асрлар ўтса ҳам ҳануз ёш, раста,»<sup>1</sup>  
Бухоро бизни бош узра кўтарди,  
Барчанинг бир йўла ариди дарди.  
Ўн олти равоқда ўн олти дарча,  
Оламга маҳлиё термилар барча.  
Шавқимиз англагай фақат аҳли дарк,  
Жануби-Ғарб узра қад ростлаган Арк.  
Асрий обидалар гўзал сараси,  
Исмоил Сомоний шоҳ мақбараси.  
Ёнида Чашмайи Аюб – обида,  
Оби жон озиғи қуёш тобида.  
«Бисмилло...» демай ҳеч заминин босма,  
Бухоро белида Шоҳруд зар тасма!  
Олот йўлига ҳам биз назар солдик,  
Буюк манзарадан ҳайратда қолдик.  
Саратон. Ўт пуркар офтоб ловуллаб,  
Минора узра ел эсар шовуллаб.  
Кўксимиз тутдик шод биз бу шамолга,  
Минг бор таҳсин айтдик эзгу аъмолга!  
Беқиёс минора айлаган бунёд,  
Арслонхонни мамнун айладик биз ёд.  
Меъморлик бобида беназир билга,  
Уста Бақо исмин ҳам олдик тилга.  
Насри бўлса ҳамки гар бироз илмий,  
Бухоро куйчиси дўстим Каримий  
Минора ҳақида битган шоҳ асар<sup>2</sup>,  
Тошпўлат ака ҳам уни сарбасар,  
«Бухоро мавжлари»н бағрига солди,  
Ҳатто Савашбей<sup>3</sup>нинг олқишин олди.  
Ажабланманг бунга асло, қадрдон,  
Туркияда ҳам тез қилингай эълон!

<sup>1</sup> Устоз Тошпўлат Аҳмад таърифи.

<sup>2</sup> Ғулом Каримийнинг «Арслонхон минораси» тарихий ҳикояси назарда тутилади.

<sup>3</sup> Туркиялик адабиётшунос олим дўстимиз – Вали Саваш Йелўк.

\* \* \*

Шоирман, яширай нетиб сирларим,  
Ҳар жойга сочилган дурдай пирларим.  
Пешволарим ичра Убайдий ахир,  
Кўз ёшим, заҳардай тахирсан-тахир!..  
Мир Араб пойида ётар осуда,  
Соҳиби тахт байти, ё Раб, маъсуда!  
Китобин, ҳаттоки жонимдан ортиқ  
Эргаш Очил бизга айлаган тортиқ<sup>1</sup>.  
Байтларин ҳижжалаб ўргандим минг бор,  
Ҳар бир шоҳ байтидан ўртандим минг бор.  
Бобур Мирзодай қай дастда яроғи,  
Ашъор учун мидод кўзин қароғи.  
Рубойи бобида, эй беназир зот,  
Шеъру ашъорингиз элга қўш қанот.  
Мен каби бағри минг дарддан тилинган,  
Эзгу армонларин бизга илинган,  
Шаҳиди ишқ дейми Сизни, эй шоҳим,  
Ҳазратим сингари пушти паноҳим.  
Эй, мангу барҳаёт безавол назм,  
Руҳингиз қошида қилармиз таъзим!

\* \* \*

Чўл самуми каби сарсари,  
Йўлга тушдик тез Олот сари.  
Фарҳод каби ғолиб сурдик от,  
Бухоронинг ғарбида Олот.  
Равон йўлда елар машина,  
Ерга тегиб-тегмайди шина.  
Уфқ сари учдик лочиндай,  
Уфқларни қучдик лочиндай.  
Ташна каби саргардон чўлда,  
Бир қудуқдан сув ичдик йўлда.  
Ҳайдовчимиз ёш йигит ўктам,  
Йўл бошловчи Каримий ҳотам.  
Радиодан янграр тарона,  
Аллалайди мисоли она.

<sup>1</sup> Убайдий. Дийдор орзуси. Рубойилар. «ШАРҚ» НМАК Бош таҳририяти. Т., 2007. Нашрга тайёрловчи, таржимон, сўз боши ва изоҳлар муаллифи филология фанлари номзоди Эргаш Очиллов.

Теграмда гар Бухоро чўли,  
Ёдга тушар Бекобод йўли.  
Шу йўл узра қадрдон гўшам,  
Ёрқин ёди бамисоли шам,  
Юрагимни айлар мунаввар,  
Эй она юрт, эй шамси анвар,  
Ҳароратинг офтобдан катта,  
Сенга меҳрим катта, албатта.  
Қучоғингда очилган гулман,  
Гулбоғларинг куйлар булбулман.  
Қай гўшангга қўймайин қадам,  
Сафардошим минг дўсту ҳамдам.  
Елармиз биз қанотли отда,  
Бахмал каби тўшаб меҳрини,  
Ҳам илиниб барча сеҳрини,  
Она юрти кўҳна Олотда,  
Абдунаби шод олди кутиб,  
Қўлимиздан боладай тутиб,  
Ошхонага бошлади шитоб,  
Ютоқиб энг аввал ичдик об.  
Ёзилди сўнг тўкин дастурхон,  
Дастурхоннинг кўрки ширин нон.  
Машҳур Олот сомсасин едик,  
Пиширганга минг раҳмат дедик.  
Оташ ҳаво бизлар учун кам,  
Симирдик, о, олов сувдан ҳам.  
Ҳар иккиси қилса ҳам таъсир,  
Биз меҳмонмиз – бермадик ҳеч сир.  
Саратонда терга кўмилдик,  
Лойқа сувда сўнгра чўмилдик.  
Кўриб Темир Қурбон қишлоғин,  
Қизитдик боз бир жуфт қулоғин...

\* \* \*

Минг таассурот илк кунданоқ мўл,  
Каримий шод яна бошлар йўл.  
Ўзга қишлоқ йўлин чиройи,  
Айниқса биз учун киройи.  
Мисоли минг йиллик жўралар,  
Тизилган йўл бўйлаб қўралар.

Бўлмаса ҳам бамисли сарой,  
Иморатлар минг ҳикматга бой.  
Жаннатмонанд ҳовлиси билан,  
Тандир-ўчоқ, човлиси билан.  
Бамисоли қадимий Чамбил,  
Садарайҳон, муаттар жамбил.  
Билинмас ҳеч яқин-узоғи,  
Оғилларда сигир-бузоғи.  
Узилмаган гар оту хардан,  
Қолишмас ҳеч катта шаҳардан.  
Гапни гапга аста улайлик,  
Қишлоқда ҳам бисёр қуйлайлик.  
Йўллар бўлса ҳамки бироз тор,  
Кувури бор, демак, газ ҳам бор!  
Марказ – минг бир ғалвадан йироқ,  
Ҳар гўшада ёнар тун чироқ.  
Нечун қилмай қишлоқни эъзоз,  
Мендай хилват аҳли учун соз.  
Танга даво тоза ҳавоси,  
Жилғаларин сирли навоси.  
О, айниқса айлар мени ром,  
Шоҳона зўр иззат-эҳтиром.  
Тор кўчаси бироз чангайди,  
Сал шовқиндан бош тез гангайди.  
Меҳнат билан туғишган эл бу,  
Ўроқ, болта, кетмон бу, бел бу..  
Осмонўпар минг толу терак,  
Қурилишга тол-терак керак.

\* \* \*

Кутиб олди Яхшигул она,  
Кекса, бироқ ҳамон мардона.  
Ёстикдошин тортиб фироғин,  
Ихлос билан ёқар чироғин.  
Тонг саҳардан токи қаро кеч,  
Тиним билмас онаизор ҳеч.  
Она билан обод хонадон,  
Она билан омбор тўла дон.  
Ота – ҳар уй суянган тоғи,  
Она – ҳар уй ишонган боғи.

Она дея чиқар тилимиз,  
 Она билан равшан дилимиз.  
 «Болам!» дегай қариганда ҳам,  
 Куч-куввати ариганда ҳам,  
 Бор меҳрини сочар куёшдай,  
 Наздимизда онамиз ёшдай...  
 Парвардигор каби меҳрибон,  
 Оналарга фидо минг бир жон!  
 Каримийдай меҳрга тўлдим,  
 Ўз онамни кўргандай бўлдим.  
 Мева битмас гулу шонасиз,  
 Ҳеч гўшани қилма онасиз.  
 Ҳавас қилдим – пухта ҳар иши,  
 Зиммасида рўзғор ташвиши.  
 Отамерос иморат катта,  
 Тўрт томони обод, албатта.  
 Полизида қовун ва тарвуз,  
 Гар истасанг, мана узум – уз!  
 Обод гўша, несин айтайин,  
 Янги уйнинг асоси тайин.  
 Эътиборим тортди катта тут,  
 Тутда бисёр барака ва қут.

\* \* \*

Бамисоли барҳаёт шоҳ байт,  
 Зиёфат зўр бўлди кечки пайт.  
 Ҳурматимиз астойдил қилиб,  
 Дўсту ёрлар келди йиғилиб.  
 Барчасини келганда гали,  
 Таърифини қиларман ҳали.  
 Эсга олиб йилларни олис,  
 Ҳовлида, чорпояда холис,  
 Қишлоқ туни бағрида сархуш,  
 Мириқиб ухладик кўриб туш...

\* \* \*

Ровийлардай ривоят сўйлаб,  
 Кездик қишлоқ кўчаси бўйлаб.  
 Авжи палла ғалла ўрими,  
 Осуда-тинч қишлоқ кўрими.



Кўтарилар кўнгилдан ҳовур,  
Ҳар қадамда қамишзор зовур.  
Бу кун эл-юрт кам экар тариқ,  
Каримий дер: Булар захариқ,  
Гули олча гулидай оппоқ  
Оҳ, бормисан, қадрдон янтоқ!  
Нинабаргли арчадай учли  
Сенга меҳрим туядай кучли.  
Дамламангни ичган ҳар киши,  
Ошқозон соз, беш бўлар иши.  
Меъдам заиф мендай бечора  
Учун ўзинг ягона чора.  
Экинларнинг сарбаланд нори,  
Дала маликаси жўхори.  
Ўриш қўлинг қилар акашак,  
Чорва учун ҳам ем, ҳам хашак.  
Ўйнаб замон ноғорасига,  
Зор бўлганмиз зоғорасига.  
Макканинг ҳам нодир тури бор,  
Гўжаси соз таом беғубор.  
Баҳор кўрки тар гули лола  
Бодроғига шайдо ҳар бола.  
Ток таралган ҳар шинам ишком  
Боғбонман – мен учун азиз ком.  
Каримий куёви Дилмурод<sup>1</sup>,  
Ҳамид сен ҳам шундай қил мурод,  
Мурод билан чекланиб қолма,  
Дашти умид ичра йўқолма.  
Қарама ҳеч пулнинг бетига,  
Том орқаси, йўлнинг четига,  
Ишком қилсанг бўлар киройи,  
Очилар уйинг ҳам чиройи.  
Вале Дилмуроднинг ҳовлиси,  
Маст қилар жамбил-райҳон иси.  
Бамисоли шоҳона қаср,  
Барчамизни айлади асир.  
Оврупоча қилинган таъмир,

<sup>1</sup>Ғулом Каримийнинг синглиси Мамлакат Каримованинг турмуш ўртоғи, шифокор Умрзоқов Дилмурод.

Меҳмонхона, хонзода-амир  
Каби, кошки яна бир қайтсам,  
Отамлашдик беармон айтсам.  
Дилмурад шифокору табиб,  
Мен учун ҳам бўлди у ҳабиб.  
Мадҳин куйлаб гар ҳеч толмасман,  
Кўнглим унга ҳам ёролмасман,  
Эвоҳ, аввал-охир бедаво  
Дарди ишққа йўқ асло даво!  
Вале унинг яратган боғи,  
Кучоғида кетди дил доғи.  
Фикру зикрим банд этди бир зум,  
Ишкомларда минг шода узум.  
Кўз олдимда мангу манзара,  
Тоифининг зўр нави сара.  
Юлдузлардай сайқал берилган,  
Гўё ғоят тиғиз терилган.  
Бир кўрибоқ дилдан кетар дард,  
Зумраддан ҳам зебо ложувард.  
Ҳар навдада гўё минг шода,  
Сармаст бўлдим ичгандай бода.  
Келиб қилса бунга дафъатан,  
Ризамат Ота<sup>1</sup> ҳам берар тан.  
Умаржон<sup>2</sup> ҳам қимматдан-қиммат,  
Сахий мезбон кўрсатди ҳиммат.

\* \* \*

Ҳамид, чорла илҳом парисин,  
Куйла дўсту ёринг барисин.  
Дўсту ёринг бўлса бас омон,  
Саодату бахтинг бегумон!

\* \* \*

Каримий қишлоғидан олис,  
Қабристонни ҳам кездик холис.  
Бир томони дала пахтазор,  
Бир томони сахро юлғунзор.

<sup>1</sup> Машҳур боғбон Ризамат Ота Мусамуҳамедов.

<sup>2</sup> Ғулом Каримийнинг синглиси Сайёра Каримованинг турмуш ўртоғи кончи-муҳандис Умар Ўримов.

Ҳаёт-мамот майидан сархуш,  
Жийдалар ҳам бош эгган хомуш.  
Тириклардай тизилган минг лош,  
Қабрларга аста эгдик бош.  
Қанча марҳум, қанча марҳума,  
Қанча тутқун, қанча маҳкума.  
Оҳ, қабристон, ҳолинг қилар танг,  
Бевақт кетган қанча ёш-яланг...  
Каримий бувиси, отаси,  
Ҳам иниси... Қуръоннинг саси...  
Барча марҳумларни ёд этдик,  
Барҳаёт руҳларин шод этдик.  
Беш кунгина яшнар арчамиз,  
Бу дунёда меҳмон барчамиз...

\* \* \*

Тошкентдан борганмиз олисдан-олис,  
Катта-кичик хизмат қилдилар холис.  
Дастлабки кун Умид<sup>1</sup> бизни олиб юрди,  
Кўнглимизга бир-бир қўл ҳам солиб юрди.  
– Ким, десангиз Умид темир тулпор минган?  
Абдуғафур Домла<sup>2</sup> ўғли у тутинган.  
Дорилфунун учирмаси бизлар каби,  
Билими ҳам теран, нозик жуда таъби.  
Гўё қанот боғлаб учар учоғида,  
Тарихдан дарс берар коллеж кучоғида.  
Отахондай азиз сиймо фазранди у,  
Ғоят улуғ сулоланинг бир банди у.  
Бу жойларга етган Озод домла пойи<sup>3</sup>,  
Ҳануз ғоят жозибали юлдуз-ойи.  
Ғурурлансам арзир мен ҳам, эй қадрдон,  
Ҳошимов<sup>4</sup>дай адиб бунда бўлган меҳмон.  
Ҳайрон қолмам ҳеч тақдирнинг бу ишига  
Ишондим мен тарих такрор бўлишига.

<sup>1</sup> Ғулом Каримийнинг синглиси Лайло Каримованинг турмуш ўртоғи муаллим Умид Қандимов.

<sup>2</sup> Филология фанлари доктори Абдуғафур Расулов.

<sup>3</sup> Ўзбекистон Қаҳрамони, профессор устоз Озод Шарафутдинов.

<sup>4</sup> Ўзбекистон халқ ёзувчиси, устоз Ўткир Ҳошимов.

Гоят улуғ зотлар пойи етган гўша,  
Бизларни ҳам қарши олди жўша-жўша.  
Ёз оқшоми жон бағишлар ҳар бир танга,  
Минг бир юлдуз – сочар минг бир кумуш танга.  
Умиджоннинг ҳовлисида оқшом чоғи,  
Зиёфатда бўлдик. Кетди дилнинг доғи.  
Гурунглашдик шоҳлардай чўнг сўри узра,  
Устоз Жўра Ҳамро давра тўри узра.  
Каримийга устоз ахир бу улуғ зот,  
Савлатидан, ҳай-ҳай, ҳатто, хуркади от!  
Илк китоби «Армон», ростин айтсам сизга,  
Жўра домла ҳар жиҳатдан ибрат бизга.  
Беихтиёр дейсиз унга баракалла,  
Юрмалада дам олганда у бир палла,  
Шахсан Чингиз оға<sup>1</sup> билан суҳбат қурган,  
Юрмалада ҳамроҳ бўлиб бирга юрган.  
Ўша кезде ҳатто йўлин топиб акам  
Улуғ адиб билан тушган суратга ҳам.  
(Устозидан қолишмайди ҳеч Каримий,  
Айтматов домла билан зап тарихий,  
Бир суратга тушган олмон диёрида,  
Қорачикдай сақлайди ихтиёрида).  
«Армон»ига Муҳаммад Юсуф берган зеб<sup>2</sup>,  
Ардоклаган «Ўзбекнинг туркман ўғли!» деб.  
Дилидаги барча армон доғин қўшиб,  
Қадаҳ сўзин айтди Аму каби жўшиб.  
Каримийнинг отасин ҳам олди тилга,  
Деди: – Оғам каби яқин бўлган дилга!  
Зиёлиллар оиласи тенги йўқ ҳеч,  
Яхшигул онамиз бош-қош эртаю кеч!  
Илҳом<sup>3</sup> туман бунёдкори узра сардор,  
Низом<sup>4</sup> таълим аҳли ичра яловбардор.  
Оҳ, Ваҳобжон<sup>5</sup> бўлмаганда бевақт хазон,  
Олим бўлар эди у ҳам ҳеч бегумон.

<sup>1</sup> Машҳур адиб Чингиз Айтматов.

<sup>2</sup> Жўра Ҳамронинг «Армон» шеърлар тўпламига Ўзбекистон халқ шоири Муҳаммад Юсуф муҳаррирлик қилганига ишора.

<sup>3</sup> Ғулом Каримийнинг укаси, қурувчи муҳандис.

<sup>4</sup> Ғулом Каримийнинг укаси, Республика Халқ таълими вазирлиги ходими.

<sup>5</sup> Ғулом Каримийнинг укаси.

Дўст не, ғаним ҳам тан олар ҳар бир зўрни,  
Улар ичра Каримийнинг бўлак ўрни.  
Тангритоғ ҳам титрар агар қилса хитоб,  
Йилига чоп этар неча-неча китоб.  
Салмоқли ҳар бири ҳатто ўнлаб тобоқ  
Каминадан ахир такрор олган сабоқ!  
Иқтидорин аввалданоқ эл-брт билган,  
Ўқувчилик пайтидаёқ маълум қилган.  
Илло, бошдан маълум ҳар бир бола сара,  
Мен билан ҳам қилар эди мунозара.

### ЖЎРА ҲАМРО ҲИКОЯСИ

Ёшлигидан китобларга қўйган меҳр,  
Илмдан бу шогирдимда нурли сеҳр.  
Хизмат қилган Афғонистон ичра Ғулом,  
Қўлёзмалар ҳам юборган ҳатто том-том.  
Икки йирик жомадон. Бор эркак-аёл  
Уйдагилар ҳар ким ҳар хил қилган хаёл.  
Горбачев<sup>1</sup>дай арбоб ичи тушган қовун,  
Ўша йиллар танқис бўлган ҳатто совун.  
Қайта бошга солмасин ҳеч ундай кунни,  
Талон билан олар эдик ҳатто унни.  
Эл бошига солиб ташвиш қай ахталар,  
Қуриганди дўконларда пештахталар.  
Фойдаси йўқ қанча қилсанг ҳамки талаб  
Улашилар эди шакар ҳам мисқоллаб.  
Фақат қорин дарди билан эл андармон,  
Икки йирик жомадон – ҳеч қолмай армон,  
Минг бир умид билан очиб, солгач назар,  
Ёқа ушлаб деган бари: «Ё, алҳазар!»  
Жомадонлар тўла фақат китоб бўлган,  
Кимлар гапи алам билан итоб бўлган!..

\* \* \*

Муаллими Жўра Ҳамро каби чевар  
Каримийдай ҳар шогирди китобсевар.

---

<sup>1</sup> Михаил Горбачев – собиқ Шўролар Иттифоқининг биринчи ва сўнгги президенти.

Каримийдир менинг Аму каби наҳрим,  
Ҳам ғурурим, ҳам шавкатим ҳамда фаҳрим!  
Барча эроншунос аҳлин сафдоши у,  
Сафдошларин пешвосию ҳам боши у!  
Хома сурар гоҳ ғолиб, гоҳ алам билан,  
Забт айласин бор дунёни қалам билан!  
Кўпайса гар Каримийдай жўмардлари  
Элу юртнинг қолмас армон ва дардлари!  
Сизлар каби бебаҳо дўст-ёрга ҳамроз,  
Юксак тилак учун қанча ичсанг ҳам оз!..  
Қадаҳ сўзга уландию ашъор-назм,  
Ярим тунга қадар давом этди базм!

\* \* \*

Ҳайқирар майдонда мардона: «Ол, от!»  
Наинки полвонлар диёри Олот.  
Истиқлол шароби билан бахтиёр  
Шоирлари билан машхур бу диёр.  
Абдунаби Ҳамро ва Темур Қурбон,  
Ҳар бирин таърифи тенги йўқ дoston.  
Каминадай ижод бобида зоҳид,  
Улардан қолишмас Орифжон Воҳид.  
Шеъру ашъор асрий собит динимиз,  
Ҳамнафас Шерали шердай инимиз.  
Бамисли лочиндай юксак парвози,  
Абдукарим Ислом жаранглар сози.  
Олий тоифали муаллим оғам,  
Дарс берган бир замон менинг ҳам тоғам<sup>1</sup>.  
Ноёб хислатига беринг эътибор  
«Соғлом авлод учун» ордени ҳам бор!  
Айқирар гоҳида Амудай тўлиб,  
Ҳайқирар гоҳ Ўлжас Сулаймон бўлиб.  
Бамисли Гўрўғли барқарор аҳди,  
Бўрон шиддати бор, бор тулпор шаҳди.  
Илҳоми булоқдай қайнайди чунон,  
«Усмон Носир» шеъри гўзал бегумон:

<sup>1</sup> Муаллифнинг тоғаси – Кўчқор Мавлонов (1938-2014), немис тили муаллими.

«Жангларга ярашни сен бахтим дединг,  
Нечун шу қисматни, шу аҳдни дединг?  
Наҳот тенгсиз жангда сен бахтли эдинг?  
Жангларга яраган полвоним менинг...

Билмам, сен кирган жанг қандай жанг эди?!  
Бу жангда ҳақиқат ҳоли танг эди.  
Чеккан фиғонингдан чиққан чанг эди,  
Савашда беяроқ қолғоним менинг.

Ўтли шеърларингни қорга ёздингми,  
Қонинг билан оҳу зорга ёздингми,  
Йўқ айбингни сўраб Дорга ёздингми,  
Шоҳ Машраб қисматли ўзоним менинг.

Мусибат сўзонли сўзингданмиди,  
Юлдуздай чақнаган кўзингданмиди,  
Ўзагингни узган ўзингданмиди,  
Ўз ёғига ўзи куйгоним менинг.

Бевақт хазон бўлган боғимсан, шўрим,  
Тошларни титратган оҳимсан, шўрим,  
Қўқсимда ювилмас доғимсан, шўрим,  
Сенинг билан куйди имоним менинг.

Саррин шамолларда нафасинг туйдим,  
Ёққан ҳар ёмғирда, ҳар қорда куйдим.  
Ёввойи чечаклар бўйини суйдим,  
Шу ожиз тасалли имконим менинг.

Тунлари кўраман олачалпоқ туш,  
Қай бир хонадонда ҳамон ўрин бўш...  
Эвоҳ, бу йўқотиш қандай йўқотиш?!  
Шу тахлит узаяр армоним менинг.

Ўзбегим гирёндир изингни излаб,  
Сўнгакларинг қақшар музлоқда музлаб.  
Марсия битарман бағримни тузлаб,  
Тугамас бу мунгли дostonим менинг...»

\* \* \*

Қаҳҳор бўлганидай фарзанди Аштнинг,  
Аҳли Олот азал дилбанди даштнинг.  
Уларнинг билгани Ер билан Само,  
Ўртада йўқ ҳеч бир омил муаммо.  
Ҳотами Той каби соҳибмурувват,  
Замину Самодан олар куч-қувват.  
Қай бир элат каби сафсата сотиб,  
Жаҳолат чоҳига қолмаган ботиб.  
Беҳуда совурмас қалбининг қўрин,  
Ортиқча сўз айтмас ҳатто ноўрин.  
Ҳеч не талаб қилмас замон шеридан,  
Эрта-кеч чиқмайди парча еридан.  
Заҳматкаш чумоли – ўзидан ортмас,  
Олчоқ аравасин сира ҳам тортмас.  
Содда туюлар гар биздай кишига,  
Пухта улар бари қилар ишига!  
Шайдоси маърифат машъалин улар,  
Ёшларин иқболи чўлпондай кулар.  
Аҳли Фарғонадай қўли гул ғоят,  
Жўмарддай ҳеч қачон қилмас шикоят.  
Уларга дахли йўқ гўё тузумнинг,  
Етиштирар минг хил навин узумнинг.  
Таърифи тушмас ҳеч шеърү ғазалдан,  
Чўл билан олишиб яшар азалдан.  
Мен каби туғишган шуҳрат-шон билан,  
Заминин шўрини ювар қон билан.  
Қадамда заҳҳоклар бағрида ҳазор,  
Ўрмондай қамишзор, қалин ғўзазор.  
Чўлу дашт оралаб ўтар ҳар роҳи,  
Уфққа ўқдай қадалган нигоҳи.  
Бамисли Ҳазратим шоҳона шеъри,  
Уфқдан уфққа туташган ери.  
Дуч келган кўчага гарчи кирмайди,  
Вале ҳеч неъматдан юз ўғирмайди!



## МАЖНУНТОЛДАЙ ХОМУШ САКСОВУЛ БИЛАН ДАРДЛАШУВ

Ё Раб, тушса ҳамки соч-соқолга оқ,  
Ҳамон шароби ишқ айлағай муштоқ!  
Ҳатто сафарда ҳам безовта қилар,  
Юрагим қовундай нимталаб тилар.  
Дарди ишқ не кунлар солмас бошимга,  
Саксовул бош эгиб чиқди қошимга!  
– Саксовул, Саксовул! Нечун бошинг хам,  
Жафокорми, эвоҳ, сенинг ёринг ҳам.  
Пойига мен каби урганинга бош,  
Бошинг ёрса ҳамки отиб минг бир тош,  
Дарди ҳажри аро юрагинг ғашлаб,  
Мендай айро йўлда кетса ҳам ташлаб,  
Унута олмай ҳеч рафтор, рўйини,  
Соғинармисан, айт, жаннат кўйини?!  
Ўргата олмай ҳеч куш каби кўлга,  
Бош олиб келдингми Мажнундай чўлга.  
Минг битта маломат тошига нишон,  
Хаёли мен каби мудом паришон,  
Шароби ишқ билан боқилганмисан,  
Саҳройи ишқ ичра қоқилганмисан?  
Юксак само сари ёзиб қулочинг,  
Оҳлар тортармисан ё ёйиб сочинг.  
Ишқми сен учун ҳам ҳаёт мазмуни,  
Бир бора кўргани зормисан уни.  
Унута олмай ҳеч қаро қош-кўзин,  
Тилармисан болдан ҳам ширин сўзин!  
Қайноқ чўл шамоли эсгани чоғи,  
Ёдингга тушарми қайноқ кучоғи.  
Сочларинг силаса чўлнинг шамоли,  
Ёдингга тушарми ёрнинг аъмоли?  
Ихтиёринг бериб йил тўрт фаслига,  
Ишончинг йўқми ё инсон наслига?!  
Офтоб рухсоридай куйдириб ҳар кун,  
Ёди ойдаи телба қиларми ҳар тун.  
Тун бўйи кўзидай порлаб минг юлдуз,  
Бағринг ярасига сепарми, айт, туз?!  
Қай сохта айб билан қай золим дарға,

Кимсасиз сахрога қилган бадарға?  
Ё асло боқмаган кўнглинг майлига,  
Алвидо айтдингми замон зайлига.  
Бани башар ичра топмай ҳеч барор,  
Дашт ичра яшашга қилдингми қарор.  
Тўлдира олмай ҳеч мендай кам-кўстинг,  
Топдингми сахролар қаъридан дўстинг?  
Минг бор дод солиб ҳам топмай ҳеч даво,  
Сукут сақлармисан ортиқ, бенаво?  
Саксовул, Саквосул! Эгилган қаддинг,  
Ишқ ичра мендай минг синса ҳам ҳаддинг,  
Чўллар шамолида сочинг тарайсан,  
Кимнинг йўлига зор бўлиб қарайсан?  
Саксовул, бағри минг пора Саксовул,  
Дарди ишқ биз учун золим ясовул.  
Ҳижрон заҳри билан юрагим тўлиб,  
Йиғларман сен билан мен Мажнун бўлиб!..

\* \* \*

Туркийлар тарихин ичган сув қилиб,  
Каримий ҳар гапин айтади билиб:  
– Халқимиз ўтмиши, сўзлар чақалар  
Мозийдан нарига бориб тақалар.  
Она юрт шаънига нечун битмай шеър,  
Илк бешик башарга муқаддас бу ер.  
Тешиктош ғоридан топилган Бола,  
Башар тарихида асли илк лола.  
Сополлитепанинг ёши, албатта,  
Миср эҳромларин ёшидан катта.  
Мозийга синчиклаб беринг эътибор,  
Буюк давлатчилик тарихимиз бор.  
Аҳли жаҳон ичра ҳануз бегумон  
Қорахонийларнинг доврўғи дoston.  
Ер тишлатган ҳатто ҳар қандай шерни  
Салжуқий султонлар титратган ерни!  
Тарих такрорланса, Чингизхондай зўр  
Жалолиддин билан жангда бўлар хўр.  
Искандардай ярим дунёни олиб,  
Темурийлар бунда от сурган ғолиб.  
Ўзбек мардлигига бор дунё гувоҳ

Ҳиндистонни олган ҳатто Бобур Шоҳ,  
Бобур авлодига қойилман, қойил  
Даврон сурган унда ахир уч юз йил!  
Бахти бутун азал бу боғи бўстон  
Мирзо Улуғбеклар ҳам олим, султон!  
Олис тарихида жаннатмаконнинг  
Алоҳида ўрни Абдуллахоннинг.  
Хома тутиб Ҳофиз Таниш аллома  
Ҳеч бежиз битмаган «Абдуллонома».  
Чор-Бакрни обод айлаган шоҳ у,  
Ўзбек тарихида мунаввар моҳ у.  
Тарихда у каби бунёдкор хон кам,  
Қурдирган масжид бор Нуротада ҳам.  
Азал абад билар шер қадрини шер  
Тошпўлат Аҳмад ҳам алқаб битган шеър:

*«Бухорони шариф билиб, сурдингиз от,  
Қанча ёвуз ёғийларни қилдингиз мот,  
Гоҳо эса қоқилдингиз... айтиб «Ҳайҳот!»  
Абдуллахон, савлатли хон, шараф Сизга!*

*Амир Темур йўли эди Сизнинг ҳам йўл,  
Меъморликда Навоийга бердингиз қўл,  
Дур сочдингиз фозилларнинг бошидан мўл,  
Абдуллахон, давлатли хон, шараф Сизга!*

*Агар-чи Сиз бўлмадингиз Соҳибқирон,  
Вале Сизни бегим келар сахий боғбон.  
Чорбакрни обод айлаб, топдингиз шон,  
Абдуллахон, иймонли хон, шараф Сизга!»*

\* \* \*

Кечиб теран тарих наҳрини,  
Кездик кўҳна Пойкент шаҳрини.  
Само узра июль кувёши,  
Ҳаттоки бир томчи кўз ёши  
Оби ҳаёт топилмас, не ҳол  
Ташналиқдан камина беҳол.  
Бўлмаса ҳам пойида дармон  
Қолмасин деб дилимда армон,

Тутиб Ғулом Карим қўлидан,  
Суяб Эргаш Очил сўлидан,  
Гоҳи Умар инимизга юк,  
Ибодулла буюкдан буюк  
Деди: – Пойкент шаҳрин бу қабри!  
Камина ҳеч чидамай сабри,  
Асрлар муҳри чиройида,  
Пойкент харобасин пойида  
Макон қилиб ўрик тагини,  
Тингладим мозий эртагини.  
Пойкент харобаси мисли тоғ,  
Атрофин қуршаган минг бир боғ.  
Ўзига хос боғлар тузуми,  
Машхур бу жойларнинг узуми.  
Бунда сир йўқ ҳеч бир яширин,  
Азал адир узуми ширин.  
Мен атрофга син солиб қадим  
Паркент токзорларин эсладим.  
Ҳар лаҳзани ғанимат билдик,  
Музейни ҳам томоша қилдик...

\* \* \*

Мен Олотга бориб, ғоят яйрадим,  
Давраларда булбул бўлиб сайрдим.  
Кахрабо қирмизи сариқлари-да,  
Бўтана сув барча ариқларида.  
Тамомила бошқа йўқсил-бойи ҳам,  
Бегонадай ҳатто офтоб-ойи ҳам.  
Йўл юриш учун ҳам керак катта куч,  
Азоби жон сафар илик бўлса пуч.  
Мендай хилватпараст учун эл кезиш,  
Игна билан чуқур бир қудуқ қазиш!  
Баланд-паст гапларим деманг маломат,  
Мисли бўз боладай бўлсам саломат,  
Ёзу қиш демасдан асло эринмай  
Дунё кезар эдим шамолдай тинмай.

\* \* \*

Кум уюм-бархани қай битта томон,  
Бир томони оппоқ – эмиш бу туз кон.

Ўртада тикилган беш-ўнта ўтов,  
Минг битта кетмончи бамисли гўрков.  
Ўтовлар олдида қозон қайнайди,  
Кимлар чой ичар, ким недир чайнайди.  
Илон шўрва дея пиёва ичдик,  
Зимдан қаллоб ошпаз кафанин бичдик!  
Саратон офтоби пуркайди олов,  
Оёқни куйдирар қум ёниб лов-лов.  
Боз устига шамол, бундай тўзонда,  
Лаб-лунжингиз тўлар қумга бир онда.  
Биз каби минг битта давога муҳтож,  
Хотину халаж ҳам ярим яланғоч.  
Қум ичра кўмилган неча бир кампир,  
Тикилар бамисли қон ичар вампир.  
Қай битта қария судралар аранг,  
Туз ҳам таъсир қилмас – қоқ тана заранг.  
Бел ё оёғида бор бир асорат,  
Девдай йигитлар ҳам соҳибжасорат,  
Кийим алмаштириб пана-панада,  
Гўё яйрагандай тўй-тантанада,  
Мудом оромижон мавзуга қайтиб,  
Бир-бирин кулдирар латифа айтиб.  
Дедилар: – Қум сизни аста бузади,  
Туз эса барчасин қайта тузади!  
Бундай сафсатага ишониб мен гўл,  
Қилай дедим ҳатто иштоним ҳам хўл.  
Аввало мархумдай қумга кўмдилар,  
Сўнг балиқдай тузли сувга чўмдилар.  
Тинглаб Абдунаби хониш-навосин,  
Симирдим Олотнинг тузли ҳавосин.  
Варахшани бориб кўраман дедим,  
Бу истак дастидан минг бор панд едим.  
Юрдик поёни йўқ чўллар оралаб,  
Эргаш Очил нени тинмай қоралаб,  
Қулоғим тағида зоғ каби сайраб,  
Ўз гапидан ўзи қувониб, яйраб,  
Жўқинома минг бир айтиб бадиҳа,  
Ҳар гапин маъқуллаб демасангиз: «Ҳа!»  
Ёқангизга қузғун каби солиб чанг,  
Иzza қилиб, ҳолим ҳатто қилиб танг,

Тинмайин гапириб, кўнглим реш қилиб,  
«Холис ҳар хизматин» минг бор пеш қилиб,  
Жимгина ўтирмай Ибодулла ҳам,  
Сирин ҳеч бой бермай Домла «муттаҳам»,  
Умар «Нексия»син тўхтатиб минг бор,  
Чўлда ҳар шарпага бериб эътибор,  
Тўхтамай сув ичиб, қадамда чўллаб,  
Ҳатто ҳар саксовул тагини «хўллаб»,  
Қайноқ чўл елига тутиб тўшини,  
Ҳар гапида айтиб «Хўшу хўш...»ини,  
Топиб олиб мендай шоир бўшини,  
Жосусдай динг қилиб икки гўшини,  
Гарданамга илиб жандапўшини,  
Торобийдай бисёр лак-лак кўшини,  
Гоҳида хушёру гоҳида мудраб,  
Бизларни чўл ичра туядай судраб,  
Эсга олиб асрий ривоятларни,  
Энсамни қотирар ҳикоятларни,  
Бургут кўрса ҳамки шошиб, ҳовлиқиб,  
Машинадан Черчилл<sup>1</sup> сингари чиқиб,  
Менинг қолган томчи сувим ҳам сиқиб,  
Қай яроғин ҳар бир ёриққа тиқиб,  
Қанча йўл юрса ҳам асло эринмай,  
Бўзчининг моккиси сингари тинмай,  
Қадамлаб Варахша вайронасини,  
Вайронанинг кўҳна ҳар хонасини,  
Олис-олисларга тикиб кўзини,  
Салмоқлаб ҳар битта айтар сўзини,  
Бу ҳам сизларга кам дегандай, ана,  
Хўжа Ўбон сари бошлади яна.  
Биёбон оралаб қанча йўл босдик,  
Йўл босганда ҳам, ох, ўта мўл босдик!  
Вале кетмади минг азоб беҳуда,  
Азал хосиятли бу жой ҳам жуда,  
Бунни кўрдим шахсан ўз кўзим билан,  
Тасдиқлайман шеърий шу сўзим билан.  
Унда топар эмиш қай бир дард даво,  
Бир дардқи, ёвга ҳам кўрмасман раво!

<sup>1</sup>У. Черчилл - Буюк Британиянинг собиқ бош вазири.

Хўжа Ўбондан тез, хуллас, қочилди,  
Домла иштаҳаси яна очилди.  
Деди: – Чор Бакрни кўрмасак бўлмас,  
Қутлуғ зиёратсиз кўнглим ҳеч тўлмас.  
Куёви Умарга кифоя хитоб,  
«Нексия» газини босди боз шитоб!  
Қоним қочиб қотдим бамисоли без,  
Хоразм йўлига чиқиб олдик тез.  
Бухоро томонга ел каби учдик,  
Тезде «Чор Бакр»ни дафъатан қучдик.  
«Ҳамид, дилдан сафар ғуборларин юв!»  
Ният қилиб ичдик қудуғидан сув.  
Қадим қадамжога қўйилди қадам,  
Чор-Бакр, осуда, эй мулки адам!  
Бунда, билиб айтар бор аҳли башар,  
Ўтмишу замон ҳам иқбол туташар.  
Бир замон бўлган у илм маскани,  
Илму маърифатга то ҳануз ғани!  
Асрий тошлар ётар йўлакларида,  
Мозий муҳри ғишлар бўлакларида.  
Масжиду хонақоҳ, хилхоналар ҳам,  
Шайхлар, ҳатто ҳожи мард оналар ҳам,  
Сағаналар ичра мудрайди аста,  
Йўл юриб жонидан тўйган мен хаста,  
Ортиқ бир қадам ҳам ташламай минбаъд,  
Қолгим келди улар ёнида абад.  
Нетайки, менга ҳеч бермайди тиним,  
Каримий дастида мудом тизгиним.  
Наздида юрагим гўё минг синчлик,  
Каримий безовта уммон – ёт тинчлик.  
Аҳли қалам учун энг муқаддас май  
Ижод шаробидан тутар пайдар-пай.  
Қўлимга тутқазиб минг битта китоб,  
Олға бошлар ғолиб сардордай шитоб!  
Нечун ихтиёрим топширмай ўзим  
Каттароқ очмоқни истар қалб кўзим.  
Мардона елкада олиб юрар У,  
Юрагимга илҳом солиб юрар У.  
Илоҳий бутхона гўё роҳиби,  
Идроким лол айлар қудрат соҳиби.

Шу боис қиличдай гар баъзан дасти  
Каримий ортидан қолмайман асти!  
Юролмай қолсам ҳам баъзан йўлимдан,  
Этагин чиқармам икки қўлимдан.  
Манзилдан-манзилга учиб мисли қуш,  
Бамисли кўргандай афсонавий туш,  
Кўҳна мозий билан гўё сирлашиб,  
Сирлашиб не, ҳатто яхлит бирлашиб,  
Асрлар китобин аста ўқиймиз,  
Эргаш билан ҳатто шеър ҳам тўқиймиз,  
Абдунаби мезбон дастурхон тузаб,  
Йўл қараб ҳатто йўқ соқолин кузаб,  
Қозонга ўт ёқиб, гоҳи ўчириб,  
Соядан сояга жойни кўчириб,  
Домлага сим қоқиб ҳар соат сайин,  
Биз каби меҳмондан ранжиб ҳам тайин,  
Аламдан қоврилиб бамисли жизза,  
Хотини Гулчеҳра олдида изза...  
Домла шошилишни қилмайди хаёл,  
Бу ҳолат мени ҳам айлар ҳатто лол,  
Иштаҳаси аксар карнай аллома,  
Бу гал рўзадордай эгнида жома,  
Тарих бобида ҳеч тенги йўқ билга,  
Яна бир маконни, воҳ, олар тилга:  
– Йўлимиздан четда бўлса ҳам бироз,  
Вақтимиз бўлса ҳам гарчи жуда оз,  
Буюк боболарни ёд айлаш савоб,  
Торобий қишлоғин қилармиз тавоб.  
Чўллар шамолидай сарсон-сарсари,  
Йўлга тушдик Жондор тумани сари.  
Гап йўқ насрдаги прогрессга,  
Асад Дулмуродни ҳам олдик эсга.  
Йўлига у асло битмас ақида,  
Асад ака Тороб марди ҳақида,  
Рўмон ёзган, эвоҳ, ақлим кирар кеч,  
Ҳатто қўлимга ҳам олмаганман ҳеч.  
Бежиз катта асар ёзмаган Акам,  
Тарихда Торобий каби сиймо кам.  
Эркпарвар бобомиз мозийдан аён,  
Муғулларга қарши кўтарган исён.



Ҳамид, сен ҳам чиқар холис хулоса,  
Зулм билан жўмард қилмас муроса!  
Боболар соғиниб саодат тонгин,  
Жаранглатган мудом ҳақиқат бонгин!  
Қўлидан ҳеч қачон тушмаган қилич,  
Кел, сен ҳам жўмардлик шаробидан ич!  
...Сўрай-сўрай инсон топар Маккани,  
Дея сўзга тутдик ҳатто ҳаккани.  
Муболаға деманг шоир сўзини,  
От узра кўрдик биз унинг ўзини<sup>1</sup>!  
Ҳамон жасоратли, музаффар ҳамон,  
Бизни бошлаб борди қишлоғи томон!  
Айни шу паллада бу қандай тилсим,  
Шошдан дўстим Луқмон ногоҳ қоқди сим.  
Омадли зот бахти кун сайин баланд,  
У ҳам бу савобдан бўлди баҳраманд.  
Бизларни тарк этмас бирор бир сана  
Ижод бобида гап очилди яна.  
Жондор ичра кезиб юрганим айтгач,  
Қўришамиз дедик сафардан қайтгач.  
Қўл телефон балки ким учун бало,  
Ва лекин Каримий соткаси аъло.  
Бағримга ўйилган ҳар бир рақами,  
Ахир тежар ҳар бир сўму чақамни!

\* \* \*

Чавандоздай чўлда от суриб ғолиб,  
Тоғни талқон қилган сингари толиб,  
Минг бор раҳмат айтиб «Нексия» – отга,  
Етиб келдик бизга муштоқ Олотга!  
Қадим йўллар бўйлаб той каби чопдик,  
Абдунаби уйин адашмай топдик.  
Биздан кутмаса ҳам асло у буни,  
Бироз асабига тегдим мен уни.  
Нақ кўксига тираб ўткир қаламим,  
Бечорадан олдим барча аламим.  
Адиби замонни каттадан-катта,

---

<sup>1</sup> Жондор туманида Маҳмуд Торобийга ўрнатилган хайкал назарда тутилади.

Отарчи ҳам дедим, ҳазил, албатта!  
Саратонда ароқ қилдими таъсир,  
Ҳар нелар десам ҳам мен нодон ахир,  
Писанд қилмади ҳеч фарзанди Олот,  
От тепкисин ахир кўтаради от!  
Носиру нозиму санъатга мойил,  
Абдунаби Ҳамро дидига қойил.  
Гарчи аскияда бизга ютқазди,  
Офарин, янги жуфт рўмон тутқазди!  
Дўстлар даврасида ғоят қувониб,  
Амирий ғазалин куйлади ёниб...

\* \* \*

Яшагандан гуллаган боғда,  
Яшар эдим даштда ё тоғда.  
Ҳурматим зўр гар гулбоғларга,  
Бежиз эмас меҳрим тоғларга.  
Бағримизга минг армон солиб,  
Йигитликда кетган бош олиб,  
Тенг бўлолмас ҳеч битта Ҳотам,  
Аксар тоғда яшаган отам!<sup>1</sup>  
Улусга бош бўлгандай раис,  
Йилқиларга бўлган у сайис.  
Мисли ярим жаҳоннинг шоҳи,  
Даштлар аро от солган гоҳи.  
Балиқ ҳам йўқ сасиган кўлда,  
Бургут яшар тоғда ё чўлда.  
Ҳикматга бой эл-юрт масали  
Даво тоғу чўллар асали.  
Азал тоғу тош маъдан кони,  
Сахро ҳам минг бир ганж макони.  
Тоғу тош ҳар гиёҳи даво,  
Сахрода ҳам даво соф ҳаво.  
Тоғ чашмасин сири яширин,  
Чўл қудуғин суви ҳам ширин.  
Тоғ наматак-дўланаси соз,  
Чўл испанди каби неъмат оз.

<sup>1</sup> Муаллифнинг отаси – Раҳмонқулов Тошбой Пардабой ўғли (1928-1961 йй.).

Тоғлар узра лолазор байроқ,  
Даштни безар лолақизгалдоқ.  
Тоғлар ғори-уяси билан,  
Чўл саксовул-туяси билан.  
Саксовуллар, сўранг барчадан,  
Қолишмас ям-яшил арчадан.  
Тоғлар юсак қояси билан,  
Чўллар чексиз ғояси билан!  
Аҳли тоғ-чўл тан олар ўзи,  
Егани йил бўйи қўй-қўзи!  
Осон эмас юксалиш тоққа,  
Чексиз чўл ҳам сиғмас кучоққа.  
Чўққи айлар само билан тенг,  
Феълинг қилар чўл осмондай кенг.  
Аҳли тоғ-чўл соҳиб жасорат,  
Бегона-ёт асрий асорат.  
Иродасин пешлар пешма-пеш,  
Нечун ҳавас қилмай - иши беш!  
Қўш қаноти ахир тулпор от,  
Туяга эш чўлда аксар зот.  
Тоғлик – тоғда топгандай камол,  
Аҳли дашт – чўл билан баркамол.

\* \* \*

Ўзбекистон каби диёр кам,  
Денгизи бор тоғу чўли ҳам.  
Зардўзи ҳар чакмону далқи,  
Саодатманд жумла бор халқи.  
Мисли чексиз имконияти,  
Буюқдан ҳам буюк нияти.  
Андишали халқимдай тенгсиз,  
Диёримда минг қўл – минг денгиз!  
Соҳилида камина изи  
Шаҳри Шош ҳам бор ўз денгизи!  
Чорвоқ каби қайда ойнакўл,  
Бисёр чўллар ичра ҳам минг қўл.  
Кўл деманг ҳеч, дўстим, бегумон,  
Атлантика сингари уммон.  
Шўркўл тилда дoston ҳикоят,  
Ҳайдаркўл ҳам сирли ривоят.

Баланд мудом қадр-қиммати  
Мард Тошпўлат Аҳмад ҳиммати  
Тўдакўлда ҳам бизлар бўлдик,  
Чўмилиб боз шавққа ҳам тўлдик.  
Бухоронинг биқинида у,  
Қизилқумда аъло дур-инжу.  
Ўзим бориб кўрдим, деманг лоф,  
Сувлари кўз ёши каби соф.  
Соҳилида яйрадик тошлоқ,  
Қучоғи ёр бағридай қайноқ.  
Бўлсам ҳамки бироз бўшанг-бўш,  
Тўлқинларга мен ҳам урдим тўш.  
Ахир қандай гапирай секин  
Каримий, ў, яйради лекин!  
Юрагида қолмай ҳеч армон  
Наҳанг каби сузди беармон.  
Сувдай текин бўлгач нарх-музди,  
Эргашвой ҳам беармон сузди.  
Ортда қолмай ҳеч аzza-баzza  
Ибодулла ҳам қилди мазза!  
Устоз ҳай-ҳай деганча қолди,  
Домла лаҳм зўридан олди.  
Картошка ҳам пиёз олинди,  
Қовун-тарвуз сўзсиз солинди.  
Улфати чор – суҳбати жонон  
Зиёфат, бай-бай, куюқ чунон.  
Нонсиз ўтмас ҳатто зўр таом,  
Қўлма-қўл боз шароб тўла жом.  
Олиб нодир оби зам-замдан,  
Димламадан ҳам еб кам-камдан,  
Қойил қилиб қадаҳ сўзини,  
Барча шоҳдай сезиб ўзини,  
Ишонмаймиз агар айтсам сиз,  
Бу дунёга қайта келдик биз.  
Аҳмадий, о, мисли асрий тут,  
Аксарият сақлади сукут.  
Мастлик ростлик деган гап ҳам бор,  
Баҳром Соли тортиб эътибор,  
Аллақандай қилиқлар қилиб,  
Дуч келганнинг гапини илиб,

Даврамизда тантиқ-эркадай,  
Гапга кирмас қайсар серкадай,  
Латифалар сўзлаб бепарда,  
(Ибрат бўлсин сенга, эй Парда,  
Бўлар-бўлмас гапларни айтиб,  
Айтганидан баъзида қайтиб,  
Турфа хунар кўрсатди бироз,  
Улфатчилик, о, шу билан соз!  
Деманг буни асло шикоят,  
Мардлигига тан бердик ғоят:  
Қўлин қайта солиб қўйнига,  
Қай чиқимни олди бўйнига!  
Вокзалгача бизни кузатди,  
Кимгадир бир нарса узатди.  
Мард Тошпўлат ака беназир,  
Одил ўғли бамисли вазир,  
Набираси Маҳмуджон раста,  
Қошу кўзи қийғос пайваста,  
Яноғида дона ҳол билан,  
Бошида бахту иқбол билан,  
Биздан кўриб ҳурмату иззат  
«Дамас»ида кўрсатди хизмат.  
Кўнглимизни, раҳмат, олдилар,  
Кулиб, оқ йўл тилаб қолдилар!

\* \* \*

Эй соқий, мен томон яна азм қил,  
Мен билан май ичиб сен ҳам базм қил.  
Бухоро бағрида сафар қилдим мен,  
Дўстларим сафин минг нафар қилдим мен.

\* \* \*

Менинг юрагимда минг битта даъво,  
Ва лекин сизда йўқ ҳеч кибру ҳаво!  
Менинг кўзлаганим мангулик сарой,  
Сиз учун кифоя Замин, Офтоб, Ой.  
Минг юрагимда тинмас асло жанг,  
Минг бир жанг ҳолингиз қилолмас ҳеч танг.  
Камина ҳар гули тарнинг асири,  
Сизга писанд эмас гуллар таъсири.

Кўним йўқ менда ҳеч бедана каби,  
Сизни аксар чорлар илм кавкаби.  
Гоҳ чиқар дастимдан имон тизгини,  
Сиз асло билмассиз бундай сезгини.  
Мени гоҳ ром айлар дунёнинг сеҳри,  
Кўнглингизда қойим бақонинг меҳри.  
Баъзан ёритмагай кўнглим минг чироқ,  
Сиздан бундай кўнгли тийралик йироқ.  
Менинг бир оёғим ҳамиша гўрда,  
Мудом бўлгай дейман жойингиз тўрда.  
Мен учун бегона баъзан оқибат,  
Оқибатсизлик Сиз учун уқубат.  
Юрагим баъзида зиндон каби тор,  
Сиз бағрикенгликда мисоли Аттор!  
Мен минг бир парига фидо этсам жон,  
Дўстлар учун минг бор бўларсиз қурбон!  
Менинг юрагимни ўртар минг армон,  
Қаноат сиз учун минг дардга дармон.  
Укпардай енгил гоҳ камина тоши,  
Сизга ёр Тангри тоғ собит бардоши.  
Ўчман чайқовчидай ҳисоб-китобга,  
Феълингизда жой йўқ гина-итобга.

\* \* \*

Аҳли оқил мудом жанжалдан йироқ,  
Қадрини ҳам ерга урмайди бироқ.  
Фаришта сингари бўлмаса ҳам соф,  
Бисёр бисотида жавҳари инсоф.  
Тирноқ ичидан ҳеч қидирмайди кир,  
Донишманд сингари юритар фикр.  
Кимдандир баногоҳ ўтса хатолик,  
Бағри кенглик билан қилар оталик.  
Пушаймон бўлса ким қилган ишидан,  
Меҳрин дариф тутмас бундай кишидан.  
Муҳтожлар мушкулин то қилар осон,  
Ҳотами Тай каби тилларда достон.  
Сир каби вазмину, Сирдай хотиржам,  
Ёрдамин аямас бегонадан ҳам.  
Фармонидан нафси ҳеч қачон чиқмас,  
Беш қўлин оғзига юҳодай тикмас.

Ҳаёт уммонида бамисоли дур,  
Юзидан ҳамиша ёғилади нур.  
Ҳеч кимга қарамас ёмон кўз билан,  
Барча кўнглин олар ширин сўз билан.  
Феълингиз, аё дўст, маълумдир бизга,  
Бундай фазилатлар ёт эмас сизга.

\* \* \*

Назар сол Навоий шеър гулшанига,  
Ғазал битган ҳазрат дўстлик шаънига:

*Ёр бўлмоқ тонг эмас мен зори расво бирла дўст,  
Ким пари гоҳи бўлур мажнуни шайдо бирла дўст.*

*Лаълини севдум, кўзининг қатлидан қайғурмоғим,  
Не ғам қилмактин, киши бўлса Масихо бирла дўст.*

*Бодапаймо зоҳид ўлса душман, эрмастур ғамим,  
Мен ки бўлдум бир ҳарифи бодапаймо бирла дўст.*

*Зулфи савдоси бу савдои бошинда кўптурур,  
Бўлса савдо аҳли, тонг йўқ, аҳли савдо бирла дўст.*

*Сарв қадлиғ гулжабинлик дўстнинг ҳижронида  
Бўлмоғум не гул била, не сарви раъно бирла дўст.*

*Ҳажридин олам қоронғудур, вале, ғам йўқ, гаҳе  
Жилва қилса ул жамоли олам оро бирла дўст.*

*Хизр юз меҳр ила тутқон жоми Жамдин яхшироқ  
Тутса май дурдини юз торожу яғмо бирла дўст.*

*Бўлма дунёдўст, гар истар эсанг осудалиқ,  
Лек ҳар не қилсалар, бўл аҳли дунё бирла дўст.*

*Эй Навоий, неча душман бўлса, ёнма дўстдин,  
Чун санга бўлмиштур ул юз минг таманно бирла дўст<sup>1</sup>.*

---

<sup>1</sup> Алишер Навоий. «Баъдое ул-васат», 83-ғазал.

\* \* \*

Талашса, не ажаб, ҳатто бир донга,  
Дўстлик бахти насиб қилмас нодонга.  
Жоҳиллар ҳам гўё нодонлар каби,  
Бир жойдан чиқмас ҳеч бундайлар гапи.  
Ҳам йироқ дўстликдан аҳли сармоя,  
Улар учун пулдан йўқ юксак ғоя.  
Фойда йўлида не қадрдонидан,  
Кечар эътиқоди – хонумонидан.  
Аҳли мансабнинг ҳам қисмати шундай,  
Кўрингани билан бағри бутундай,  
Амал-лавозимга олган ёпишиб,  
Дўстлашар манфаат учун топишиб.  
Неларни кўрмаган бу байтулҳазан,  
Дўстсиз бандалар ҳам учрайди баъзан.  
Ёлғиз ўзи юрар – тараша-тахта,  
Худбинки, бетайин атвори ахта.  
Дуч келсанг тикилар кўзин қилиб лўқ,  
Яна Худо билар: уларда қалб йўқ!  
Яхши-ёмон элдан қилма ҳеч жудо,  
Қалбсиз осийлардан асра, эй Худо!

\* \* \*

Даргумон англамоқ сирли дунёни,  
Кўшилмас гоҳ ота-боланинг қони.  
Минг битта асрордан бўлсанг ҳам огоҳ,  
Волиданг кўнглини тополмайсан гоҳ.  
Тутқич бермас асло ҳаёт тўриғи,  
Ака-укалар ҳам бошқа йўриғи.  
Қийин дўст бўлиши эркагу аёл,  
Қийин не, ҳаттоки сароб хом хаёл.  
Севги ғолиб жойда дўстлик ҳам ўлар,  
Эркак-аёл фақат ёстикдош бўлар.  
Вале қуй майи ноб, Каримий, соқий,  
Биз каби аҳли дил дўстлиги боқий!



## АРЗИ ҲОЛ

Соғинчи тўлдирди қалбим зарфини,  
Зиёда соғиндим Рауф Парфини!

Қиш ичра чойшабдай тушса қалин қор,  
Тоғлар касб этгандай ғаройиб виқор.

Кифоя қилмас ҳеч мангулик сўзи,  
Зарур ҳаво билан сув каби ўзи!

Топиб бер деб шамол ёқасин тутдим,  
Олис юлдузлардан хушхабар кутдим.

Вайрон айлаб бағрим дийдорин ўйи  
Безовта-бедорман кун-тунлар бўйи.

Улфатлар суҳбатин соғиниб толди,  
Усиз жосуслар ҳам зерикиб қолди.

Қай томон қочай минг беомон тошдан,  
Муридлар қадами узилди Шошдан.

Майдонда топилмас мардона улфат,  
Рақибсиз Ёвузлик бошида кулфат!

Қилич каби занглар маломат санги,  
Ярамас ҳеч ишга ортиқ посанги.

То ҳамон бисёр иш замон зўрига,  
То ҳамон қалар ғишт Парфи гўрига.

Оғу армон жомин ичармиз хўплаб,  
Бедор Парфи қайда куч-қувват тўплаб.

Қора қузғун каби чарх урар минг Дард,  
Етимлар бошин йўқ силайдиган мард!

Алданган эл-улус гадоси бахтнинг,  
Кимга ором бермас қисмати тахтнинг!

Сехридан Мосуво забаржад шева,  
Ай, Илҳом париси, саргардон бева!

Юксак мартабаси номусу ори  
Изтироб шаробин йўқ талабгори!

Қилич қайраб мисли қасоскор Байна<sup>1</sup>,  
Қаллоб даҳри дунни ким қилар майна!?

Зулмат юрагига отар минг бир ўқ,  
Шеърият тулпорин чавандози йўқ!

Куйлаб замонсозлик сийқа навосин,  
Зоғ-заған булбуллик қилар даъвосин.

Замона зўридан олар чойчақа,  
Чойчақа не, гадо каби садақа!

Туман ичра мавҳум замона рангсиз,  
Қалъалар олинар қуролсиз, жангсиз!

Қашқирлар домида қўтон-қўралар,  
Семирар эл қонин ичиб тўралар.

Қайдасан, жавоб бер, эй Рауф Парфи,  
Сенсиз бошим узра қабоҳат барфи!...

\* \* \*

Ҳаёт дамларида Рауф Парфи гоҳ,  
Фаустдай лаънатлар айтарди ногоҳ;  
**(«Фауст»дан)**

«Ё Раб, алдамиш наҳот  
Илоҳиёт куйлари.  
Йўлдан қайтармиш, ҳайҳот  
Болалигим ўйлари.

<sup>1</sup> Таниқли ёзувчи Назар Эшонқулнинг «Шамолни тутиб бўлмайти» ҳикояси бош қаҳрамони.

Лаънат авраб инсонни  
Аллалаган туйғуга.  
Лаънат табаррук жонни  
Ғорга солган доғуга.  
Адо қилгувчи бизни  
Лаънат кибру ҳавога.  
Алдар ҳисларимизни  
Тасаввур бедавога.  
Лаънат, кишанбанд этган  
Сенга, оила, шуҳрат...  
Лаҳза сарбаланд этган  
Ширин тушга ҳам лаънат!  
Сенга, бойликка ружу,-  
Лаънат бутун умрга.  
Лаънат муҳаббатга-ю,  
Маст-мастона сурурга.  
Лаънат, ширин хаёлот,  
Ғулув солгувчи бошга.  
Сабру бардош – тош, ҳайҳот,  
Лаънат сабру бардошга!»<sup>1</sup>

**Э.Воҳидов (тахрир билан)  
таржимаси.**

\* \* \*

Бағрим армон билан ёнган маҳалда,  
Эй соқий, сен ўзинг далда бўл, далда.  
Шароб дардимизга бўлмаса дармон,  
Бошимиз бемаҳал егай минг армон.

<sup>1</sup> Гёте, «Фауст», Трагедия, Э.Воҳидов таржимаси, Ғ.Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти, Т., 1-қисм, 82-83-бетлар.

## VIII БОБ

НАВОИЙ ВИЛОЯТИГА –  
ҒАРБИЙ САЁҲАТНОМА

Каримий домла тонг саҳар сим қоқиб,  
Бағримизда сафар гулханин ёқиб,  
Ҳатто ёришгани улгурмасдан тонг,  
Ҳали мудрар экан ғафлат ичра онг,  
Эътибор бермай ҳеч ёғишига қор,  
Чўққига талпинган сингари олқор,  
Белга боғлаб сафар белбоғин яна,  
Сафарга отландик бир қутлуғ сана.

\* \* \*

Юрак йўқ юргани ҳеч олис йўлга,  
Қуш каби ўрганган қафасга, қўлга,  
Имкон қадар уйдан кетмайман олис,  
Вале Каримийнинг таклифин холис,  
Рад этишга ҳам ҳеч тополмай имкон,  
Кўзимга кўринмай ҳатто ширин жон,  
Дори ичиб хаста юрак дармони,  
Қанча қўли қисқа ғариб армони,  
Тавоб айлай дея азизлар қабрин,  
Тортсам ҳам азоби жон сафар жабрин,  
Хамёним бўлса ҳам ғарибдан-ғариб,  
Саёҳат завқидан илҳом ахтариб,  
Воз кечиб бир кунлик маош баҳридан,  
Ҳайиқмай серзарда хотин захридан,  
Неча дори-дармон солиб халтага,  
Йўл олган сингари олис Ялтага,  
Қават-қават иссиқ кийимлар кийиб,  
Сафар таклифидан қувониб, ийиб,  
Соғиниб дийдорин қир-адирларнинг,  
Руҳи қўллаб неча азиз пирларнинг,  
Яратган эгамга қилиб муножот,  
Алпомиш хезланиб мингандай Ғирот,  
Суяниб Каримий, Эҳсон Алига,  
Қўл бериб Аминов Бобур валига,  
«Нексия» автосидан фазилатга бой,  
Танграм лутфи билан мен ҳам олиб жой,

Содиқ саквояжим тутганча қўлга,  
Дўстлар билан яйраб отландим йўлга!

\* \* \*

Табиат тилаган сингари оқ йўл,  
Йўлимизга оппоқ қор тўшарди мўл.  
Якранг кунларимиз тарҳини бузиб,  
«Нексия» йўл узра борарди сузиб.  
Домла Каримийнинг маъқуллаб сўзин,  
Бобур Амин йўлдан узмасди кўзин.  
Хожам Эҳсон Али кўрган каби туш,  
Мен билан ёнма-ён борарди сархуш.  
Мўл қордан равон йўл бўлса ҳамки ҳўл,  
Тезда ортимизда қолди Янгийўл.  
Ўзга таровати ўлкам барфининг,  
Қишлоғидан ўтдик Рауф Парфининг<sup>1</sup>.  
Улов елдай елса, олис ҳам яқин,  
Сирдарёдан ўтдик бамисли чақин.  
Дегандай: «Ҳолимга бергин эътибор!»,  
Юрак санчиб олди шу жойда бир бор.  
Нелар содир бўлмас дарё тошганда,  
Шу ҳолга тушгандим довон ошганда.  
Вале Парвардигор марҳамати кенг,  
Бор меҳрин улашар жумла элга тенг.  
Олис улоқтириб васваса тавқин,  
Дўстлар билан сурдим саёҳат завқин!

\* \* \*

Эй дўст, оқ йўл тилаб бизларни кузат,  
Эзгу ният билан оқидан узат!  
Биз каби беармон йўл босар шитоб,  
Аҳли сафар учун ичайлик шароб!

\* \* \*

Минг шукр, бағоят йўлларимиз соз,  
«Нексия»миз учар бамисоли ғоз.  
Ўмровига йўллар ғубори юқмас,  
Бобур Аминнинг ҳеч амридан чиқмас.

<sup>1</sup> Тошкент-Самарқанд йўлининг чап томонидаги, Янгийўл туманига қарашли, устоз Рауф Парфи таваллуд топган Шўралисой қишлоғи.

Ҳар ишга киришар таҳорат билан,  
Машина ҳам ҳайдар маҳорат билан.  
Асқар Маҳкам каби ширин гуфтори,  
Ё Раб, бамисоли Мажнун рафтори!  
Қирқдан ошган гарчи унинг ҳам ёши,  
Ҳамон қоя каби метин бардоши.  
Маънили ҳар гапи, эмас асло пуч,  
Қотма бўлса ҳамки бели тўла куч!  
Вазминлиги қилар ҳар қизни қойил,  
Атвори мен каби ҳазилга мойил.  
Сафардош донишманд васли дилпазир,  
Дўстимнинг, о, барча дўсти беназир.  
Даволаган каби дуохон суфлаб,  
Ёндирарди суҳбат гулханин пуфлаб!

\* \* \*

Аё дўст, беқиёс саёҳат гашти,  
Бизга пешвоз чиқди Мирзачўл дашти.  
Шубҳа қилмай асло сўзимга ишон,  
Унинг чўллигидан қолмаган нишон!  
Сони саноғи йўқ шаҳар-қишлоғин,  
Бир бора кўрганлар Гулистон боғин,  
Ҳаққи рост, Қиёмат кунигача то,  
Орзу қилмас Жинон боғин ҳам ҳатто!  
Сув ичар боз азим дарё жомидан,  
Вилоят номи ҳам дарё номидан!  
Кўҳна Самарқандга очилган эшик,  
Тўра Сулаймонга мангулик бешик!

\* \* \*

Бизга муштоқ манзил томон шайланиб,  
Кўҳна Жиззах шаҳрин ўтдик айланиб.  
Шаҳардан чиқишда, яширмоқ нечун  
Суратга ҳам тушдик эсдалик учун.  
Йўлда ҳам, чўлда ҳам қорин дарди бор,  
Нонушта қилишга айладик қарор.  
Ташриф буюргандай меҳмонхонага,  
Улфати чор кирдик сомсахонага.  
Жой олдим мен иссиқ печка ёнидан,  
Сотиб олдик битта Жиззах нонидан.

Курка гўштин қўйди ўртага Домла,  
Яхши кетар бу эт арғувон жом-ла!  
Дўстларга қарадим умидвор секин,  
Ичкилик бобида ҳеч кимдан лекин,  
Ҳаттоки ҳеч қандай чиқмади садо,  
Дардим ичга ютдим ночор мен гадо.  
Олис йўлга чиққан гар ичар шароб,  
Не тонг, ярим йўлда бўлса гар хароб.  
Ҳеч қандай қолипга сиғмас бу ҳаёт,  
Айниқса биз каби аҳли дилга ёт!  
Май ўрнига аччиқ чойдан отилди,  
Дастурхонга иссиқ сомса тортилди.  
О, Жиззах сомсаси! Битта емабсиз,  
Аё дўст, дунёга зинҳор келмабсиз!  
Андижон сомса ҳам тухум солинган,  
Андозаси айни ундан олинган.  
Сергўшт сомса бундай жуда кам бўлар,  
Жиззах сомса билан бел маҳкам бўлар.  
Сомса деманг, гўшт-ёғ тиқилган тўрва,  
Ичгандай бўласиз сиз ёғли шўрва.  
Табиб айтган каби соҳибмурувват,  
Чарвиси ҳар хаста юракка қувват.  
Тўртавлон беармон кўрдик биз баҳам,  
Очилар эслаган сайин иштаҳам!  
Сомсапазлар мудом бўлсин деб омон,  
Яна йўлга тушдик Самарқанд томон.

\* \* \*

Аё дўст, шаҳарлар асли Самарқанд,  
Бу гал армон бўлди васли Самарқанд.  
Биз Қарши йўлига бурилдик аста,  
Ох, тортиб юбордим ногоҳ мен хаста.  
«Шаҳри Самарқанд йўқ харитамизда!»,  
Каримий амрига бўйсунамиз-да!  
Сўнг машхур нонидан олдигу ғамлаб,  
Яна йўлга тушдик хотирни жамлаб.

\* \* \*

Самарқанд атрофин қуршаган боғлар,  
Ҳатто қиш ичра ҳам кўнгилни чоғлар.

Улар донғи кетган ҳар тўрт тарафга,  
Ботартиб лашкардай тизилган сафга,  
Яланғоч дов-дарахт ҳайкалдай қотган,  
Донишманд мисоли хаёлга ботган.  
Узумзор, олмазор – турфа хил мева.  
Гарчи ўлкамизда минг битта шева,  
Яхлит халқи каби табиати ҳам  
Ялакат, дунёда бундай ўлка кам.  
Қарши йўли бўйлаб юрдигу бир оз,  
«Нексия»миз Ғарбга бурилди, шоввоз!  
Адоғи йўқ асло она юрт йўли,  
Бизни кутиб олди Қарнабнинг чўли!  
Йўлнинг ўнг томони Зарафшон тоғи,  
Зарафшон деманг ҳеч шараф-шон тоғи.  
Тоғлар ичра бўлмас бундай бебаҳо,  
Унинг ортидаги воҳада даҳо  
Соҳибқирон каби етишган минг зот,  
Қай бирлари ҳамон ғолиб сурар от!  
Каримий бўлмаса дардимга дармон,  
Ҳамон Қарши васли мен учун армон!  
Эй Ҳамид, армондан сўз очма ортиқ,  
Қара, Қарнаб қилар бор-будин тортиқ!  
Уфққа туташган бепоён бу дашт,  
Бошидан кечирган минг бир саргузашт!  
Бепоён бағрида кезган қўйларга  
Термилиб толдим мен тотли ўйларга:  
Фасли баҳор ўзга ҳар чўл чиройи,  
Ўзгача сочар нур юлдузу ойи.  
Олам бор санъатин қиларкан кўз-кўз,  
Таърифига шоир топа олмай сўз,  
Тўрғайлар навоси эс-хушин олиб,  
Даврон сурсам дегай Қарнабда қолиб!  
Нақадар бебаҳо дунёда тенглик,  
Тенгликдай бебаҳо бепоён кенглик!  
Кенгликда ер билан осмон туташар,  
Кенгликсиз тутқунга айланар башар!  
Чўл ичра уфққа бир солган назар,  
Фикрин банд айлагай на зўру на зар.  
Дашт билан бир умр ўтган сирлашиб,  
Сирли хилқат билан кетар бирлашиб.



Хаёл тулпорида кезган каби биз,  
Чўпонлар от сура даштда тизгинсиз.  
Гар даштлар минг турфа жонзотга уя,  
Қарнабда кўрмадим битта ҳам туя.  
Аё дўстим, туя не учун дема,  
Дашт ичра туядай бўлганми кема?!  
Қирқ хунар йигитга бўлган каби кам,  
Ривож топса, не соз, туячилик ҳам.  
Ва лекин отларни кўрдик қувониб,  
Бродский васфин куйлаган ёниб<sup>1</sup>.  
Эҳсонбей сувратин олди минг қайта,  
Бобур Аминов ҳам таҳсинлар айта,  
Фотоаппаратин ишга солди боз,  
Кам қанча гўзаллик қилинса эъзоз!  
Дашт йўлин нотекис демасангиз гар,  
Йўл азобин биздай емасангиз гар,  
Қарнаб асло қалбин очмайди сизга,  
Вале васли қиммат тушди, оҳ, бизга!  
Муқаддас она юрт не ёлғиз исми,  
Ҳаттоки Қарнабдай дашту чўл қисми.  
Ота-боболардан мерос гул диёр,  
Бағрида ворислар мангу бахтиёр!

\* \* \*

Аё дўст, сафардан билганим шулки,  
Нуробод туманин бебаҳо мулки,  
Яхлит бир бўлаги Қарнаб даштининг,  
Адоғи йўқ чексиз бу дашт гаштининг!

\* \* \*

Бепоён Қарнабдай чўлларда юрдик,  
Боболардан мерос йўлларда юрдик.  
Бир замон турналар каби тизилиб,  
Туя ўркачига бор-будин илиб,  
Моли не, жонин ҳам тикиб гаровга,  
Дуч келиб қароқчи сингари ёвга,  
Саратонда тақир ер каби қақраб,  
Изғиринда қотиб келганда ақраб,

<sup>1</sup> Нобель мукофоти соҳиби Иосиф Бродскийнинг «Қора тулпор» шеъ-рига ишора.

Туялар қадамин санаб бирма-бир,  
Яратгандан тилаб тоқату сабр.  
Сув топса, гоҳида тополмасдан ош,  
Гоҳида йўлидан адашиб бебош,  
«Нексия» сингари уловлар армон,  
Даштлар аро ўтган минг битта карвон!  
Боболар қочмаган меҳнатдан оғир,  
Элма-эл кезишдай заҳматдан оғир!  
Ва лекин биз учун, айтсам гар ҳалол,  
Она юрт сайри ҳам келар гоҳ малол!  
Қўқонни кўрмаган бухоролик бор,  
Она юртга шуми диққат-эътибор!  
Самарқандни келиб кўрар бор олам,  
Кўрмаган бу кўҳна шаҳарни холам?!  
Хиванинг доврўғи етмаган йўқ жой,  
Ва лекин кўрмаган қувалик қай бой!  
Кимлар дунё кезиб қилар тижорат,  
Ал-Бухорий қабрин қилмас зиёрат!  
Кимдир ҳаж сафарин қанда қилмайди,  
Пойтахт зиёратин лекин билмайди!  
Кимлар дам олади Кипрда олис,  
Кумушкон қадрига етмас ҳеч холис!  
Аҳли Ғарб қошида ким қилар таъзим,  
Машрабни билмас минг ғарблиқдан азим!  
Ким чиқмас уйидан ҳатлаб остона,  
Кулбаси бу банда учун хилхона!  
Қадимий ҳикмат бор ахир бегумон,  
Мусофир бўлмаган бўлмас мусулмон!  
Бежиз тилдан тушмас минг йиллик нақл,  
Сафар-саёҳатда пешланар ақл!  
Илоҳим, бу гинам бўлиб баҳона,  
Юртда ҳар манзилнинг кўҳна, шоҳона,  
Зиёратчилари кун сайин ортсин,  
Бор олам аҳлин ҳам бағрига тортсин!

\* \* \*

Қарнаб аро кездик беармон,  
Дашт ҳавоси минг дардга дармон.  
Уфқларга туташган кенглик,  
Дала-даштда ҳукмрон тенглик.

Қир-адирлар гар баланду паст,  
Чексиз само ва замин пайваст.  
Ҳожати йўқ гўё меҳрнинг,  
Минг бир афсун, минг бир сеҳрнинг.  
Гар йўқ ҳеч бир қонун-қоида,  
Макон ила замон жойида.  
Гар йўқ бирон мукамал низом,  
Тўрт томонда тартиб-интизом!  
Бўлинмаган чексиз дашт тани,  
Жонли-жонсиз яхлит ватани!  
Кимга керак саҳрода соат,  
Ҳеч ким талаб қилмас итоат.  
Бунда ҳоким ҳамда тобе йўқ,  
Ҳеч кимсага ҳеч ким урмас дўқ.  
Бунда озод ҳар он, ҳар нафас,  
Яқинига йўламас қафас.  
Маъмур чексиз дала-дашт ганжсиз,  
Тонг отар ва кун ботар ранжсиз!  
Шоҳу султон ягона Холиқ,  
Нетар даштда хирожу солиқ?!  
Бамисоли хунталаб рақиб,  
Инсон қилмас инсонни таъқиб!  
Йироқ бундан ҳар не таълимот,  
Кимга керак даштда маълумот?!  
Ҳожати йўқ ақида-одат  
Кенгликларда боқий саодат!  
Чекмас ҳеч ким ортиқча заҳмат,  
Ёғилади самодан раҳмат.  
Сен дастимга бердинг зулфиқор,  
Шавқ-завқимга бахш этдинг виқор.  
Қалбим кўзин очдинг яна ҳам,  
Бошимдан нур сочдинг яна ҳам.  
Хаёлим минг бир сарҳад ошар,  
Ҳам илҳомим чашмаси тошар.  
Сеҳринг билан бағрим тўлдирдим,  
Шаҳватни ҳирс каби ўлдирдим.  
Нечун бўлмай, Қарнаб, асиринг,  
Ҳайратомуз сеҳру таъсиринг.  
Қошингда бош эгар олимлар,  
Ўтказолмас ҳукмин золимлар.

Ҳарорати ўзга қуёшинг,  
Минг йилларни қаритар ёшинг!  
Гардинг шуҳрат тожидан ортиқ,  
Тавоб қилган ҳожидан ортиқ!  
Шамолларинг шошиб, эй она,  
Эртаю кеч сенга парвона.  
Таърифинг васф айлаган сайин,  
Оғушингга чорлайсан тайин.  
Ўзга орзу-умидлар абас,  
Васфинг куйлар тўрғай бўлсам бас!  
Бағрингдан не дур олиб келдим,  
Юрагимда нур олиб келдим.  
Бу илоҳий нур билан маъмур,  
Офтоб каби, не тонг, сочсам нур!

\* \* \*

Тоғлар паноҳидан жой олган гўша,  
Забт этдик Тимни ҳам, қадимий, ўша...  
Чиққан каби катта-кичик бозордан,  
Тим аҳли қайтарди янги мазордан.  
Дилни жароҳатлар йўқлов овози,  
Ё Раб! Барчамиздан бўлгайсан рози!  
Нечун мотам ичра қақшар бу дара?  
Аёнлашди бироз ўтиб манзара:  
Тил ҳам айланмас ҳеч бу сўзни дерга,  
Тим – Қўчқор фарзандин қўйибди ерга!  
Мен каби қурама тахлит ҳамсуҳбат  
Деди: – Бошимизга тушди мусибат!  
Ўғлин уйлаб, кеча юрган қувониб  
Бугун йўқ, бандага бўлмас ишониб.  
Кўз юмди у эллик тўққиз ёшида,  
Аҳли аёл йиғлаб қолди бошида!  
Беаёв куйдирар жудоликдай ўрт,  
Гугурт чўп сингари аҳли башар мўрт!  
Ўтиб бўлмас четлаб ажал домини,  
Фурсат етиб, барча ичар жомини.  
Қабрида топгай деб мангу ҳаловат,  
Мархум ёди учун қилдик тиловат!

\* \* \*

Саноқли Тим каби қишлоқлар сара,  
Бағрида минг йиллик кўҳна мақбара.  
Аработа деб ҳам атарлар уни,  
Кўрдигу бизлар ҳам бўлдик мафтуни!  
Юксалган минг йиллик армони билан,  
Нуҳ ибн Мансурнинг фармони билан,  
Қурилган иморат ажиб бағоят,  
Шарқона нақшлар нажиб бағоят!  
Мақбара деманг ҳеч бамисли рўё,  
Абадият билан бўйлашар гўё.  
Ҳар битта нақшида минг йиллар оҳи,  
Минг битта қисматнинг минг бор гувоҳи!  
Кўҳна Тим бағрида минг йиллик арча,  
Минг йиллик мозийга очилган дарча.  
Ортиқча қошида ҳар қандай завол,  
Минг йиллик арчадай ҳаёт безавол!  
Буюк ипак йўли узра бу макон.  
Минг тужжор-сайёҳга бахш айлаган жон!  
Муаззам мозийдай сирли бағоят,  
Оқ масжид ичида ўқилди оят.  
Илёс шайхлар яшаб ўтган қадим Тим  
Қалбига бир нафас қулоқ тутдик жим:  
Тинглаб олис мозий овозасин ҳам,  
Кўрдик порлоқ иқбол дарвозасин ҳам!  
Беш кунлик умрида ахтариб савоб,  
Кимлар бу гўшани қилмаган тавоб.  
Минг йиллик кўналға кун келиб мана,  
Бўлди биз учун ҳам тенгсиз бошпана.  
Тупроққўрғонидан оламга боқдик,  
Кичиксойи билан қўшилиб оқдик.  
Жилибулоғининг сувига қониб,  
Кавсардан сув ичган каби қувониб,  
Ҳайрат билан боқиб ҳар ён кўзимиз,  
Бир нафас тимликдай сездик ўзимиз!  
Бу тоғлар муаззам минг бир сир билан,  
Бағрида биз каби минг асир билан!

\* \* \*

Тимга видо айтиб, яна босдик йўл,  
Яна кучоғига олди Қарнаб чўл.  
Огоҳ минг асрлик ғойиб сирлардан,  
Яна ошиб ўтдик қир-адирлардан.  
Малол келса ҳамки баъзан битта сўз,  
Атрофга суқланиб тикар эдик кўз.  
Бор бўл, она диёр Қарнабдай чўли,  
Уфққа туташган саодат йўли!  
Мангу бағримизда шамолу бодинг,  
Мангу қалбимизда безавол ёдинг!  
Васлинг хуршидига мафтунмиз, мафтун,  
Сендай дашти бисёр халқ бахти бутун!

\* \* \*

Ғоят улуғсифат дўстим ранг-рўйи,  
Юксак аҳли илм ичра обрўйи.  
Унинг шижоати мучалига хос,  
Азму қарори ҳам йўлбарсларга хос.  
Ўхшатсам, не ажаб, олам бадрига,  
Домла Қодиров<sup>1</sup> ҳам етар қадрига!  
Шогирдлик расмига қилиб риоя,  
Устоз ҳақида ҳам ёзган ҳикоя.  
Москва. Устознинг навқирон пайти,  
Қалбада ижоду ишқ ғолиб жуфт байти.  
Кучлироқ бўлса ҳам тарихий руҳи,  
Ўзгача бадиий гўзал шукуҳи.  
Дилдан чиқариб бор гапни айттайин,  
Устозга ҳам ёққан ҳикоя тайин.  
Ўхшарди Бобурдай забардаст шерга,  
Видо айтиб қўйдик уни ҳам ерга.  
Жаннат ичра бўлгай Устоз хироми,  
Қалбимизда мангу барҳаёт номи!..

\* \* \*

Кимки Каримийдай пухта ишига,  
Азиз Каримийдай ҳар бир кишига.

<sup>1</sup>Ўзбекистон халқ ёзувчиси Пиримқул Қодиров. Ғ. Каримий Домлани қаттиқ ҳурмат қилар, тез-тез йўқлаб турарди.

Кимки Каримийдай илм толиби,  
Бўлар Каримийдай эл-юрт ғолиби.  
Кимки Каримийдай тутар гар ўзин,  
Ўтказар Каримий каби ҳар сўзин.  
Кимки Каримийдай хотиржам-вазмин,  
Юксалтирар мендай ҳар шоир назмин!  
Кимнинг Каримийдай юраги тоза,  
Хоки пойин қилсам, не ажаб, ғоза!  
Кимки Каримийдай содиқ элига,  
Қодир қудрат берар Тангрим белига!  
Кимки Каримийдай фикрлар тўғри,  
Панд беролмас ҳеч бир каззобу ўғри.  
Кимки Каримийдай ҳар давра гули,  
Васфин куйлар мендай ашъор булбули!  
Кимки Каримийдай чекар минг заҳмат,  
Эшитар Каримий каби минг раҳмат.  
Кимки Каримийдай бағри бепоён,  
Ҳар эзгу амали шоҳона дoston.  
Кимки Каримийдай шайдоси ҳақнинг,  
Лутфига эришар Тангрим-барҳақнинг!  
Кимки Каримийдай китобга шайдо,  
Ёнида мен каби минг мурид пайдо.  
Кимки Каримийдай уйим-жойим дер,  
Белида белбоғи борлар ичра шер!  
Кимки Каримийдай мурид пирларга,  
Етишар илоҳий минг бир сирларга.  
Кимки Каримийдай кўнгилнинг қули,  
Мен каби минг шоир қурбон-мақтули!  
Кимки Каримийдай минг юлдуз кўзлар,  
Шижоатин мендай минг шоир сўзлар.  
Кимки Каримийдай ҳақ сўз фидоси,  
Етар минг асрга наъра-нидоси!  
Ким Каримий каби адолатпарвар,  
Адолатпарвар эл бошида сарвар.  
Ким Каримий каби огоҳ минг сирдан,  
Ахтариб келишар ҳатто Мисрдан.  
Ким Каримий каби маърифатталаб,  
Талабгори ҳатто Қуддусу Ҳалаб.  
Каримийдай кўнгил кишварин хони,  
Қошида эгар бош ашъор султони!

Эй Ҳамид, жавоҳир – ҳар мухтасар сўз,  
Дўстинг Каримийга то тегмагай кўз!

\* \* \*

Ватан висолига мафтун, парвона,  
Дабусия томон бўлдик равона.  
Йўлимиз тўсарди девор каби тун,  
Тун ичра айладик шитоб шабихун.  
Тезликни ошириб мард Бобур Амин,  
Зафар шавқу завқин айлади таъмин.  
Қадимий бу қалъа адир дўнгида,  
Қаддини ростлади кўзим ўнгида.  
Мисоли самога етар ҳавоза,  
Чиқди олдимиздан баланд дарвоза.  
Садақаси бисёр сафар ривожин,  
Қалъага кирдик биз тўлагач божин.  
Белида яроғи мулозим раста,  
Карвонсарой томон бошлади аста.  
Биздай ўзга замон вакилига ёт  
Қалъада қайнарди қадимий ҳаёт.  
Ўзга иқлимию ўзга ҳавоси,  
Ва лекин юракка яқин навоси.  
Макону замон не билмас канора,  
«Шашмақом» – юракни тилар тарона.  
Бамисли юлдузли осмон нур афшон,  
Машғалалар билан йўллар нурафшон.  
Ўтди навкарлари билан бир Азим,  
Беихтиёр қилдик қошида таъзим.  
Чакки эмас қалъа аҳлининг диди,  
Димоғни қитиқлар кабоблар ҳиди!  
Қайдадир кўзию қўйлар маърайди,  
Дарчалардан минг бир пари қарайди!  
Олисдан бўлса ҳам тинглаб куйини,  
Қалъа ҳокимин ҳам кўрдик уйини.  
Изғирин – ярага сепилган туздай,  
Мешкобчилар бизга сув тутди муздай.  
Кимлар кимхоб кийган, кимларда жанда,  
Бир ёнда дод-фарёд, бир ёнда ханда.  
Бизларни бир гадо бадавлат ўйлаб,  
– Хайр айланг! – деди минг дардин сўйлаб.



Ажнабий тужжорлар билан боз тирбанд,  
Карвонсарой ичра барча жойлар банд.  
Ноилож қалъага алвидо айтдик,  
Келган йўлимиздан орқага қайтдик.

\* \* \*

Асло бу аҳволга парво қилмайин,  
Деди Ғулом Карим: – Жойимиз тайин!  
Йўлимизга муштоқ ёзиб дастурхон,  
Синглим<sup>1</sup>нинг уйида бўламиз меҳмон.  
Бу ҳам бир саодат: мисли мағиз-пўст  
Домланинг куёви<sup>2</sup> билан бўлдик дўст.  
Хонадони бўлгай яна ҳам обод,  
Исириқ тутатиб қилди бизни шод.  
Қадрдонлар омон бўлгай жаҳонда,  
Икки тун тунадик бу хонадонда.  
Пасайиб газ, ўлгур, босими, аттанг,  
Совуқдан кечаси аҳволимиз танг,  
Бўлганин айтмаса, яйрадик жуда.  
Ўтмади шомимиз ҳатто беҳуда.  
Домлани хобхона томон кузатиб,  
Шароб ўрнига ҳам чойдан узатиб,  
Бобур Амин, мену ва Эҳсон Али,  
Гапни илиб куёв келганда гали,  
Баҳслашдик турфа нарху наводан,  
Кун сайин ўзгача обу ҳаводан.

\* \* \*

Ҳар ким ҳам бўлолмас Каримий каби,  
Меҳру оқибатнинг юксак кавкаби.  
Фидо айлар жонин ҳам илму фанга,  
Чексиз муҳаббати она ватанга.  
Тавоб қилайлик деб кошоналарни,  
Улуғвор ўтмишдан нишонларни,  
Бизни бу сафарга чорлаган ҳам у,  
Йўлчи юлдуз каби порлаган ҳам у.

<sup>1</sup> Ғулом Каримийнинг синглиси Дилфуза Каримова, Навоий Педагогика дорилфунунининг ўқитувчиси.

<sup>2</sup> Гулчеҳра Каримованинг турмуш ўртоғи Номоз.

Каримий бошимиз бириктирган ҳам,  
Каримий сингари бағри дарё кам.  
Камлик қилар қанча қилсак ҳам эъзоз,  
Жаҳонгашталиқда у бизга устоз!  
Қай бир ўлкаларга етмаган пойи,  
Қайда порламаган офтобу ойи.  
Мендай ғариб учун мангулик армон,  
Олмон диёрида кезган беармон.  
У ҳам мусофирлик нонин тишлаган,  
Гете юртида қаттиқ ишлаган.  
Германияда бор дарё – Заале,  
Заале бўйида шаҳри Ҳаалле.  
Шаҳарда қамишдан боғлаб белини,  
Ўрганган қасд қилиб олмон тилини.  
Шиллер диёрида дўстим, алқисса,  
Илмий ҳамкорликка қўшган зўр ҳисса.

\* \* \*

«Олмон машинаси» қошида ҳамон,  
Таъзим қилар ҳатто корейс не, япон.  
Бамисли қош-кўзи қийғос дилором,  
«Олмонча пухталиқ» кимни қилмас ром?!  
Инглизлар каби айёр ҳам эмас,  
Фарангдай текинга тайёр ҳам эмас.  
Эстонлар сингари кеккаймак зинҳор,  
Қадру қимматин ҳам асло қилмас хор.  
Эҳтироси гарчи бамисли вулқон,  
Испанлар сингари эмас қизиққон!  
Жўмардлик белбоғин ечмас белидан,  
Ҳам тубдан фарқ қилар Данте элидан.  
Кошки шундай бўлса ҳар миллат, ҳар эл,  
Олмон ўғлонлари Бетховен, Ҳегель!  
Гарчи симиради сувдай бўзани,  
Билмас гар Рамазон, билмас рўзани,  
Ибрат олса арзир шундай миллатдан,  
Холи бизларга хос турфа иллатдан.  
Айби йўқ, аксинча толе мавкаби,  
Буюклик касали бор бизлар каби!  
«Фауст» ҳам Гёте яратган эран,  
Навой «Ҳамса»си сингари теран.

Моҳир таржимони<sup>1</sup> қошида азим,  
Камлик қилар минг бор қилсак ҳам таъзим!

\* \* \*

Олмон олимлари ичра, албатта,  
Бизларнинг тарихга қизиқиш катта.  
Жаноб Паул қилган ишлар беназир,  
Кошки унга қилсам минг жоним назир!  
Ўзбек олимларин юраги тоза,  
Илмий ютуқларни қилар овоза.  
Бухоролик қизга уйланган Шварц,  
Қалби бўлса, не тонг, бебаҳо кварц!  
Бу никоҳ шод этди, о, мени беҳад,  
Дарди муҳаббат ҳеч билмагай сарҳад.  
Бу ҳам далил ўзбек оқинлигидан,  
Олмон билан қалбан яқинлигидан!  
Нечун мен бўлмайин беҳад бахтиёр,  
Хорижда тилимиз мухлиси бисёр.  
Жаҳон ичра, дўстлар, беринг эътибор,  
Ўзбекшунослик деб аталган фан бор.  
Буюкдан ҳам буюк бизларнинг тарих,  
Мухлиси хорижий ҳар бир муаррих.  
Ширину Лайлидай тенгсиз дилором  
Навоий даҳоси кимни қилмас ром.  
Минг бир жон бу эзгу аъмол нисоби  
Чўлпоншунослар ҳам йўқ ҳеч ҳисоби.  
Не тонг, фурсат етиб Балдауф хоним<sup>2</sup>,  
Ром этса менинг ҳам шеъру достоним!

\* \* \*

Каримий азизим, бебаҳо инсон,  
Сафар таассуротин қилган зўр достон.  
Қўрганларин битиб яхши иш қилган,  
«Ж.А.<sup>3</sup>» журналида тўла босилган.

<sup>1</sup> «Фауст» трагедиясини ўзбек тилига ўгирган Ўзбекистон халқ шоири, устоз Эркин Воҳидов.

<sup>2</sup> Таниқли олмон олимаси, профессор Ингеборг Балдауф.

<sup>3</sup> «Жаҳон адабиёти» журналі, 2001 йил.

Кезсанг хоҳ уловда, хоҳи пиёда,  
 Қадамжо топарсан мингдан зиёда.  
 Зиёратгоҳлари бисёр росмана  
 Бухоро Шарқида шаҳри Кармана.  
 Азалдан амирлар қароргоҳи бу,  
 Буюк Ипак йўли – жаҳон роҳи бу!  
 Катта йўл бўйида карвонсаройи,  
 Ёнида Сардоба кўҳна киройи.  
 Ҳазрат Деггароний тутди қўлимиз,  
 Ҳазора томонга тушди йўлимиз.  
 Олисдан кўринди масжид сарбаланд,  
 Ҳам қадимий қалъа ундан ҳам баланд.  
 Бир томонда оби Кўҳак ўзани,  
 Қандай шеърга солай бу мўъжизани!  
 Каттакон қабристон жануб томонда,  
 Мархумлар авлоди дорилзамонда.  
 Мафтун айлар гулзор бепоён сахни,  
 Сеҳрлар қалбингиз қадимий лаҳни.  
 Қадимий қабристон ичра мисли ой,  
 Дедилар: бағоят фазилатга бой.  
 Ҳамма жойга тушса агар кўкдан нур,  
 Бунда ердан чиққан нур айлар масрур.  
 Қадимий Кўҳакдан мангу нишона,  
 Нишона деманг ҳеч сирли кошона!  
 Довруғи дунёда тўрт томон кетган,  
 Бунга Нақшбандий пойи ҳам етган.  
 Бобур Амин бисёр маҳорат билан,  
 Ўз ишин бошлади таҳорат билан.  
 Неча қабр тошин кўздан кечирди,  
 Барча битикларни аста кўчирди.  
 Тортган эл қатори шўро жабрини,  
 Зиёрат айладик ҳазрат қабрини.  
 Чиллахонага мен қўйдиму қадам,  
 Қаршимда намоён, воҳ, мулки адам!  
 Туғён тўфонига бердим бардош,  
 Қиблага юзланиб ерга қўйдим бош.  
 Ният қилиб, ё Раб, ўқидим намоз,  
 Диққатим жалб қилди афсунгар овоз:

– Олис Шошдан йўқлаб келибсан мени,  
Мендай азиз қилсин Яратган сени!  
Қаршимда, воҳ, нетиб айлай, бас, баён,  
Деггароний руҳи бўлди намоён!  
Сиймосига нигоҳ ташладим аста,  
Порларди илоҳий нурга пайваста.  
Деди: – Ажабланма, аё эй толиб,  
Аллоҳ лутфи билан ғолибмиз, ғолиб!  
Ўткинчи бўлса ҳам гарчи жисмимиз,  
Завол билмагани каби исмимиз,  
Мисоли безавол шоҳона баёт,  
Одамзот руҳи ҳам мангу барҳаёт!  
Панду насиҳатим – қўрқма ўлимдан,  
Ихлос билан фақат ушла қўлимдан.  
Беш кунлик ҳаётинг заминда кечар,  
Ўлим тириклик бор кишанин ечар!  
Руҳлар оламига сўнг очилар йўл,  
Бу олам сафоси, аё, эй дўст, мўл!  
Лаҳзалик бўлса ҳам агар тавобинг,  
Бир пайса бўлса ҳам ҳатто савобинг,  
Очилар сен учун жаннат эшиги,  
Жаннатдай борми ҳеч роҳат бешиги!  
Руҳ учун гар лойиқ олами фазо,  
Руҳ учун заминий ҳаёт гар жазо,  
Даҳри дун ҳаётин хислати бисёр,  
Имон билан умр кечирган ҳушёр,  
Чиқмаган Яратган равон йўлидан,  
Тутмаган ҳеч қачон шайтон қўлидан,  
Эзгулик яловин баланд тутганлар,  
Умид билан Аллоҳ лутфин кутганлар,  
Умрбод кўрса ҳам гар минг бир жабр,  
Жабрга мардона қилганлар сабр,  
На ёлғон, на ростга ичмаган қасам,  
Тимсолида Аллоҳ нури мужассам,  
Ваъдасига кимлар қилмас хиёнат,  
Набийлар сингари соҳиб диёнат,  
Ҳеч ким, ҳеч нарсага айтмаган лаънат,  
Ҳаётин безаган бамисли санъат,  
Етганда ҳам ҳатто самога боши,  
Вазмин бамисоли чўнг тоғлар тоши,

Ўзини сақлаган ҳаром-ҳаришдан,  
Тангрига хуш ёқмас тубан ҳар ишдан,  
Ҳеч кимга беҳуда озор бермаган,  
Такаббур, теракдай кўкрак кермаган,  
Сабр қилган минг бир тортса ҳам жазо,  
Сабр қилган ҳатто келса ҳам қазо.  
Кечмаган инсоний гўзал тарзидан,  
Юзин ўғирмаган Аллоҳ фарзидан.  
Ғаввос каби кезиб билим уммонин,  
Ҳақ йўлига тиккан жону жаҳонин,  
Эътиқод қилганлар муқаддас динга,  
Рухлари қайтганда олами чинга,  
Мисоли қўли гул ҳунарманд косиб,  
Юксалар тарзига лойиқ-муносиб!  
Қалбингда илоҳий ошса шуқуҳинг,  
Юксалса, не ажаб, сенинг ҳам руҳинг!

\* \* \*

Ё Раб, Деггароний руҳи безавол,  
Кўнглимда туғилса ҳар неки савол,  
Боис бўлдим ё қилганим тавоб,  
Ғойибона ўзи берарди жавоб:  
Биларман, сен учун кимлар мўътабар,  
Азиз марҳумлардан сенга хушхабар.  
Очиқ қилсин Тангрим ҳар банда роҳин,  
Ўқидим мен ўгай отанг никоҳин.  
Ниҳоят фурсати етдию, бўтам,  
Уйланди яқинда ўгай отанг ҳам.  
Бу хабар тамоман олди хушимни,  
Эсладим яқинда кўрган тушимни;  
Унда ўгай отам ёш йигит гўё,  
Ёнида келинчак мисоли рўё,  
Тузармиш биз каби никоҳ базмини,  
Лол қолдим мен кўриб улар азмини!  
Эй Ҳамид, Яратган ҳар ишга қодир,  
Мулкида не ишлар бўлмас бас, содир!  
Қўш қанот муқаддас Каломи-Сўзи,  
Пушти паноҳимиз бўлгай, бас, Ўзи!

\* \* \*

Деггароний пандин кўнгилга жойлаб,  
Висолин соғинган йиллаб ҳам ойлаб,  
Она юрт бағрида мисли парвона,  
Қизилтепа томон бўлдик равона!  
Аллоҳ, сақла уни ҳар бало-селдан,  
Ойдин Ҳожиева чиққан бу элдан!  
«Саодат» журналин раҳбар-боши у,  
Иброҳим Ғафуров ёстиқдоши у!  
Бу жойда афсунгар шавқ билан тўлдим,  
Минг битта фаришта кўргандай бўлдим!

\* \* \*

Юзландик биз масжидга томон,  
Қаршимизда, ё Раб, намоён.  
Ақл бовар қилмас манзара,  
Аё, эй дўст, сен ҳам бир қара!  
Бароридан келган каби ов,  
Пешвоз чиқди келин ва куёв.  
Оппоқ либос, латофатга бой,  
Минг бир юлдуз ичра ҳилол-ой!  
Менга назар солди қаро кўз,  
Демаса ҳам гар бир оғиз сўз,  
Қалбидаги қувончи қалқиб,  
Чехрасида куларди балқиб!  
Қиё боқди биз томон аста,  
О, раҳм қил, юрагим хаста!  
Келин салом қиларкан кулиб,  
Мажруҳ қалбим олди нақд юлиб.  
Типирчилаб қуш каби дилим,  
Калимага келмасди тилим.  
Гар рост бўлса Навоий сўзи,  
Ширин-Лайли шу пари ўзи.  
Демам, куёв жозибаси кам,  
Қиз ҳуснидан Юсуфдай кўркам.  
Бағрим ёнар унга қарасам,  
Куёвликка кошки ярасам!  
Қаршимда Гул намоён бўлди,  
Шайдо Ҳамид пойида ўлди!  
Олов ичра ҳам ичу ҳам таш,

Ёдга тушди мисралар оташ:  
«Ҳақиқатми ва ёки рўё  
Кўрганам бу пари жамоли.  
Кўз олдимда наҳот хувайдо  
Бетимсол гўзаллик камоли.  
Мақсудимга етказди, шукур,  
Шунча умид, изтироб, сабот..  
Муҳаббатга йўғрилди умр,  
Дўзах деманг, жаннат бу ҳаёт!  
Сени кўрдим, кўзимга олам  
Тоза, марғуб, асл кўринди.  
Сени кўрдим, жондан кечсам ҳам  
Йўқ, йўқ, ортга қайтмасман энди.  
Ёдимда ул менга бир замон  
Кўзгу ичра кўринган сиймо.  
Қаршингда у кўрксиз, нотавон,  
Бамисоли соя, ажабо!  
Шоирона даҳо, иродам –  
Илму фунун, ишқу жунун ҳам,  
Шавқу завқу ҳаётим бари  
Жамолингга нисор, эй пари!»<sup>1</sup>  
Келин пошша, шоҳона базм,  
Қайта-қайта қиларди таъзим!  
Ногоҳ боқиб куёв кўзига,  
Дарҳол бу кас келди ўзига!  
Тез нуроний кексаларга хос  
Дуо айтдим вазиятга мос:  
Куёвтўра каби қувониб,  
Бахт тиладим уларга ёниб.  
Ганж топгандай бахтиёр эдим,  
Ўзингиздан кўпайинг дедим.  
Сиздай бизнинг ўғил-қизлар ҳам,  
Келин-куёв бўлгай чинакам...  
Телба айлар кўнглим илинчак,  
Кўз ўнгимда ҳамон келинчак!..

<sup>1</sup> Гёте. Фауст. Трагедия. Ғ.Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат наш-риёти. Т., 1974 й., 2-жилд, 96-бет.



\* \* \*

Эй дўст, бежиз эмас бу мавкаб,  
Келин-куёв сингари кавкаб  
Тимсолида Яратган байти,  
Кутиб олди куннинг хуш пайти!

## **Бобораҳим МАШРАБ:**

### **НУРАТО**

*Пирни амрин дилга жойлаб келибман мен Нурато,  
Чун саломат еткур анда холиқу арзу само.  
Ҳар киши келса умид айлаб бу даргоҳга яқин,  
Ноумид қилма қулингни бул туфайли Нурато,*

*Нечалар орзу қилиб топмас мурод Чашмага,  
Чун муродига еткурган сан туфайли Нурато.  
Неча шак келтириб қилмас писанд бу чашмани,  
Лутф этиб қулфи дилингни оч туфайли Нурато.*

*Ҳар киши бул Чашмага келса еса луқма таом,  
Оташи дўзах ҳаром қилғил туфайли Нурато.  
Ман бу Чашмага келиб етдим муродимга Эгам,  
Жумлани еткур муродин сан туфайли Нурато.*

*Бир муродим шул эди етсам пиримни олдига,  
Ҳеч муродим қолмас эрди бул туфайли Нурато.  
Чашмадин сувлар ичдим едим таомни мен тўйиб,  
Луқма жаннат насиб қилғил туфайли Нурато.*

*Ким қадам қўйса бу йўлга хоҳ шоҳ, хоҳ фақир,  
Ранж-роҳин зое этма бул туфайли Нурато.  
Машраби шўридийдаман еткурғил Қашқар мулкига,  
Қилма шарманда пиримга бул туфайли Нурато.*

\* \* \*

Раббано, восили нур қилдинг, шукр,  
Раббано, ҳамроҳи ҳур қилдинг, шукр.  
Шарофати боис илоҳий нуринг  
Қалбим жавоҳиру дур қилдинг, шукр!

Чашма сувин ичиб ариди дардим,  
Ювилди минг йиллик гуноху гардим.  
То рўзи қиёмат пушти паноҳим  
Шайхи Абул Ҳасан – Нурота мардим!

Кетмас кўз олдимдан минг бир Ширмоҳи,  
Минг бирни айлаган асир Ширмоҳи.  
Сайратар минг битта Жуманбулбулни  
Шоҳона назм ҳам, наср Ширмоҳи!

Нургул бинти Абул Ҳасан қабрини,  
Зиёрат қилдигу сафар жабрини  
Батамом унутиб, оқиздик кўздан  
Саодат ҳам иқбол, шукр абрини.

Қалъаи нур узра оламга боқдик,  
Чашмаи об билан кўшилиб оқдик.  
Туташиб жон-танга илоҳий нуринг  
Бағримиз самандар сингари ёқдик!

Бошингда сарбаланд тоғлар тортган саф,  
Пойингда жаннатдай боғлар берар наф.  
Бағринга талпинар бор аҳли олам  
Муқаддассан, ё Раб, бамисли Мусҳаф!

Нурота, Нурота диёри қадим,  
Искандар ҳам бўлган бир замон надим.  
Висолинг шароби билан мастона  
Шаҳри Шош томонга шитоб жўнадим.

Ва лекин талъатинг латофатга бой,  
Бамисли мунаввар офтоб, тўлин ой,  
То рўзи Қиёмат мисли оташ ишқ  
Бахш этар қалбимга бетимсол чирой!

\* \* \*

Қирқ кокилдай хаёлларим сочин ўрдим,  
Аё дўстлар, Нуротани, не бахт, кўрдим.  
Нур қалъасин тепасида бисёр гизлар,  
Бизлардан ҳам то Қиёмат қолди излар.

Ром айлади Ширмоҳилар рақси билан,  
Ҳайрон қилди Яратганнинг акси билан!  
Чашмаи об сувидан эл ичар бари,  
Туғишгандай иноқ улус бор раҳбари!  
Кўҳна масжид Нур қалъасин пойи узра,  
Нур Отамиз ётар ухлаб сойи узра.  
Ухлаб ётар деманг ҳамон бедор Отам,  
Барчамизни қилар дуо мисли Ҳотам!  
Ерда қолмас авлиёлар азиз сўзи,  
Мушқулимиз осон қилса, не тонг, Ўзи!  
Тилло топган каби Эҳсон ётиб олди,  
Эсдаликка Домла кўза сотиб олди.  
Бобур Амин қабршунос – бисёр журъат,  
Худо билар, олган чиқар минг бир сурат.

\* \* \*

Ким туғилар ҳар кун, кимлар бўлар нобуд,  
Издиҳом дуч келди боши узра тобут.  
Хассакашлар олдда борар белин боғлаб,  
Мотамсаро эл эргашар дилин доғлаб.  
Аё дўстим, ўзбек яхши одати бор,  
Яхши-ёмон кунда қўймас безътибор.  
Жаҳон ичра бир тану жон бундай эл кам,  
Кўпга келган тўй деб билар азани ҳам.  
Дўст-ёридан айрилмасин ҳеч бир одам,  
Тобут ушлаб биз ҳам юрдик етти қадам.  
Мотамсаро элдай бағрим минг увишиб,  
Тобут узра сўзанага кўзим тушиб,  
Сабабини сўрадим мен бир ҳамроҳдан,  
Маҳаллий эл удумидан бир огоҳдан.  
– Сўраверинг сиз бу ерда ҳар бир жондан,  
Сўзанасиз тобут чиқмас хонадондан.  
Ҳа, эй меҳмон, удумимиз ўзига хос,  
Ҳар сарпога бир сўзана азал асос!  
Не ҳам дейман: ўрин йўқ ҳеч қандай сўзга,  
Бу борада тошкентликлар расми ўзга.  
Мархум эркак бўлса усти очиқ тобут,  
Эркак зоти нисбатан ёш бўлса нобуд,  
Бахмал билан ўралади ёни уни.  
Кекса бир чол битса агар ногоҳ куни,

Сиймосидай сурп-оқлик тортилади,  
О, бу сўзлар бағрим тиғдай боз тилади!  
Чодирсимон бўлса тобут, эй дўст, билинг:  
Мархуманинг руҳи учун дуо қилинг!  
Ғассоллигу гўрковликдан йироқ ишим,  
Сўзлаб берди гап келганда бир танишим:  
Қашқадарё томондаги қишлоқда бир,  
Азадор бор эркак зоти қилар тадбир.  
Бутпарастлар тавоб қилган каби бутни,  
Айланармиш кўксин муштлаб бир тобутни.  
Бу гапларга, дўстим, берманг ҳеч эътибор,  
Айтган жойда ҳеч бало йўқ деган гап бор!  
Ёмон кунни солмасин ҳеч бошимизга,  
Худо ўзи ёш кўшсин ҳар ёшимизга,  
Фақат эзгу юмуш билан банд-андармон,  
Насиб этгай бахту иқбол ҳам беармон!

\* \* \*

Дунё кезиб яна қайтарман,  
Йиғлай-йиғлай дардим айтарман:  
Юришар ҳар яхшининг иши,  
Синиб тушар ёмон бор тиши.  
Яхшиларнинг йўлдоши Худо,  
Жумла ёмон имондан жудо.  
Яхшиларнинг егани палов,  
Ёмонларнинг кечгани олов.  
Яхшиларнинг бошида Хумо,  
Ёмонларнинг бори муаммо.  
Яхшиларнинг чаманзор боғи,  
Ёмонлар йўқ ҳеч битта соғи.  
Яхшиларни дуо қилар эл,  
Ёмонларни четлаб эсар ел.  
Яхшиларнинг жаннат висоли,  
Жумла ёмон шайтон тимсоли.  
Яхшиларнинг чаққон бозори,  
Ҳар ёмоннинг очиқ мозори!  
Ҳар яхшининг дегани деган,  
Ҳар ёмон панд егани еган!  
Ҳар яхшининг гўшаси гуллар,  
Ёмон ҳатто отасин пуллар.

Ҳар яхшини қўлайди минг пир,  
Ёмон билан ялмоғиз-кампир.  
Муродига ҳар яхши етар,  
Ҳар ёмон, воҳ, бемаврид кетар.  
Ҳар яхшидан қолар яхши ном,  
Ёмон икки дунёда бадном!  
Яхши билан ҳар мурод ҳосил,  
Ёмон айлар иблисга восил.  
Яхши пойин сак айлар тавоб,  
Ёмонда йўқ бир пайса савоб.  
Яхши айлар ҳар мушкулни ҳал,  
Ёмон эшик қоқар бемаҳал.  
Даво дардга ҳар яхши захри,  
Заҳар-заққум ҳар ёмон наҳри.  
Яхши билан яқин ҳар йироқ,  
Ҳар ёмондан шайтон яхшироқ.  
Яхши билан битар ҳар ишинг,  
Ёмон билан синар бор тишинг.  
Яхши билан жонинг саломат,  
Ёмонлардан ёғар маломат.  
Яхши билан баҳор кузу қиш,  
Чаён каби ёмон санчар ниш!  
Яхши билан умринг зиёда,  
Ёмон айлар сарсон пиёда.  
Яхши билан ичган обинг ош,  
Ёмон билан еган ошинг тош!  
Яхши билан дўсту ёр омон,  
Ёмон билан ғорат тўрт томон!  
Яхши билан номус, виждон, ор,  
Ёмон қонинг ичар мисли мор!  
Ҳамид, ёмон қўлин ҳеч олма,  
Каримийдай яхшидан қолма!

\* \* \*

Гоҳо у рўзнома ичра қалқасиз,  
Гоҳо бу ойнома ичра балқасиз.  
Гоҳо у китобга берарсиз баҳо,  
Хормагай ҳеч қачон сиздай бебаҳо!  
Ойнаи жаҳондан гоҳ ташлаб нигоҳ,  
Радиодан янграр овозингиз гоҳ...

**XI БОБ****ҲИКОЯ**

Андижондан қиш куни йироқ,  
Ваҳоб Раҳмон қилди қўнғироқ:

– Узоқ давом этди анжуман,  
Кечга қолиб кетдим умуман.

Тунги ўнда етиб бораман,  
Довон ошиб жуда ҳораман.

Ўтинчимга қулоқ солгайсиз,  
Йўлга чиқиб кутиб олгайсиз.

Қиш тунда бағрим бўлмай хун,  
Сизникида тунайман бу тун.

Содиқ шогирд боламан дедим,  
Сизни кутиб оламан дедим.

Меҳмон гарчи эшикдан келар,  
Гарчи ризқи тешикдан келар,

Қўнглим сира хотиржам эмас,  
Сиқилади, ҳатто қил сиғмас.

Ўзингиз ҳам биларсиз хаста  
Ҳеч ким билан бўлмас пайваста.

Менга бир гап камлик қилади,  
Бир жуфт гап-чи – бағрим тилади.

Тинмасам ҳам гарчи эрта-кеч,  
Уйимда ҳам шароит йўқ ҳеч.

Меҳмонга мос на бир хона бор,  
На нон-намак ва на дона бор.

Дарҳол нажот истаб бегумон,  
Каримийга қилдим телефон.

Таклифимга шубҳасиз қўнди,  
Ваҳоб ака уйига қўнди.

Мен хастаман ҳамда ҳолим танг  
Дея хато қилибман, аттанг!

Каримий ўша кун, ё Худо,  
Жиянидан бўлибди жудо...

Бўлса ҳамки гар мотамсаро,  
Тинч қўймабман мен бахти қаро.

Тишига у босиб тишини,  
Қилган фақат марднинг ишини.

Устозни боз эъзозлаб такрор,  
Билдирмабди ҳасратин зинҳор.

\* \* \*

Соқиё, ичайлик дард аҳли учун,  
Мендай рангу рўйи зард аҳли учун.  
Дўстлар хизматига ҳамиша тайёр  
Каримийдай аъло мард аҳли учун.

## X БОБ

**Домла Ғулом КАРИМИЙнинг Дўрмон  
ижод боғига ташрифи**

Роса икки мингу ўн биринчи йил,  
Сана – ўн тўртинчи июль дея бил;

Меҳнат таътилида Домла бахтиёр,  
Дўрмон, Ижод уйин қилди ихтиёр.

Жаннат ҳавосидан олай деб нафас,  
Ортада қолсин дея қисмат – тор қафас,

Озод бўлай дея эркин қуш каби,  
Таътил ўтсин дея эртақ-туш каби,

Юкиниб Тангрига соҳибмурувват,  
Устозлар руҳидан тилаб куч-қувват,

Қўйиб турмуш минг бир майда ташвишин,  
Муқимий сингари, о, хилватнишин,

Зардўшт каби узлат сари чекинди,  
Илҳомбахш Дўрмонга аста бекинди.

Тоҳир каби кучган Зухраойини,  
Ниҳоят, Каримий топди жойини.

Қалбида ўткинчи ҳаваслар тинар,  
Илҳом парилари кафтига инар.

Авлиё сингари сақлаган чилла,  
Риштаи жонидан ўраб зар пилла,

Афлотун мисоли китобга йўлдош,  
Навойвор гоҳи чимирганча қош,

Гоҳо Ойбек каби тоғларга боқиб,  
Гоҳ анҳор мавжларин бағрида оқиб.



Умар Сайфиддиндек ёзиб ҳикоя,  
Гоҳ Шукур Холмирза каби чўнг қоя.

Шишадошлар топиб гоҳи Парфидай,  
Жисму жони ганжи асрор зарфидай,

Дўрмон боғларида юрар солланиб,  
Гоҳи шўх йигитдай, гоҳи чолланиб.

Бир қўл билан олар нақшин олмадан,  
Бири билан қучган бели толмадан.

Йўқ, йўқ, хато айтдим: бу айём хаёл  
Домла Каримийга энг гўзал аёл!

Дўстлар даврасида гўзал демиши,  
Зинҳор косасида қолмас емиши.

Дўрмон аҳлин хуррак гудогин чалиб,  
Тунлар минг уйғотар мисли андалиб.

Афсунгар наздида ҳар азим чинор,  
Бухоройи шариф бағрида Минор!

Арғувонлар йўли узра терилиб,  
Гўё Ялта ичра юрар керилиб.

Асрий алам билан қалби созланар,  
Қошида минг бир гул сирли нозланар.

Вале Каримий чўнг муроди ўзга,  
Ҳатто минг гули тар кўринмас кўзга.

Йўлак ҳам букилар зўр савлатидан,  
Дўсту ёр умидвор мўл давлатидан.

Манзили гоҳ Бобур Мирзо замони,  
Мурод маррасин забт этар камони.

Гоҳо Дон Кихотдай сезар ўзини,  
Йўллар авлодларга эзгу сўзини.

Гўшаси жаннатдай синоатга бой,  
Тунлар деразадан ошиб тушар Ой.

«– Токай тушмас, – дея, – қўлидан китоб?»  
Кун бўйи ортидан чопар минг Офтоб.

Авайлаб ижодий гўзал ғоясин,  
Минг чинор бошидан олмас соясин.

Озор чекмагай деб Каримий Дониш,  
Булбуллар оҳиста қиларлар хониш.

Каримий ижоди юксак авжланар,  
Завқи келиб ҳатто анҳор мавжланар.

Гуллар атри билан еллар маст қилар,  
Пойига бош уриб сабо йиқилар.

Илҳом бахш этай деб париваш оқшом,  
Уфқ косасида тутар алвон жом.

Тунлар ўртамагай бағрин ҳеч фироқ  
Фалак боши узра ёқар минг чироқ.

Бамисоли устоз Ҳамид Олимжон,  
Аҳли ижод – барча учун маълум жон:

Ҳар тонг ўзга илҳом париси билан,  
Илҳом париларин бариси билан.

Хома суришида минг бир таманно,  
Дейсан: Эй Каримий, минг бор тасанно!

Гоҳида тарихчи мисли Ар-Розий,  
Гоҳи Жалолиддин сингари Ғозий.

Минг битта қаламкаш сўлу соғида,  
Бу кун ўзгача файз Дўрмон боғида.

Ижод жамғармасин сармоя-пули  
Амри билан яшнар минг райҳон-гули.

Шоҳона қаср ҳар тўқис хонаси,  
Ўзбек адибларин ижодхонси.

Ҳолинг танг ақлли бўлмаса гар бош,  
Давлатбобо Дўрмон ичра ҳам бош-қош.

Сарфланди гар қанча пулу қанча куч,  
Вале минг муаммо ҳамон келар дуч.

Машҳур ҳовуз сувсиз қақрар, эҳ, аттанг,  
Наҳангдай сузолмай Домла ҳоли танг.

Директори Ижод фондин Ақромжон,  
Қоракўл ўғлони, суҳбати жонон,

Ваъда берди: Ҳовуз ичра сув бўлар,  
Келаси йил яйраб, кўнгиллар тўлар.

Авжи саратон, кун қизиган палла,  
Боладай ҳовузга ташлайсиз калла!

Шоиралар гўё сув парилари,  
Ғули тар, сизлар-чи гўё болари!..

Дўрмон узра Чўлпон каби порлагай,  
Суҳбатга Мирпўлат Мирзо чорлагай.

Дўрмонда адиблар маҳалласи бор,  
«Кўриқхона» каби чор-атроф девор.

Устоз ўзлари ҳам пухта қасрда,  
Ноёб Зот ахир ҳар икки асрда.

Некбин кароматин туғдию куни,  
Адиблар амалга оширди уни:

**ИЖОДХОНА****УСТОЗ АБДУЛЛА ОРИПОВНИНГ  
«ҚЎРИҚХОНА» ШЕЪРИГА НАЗИРА**

Асраймиз истеъдод аҳлини тайин,  
Асраймиз ижодкор камёб зотини.  
Дўрмон атрофини ўраб атайин  
Ижодхона деймиз сўнгра отини.

Истеъдодсизларга у ён йўл бўлсин,  
Жарима соламиз, ҳайдаимиз ҳатто.  
То талант аҳлини тинчига қўйсин,  
Асабийлашмасин зўр адиблар то.

Ноёб ижодкорга меҳру шафқат бу,  
Бу даврон қалбида балққан ҳамият.  
То яшар қайдадир бу янглиғ туйғу  
Асил истеъдодсиз қолмас жамият.

Оламда кўп нарса камёб бир қадар,  
Не-не туйғулар ҳам камёбдир, алҳол,  
Дерман чин шоирни учратган маҳал,  
Дарҳол ўраб олинг атрофин, дарҳол.

Талант йўқолмасин, ўранг мустаҳкам,  
То уни юзсизлик этмасин хароб.  
Асранг чин адибни, оламда у ҳам  
Тождор турна каби бўлмасин камёб.

Асранг драматург зўрини, гўё  
Айиқдай қайдадир топмасин завол.  
Асил сенарист ҳам куймагай, оё,  
Оташга дуч келган полопон мисол.

Доно танқидчини асранг, у танҳо,  
Ундадир мужассам ижод матлаби.  
Авлодлар ахтариб юрмасинлар то  
Уни аллақандай Қор одам каби.

Ҳомер таржимонин асрангиз ортиқ,  
Ягона заминни асрагансимон.  
Огаҳийдан мерос ноёб бу тортиқ  
Токи авлодларга етолсин омон.

Эзгу, латиф ҳислар бўлмасин таҳқир,  
Булбулни бойқушга топширманг зинҳор.  
Зарра ҳам таланти йўқ каснинг ахир  
Оғзи қон йиртқичдан қандай фарқи бор?!

Тўқайга ўт кетса ёнгай бус-бутун,  
Адолат борлиққа ёлғиз онадир.  
Дунё ҳам, инсонлар қалби ҳам бугун  
Золимликдан зада Ижодхонадир.

*(Бу шаккоклик учун Устоз Абдулла Ориповдан  
ғойибона сўралган узр)*

Устоз, шоҳ байтингиз ҳеч шубҳасиз зўр,  
Айб бўлса, кечиринг шогирдингиз – ғўр;  
Қайта-қайта ўқиб «Қўриқхона»ни,  
Зикр аҳли каби кезиб хонани,  
Таъсир қилиб дилга мисли жазира,  
Яхши ният билан ёздим назира.  
Шу асно гар айтсам калом сирасин,  
Кашф этдим шеърингиз янги қиррасин.  
Ғофилдан ўкинманг, амри деб бурчни,  
Устозга бол дея гоҳ тутар мурчни.  
Ношуд шогирдингиз Бўка томонлик,  
Сизга Абдул Ҳамид тилар омонлик!).

\* \* \*

Бу боғ тўрт томондан олинган ўраб,  
Гумон дўстинг уйин топиш минг сўраб.

Тушуниб бўлмас ҳеч бу яна не финт,  
Дўрмон кўчалари мисли лабиринт.

Қай кўчага кирма ҳолинг бўлар танг,  
Деворга «Тақ!» этиб тегар пешонанг.

Минг битта қаср ҳам минг битта кўра,  
Аҳли ижодкор ҳам бамисли Тўра.

Орзу ҳам қилмас биз бандалар хоми,  
Кўкка етар Тоҳир Қаҳҳорнинг томи.

Аёл боши узра гўё жуфт сават,  
Аксар қасру сарой бир неча қават.

Амалдор такаббур соҳиблари ҳам,  
Ҳаттоки Ватикан роҳиблари ҳам,

Бас келолмас сира давлат бобида,  
Мисоли Алпомиш савлат бобида.

Орасида шабнам каби беғубор,  
Иброҳим Ҳаққулдай ғариблар ҳам бор.

Эгасидай қашшоқ то ҳануз куни  
Шукур Холмирзанинг хароб «Бойсун»и.

Аҳли ижод ичра ягона воҳид  
Боқийдай сўққабош дарвешу зоҳид.

Шеърятимиз мард Тарас Булбаси,  
Соқолдор Кенжабек Мирзо кулбаси.

Қай бири пайваста хотини билан,  
Кимлар ички олам – ботини билан.

Аҳли ижод гарчи маҳалла аҳли,  
Кимларнинг бир-бирига йўқ сира дахли.

Бири чироқ ёғи, гар бири пилик,  
Дўрмонда ҳам ҳоким маҳаллийчилик.

Фармон бериб бўлмас ҳеч озод руҳга,  
Бир йўла бўлинган ўнлаб гуруҳга.

Хоҳ эғнида кимхоб, хоҳ жулдур жанда,  
Келишиб яшаши гумон ҳар банда.

Бир-бирин кўрганда гар ширин сўзи,  
Вале кўргани йўқ бир-бирин кўзи.

Бойлари ўйламас ҳеч муҳтожини,  
Қизғанар бир-бирдан шуҳрат тожини.

Олмаган унвони қолмаган кимнинг,  
Тама билан ялар пойин ҳокимнинг.

Мансабдор, хизматга шай гар тулпор от,  
Талаб қилар қатор унвон-мукофот.

Уддалаш фикрида даргумон ишни  
Мангулик ёрлиғин харид қилишни.

Етти иқлим ҳам тор овозасига,  
Ким исми битилган дарвозасига.

Бўрибосар йиртқич итлар пойлоқчи,  
Камлик қилар фақат қуролли соқчи.

Ҳовлиқма, эй Ҳамид, бу янги эра,  
Ҳар йўлакда хушёр махфий камера!

Темир дарвозалар, о, шубҳагар эл,  
Тирқишидан ҳатто ўтолмайди ел.

Келажакка боқиб, бўлар гапни дей:  
Қай биттаси бир кун муҳташам музей.

... Домла дер: « – Бир куни қорайганда қош,  
Ҳамроҳим «Ёнар сўз»<sup>1</sup> – Қозоқбой Йўлдош.

Айландик адиблар кўчаси бўйлаб,  
Сирли адабиёт нақлидан сўйлаб.

<sup>1</sup> Профессор Қозоқбой Йўлдошевнинг мақолалар тўплами.

Мўлжал қилиб Катта Айиқ човлисин,  
Топиб бордик Азим Суюн ҳовлисин.

Қолдирмас ерда деб олтин сўзимиз,  
Етаклашиб дадил кирдик ўзимиз.

Савлатига лойиқ исми ҳам Азим,  
Беихтиёр қилдик қошида таъзим.

Бошимиз устидан бор меҳрин сочиб,  
Шоир қарши олди бағрин кенг очиб.

Нақл бор: гар меҳмон келса эшикдан,  
Ризқу рўзи кириб келар тешикдан.

Тезда бизлар учун қозон осилди,  
Ва қўлбола сергўшт шўрва босилди.

Шоиру заминдор ғоят беғубор,  
Боғи, лоф бўлмаса, бир гектарча бор.

Кўриб ажиб ҳолни биз лолу карахт:  
Кўноқ товуқларга мевали дарахт!

Семиз қўй-қўзилар соя-салқинда,  
Азим Суюн – Доро, янги талқинда!

Шоҳона сўрига шинам жой қилди,  
Неки зарур бари боғдан топилди.

Дов-дарахтлар – орзу қилар ҳар аъзам,  
Битар пойи узра, ваҳ, оби замзам!

Эшитганмиз биз ҳам нон дарахтини,  
Тўкис билинг Азим Суюн бахтини.

Ишонинг сўзимга, сира йўқ лофи,  
Май дарахтин Азим ака кашшофи!



Аҳли ижодкорга минг карра таъзим,  
Ярим тунга қадар қизиди базм.

Шоир қилган уни неки минг бир дард,  
Ҳатто боболарин эслади жўмард.

Омон бўлсин – ҳаёт ҳикматин уққан,  
Она халқи уни Шеър учун туққан.

...Комил Аваз саҳар чорлаб берди ош,  
Лаган бўшагунча кўтармадик бош.

Оши ширин бўпти Комил Авазнинг,  
Не тонг, бироз ортса Каримий вазни!

... Суҳбатдошлар нозик диди учун мос,  
Ғафур Ғулом қизи – адиба Олмос.

Кимлар билан баҳам кўриб хонани,  
Олқор Дамин билан сурди донани.

Дўрмон боғларини яйраб кездилар,  
Ўзларини жаннат ичра сездилар.

Олқор Дамин ҳамон жўшқин сой каби,  
Қўйиб берсанг учар гўё ёй каби.

Ҳам олқор, ҳам тутқич бермас бу жайрон,  
Суҳбат бобида ҳам булбули бийрон.

Қайта-қайта кўҳна мавзуга қайтиб,  
Барчани кулдиран латифа айтиб.

Одамзот боши ҳам тоши палахмон,  
Ҳарбий кекса шоир Искандар Раҳмон,

Сарбаланд рафтори гар жиддий, ройиш,  
Минг юксак санъатин қилди намойиш.

Гоҳ у ён, гоҳ бу ён тўлғаб қўлини,  
Мисли Олим Хўжа<sup>1</sup> топиб йўлини,

Ҳазрат монологин<sup>2</sup> қироат қилди,  
Шаънига минг битта таҳсин ёғилди.

Аҳли санъат каби минг хитоб билан,  
Сийлади бизларни майи ноб билан.

Омон бўлгай бағри дарёлар доим,  
Искандар давлатин бергай Худойим.

Адҳамбек Алимбек билан яйрадик,  
Ёшларнинг қошида қушдай сайрадик.

Топилмас оламда дардидан холи жон,  
Вале буткул ўзга Йўлдош Солижон.

Собир Мирвалиев сабоғин олдим,  
Чўнг китоби ичра то абад қолдим.

Бошига ўрамас гарчи амома,  
Ҳафиз Домла<sup>3</sup> сурар ёшлардай хома.

Ҳамон гўзалларга тикар борини,  
Ҳамон тортар улар эътиборини.

Тангрим, бергил улар белига дармон,  
Сулаймондай даврон сургай беармон!

Ота-онасига минг бора раҳмат,  
Янги шеърлар битди Ҳалима Аҳмад.

Қорақалпоқ Туркман Бой Жиянмурод  
Билан ҳам бизлар дўст бўлдик умрбод...

<sup>1</sup> Саҳнада Ҳазрат Алишер Навоий тимсолини маҳорат билан яратган Ўзбекистон халқ артисти, атоқли санъаткор Олим Хўжаев.

<sup>2</sup> Уйғун ва Иззат Султоннинг «Алишер Навоий» драмасидаги Ҳазрат Алишер Навоий монологи назарда тутилади.

<sup>3</sup> Адабиётшунос олим Ҳафиз Абдусаматов.

\* \* \*

Эркин Аъзам, азал «Укам!» деб севар,  
Каримий кўнглини олар бу чевар.

О, ижоди унинг минг хислатга бой,  
«Тафаккур»идан ҳам ваъда қилар жой.

\* \* \*

Сўз очсам ҳажрида ранги сомондан,  
Меҳримиз уфурар Тошкент томондан.

Соғиниб Каримий висолин шаҳар,  
Дўрмон томон кўзин тикар шом-сахар.

Зор этиб Каримий гулдай узори,  
Учар қанот боғлаб Иброҳим Чори.

Маҳбусдай гар уйда маҳкум яшайман,  
Хаёлан Каримий ёнида шайман.

«Кечкурун ош сузсак бир насиба кам»,  
Безовтаман: Тўқми Каримий укам?!

Ҳамид, тарих учун қилиб қўйгин қайд,  
Манти едик, деди қай кун кечки пайт.

Рўза олди, кичик қизим узатдим,  
Олис эмас, қўшни уйга кузатдим.

Ижод Каримийга ноёб баҳона,  
Зиёфатдан ҳам бош тортди шоҳона.

Гар Дўрмон бир қадам қадимий Шошга,  
– Йўқ бормайман, – деди, – наҳорги ошга!

Вале , дўсту ёрсиз ўтмас кунлари,  
Тушида ҳам минг бор кўрар тунлари.

Эй Ҳамид, етар бас, гапни калта қил,  
Топган-тугганинг беш-олти халта қил.

Олсанг бас боқилган кўчқор сонини,  
Тўрттагина Тошкент патир нонини.

Тиқмачоқ, бамисли қаймоқ гулбадан,  
Ярим кило белга қувват думбадан.

Тарвуз-қовун эсдан чиқмасин яна,  
Олма-шафтолисиз ўтмас тантана.

Паркат узумидан олгин озгина,  
Дўстинг учун қилгил бозор созгина.

Кўзингни чирт юмиб сен ҳам қил чиқим,  
Аччиқ қалампир ҳам олгин бир сиқим.

Ёдингдан чиқмагай алангали об –  
Сухбат қовушмас ҳеч бўлмаса шароб.

Қисқаси қилгину ошнинг хомини,  
Бузсанг ҳам Каримий тинч оромини,

Дўстинг зиёрат қил топиб қулай пайт,  
Вале тунамай кун ботмай ортга қайт.

Уйқу бермас тунда хуррагин авжи,  
Чидар хуррагига Ҳикоят завжи!..

\* \* \*

Эй соқий, борайлик Дўрмон боғига,  
Дармон бўлсин висол ҳижрон доғига.  
Илҳом парилари бизга ёр бўлсин,  
Ҳамид ҳам бир нафас бахтиёр бўлсин.

## XI БОБ

### Каримийнинг тенгдош адиб дўстлари таърифи

Замон келди авжи баланд бағоят,  
Тилларда шавкати мисоли оят.  
Бисёр эмиш зафар ҳар бир соҳада,  
Диёримиз тенгсиз кўҳна воҳада!..  
Мунозара учун йўқ ҳеч тоқатим,  
Бор ижод аҳлига зўр садоқатим,  
Чексиз – бу борада кўнглим жуда тўқ,  
Саҳни ижод ичра ҳам камчилик йўқ!..  
Билиб қўйгай юртда ҳар бир фуқаро,  
Каримийга тенгдош қаламкаш аро  
Абдуқаюм Йўлдош бор ўзга ўрни,  
Кўзлайвермас кимдай сарбаланд тўрни.  
Сувратан туюлса ҳам босиқ-вазмин,  
Сийратида қизгин туғёнлар базмин,  
Қуш тилини билган каби фақат қуш,  
Билар мен сингари шоири сархуш.  
Мазлум каби у ҳам безор зўрликдан,  
Мансаб дардидаги қасамхўрликдан.  
Безор гар мен каби наҳорги ошдан,  
Кетолмас бош олиб ҳеч шаҳри Шошдан.  
Эстарада каби жўшқин «Ялла»си  
Қизгин муҳаррирлик даврин палласи<sup>1</sup>.  
Тақдир минг зарбидан юраги яра,  
«Алвидо, Гўзаллик!..» деб тортар наъра.  
Наср дашти ичра янги бўз очар,  
«Илоҳий интиқом» дея сўз очар.  
Яхши билар ютуқ гаровини ҳам,  
«Юлдузлик шафқатсиз тўлови»ни ҳам.  
«Видо зиёфати»н чўзар мунофиқ,  
Бадбинликда элдан ўзар мунофиқ.  
Каримийдай ихлос билан, алқисса,  
«Биз ўтган йўллар»ни қилар минг қисса.  
Юрагида илҳом жоми гупурган,

<sup>1</sup> Абдуқаюм Йўлдошев бир муддат «Моҳият» газетасида бош муҳаррир бўлган.

Оғзига зўр Бахши бобо тупурган.  
Лочин каби юксак насрий парвози,  
Ҳақ ва ҳақиқатнинг содиқ сарбози.  
То абад ёзғирар шўр манглайдан,  
Нажот топар мендай ўз танглайдан.  
Қаламин қалбига ботирар шоввоз,  
Аччиқ кинояни қотирар шоввоз.  
Ким учун ижоди ҳангома каби,  
Мен учун бешафқат жангнома каби.  
Кўрган телбаларнинг хор диёрини,  
Ҳеч кимсага бермас ихтиёрини.  
Тақдир минг ўжарни солар изга ҳам,  
Сулувни дўндирар ялмоғизга ҳам.  
Ижод қилар нозик бағоят таъби,  
Курашга туғилган паҳлавон каби.  
Бағрида минг зарба асорати бор,  
Музаффар Фарҳоддай жасорати бор.  
Ҳазратимдай инжа феъли бироз тез,  
Наздида тиллою зар сап-сарик жез.  
Бахту иқбол тилаб она миллатга,  
Чоҳ қазир мен каби минг бир иллатга.  
Хулосам шу: қалтис бўлса вазият,  
Элу юрт ҳолин танг айлар азият.  
Ўнгламасдан юртда қалтис ҳолатни,  
Йўқотиб бўлмас ҳеч бор жаҳолатни.  
Ахир гар даҳшатли бўлса шароит,  
Муқаррар қашқирга дўнар юввош ит!  
Хуш кўраман унинг эзгу одатин:  
Орзу қилар сўнгги он саодатин.  
Эътиборда раван зикри билан у,  
Ҳисоблашар «Ўзга фикри» билан у.  
Илҳом парисидан олиб розилик,  
Абдуқаюм қилар холис қозилик.  
Ҳаётнинг негизи гўё тўрт модда,  
Ижод услуби гар бағоят содда,  
Турфа тартиб билан қилиб муроса  
Чиқарар фалсафий йирик хулоса.  
Адолат номидан то сурар хома,  
Насри ўзига хос адолатнома.

\* \* \*

Шиорлар тутгандай Парфи этагин,  
Адиблар Холмирза Шукур эртагин  
Имкон қадар бу кун эттирар давом,  
Афсуски беҳабар бундан кўп авом.  
Номи улуғ лекин асарлари бўш,  
Сув юзида кўпик каби урар жўш,  
Шухратпараст, ўйлаб кўнглин майлини,  
Азиз билар маккор замон зайлини,  
Мунофиқлар эл-юрт эътиборида,  
Олғирлар манфаат паст бозорида  
Тилло-зардан ҳатто товоқ-қошиғи,  
Қўшиқнавис қаллоб олчи ошиғи!  
Тескари тарғибот касридан гаранг  
Навқирон ижодкор аҳлин ҳоли танг.  
Каримий авлоди бу дарддан холи,  
Не ажаб, гар тайин бўлса иқболи.

\* \* \*

Савлатидан дейсиз гўё хон,  
Азиз бизга Луқмон Бўрихон.  
Бағридарё бамисли наҳр,  
Қашқадарё шунқори ахир.  
Дўстлар ичра шубҳасиз нағиз,  
Каминадай, рост, қорамағиз.  
Юрагига минг бир дард қалаб,  
Хаёл қопин юрар орқалаб.  
Жумла нуқсон-иллатлар ёви,  
Бизлар каби бордир куёви.  
Қизига боз бахт тилаб бекам,  
Тўй ошини еганмиз биз ҳам.  
Тилга тушган қиссаси билан,  
Насрмизга ҳиссаси билан.  
Қай биттаси ҳатто тўрт юз бет,  
Рўманлари чиқар кетма-кет.  
Луқмон Бўрихон ҳам, қилманг баҳс,  
Эл-юрт бахти учун масъул шахс.  
Қидиргандай ғаввос сувдан дур,  
Ахтаради зулмат ичра нур.  
«Тун қаърида порлаган шуъла»

Ҳикояси мисли ашула.  
«Жазирама ичра одамлар»  
Дардида дард билан қадамлар.  
Публицистик чиқиш пешма-пеш,  
Не ажаб, ҳар иши бўлса беш!  
Қадри баланд йўқни йўнарнинг,  
Суянгани Собир Ўнарнинг.  
Ҳар таклифга фақат дейди «Хўп!»,  
Сафарларга чиқар жуда кўп.  
Ахир, адиб кичик ё йирик  
Китобхонлар туфайли тирик.  
Кенту овул ичра хушхиром  
Тилагани деманг – эҳтиром.  
Ором билмай сира субҳу шом  
Юрагига ахтарар илҳом.  
Илҳом бўлиб мудом содиқ ёр,  
Луқмонхонни қилгай бахтиёр!

### «Дўстнома» достонидан

Уни асло деманг Луқмон Бўрихон,  
Луқмоннинг насаби Шерхондир, Шерхон!

\* \* \*

Бош муҳаррир «Ёшлик»да Собир Ўнар,  
Жўмард феъли билан йўқни ҳам йўнар.  
Дўндирад ўз ишин – қандини ургай,  
Биз томон ҳам гоҳо кенг феълин бургай.  
Журнал<sup>1</sup>дан бизга ҳам бериб турса жой,  
Имкон топиб қилиб берармиз чой-пой.  
Қай улфат бошингга келтирар кулфат,  
Собир Ўнар вале беназир улфат.  
Бош қўшиб бизлар ҳам қай бир тадбирга,  
Сафардош бўлганмиз у билан бирга.  
Шаҳри Гулистонда меҳмонхонада,  
Ҳамсуҳбат бўлганмиз битта хонада.  
Қўшработ ўғлони – сарбаланд қоя,  
Қилолмас эплаб гоҳ ўзин ҳимоя.

<sup>1</sup>Собир Ўнар «Ёшлик» журналида қатор йиллар муҳаррирлик қилган.



Деманг уни асло ҳимояда ғўр,  
Чинакам ўзбек у – андишаси зўр!  
Шартаки-сурбетдан еса ҳам минг панд,  
Каминадай такрор тутаверар қанд.  
Дилин дардин минг бир йиллик жом айлар,  
Ўзбекона услуб билан ром айлар.  
Биз каби инжа феъл аҳли дилга мос,  
Ижодига теран фалсафийлик хос.  
Қунт билан ўқиган насрий сўзини,  
Кўрар аниқ Собир Ўнар ўзини.  
Чорасини топиб минг бир ташвишнинг,  
Тарафдори кўнглин ҳам кенг қилишнинг.  
Бориб кўрганим йўқ қурган қасрини,  
Шева сўзлар билан безар насрини.  
Аҳли ижод, сўзсиз, ҳалолдир нони,  
«Чамбилбелнинг ойдаласи» макони.  
Билмаган биродар, сиз ҳам, билингиз:  
Бу китобга тақриз ёзган қулингиз!  
Ижодкор дўстимиз ижодин зариф  
«Бахшиёна наср»<sup>1</sup> деб қилдим таъриф.  
Шоирона гўзал асрор пайваста  
Ижодидан даво топар ҳар хаста.  
Насрига хос сирдан-сеҳрдан дейми,  
Ё она юртига меҳрдан дейми?!  
Айтайми ҳар гулга шайдолигини,  
Дарди ҳижрон ичра пайдолигини.  
Дарди ижод бағрин қилганини қон,  
Ҳар пари пойида берганини жон.  
Минг бир жони билан тўлаб божини,  
Кўзлаганин мендай шуҳрат тожини.  
Тақдирга гоҳ бериб, гоҳи бермай тан,  
Эътиқод диёрин тутганин Ватан.  
Дадил сураб ижод ичра рахшини,  
Шубҳасиз вориси қай зўр бахшини.  
Нечун бўлмай мен ҳам ижодин роми,  
Жуманбулбул – тошса гар илҳом жоми!  
Бежиз мадҳин куйлаб сурмадик хома,  
Чиқса, харид қилгай бир жуфт «Дўстнома»!

<sup>1</sup> Бу мақола «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасида босилган.

## ХII БОБ

### МУМТОЗ АДАБИЁТДА ДЎСТЛИК ВАСФИ

Топиб бўлмас ҳатто Қорун зарига,  
Юксалганман ашъор чўнг минбарига.  
Роҳати жон ашъор асрий бодаси,  
Сарбон назм мулкин Асилзодаси<sup>1</sup>.  
Хаёлан сайр этиб тарих қаърига,  
Бориб келдим икки минг йил нарига.  
Қулоқ тутдим бахши аҳлин сўзига,  
Разм солдим катта-кичик кўзига.  
Кўздан кечирдим эл турмуш тарзини,  
Тингладим ҳатто қай зотлар арзини.  
Тарозига солдим яхши-ёмонни,  
Қиёсладим турфа минг бир замонни.  
Зафарлар замири ичра солдим син,  
Дедим: – Ғанимлиқдан Худо асрасин!  
Армонда ёвлашиб қайраганлар тиш,  
Ҳамжиҳатлик билан ҳал минг мушкул иш!  
Азал эл чиқариб бир ёқадан бош,  
Емиш топган қўлга олиб калтак-тош.  
Қай қабила бир тан бўлиб бирлашган,  
Юксалган бир йўла ҳам кабирлашган.  
Қўшилиб жонига жон, мол-молига,  
Яқин борган мудом бахт-иқболига.  
Бағри бут ҳамжиҳат қўлга қўл берган,  
Ёвлашганлар афсус тошини терган.  
Дунёга зеб берар навбаҳор фасли,  
Равнақнинг негизи дўстликдир асли.  
Яқдилликсиз уйда ош ҳам пишмайди,  
Дўстлик – муҳаббатдан ҳеч қолишмайди.  
Қадрдон фарзанду падару модар,  
Улус ҳам туғишган каби биродар.  
Фикрим айтай: келди ахир хонаси,  
Дунёвий дўстликнинг ҳур замонаси

<sup>1</sup>Ҳазрат Алишер Навоий.

Яқин, комил дўстлик қай ажиб палла,  
Самовий ишққа ҳам дўнар баралла!  
Тангрим, яқин айла ўшал хуш онни  
Бошқаргай ишқ билан дўстлик жаҳонни.

\* \* \*

Фол кўриш ҳосили эмас бу таъбир,  
Тарих китобларин варақлаб бир-бир,  
Хулосага келдим камина холис,  
Дўстлик-ишқ замони эмас ҳеч олис!  
Қулоқ тутинг менга қилмай ҳеч зарда,  
Дўстлик васф этилар ҳар шоҳ асарда.  
Сафар қилинг бирга қай бир минг йилга,  
«Гильгамеш»да ҳам у олинган тилга.  
Энкиду бўлмаса Гильгамешга эш,  
Иккисин иши ҳам бўлмасди ҳеч беш.  
Бир ёқадан улар чиқармаса бош,  
Ўйнарди бошлари узра минг бир тош.  
Бежиз айтишмайди: бирлашган ўзар,  
Бирлашмаган метин бўлса ҳам тўзар.  
Икки дўст сипқориб дўстликнинг жомин,  
Тарих китобига ёзарлар номин.  
Гильгамеш кўриб бир неча ёмон туш,  
Ваҳимага тушиб бўлганда хомуш,  
Энкиду дўстини қўллару шитоб,  
Дадил бўл! Енгамиз! деб қилар хитоб:

«Ҳар ёлғиз – қисқа дасти,  
Жўмард – бисёр ҳамдасти!  
Ким ётлардай бўлинар,  
Ёв тўрига илинар.  
Содиқ дўстлик – ғояга,  
Осон чиқар қояга.  
Дўсту ёру қадрдон  
Осон ошар минг довон.  
Қўллаганлар бир-бирин,  
Кашф этар олам сирин.  
Яхши эшилган арқон  
Узилиши даргумон.

Жуфт кичик шер, албатта,  
Енгар нар шерни катта!»<sup>1</sup>

Икки дўст ҳамжиҳат қўлга бериб қўл,  
Афсонавий маҳлуқ томон солар йўл.  
Наъраси қудратли бамисли бўрон,  
Дўзахдай оғзидан ўт сочар ҳар он,  
Ер-кўкни титратар шунчаки саси,  
Элни қилич каби қирар нафаси  
Хумбобо сингари ғоят ёвуз куч,  
Икки қадрдонга келадию дуч,  
Заволга юз тутар! Деманг афсона  
Донолар афсона бўлиб баҳона  
Юрт ободлиги, эл бахтини кўзлаб,  
Ҳаёт ҳақиқат келарлар сўзлаб!

\* \* \*

Тарихимиз қанча эъюзласак оз,  
Алпомиш-Қоражон дўстлиги ҳам соз.  
Минг бир карвонсарой минг манзилида,  
Азал мардлик дoston ўзбек тилида.  
Минг йилларки тушмас шеърү ғазалдан,  
Адолатни куйлаб келар азалдан.  
Азал ярқираган бахтин кавкаби,  
Ҳар миллат севоламас ҳеч бизлар каби.  
Бамисоли Ҳазрат битган мусаддас,  
Қадрдонлик бизда азал муқаддас.  
Эл дўстликни алқаб дoston тўқиган,  
Билар «Алпомиш»ни бир бор ўқиган.  
Қоражондай дўсти бўлсин ҳар кимнинг,  
Жон аямас дўсти мулла Ҳакимнинг.  
«Полвон бачча билмаганин билдирар,  
Аввал келиб қобирғасин синдирар.  
Вале бўлгач ўзи каби мусулмон,  
«Қадрдоним!» деб отига миндирар».

<sup>1</sup> «Гильгамеш» достонидан муаллиф эркин таржимаси.

«Ла илоҳа иллоллоҳ» деб Қоражон,  
Қучоқлар Алпомиш дўстин жонажон.  
Гўё саноғи йўқ бисёр чериги,  
Қоражон Алпомиш шонин шериги.  
Фарзанди бўлса ҳам қипчоқ элининг,  
Дўстига сарф этар кучин белининг.  
Даф қилиб беадад рақиб таъқибин,  
Енгар ўз дўстининг минг бир рақибин.  
Азиз билсалар ҳам дўстлик қомусин,  
Қадрин ерга урмас ору номусин.  
Минг офарин сенга, донишманд очун,  
Уларнинг дўстлиги ибрат биз учун!

\* \* \*

Юсуф хос Хожиб дер: «Таъмадан холи,  
Беғубор ҳар дўстлик юксак иқболи.  
Икки дўст баимкон ёши тенг бўлгай,  
Бири заррин ёқа, бири енг бўлгай.  
Ҳар ёш-яланг мафтун минг дилоромга,  
Ёши ўтган мойил тинчлик, оромга.  
Келишмас одами тоғу воҳанинг,  
Чиқишмас мардуми турли соҳанинг.  
Аввал-охир гадо, хон дўсти бўлак,  
Ҳар банда мол дўсти, жон дўсти бўлак.  
Жондўстинг то абад содиқ йўлдошинг,  
Мол дўстинг, не ажаб, ёрса гар бошинг.  
Худо номи билан бўлсанг агар дўст,  
Оз дўстга бахш этсанг жон бекаму кўст.  
Қирчанғи билан ҳеч дўст бўлмас дулдул,  
Қарға яқинига йўламас булбул.  
То рўзи Қиёмат кўрсанг ҳамки туш,  
Қузғун билан сира қовушмас оққуш.  
Учар қуш саралар ҳар сафардошин,  
Жўмард номард билан ичмас ҳеч ошин.  
Содиқ дўсту ёрга чехринг очиқ тут,  
Келганда қўлига сув ва сочиқ тут.  
Баимкон ёзгину тўкин дастурхон,  
Сийла нон-ош билан бамисоли хон.

Ахир соф-самимий дўстлик бор жойда,  
Дўсту ёрлар топар фақат мўл фойда»<sup>1</sup>.

\* \* \*

Дўстликни куйлар сўз соҳибқирони,  
Фарҳоднинг Шопурдай бор қадрдони.  
Дўсти бисёр ахир яқин йироғи,  
То рўзи Қиёмат ўчмас чироғи.

\* \* \*

Мавзу йўқ Навоий тилга олмаган,  
Дўстликни ҳам куйлаб сира толмаган.

Чин дилдан Ҳазратим сингари арбоб,  
«Ҳайрат ул-аброр»да бағишлаган боб.

Етиб ҳар вафодор дўстнинг қадрига,  
Менгзаган ҳам бахтли ҳаёт бадрига:

«Инсон умри гўзал яхши ёр билан,  
Қалбга куч бахш этар вафодор билан.

Қайси дўсту ёрнинг вафоси бўлмас,  
Гўё шам мисоли зиёси бўлмас.

Зиёсиз шамда ҳеч сеҳр бўлмайди,  
Вафосиз дўст-ёрда меҳр бўлмайди.

Меҳрибон дўсту ёр вафоли бўлар,  
Вафо билан ҳаёт сафоли бўлар.

Кимнинг бу дунёда бўлмаса ёри,  
Кўнглида ҳамиша зиёда зори.

Дарду алам ёлғиз кишининг иши,  
Одам ҳам саналмас ҳеч ёлғиз киши.

---

<sup>1</sup> «Қутадғу билиг»дан, муаллиф таъдбири.

Ёлғиз қўлдан сира чиқмайди садо,  
Ёлғизлик азоби айлағай адо.

Сўққабош ҳаётга қонмайди сира,  
Ёлғиз ўтин тутаб ёнмайди сира.

Ёлғиз кимса асло бўлмайди мамнун,  
Уйга таянч бўла олмас бир устун.

Бургутнинг синса гар битта қаноти,  
Ёлғиз қанот билан тугар ҳаёти.

Ҳаёт шавқу завқи бир жуфт бош билан,  
Нарда ўйини ҳам бир жуфт тош билан.

Чақмоқтошдан агар тош бўлса йироқ,  
Тундай қора бўлар ўртада фироқ.

Улар бир бирига урилгани дам,  
Олов билан равшан бўлар бор олам.

Синса патқаламнинг агар бир учи,  
Наф бермас котибнинг ҳар қанча кучи.

Ёлғиз қолса агар дашт ичра жайрон,  
Изига тушади овчи бегумон.

Жавоҳир бўлса ҳам қанча ялтироқ,  
Ёнида лаъл бўлса яна яхшироқ.

Гадога токи бир дилдор ёр бўлар,  
Шоҳаншоҳ мисоли бахтиёр бўлар.

Султоннинг бўлмаса ҳамдаму ёри,  
Кўнглида зиёда ҳасрату зори.

Кимнинг бўлса агар содиқ ҳамдарди,  
Енгил бўлар ҳатто тоғ каби дарди.

Самимий дўст гавҳар каби бебаҳо,  
Самимий дўстга зор ҳар шоҳу гадо.»<sup>1</sup>.

Ёри вафодорлиқ кимки толиби,  
Билгил ани аҳли башар ғолиби.

Ҳар дўсту ёр содиқ вафо бобида,  
Васф этилар даврон шоҳ китобида.

Дўстлар садоқати мисоли оят,  
Тилдан-тилга ўтар ибрат ривоят.

Садоқатли дўст-ёр не ўз жонини,  
Сақлар омон ҳатто пок имонини.

Мисли руҳ қаноти афсунгар баёт,  
Маҳкум улусга ҳам бахш этар ҳаёт.

\* \* \*

Ҳамид, қадрига ет Тангри ҳимматин,  
Юксак бил Каримий дўстинг қимматин.

Дўст билан интиҳо, ҳатто ибтидо,  
Дўсти содиқ учун айла жон фидо.

То етгайсан эзгу ҳар ниятингга,  
Нафинг ортиб халқу жамиятингга,

«Офарин!» деб сенга жумла қари-ёш,  
Порлагин то абад мисоли қуёш!

<sup>1</sup> Алишер Навоий, «Ҳайрат ул-аброр», вафо ҳақидаги саккизинчи мақолотдан муаллиф табдили.



### ХIII БОБ

#### ЎЗБЕК АДАБИЁТИДАГИ «НОМА»ЛАР ЗИКРИ

Маҳв этар бор яхши-ёмонни,  
Ғоят кучли дерлар замонни.  
Мисли яшин-елдирим шитоб,  
Шиддат билан оқар мисли об.  
Фармонида турфа фасллар,  
Амридан ҳеч чиқмас насллар.  
Фармонида гадо бебахтлар,  
Ҳатто зобит соҳиби тахтлар.  
Буд-нобудни қордай курайди,  
Минг зарбидан тоғ ҳам нурайди.  
Қошида бир нафас асрлар,  
Вайрон осмон ўпар қасрлар.  
Самодан ҳам юксак нарвони,  
Салтанатлар минг бир карвони...  
Бамисоли энг қудратли зот,  
Наздида тенг ҳаёту мамот.  
Ва лекин бир савдо бошида,  
Замон – ожиз калом қошида.  
Қаттиқ бўлса ҳамки мисли тош,  
Сўз зарбига беролмас бардош.  
Бисёр сеҳри нодир саломнинг,  
Чўнг қудрати қодир каломнинг.  
Бамисоли рангин гулдаста,  
Асрларни айлар пайваста.  
Мозий билан замону иқбол,  
Фармонида каломнинг ҳалол.  
Сирасини айтсам, вассалом,  
Даҳди дуннинг негизи калом!

\* \* \*

Бежиз бошламадим бу ҳангомани,  
Каримий, ёд этдим «Ўғузнома»ни.  
Демасмиз биз уни кўҳна афсона,  
Ахир айни ушбу дoston баҳона,  
Қадим боболарни айлаб такрор ёд,  
Барҳаёт руҳларин ҳам қилармиз шод.

Азалий қудратли шоҳ калом сеҳри,  
Калом сеҳрига ҳам боқий эл меҳри.  
Қай некбахт бобомиз қайраб хомани,  
Меҳр билан битган «Ўғузнома»ни.  
Минг сара каломни тизиб сарбасар,  
Бежиз битилмайди ҳеч битта асар.  
Шоирни қуйлатар ё кўнгил дарди,  
Ё илҳом бахш этар элу юрт марди.  
Бўлар бола маълум дейдилар ёшдан,  
Ўғуз эл корига яраган бошдан.  
Ҳамон тилдан тушмас қадимий талқин  
Қонхўр қиатдан у қутқарган халқин.  
Кун каби мунаввар, ойдин ой каби,  
Бағрида бир йўла бир жуфт кавкаби.  
Ўғузхон забардаст давлати билан,  
Фарҳодни эслатар савлати билан,  
Қудратин қуйлағай бу боқий дoston,  
От сурган Темурдай у ҳам тўрт томон.  
Қадрдон юридан олислаб кетиб,  
Ҳатто Итилгача борар у етиб.  
Биёбонлар кезар гиёҳ ҳам ўсмас,  
Ҳатто муз тоғлар ҳам мард йўлин тўсмас.  
Дostonда қадимий турклар ҳилоли  
Диққатим тортди Кўк бўри тимсоли.  
Безаб Ўғузхоннинг музаффар туғин,  
Кўк Тангри гарови ҳар бир ютуғин.  
Номани юрагим тоқига илдим,  
Қаранг, «қанға» асил маъносин билдим.  
Кўҳна бу номани қилиб қироат,  
Умидим барқарор ҳар он, ҳар соат:  
Пайваста қалб қўри, тафаккуру онг,  
«Дўстнома» ҳам мангу яшаса, не тонг!

\* \* \*

Янглишар ким айтар, бор деб тўрт фасл,  
Бешинчи фасл бор, шоирлар асил  
Шу фасл бағрида етар вояга,  
Бахш этар умрин ишқ – юксак ғояга!  
Каримий, бу фасл муҳаббат фасли,  
Ишқ фаслин фарзанди иждокор насли.

Ошуфта қай дилда ёнар ишқ нури,  
Ишқин нури билан аҳли эл ҳури.  
Бизлар ҳам гоҳ яйраб висол боғида,  
Гоҳи қон қусармиз ҳижрон тоғида!  
Васлу ҳижрон майи билан сармастмиз,  
Фарҳоду Мажнунга пайваст ҳамдастмиз.  
Ишқ гулханида гар ошиқ йўқолар,  
Ва лекин оти то қиёмат қолар.  
Бамисли мунаввар офтобу меҳр  
Оташин меҳримиз кўрсатар сеҳр!  
Ўн саккиз минг олам аввал-боши ишқ,  
Дўстлигимизнинг ҳам тамал тоши ишқ!

\* \* \*

Замон зайли ўзга вале то ҳамон,  
Муҳаббат Тангриси ҳар дилга ҳоқон.  
Менинг ҳам бошимда порлар қуёш ишқ,  
Қайноқ қучоғига чорлар қуёш ишқ.

*Муҳаббат нори жондан кетмади ҳеч,  
Қўлум сийм олмасига етмади ҳеч!  
Латофат мулкида султон, париваш,  
Қамуқ бошдин-аёққа жон, париваш!  
Агар берса суюрғаб ҳақ таоло,  
Керакмас онсизин фирдавси аъло.  
Гулшани кўнглумда мастона дайёр,  
Қароқлари қароқчи, ўзи айёр.  
Манга ёрсиз ўлумдур бу ҳаётим,  
Анинг меҳри билан йўғрулди зотим.  
Эрурман васлига доим талабкор,  
Нечаким тун узун бўлса тонги бор.  
Оғир уйқучи бахтим неча ётгай,  
Висолин машриқидан ҳам тонг отгай<sup>1</sup>.*

Ҳамид ҳам илтижо айлаб айтар сўз,  
Жамолингдин йироқ бўлсун ёвуз кўз!

<sup>1</sup> Хоразмий. «Муҳаббатнома»дан парча.

Ҳамид васфин куйлар – булбули дабир  
«Кўнгул бир, қибла бир, жонона ҳам бир!»  
Анинг ишқида бағримдан оқар қон,  
Жамолининг тамошосин тилар жон.  
Кўнгул икки жаҳонни кўзга илмас  
Вале ёр ошиғи қадрини билмас!  
Қачон ўлсам анго қадрим билинмай,  
Ишқ тўрига Афлотун ҳам илинмай.  
Ҳаққи рост: бамисли офтоб дер ойин,  
Кўнгул андин олиб кимга беройин.  
Биҳамдуллоҳ анинг ҳуснин чоғинда,  
Еримиз бор эшигин тупроғинда.  
Омон бўлмай давру даврон боринча,  
Булбулиман танимда жон боринча.  
Кел, эй соқий, назардин солмағил гал,  
Кетур ул майки бўлмай бизга сайқал.  
Эрур бечора Ҳамидий муроди,  
Ики оламда дилбар иттиҳоди.  
Жоним боринча андин ҳеч қолмасман,  
Эшигин тупроқиндан бош олмасман.  
Қамуқ умрум анинг нозин фидоси,  
Менинг кўнглум қуши бозин фидоси.  
Латифу нозику Юсуф лиқо ҳам,  
Зарофат бирла зебо маҳлиқо ҳам.  
Жамолин мадҳидин офоқ тўлди,  
Анго олмоқ кўнгулни хатм бўлди.  
Ачиқ сўзи Қирим шаҳдига ўхшар,  
Жамол айёми гул аҳдига ўхшар.  
Паривашим дарёйи пок, мен хок,  
Тенг бўларми хок билан гавҳари пок.  
Кезиб етти иқлим ичра пиёда,  
Топиб бўлмас пари пайкар зиёда.  
Ани кўрса кечар тарсо санамдин,  
Вужудқа келмаган улдек адамдин.  
Қачон зулфи насими Рума эсгай,  
Ким ул ё қошлари зуннор кесгай.  
Манго ишқи йўлида жон кўринур,  
Юзин ойинасида қон кўринур.  
Жаҳоннинг фитнаси усрук кўзунда,  
Аён Исо дами ширин сўзунда.

Қули кўптур вале мен инжу қулмен,  
Висолин қадрини билмас дагулмен.  
Кўзум кўрди жамолин шевасини,  
Кўнгул тотмади боғин мевасини.  
Ҳануз найранг қилар гардун мунофиқ:  
Хусн бирла вафо бўлмас мувофиқ!  
Малоҳат мулки ичра соҳибқирон,  
Жамийки ошиғига номехрибон.  
Лабин боли оби ҳайвондан аъло,  
Такаллуми, оҳ, ширин жондан аъло!  
Даҳони ғунча лаъли лабидин қон,  
Мунаввар чехраси лолаи алвон.  
Қошу қўзига дин, имоним фидо,  
Қурбон талаб қилса, минг жоним фидо.  
Шоҳларни ҳам айлар мот шатранжи ишқ,  
Тобакай бағрим ўртар минг ранжи ишқ.  
Ишқ султониға йўқ мендай асир,  
Не ажаб, айтсам видо бўлиб басир!  
Кўнгул ёрсиз тиламас танда жонни,  
Кўрар юзинда Ҳамидий жаҳонни<sup>1</sup>!

\* \* \*

Азим Хоразмий бобо асари,  
Шоҳона номалар тожи-афсари,  
«Муҳаббатнома» деб қўйган отини,  
Каримий ҳам билар болдай тотини...  
Қўлимга тутқазиб китоб бир сават,  
«Ўқинг номаларни!» деб қилган даъват,  
Отангизга раҳмат, қадрдон дўстим,  
Номалар туфайли ўн бошга ўсдим.  
Муаллифлар булбул мисоли ҳассос,  
Лутфий, Навоийлар учун чўнг асос.  
Сармастман ичгандай минг асрлик май,  
Қироат қиларман «Ишқ!» лафзин тинмай.  
Шеърий санъатда, о, кенг жуғрофия,  
Мумтоз шеъриятда муҳим қофия.  
Шоир бир озгина бўлса бас хушёр,  
Хизматига минг бир қофия тайёр.

<sup>1</sup> Хоразмий. «Муҳаббатнома», муаллиф эскартиши.

Шеърият илмида кўҳна тамойил,  
Қофияда бисёр шаклу шамойил,  
Чанг босар кўзгуни турмаса артиб,  
Қофия бобида ҳам зарур тартиб.  
Саратон шомидай гўё минг кўзли,  
Қофиялар бўлар бир неча сўзли.  
Буни билар ҳатто Исмоил Тўлак,  
Ички қофиянинг сеҳри ҳам бўлак.  
Радиф қофиянинг йўқ ҳеч қиёси,  
Самодай кенгаяр шеър миқёси.  
Юксак парвоз қилиб мисли лочин-боз  
Сўзнинг бошида ҳам келгани не соз!  
«Номалар» санъати қамаштирар кўз,  
Таърифига, не тонг, тополмасам сўз.  
Толиби илмдай ғоят барқарор,  
«Муҳаббатнома»ни ўқиган такрор,  
Шеърий санъатлардан олар кўп таълим,  
Шеър илмида бўлгай мендай муаллим!  
Муҳаббат наинки ҳаёт негизи,  
Изтироб омухта баёт негизи!  
Юракда бўлмаса муҳаббат меҳри,  
Армон бўлса, не тонг, шоирлик сеҳри!  
Ҳар тўқувчи билган матосин тўқир,  
Мулла ҳам фақат ёд олганин ўқир!  
Сувсиз бўй чўзмагай ҳеч бир тол-терақ,  
Ижодда истеъдод шубҳасиз керақ.  
Лекин ёдингиздан чиқмагай сира,  
Заҳматсиз истеъдод тортади хира.  
Ҳайкалтарош яшаш учун бир ҳайкал,  
Ҳарсанг тошга йиллаб бергандай сайқал,  
Хушёр бўлмасангиз ижод йўлида,  
То абад қолгайсиз армон кўлида.  
Ҳар субҳи саҳарнинг зулмат шомини шай,  
Ижод йўлининг ҳам минг бир домини шай.  
Шон-шуҳрат кимларнинг боғлагай кўзин,  
Сариқ пулга чақар ким гавҳар сўзин.  
Кимни илинтирар мартаба домини,  
Кимни хароб қилар май-шароб жомини!  
Кимки фақат юксак унвон кўзгалай,  
Сохта шон-шуҳратдан бир кун бўзлагай.

Билиб айтар кўпни кўрган ҳар бахши:  
Авалло бу йўлга кирмаган яхши.  
Кирдингми, ҳеч ширин жонинг ўйлама,  
Имонингга хилоф ўтрик сўйлама!  
Ким чидамас ижод қаттиқ нонига,  
Арзимас ижодкор хос унвонига!  
Алданган Илҳомнинг таманносига,  
Ета олмас ижод том маъносига!  
Оҳ, нечун бўлмасин юрагим пора,  
Ижод саҳнида ҳам кўп ичи қора.  
Бахиллар қўлидан келмайдиган иш,  
Омади кулганга қасддан қайрар тиш.  
Майда ҳою-ҳавас билан маст-аласт,  
Топилар минг битта манфаатпарасти.  
Отамерос билар шон-шуҳрат тожин,  
Ўйламас афсунгар ижод ривожин.  
Назар-писанд қилмас одил сўзинг ҳам,  
Қўйиб берсанг, ўяр икки кўзинг ҳам!

\* \* \*

Ҳарб бобида Темур – Искандар соний,  
Ҳофиздан қолишмас Навоий-Фоний.  
Бу гапга шубҳа йўқ, мухолиф, сизда,  
Ҳадис илмининг ҳам Пешвоси бизда.  
Ҳаёт ҳар бобида султону бекмиз,  
Устозидан ўзган шогирд ўзбекмиз.  
Яратган васлига то абад ташна,  
Билармиз ким билан бўлишни ошна.  
Аҳли жаҳон бежиз бермас эътибор,  
Бизда Худо берган чўнг иқтидор бор!

\* \* \*

Хўжандий достони «Латофатнома»,  
Ошуфта жон учун талофатнома.  
Шароби ишқ билан маст босавоб у,  
«Муҳаббатнома»га битган жавоб у.  
«Боқиб сўз шоҳидининг юзин очган».  
Калом афсунгари дур-инжу сочган.  
Тафаккур бахрига ботган ҳижобсиз,  
Чиқарган дур-гавҳар ғоят ҳисобсиз.

Риёзат баҳрига солган ўзини,  
Иборат силкина тортган сўзини.  
Тилда сўз, қўлида зўр хома бўлган,  
«Латофатнома» ҳам ўн нома бўлган.  
Табиаттин топса ҳам назми бисёр,  
Тополмаган, эвоҳ, жўмард харидор!  
Ашъори шоҳона - нодон не билгай,  
Ахир, одам тилин ҳайвон не билгай.  
Нажот истаб у ҳам тархона борган,  
Салотин сарвари султона борган.  
Қанот бўлган унга султони даврон,  
Темурнинг вориси мард Маҳмуд тархон.  
Шоирона қилар шоҳ мадҳин нақл,  
Истеъдодига тан берар ҳар ақл.  
«Саховат мулкида соҳибқадам» дер,  
«Латофат маъдани кони карам» дер!  
«Жаҳон тинди, дейди, адлин кучиндин,  
Дер: «Ёшин яшнар қиличин учиндин».  
Тан берар ҳаттоки шоири даҳо  
Мазкур шоҳ байти ҳам ғоят бебаҳо:  
«Маони ичра, шоҳим, қил ёрарсен,  
Ажунда ҳар не қилсанг, қил, ярарсен!»  
Мендан рози бўлсин Хўжандий руҳи,  
Илҳом бахш айлади дoston шукуҳи,  
Қўл келди минг йиллик малака-тадбир,  
Унинг шоҳ байтидан фard ясадим бир:  
«Сўз айтмоқ донишманд-доно қошида,  
Қудуқ қазмоқ эрур дарё бошида».

\* \* \*

Юксак мақтовларим эмас беҳуда,  
Шаклдош сўзларни ўйнатар жуда.  
Ногоҳ битилса гар калом «гулзори»,  
Оҳангдош қофия, қойил, «гул зори».  
Достонда қай битта гул ғунча бўлар,  
Ё тор ёр оғзидек гулғунча бўлар.  
Шоир сўзин турфа маънога йўйма,  
«Бу кунги яхши ишни тонгға қўйма.  
Фалакнинг гардишидин бўлма ғофил,  
Пушаймон бўлғасен охир не ҳосил»,



Каби масаллар ҳам гўзал қўлланган,  
Бу шоҳ байт ҳам ибрат учун йўлланган:  
«Кўзум тўймас юзунга боқса тун-кун,  
Гадонинг кўзи тўймас бўлса Қорун!»

\* \* \*

Ёри бўлса ҳамки қанча жафокаш,  
Хўжандий, қаранг, не дегай вафокаш:  
«Манга сендин жафо айни вафодур,  
Жафо оз бўлса ошиққа жафодур!  
Шикоятму қилур ошиқ жафодин,  
Ошиқларга жафо хушроқ вафодин.  
Жафодин ушбу йўлда ошиқ армаз,  
Жафодин юз эвурган ошиқ эрмаз!»

\* \* \*

Бу сўзларга тутгин, Ҳамид, гўшинг тез,  
Жафо тийғига кенг очгил тўшинг тез.  
Жафокашлик қилса ҳар қанча ул Гул,  
Минг жафосин вафо деб айла қабул!

\* \* \*

Илҳом парисини тутиб тикиб тўр,  
Хўжандий баҳорни васф айлагай зўр:  
«Бинафша зулфидин анбар сочилмиш,  
Кўруб гулғунчанинг оғзи очилмиш.  
Мурассаъ чаҳ суйидин лола тожи,  
Жавоҳир инжуга йўқ эҳтиёжи.  
Чечак хониға наргис бирла лола,  
Боши бирла тутар тун-кун пиёла!»

\* \* \*

Фақат Хўжандийдай шоири моҳир,  
Ёқут лола тожин дегай жавоҳир.  
Теран англар илми шеърият мағзин,  
Афсунгардай очар гулғунча оғзин.  
Гулшани ишқ ичра гули тар терар,  
Муҳаббат йўлида минг бир жон берар.  
Жоми Жамшид, дегай лоланинг жомин,  
Комига етгани рост бўлгай, омин!

\* \* \*

Деманг: ишқ илоҳин мирзо-дабири,  
Султони муҳаббат мулкин ҳар бири.  
Шароби ишқ билан мастона-сархуш,  
Таъма доминда ҳеч қолмас лочин қуш!  
Аввал-охир минг бир сирридан огоҳ,  
Қаноат мулкида Шоир шоҳаншоҳ.  
Тангри ёқту қилар жонин шоирнинг,  
Халалдан сақлар имонин шоирнинг.  
Наздида мулки адамдай фано ҳеч,  
Айтмагай мол учун мадҳу сано ҳеч!  
Олқишланг Шоири соҳибқиронни,  
Қиличдек тил билан олар жаҳонни!  
Янгротиб муҳаббат сеҳрли торин,  
Аён айлар минг бир сирру асрорин.  
Бинафша зулфидан анбар сочилгай,  
Кўриб гулғунчанинг оғзи очилгай.

### «Ҳақиқатнома»

Бамисоли марди Худо Насимий,  
Ҳақиқатпараст мард шоир Қосимий.  
Хуни жигар бирла қилиб таҳорат,  
Вайрон қўнгулларни этиб иморат,  
Туркий шеър гулшанин тавоб айлаган,  
«Муҳаббатнома»га жавоб айлаган.  
Она диёримиз қай бир шаҳрида,  
«Муҳаббатнома»нинг аъло баҳрида,  
«Ҳақиқатнома»дай яратган дoston,  
Чорлар кучоғига бу назмий бўстон.  
Заминдай хокисор бир хок Қосимий,  
Сувдай соф, бокира, дилпок Қосимий.  
Фароғат жомидин маст айлар сарин,  
Бийик гар сўзласа паст айлар сарин.  
Саховатни қилгин дейди хуш одат,  
«Ки будур мояи бахту саодат».  
Ботинида нури ваҳдат жўш айлар,  
Ҳақ-ҳақиқат майи нобин нўш айлар.  
Не шоир булбулдай бийрону сармаст,  
Назм бўстонида шери забардаст.

Даме ҳеч биз каби осуда бўлмас,  
Нажас дунёсина олуда бўлмас.  
У ҳам бамисоли Ҳазрат Алишер,  
Риёкор худнамо ҳар шоҳ гадо дер.  
Муҳаббат тоғидан излаб маъданни,  
Тимсоли руҳ айла, дер, бу баданни:  
«Кўнгул ганжу бадан вайронаедур,  
Хирад шамсу жаҳон парвонаедур».  
Аввал-охир минг сиридан хабардор,  
Мансурдай дер: «Аналҳақ бар сари дор!»  
Тариқат илмидан огоҳ Қосимий,  
Риёзатпеша марди роҳ Қосимий.  
Шоҳ байтида минг бир ҳикмат, минг маъно,  
Ҳақиқат шерига минг бор тасанно!  
Назар айлар аҳли ботин ишини,  
Уётур хоби ғафлатдин кишини.  
Қосимий ўргатар шеърий иншони,  
«Адабдур аҳли давлатнинг нишони.  
Тариқат барчаси панду адабдур,  
Адабсиз давлатқа етса ажабдур».  
Кўриб у ҳам басе яхши ёмонни,  
Ўқубдур бениҳоят илму фанни.  
Арастудай юксак мақомга лойиқ,  
Мисли дурдонае баҳри ҳақойиқ.  
Айтар: «Тил юруги нуқсонни жондур,  
Тилин тийган киши доим омондур».  
Асил одамийлик бегона ва ёт,  
Замон ичра бўлган яхши эҳтиёт:  
«Оғиз очсанг тишингни синдирурлар,  
Сани бу дарди сардин тиндирурлар.  
Қабул этсанг нафас давлат ҳаминдур,  
Саодат бандаю нусрат қариндур».  
«Ҳақиқатнома» ёр ҳар сана айём,  
Қосимий дод солар мисоли Хайём:  
«Саросар ер юзи гарду ғуборе,  
Санамлар зулфидур ёхуд узоре».  
Ҳар инжу номаси минг ҳикматга бой,  
Ўткинчи дунёни дер карвонсарой.  
Қуёшни «султони анжум» деб алқар,  
Ашъор осмонида офтобдай балқар.

«Топар тадбир ила ҳар иш саранжом,  
Бўлур пухта муҳаббат ўтида хом.  
Саросар Қосимий кони хунардур,  
Ки ҳар бир сўзи чун дурри гуҳардур».  
То тилар Қосимий имон давлатин,  
Каримийдай улуғ билдим савлатин.  
Аҳли башар ичра тирик мурда лош  
Бахил-хасисларни мудом қилар фош.  
Бир йўла у битган ўн икки нома,  
Ўнта ҳикоят ҳам ўнта ҳангома.  
Навоийдай оро берар китобга,  
Шоирона якун ҳар битта бобга.  
Эшитганларин ёд этиб дамодам,  
Саъдий каби дейди у ҳам: -Шунидам!<sup>1</sup>..  
Мен каби Ҳофизу Аттор асири,  
Ғоят кучли форсий ашъор таъсири.  
Қосимий ортидан, не тонг, қолмасак,  
Ҳисобга «Муножот» қисмин олмасак  
Арзир ҳар таҳсинга шоири асил,  
Тахаллуси билан рангин ҳар фасл!  
Форобийдай у ҳам аъло муаллим,  
Берар шоҳаншоҳлик илмидан таълим.  
Ишқ кўйида биздай қилиб иқомат,  
«Ҳақиқатнома»ни этган тамомат.  
«Айитти неча байте ғамгусоре,  
Ки андин қолди элга ёдгоре.  
Ўқурда Қосимийни ёд айладик,  
Дуойи хайр ила дилшод айладик»<sup>2</sup>!

\* \* \*

Қосимий ҳам соҳиби имон,  
Сизу мендай моҳир таржимон.  
Чакки эмас мутаржим диди,  
Ҳазратнинг ҳам пири муршиди,  
Шайх Атторнинг тутган этагин,  
Сўзлаган асрлар эртагин.

<sup>1</sup> Шунидам – (форсча) эшитганман, Шайх Саъдий ўз асарларида қатор ҳикоятларни айни шу сўз билан бошлайди.

<sup>2</sup> Қосимий, «Ҳақиқатнома»дан, муаллиф эскартиши.

\* \* \*

Аттор ривоятин ўзича йўйган,  
«Илоҳийнома» деб гарчи ном қўйган,  
Шоҳона асардан парча бу асли,  
«Садоқатнома» дер аҳли дил насли.  
Қосимий таржима қилган ичиб хун,  
Бежиз бу ривоят қилмаган мафтун.  
Аҳли садоқатнинг суйган ояти  
«Илоҳийнома»дир шоҳ ривояти.  
Ривоят - бағоят гўзал тўқилган,  
Азалдан қўлма-қўл севиб ўқилган.  
Ҳам вафо қиссаси, жафо қиссаси,  
Вафо бахш этар бахт, сафо қиссаси.  
Афсунгар ой рухсор сеҳридан сўзлар,  
Содиқ ёстиқдошлар меҳридан сўзлар.  
Дарди ишқ ҳар нега бўлса ҳам қодир,  
Минг зарбига чидар ҳар жўмард нодир  
Дучор гар маломат минг бир тошига,  
Оқибат бахт қуши қўнар бошига.  
Вале шум ҳирсин ким қулига дўнар,  
Не кўзи, ҳаётин шами ҳам сўнар.  
Омонатга асло қилма хиёнат,  
Дер такрор Қосимий соҳиб диёнат.  
Ривоят – қиссага уланар қисса,  
Қиссадан хулоса гўзал, алқисса:  
Гўзаллик кимларни гар қилмас таслим,  
Ўзлигинг бой берма ҳеч қачон, аслим!  
Ғараз билан кимлар сурар отини,  
Маломатга қўяр фақат зотини.  
Азал ҳақиқатни такрор айтайин,  
Қавми гуноҳкор ҳақ жазоси тайин.  
Омон қўймас зинҳор бегуноҳ хуни,  
Боши узра тушар дўзахий куни.  
Ва лекин ҳар қанча бўлса ҳам бадкор,  
Тавба қилган айбин кечирмоқ даркор.  
Шунга даъват қилар аҳли маърифат,  
Бағрикенглик – ахир илоҳий сифат.  
Заҳмат бўлсин, Ҳамид, сен учун одат,  
Машаққатсиз ҳеч ким топмас саодат.

Қорачуғдай кимки асрор номусин,  
Муқаддас билар ким имон қомусин,  
Кимки доғ туширмас асло шаънига,  
Шубҳасиз етар у бахт гулшанига.

\* \* \*

О, Атторга ихлос мўл дилимизда,  
Асарлари чиқар ўз тилимизда.  
Атторни ўгирган чекиб минг заҳмат,  
Жамол Камолга ҳам минг марта раҳмат.  
Асил матнга у, ҳа, содиқ қолган,  
Қосимий шубҳасиз улоқни олган.  
Даъволарим деманг сира беҳуда,  
Қосимий иш тутган дид билан жуда.  
Ҳам таржима яна ажойиб асар,  
Аслият нисбатан бироз мухтасар.  
Воқеалар баста бамисоли печ,  
Ўйламаймиз асар таржима деб ҳеч.  
Шоир истеъдодин зўр шарофати,  
Мухлисни лол айлар шеър зарофати.  
Маталлар ҳам қўллар бағоят қиммат:  
«Масалдур: қушқа қанот, эрга ҳиммат».  
Алоҳида беринг, дўстим, эътибор,  
Мана бу байтида теран ҳикмат бор:  
«Худо ҳар кимни ки сақлар саломат,  
Асар қилмас анга санги маломат»!  
Бетакрор Қосимий бобонинг хати,  
Эркин таржимасин муҳим жиҳати,  
Тожу тахтни таклиф қилганлари он,  
«Ожизаман!» деб рад қиларкан жувон,  
Қосимий чин дилдан айтар зўр фикр,  
Гуноҳ бўлар уни қилмасак зикр:  
«Агар хотуну гар эр бўлса султон,  
Керакким адли бўлса элга яксон».  
Аҳли илм борки, кўнгли бўлгай тўқ  
Бундай мулоҳаза аслиятда йўқ.  
Қиз-жувонларнинг то юксак мақоми,  
Қадим туркий элни деманг ҳеч оми!  
Ҳеч кимса бормасин бадбин хаёлга,  
Ҳамон бизда хурмат юксак аёлга.

Қилгандай оила рўзгорин кўркам,  
Не тонг, соз бошқарса мамлакатни ҳам!

\* \* \*

Али зулфиқори Ҳазрат хомаси,  
Бебаҳо шубҳасиз «Соқийнома»<sup>1</sup>си.  
Соқийнома дейми, уни панднома,  
Риштаи жонимга боз пайванд нома.  
Кўзгудаги каби қалби намоён,  
Ишқин ҳам ўртаниб айлағай баён.  
Ҳасратномага ҳам ўхшар бамисли,  
Бисёр шоҳбайти ҳам муанбар исли.  
Маснавий йўлида ўттиз икки боб,  
Ҳар бобу абвоби гўё бир китоб.  
Сира завол билмас олий иморат,  
Равон салкам беш юз байтдан иборат.  
Эсга олиб Жамшид ҳам Фаридунни,  
Карвонсарой атар кўҳна гардунни.  
Бағоят элпарвар Ҳазрат Алишер,  
«Соқийнома»да ҳам эл-юрт ғамин ер.  
Жаҳонда қолур на шоҳу на гадо,  
Дастур бўлсин дейди сенга бу садо:  
«Мулку кишвар элига дод айла,  
Адл ила иккисин обод айла».

\* \* \*

Ҳазратим «Соқийнома»си баҳона,  
«Ё соқийё, тут қадаҳи шоҳона».  
Келтиргил гоҳида жоми майи ноб,  
Бодаи мастона етказ гоҳ шитоб.  
«Соқийё, тут қадаҳи молломол,  
Ранги хуноби сиришкимдек ол».  
Майи нобинг ила мадад-имдод қил,  
Ҳасратангез кўнглимиз ҳам шод қил.  
«Соқийё, тут манга қадаҳ гулбўй»,  
Токи кўзим олдида очсин рўй:  
«Ўзга мулк, ўзга диёр, ўзга даман,  
Ўзга халқ, ўзга макон, ўзга ватан».

<sup>1</sup> Алишер Навоий, «Фавойид ул-кибар», «Соқийнома».

Кўзим олдида ул пари чиройи,  
«Соқиё, тут қадаҳи мийнойи»!  
Насиб этган Парвардигор не рўзни,  
«Соқиё, май тугу қўйғил сўзни»!  
Ёдимиздан чиқсин бу умри фоний,  
«Соқиё, тут қадаҳи султоний»!  
Шароб билан ҳаттоки жисмимиз хок,  
Қуёш нуридай бўлсин гавҳари пок.  
Асло озод қўймагай доми висол,  
«Соқиё, пайдарпай тут жоми висол».  
Жонимизга қилар минг битта жафо,  
Ёдимиздан чиқсин дунё бевафо.  
«Кам демак сўзни хунар келди мудом,  
Бизга лекин бу эрур айб тамом».  
Булбули бийрон каби сайрасин тил,  
Мастонавор беармон яйрасин дил.  
Каримий «ҳамдамлар ичинда фардим,  
Ёриму ҳамнафасу ҳамдардим»,  
Учун ҳам кел, дўстлуғни кўргузгил,  
Дўст кони қадаҳи етказгил».  
Янграгай куй, янграгай шўх тарона,  
Бизга тутқил қадаҳи шукрона.  
Каримийга то абад ҳамдаст бўлай,  
«Жоми шукрона ичиб маст бўлай»!  
Каримий хизматида ер ўпайин,  
«Ичуруб жоми муғона, қўпайин».  
«Умри аввалу охир боқий бўлсун,  
Базмимизда шоҳлар соқий бўлсун.  
Авж хуршиди мақом ўлсун анга,  
Жоми Жамшид мудом ўлсун анга.  
Токи инсонга ҳаёт имкони,  
Бўлғуси бўлсун онинг даврони.  
Ҳам дуогўйи онинг аҳли яқин,  
Ҳам малойикка дегайлар омин»<sup>1</sup>.

\* \* \*

Бобур Мирзо насрий достони,  
«Бобурнома» боқий бўстони.

<sup>1</sup> Алишер Навоий, «Соқийнома»дан муаллиф эскартиши.



Шавкатига, эй мудом шайдо,  
«Бобурнома» ичра у пайдо.  
Амир Темура каби сурган от,  
Бобосидай эътиқодли зот.  
Зарҳал билан битилган оти,  
Тилсим Бобур ҳаёт-мамоти.  
Барча мудом таъкидлар одил,  
«Бобурнома» – чин изҳори дил.  
Майхўрликни мангу тарк этган,  
Қалбига зеб бериб арк этган.  
Хаёлида яратган Арши,  
Майхўрликка батамом қарши,  
Фармон берган. Султони кабир  
Бекор қилган солиқни қай бир.  
Шароитга хилоф иш қилмас,  
Бобур каби султон топилмас.  
Имони бут мисли Алишер,  
Қулоқ тутинг Бобур шоҳ не дер:  
«Чанд боши зи маосий мазакаш,  
Тавба ҳам бемаза нест бичаш».  
Шоирман – ёт эмас жимжима,  
Байтни шундай қилдим таржима:  
«Гуноҳ ҳар иш имонга бало,  
Мўмин учун тавба энг аъло!»  
О, Бобурдай бормикан шоввоз,  
Ичкиликдан ҳатто кечган воз:  
«Ҳуш қилиб ўзни бу кечмакликдин,  
Тавба қилдим чоғир ичмакликдин.  
Олтину нуқра суроҳию аёқ,  
Мажлис олотин тамомин у чоқ,  
Ҳозир айла борини синдурдум,  
Тарк этиб майни, кўнгул тиндурдум».  
(Ибрат олиб Бобурдай шоҳдан,  
Қутилайлик биз ҳам гуноҳдан;  
Каримий, эй ғоят аозим,  
Майхўрликни тарк этиш лозим!)  
Тоғ чиройин очган каби қор,  
«Бобурнома» кўрки шеър-ашъор.  
Муаллиф гоҳ туркий, гоҳида  
Ашъор битар форсий роҳида.

Эслаб Мирзо Улуғбек пайтин,  
Низомийнинг келтирган байтин:  
«Падаркуш подшоҳиро нашояд,  
Агар шояд ба шаш моҳаш напояд».  
(«Падаркушга ногоҳ насиб этса тахт,  
Олти ойдан ошмас бу омонат бахт».)  
Гоҳ келтирар Саъдий пандини,  
Гоҳи тутар Хисрав қандини.  
«Бобурнома» яшнатиб ойин,  
Мақол-матал ҳам топган жойин.  
Гар Кобулда то абад қолган,  
«Нома» билан дунёни олган.  
Хотамтойдай соҳибмурувват,  
Ҳар ташна қалб учун куч-қувват.  
Бамисоли чархи мудаввар,  
Илоҳий нур билан мунаввар.  
Аслзода мирлар китоби,  
«Бобурнома» сирлар китоби.  
Қудратига йўқ асло таъбир,  
Ўтмаган не султонлар кабир.  
Аввал-охир тортиб эътибор,  
Ярим дунё олганлар ҳам бор.  
Саройлари гарчи мустаҳкам,  
Ҳукмдорлар ичра шоир кам.  
Бобур қодир шоҳларнинг шоҳи,  
Шоирларнинг ҳатто огоҳи.  
Бисёр оташ муҳаббат-меҳри,  
Меҳри боис ашъорин сеҳри.  
Тангрим улуғ йўлларга йўллаб,  
Истеъдодни берган қўш қўллаб.  
Исбот этар шахсан битган лавҳ,  
Заҳарлаб ҳам ғанимлари мавҳ,  
Этолмаган соҳиби асрор  
Бобурда минг илоҳий сир бор.  
Имон келтир, эй Ҳамид Парда,  
Бобур Мирзо улуғ саркарда.  
Тарих ичра саодатли Эр,  
Заковатли, шижоатли шер.  
О, Ҳиндистон, ғаройиб диёр,  
Забт этганлар ичра бахтиёр

Бобур Мирзо шаксиз ягона,  
Искандар ҳам бунга бегона:  
Забт этгану ва лекин, бай-бай,  
Иссиғидан қочган чидамай.  
Даъволарим эмас беасос,  
Сулолага солган у асос,  
Бобур Мирзо ғурур-фахримиз,  
Тарих ичра тенгсиз баҳримиз.  
Бобур султон, Бобур ҳам шоир,  
Олим – тарих илмига доир.  
Жаҳон аҳлин бизга қаратган,  
Бобуро на хат<sup>1</sup> ҳам яратган.  
«Бобурнома» – миллат номуси,  
Ўз даврининг тенгисиз қомуси.  
Донишманд ҳам давлат соҳиби,  
Уламо ҳам даврон роҳиби.

\* \* \*

Эй Каримий, муҳтарам ҳамроз,  
Сиз ҳам тарих илмида устоз.  
Даъвогарлар тожу тахт учун  
Қайтмаган ҳеч недан, о, очун!  
Оға – ини хунига бўккан,  
Ота қонин ўз ўғли тўккан.  
Шаҳзодаи не расидалар,  
Бўғизланган норасидалар.  
Тиғ урмаган ҳам томоғига,  
Хукм қилган уй қамоғига.  
Бамисоли афсунгар хусн,  
Тожу тахтда бисёрми афсун?!  
Бироқ Бобур, феъли ғоят кенг,  
Саховатда Хотам билан тенг.  
Ром этмаган сира тожу тахт,  
Фарзандига ато этган бахт.  
Баридан воз кечиб, жонажон  
Хумоюнга қурбон қилган жон...  
Фидойилик бўларми шундай,  
Жаҳон мардлик кўрмаган бундай.

<sup>1</sup> «Хатти Бобурий» назарда тутилади.

О, Каримий, қойил қолганман,  
Жасоратин шеърга солганман:

### БОБУР МИРЗО ВА ҲУМОЮН

Ҳумоюнга дард етди,  
Шоҳдан ҳаловат кетди.  
Ожиз минг битта табиб,  
Ожиз бутун аҳли тиб.  
Кўрди ҳинди, араб ҳам,  
Фақат иззатталаб ҳам.  
Бобур – подшо ҳам ота,  
Не лозим бўлса ато  
Қилмоқлик учун ҳозир,  
Бор-бисотин дилпазир,  
Ҳумоюн ҳоли лекин,  
Шаъм каби сўнар секин.  
Кор қилмас минг бир малҳам,  
Ожиз илми нужум ҳам.  
Ўғлининг забун ҳоли,  
Шоҳнинг ҳам танг ахволи.  
Заҳар ичган-егани,  
Пойинтар ҳар дегани.  
Тахт ҳам кўринмай кўзга,  
Ўғлин дардидан ўзга  
Кўнглига сиғмай қил ҳам,  
Адл қадди долу ҳам.  
Темурзода, шоҳаншоҳ,  
Ҳаста ба ҳукми Аллоҳ  
Ўғлига истаб ёрдам,  
Хуфтон дили чунонам.  
Ва ниҳоят беором,  
Бобур Мирзо кўрар ром.  
Фолбин дейди оҳиста:  
«Тузилсин десанг хаста,  
Ўғлинг учун бергил жон,  
Ўзга чора йўқ, инон!»  
Ва шошилич Бобур шоҳ,  
Қасам ичиб бегуноҳ,  
Қизлар номига дадил,

Тиловат қилар софдил:  
«Ё Раб! Меҳрибон Раҳмон,  
Ўғлим учун жонажон,  
Менинг жоним ол, майли,  
Келгай Азроил хайли!»  
Ҳумоюн ётар хаста,  
Отаси Бобур аста,  
Ўғлин уч бор айланди,  
Видо айтиб шайланди.  
Бобур шоҳ дили сезар,  
Бошида ажал кезар.  
Жонин айлади қурбон,  
Ҳумоюн қолди омон.

### «Шайбонийнома»:

Юрагимда минг битта ташвиш,  
Камлик қилар буюк иш қилиш.  
То беш кунлик меҳмондир барча,  
Абадият боғига дарча  
Очмоқлик ҳам бағоят даркор,  
Бунда қалам беқиёс заркор.  
Одил тартиб билан боз тирик,  
Кичик бўлгай, хоҳ бўлсин йирик  
Салтанатга аъзам-аозим,  
Муарриху шоир ҳам лозим.  
Шоирона безаб баётин,  
Бобур битган каби ҳаётин,  
Ҳар султоннинг нозими бўлган,  
Қай бирлари жангларда ўлган.  
Солиҳ учун султон Шайбоний  
Искандари шоҳаншоҳ соний.  
Алқаб «имом уз-замон» дегай,  
«Халифат-ур-раҳмон» ҳам дегай,  
«Ҳазрати хони Сулаймонфардин,  
Хусрави одили динпарвардин»  
Ҳам шоирлар қадрига етган,  
Унвонлару мулк инъом этган.  
Эш бўлгану Муҳаммад Солиҳ,  
Ярқираган толеи толиҳ.

У хон билан гоҳ сув симириб,  
Гоҳ аланга-оташга кириб,  
Ўтган тоғлар сўқмоғидан ҳам,  
Зада тарих тўқмоғидан ҳам.  
Жомий домла меҳрин қозонган,  
Мендай ашъор ишқида ёнган.  
Ишқ саҳросин мендай Мажнуни,  
Обу оши бағрининг хуни.  
Савдо қилар шавқ бозорида,  
Бахт ҳижроннинг минг озори-да!  
«Лақаби Солиҳу ўзи толиқ,  
Нур Саид ўғли Муҳаммад Солиҳ».  
Навоийнинг назари тушган,  
Минг бир дарддан бағри увушган.  
Хоразмнинг эрка фарзанди,  
Ашъоримиз беназир банди.  
Не ҳам дердик: даҳшатли санъат  
Яшнагай қон билан салтанат<sup>1</sup>!  
Отасининг олганлар бошин,  
Мендай ичган етимлик ошин.  
Темурийлар панд берганлар гар,  
Ерда асло қолмагандай зар,  
Шайбоний хон ато этган бахт,  
Ижод учун бисёр ашё-рахт.  
Шайбонийхон хонлар ичра хон,  
Солиҳ ашъор аҳлига султон.  
Лашкар билан Хон олар олам,  
Солиҳ учун лашкар – шоҳ калом.  
Бериб ҳатто йўлида жонин  
Юксалтирар шоир хон шонин.  
Аҳли шеърни сийлаган ҳар хон,  
Учун арзир фидо этсанг жон.  
Кимки етар калом қадрига,  
Дўнар барча замон бадрига.  
Солиҳ сурган мардона хома  
«Шайбонийнома» ҳам «Шоҳнома»!  
Муҳрлаб Шайх Муридлар отин,  
Битар бутун жанг тафсилотин.

---

<sup>1</sup> Аллома Абдурауф Фитрат таърифи.

Шону шуҳрат тожи бошида,  
Таъзим қилар калом қошида:  
«Сабаби иззати одам сўздур,  
Ҳосили боқийи олам сўздур.  
Тангрини сўз била билдилар халқ,  
Дин сори сўз била келдилар халқ.  
Сўз била зоҳир ўлур нури яқин,  
Сўз била зийнат топар миллату дин.  
Сўз била олам эшики очилур,  
Сўз била мунча жавоҳир сочилур.  
Сўз била хонлиқ этар хонлар,  
Ҳар тарафга юбориб фармонлар».  
Шоҳбайтида минг маъни пинҳон:  
«Ишқ воситайи фатҳи жаҳон.  
Ишқдин кимки хабардор ўлди,  
Тангрига маҳрами асрор ўлди!»  
Сўзга сиғмас қай бир таъбири,  
Шоирона гўзал тасвири.  
Хон лашкари бериб қўлга-қўл,  
Андижонга солганида йўл,  
Хома суриб мисли Алишер  
Дарёдан бир дарё ўтди дер:  
«Сув юзи ҳеч кўрунмас бўлди,  
Хон черики била дарё тўлди.  
Дема хон лашкари тутти Сирни,  
Яна бир Сир кечиб ўтти Сирни».  
Воқеалар қилинаркан қайд,  
Таърифланар шаҳзода Убайд<sup>1</sup>;  
Шоир Солиҳ ҳам жўмард билга,  
Уйланганин олади тилга:  
«Қилдилар асру муаззам тўйни,  
Шодмонлиқ била хуррам тўйни».  
Лекин шундан нари ўтмайди,  
Тафсилотин тўйни битмайди.  
Гомерона қилганда баён,  
Бўларди кўп сир бизга аён.  
Шайбонийхон ўзи бўлиб бош,  
Қанча элга тортилгани ош,

<sup>1</sup> Шайбонийхоннинг жияни – Бухоро хони Убайдуллахон (1486-1540 йй.).

Қанча қўчқор, қанча бўрдоқи  
Сўйилгани, меваю қоқи  
Дастурхонни безаганлари,  
Катта-кичик тўй лаганлари,  
Қай эллардан келгани меҳмон,  
Ва бамисли тоши палаҳмон,  
Қай бир қизга ҳам уйлангани,  
Тафсилоти бўлганда қани...  
Бўлмаса ҳам М. Солиҳ даҳо,  
Достон битган жуда бебаҳо.  
Бу достонни ўқиб Каримий,  
Чин юракдан айтсам самимий,  
Кўнглим яшнаб «имон фикридан»,  
Ҳам яйради «Раҳмон зикридан».  
Бизга шундай қолдирган достон,  
Солиҳ жаннат ичра бегумон!

### «Жаҳоннома»

Аввалу охирдан Яратган холи,  
Пайваста бандасин иқбол-заволи.  
Гар рангин камалак шаклу шамойил,  
Тарихда ҳукмрон қатъий тамойил:  
Кимнинг қалби кўзи кўрмаса аён  
Қариганин кўрар ҳар давру замон.  
Кимларни лол этмас ботин-зоҳири  
Бор ахир юз йил ҳам боши-охири.  
Навбатдаги аср бўсағасида,  
Шаънига битилган минг бир қасида  
Ҳазратим қуёши ботган замони,  
Тарихнинг бошланган ўзга бир они.  
Бамисоли сариқ самум сарсари  
Бобур Мирзо кўзин тиккан ҳинд сари.  
Саҳнадан чекиниб Темур Бек насли,  
Бошланган Шайбоний хонларнинг фасли.  
Суронли бир палла тўла фарёдга,  
(Ваҳ, ўтиш даврин ҳам солар боз ёдга!)  
Кимнингдир заволи бўлса қаро тун,  
Бахш этар кимгадир иқбол равшан кун.  
Уммон тубидан мард фақат дур терар,



Буюк даврон буюк шахсларни берар.  
Каримий, келтирай бас таърифини,  
«Тарихи Рашидий» муаллифини.  
Бамисли Сиз каби тарихчи бу зот,  
Назм саҳнида ҳам мендай сурган от.  
Бобур Мирзонинг ҳам содиқ йўлдоши,  
Ҳар жиҳатдан содиқ қон-қариндоши.  
Тарихда қолдирган ўчмайдиган из,  
Давлат арбоби ҳам бўлган шубҳасиз.  
Ашъорлар ҳам битган қалб қони билан,  
Машҳур Мирзо Ҳайдар унвони билан.  
Муҳаммад Солиҳдай отасиз қолган,  
Убайдуллахоннинг таълимин олган.  
Қанча таърифласам оздир сеҳрини,  
Ҳаттоки қозонган Бобур меҳрини.  
Форсийда яратган тарихий асар,  
Аёзий – туркий шеър битган сарбасар.  
Минг ташвишдан ортиб йўнгану хома,  
Достон ҳам яратган у – «Жаҳоннома».  
Мирзо Ҳайдарнинг бу азиз инъоми,  
Бағоят жарангдор достонин номи.  
«Баҳору хазон мавсуми сайр этиб,  
На ерким сафолиғ эшитиб, етиб»,  
Бамисоли етти иқлимга султон,  
Мирзо Ҳайдар сурган беармон даврон:  
«Кичик ёшда қамуғ фанларни билди,  
Кўпин оз ақл бирла фаҳм қилди.  
Гаҳи куш қушламоқ, гаҳ овламоқда,  
Кийик отмоқу, тулки қувламоқда.  
Кеча бўлса танаъум бирла машғул  
Мусоҳиблар бари мавзуну мақбул.  
Пари авсоф соқийлар гуландом,  
Табуқчилар сабук руҳу дилором.  
...Гаҳ ўптилар Хўтан зеболарини,  
Замоне Румнинг раъноларини.  
Гаҳи Чин хўбларидин сўзладилар,  
Гаҳ ўзбакдин парилар кўзладилар...»  
«Юзи ой, кўзи чўлпон, қадди шамшод»<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Мирзо Ҳайдар Дўғлат, «Жаҳоннома»дан.

Минг бир пари пайкар кўнглин қилган шод.  
Достонда бош сиймо раста Ферузшоҳ,  
Фарҳоддай бир қизни тушида ногоҳ,  
Кўриб йўқотади бор эсу хушин,  
Висоли ёр чорлар такрор қалб қушин...  
«Жаҳоннома» гўё қадим афсона,  
Шоир афсона бу бир баҳона.  
Асли баён этар кўнгил дардини,  
Васф этар «Халқим!» дер элнинг мардини.  
То абад қимматин йўқотмас бу хат,  
Соҳиби тахт учун аъло насиҳат:

«Улус кўнгликим шоҳдин жамъ эрур,  
Не мақсудиким бўлса Тангри берур.  
Дилозорлик пешаси шумдур,  
Не бўлғай дилозор маълумдур.  
Бўлуб раҳмдил халқ ичин шод қил,  
Дуода бирор бизни ҳам ёд қил».

Мисли Ҳазрат битган шоҳона ғазал,  
Достон тимсоллари паридай гўзал.  
Ранг-баранг ифода воситалари,  
Турфа хил муҳаббат робиталари.  
Шоир қалбин тафти сизилар илиқ,  
Яхмалак сингари сатрлар силлиқ.  
Ва лекин йўқ эмас айрим эътироз,  
Қофияларда бор сакталик бир оз.  
«Паризод»га «шамшод», «хуррам»га «дарҳам»,  
Қофия қилинар «ғам» билан «ҳамдам».  
Оч қофиядан ҳар зўр шоир қочар,  
Тўқ қофия ашъор чиройин очар.  
Маст айлар ва лекин Шоир тутган жом,  
Бисёр «сангзан» каби форсий минг калом.  
Мавжлантирар майи севги сойини,  
Арабча «суроҳ» ҳам топган жойини.  
Форсий ҳам арабий даста ва даста,  
Турфа каломлардан тузиб гулдаста,  
Шаҳри Шош фарзанди, фидо айлаб жон  
Мирзо Ҳайдар битган туркийда достон.  
Қавму қариндошни қарию ҳам ёш,

Ифода айлар бир сўз билан – «қаёш».  
Каримий, бу ҳолга беринг эътибор,  
«Ноғу» – туркий сўзга дуч келдим илк бор.  
Қаранг, Мирзо Ҳайдар ширин нақлида,  
«Битарми» – «путорми» келар шаклида.  
Машҳур бўлганидай ҳозир «сартарош»,  
Достонда учрар бир сўз – «чўмчатарош».  
Кашмир тожу тахтин қўлга киритган  
Шоир – ўғлига ҳам бир достон битган;  
Насиб этса ўқиш «Маҳмуднома»ни,  
Давом эттирармиз бу хангомани...

\* \* \*

Каримий, умримиз ўтар мисли бод,  
Мирзо Ҳайдар айтаган каби минг авлод  
«Жаҳон мулкидин давлату жоҳ ила,  
Дили равшану жони огоҳ ила  
Абад манзилига қадам қўйдилар,  
Эл онинг отини Адам қўйдилар.  
Боримизга доғи равиш ушбудур,  
Бу кун иш иш эрмастур, иш ушбудур».

\* \* \*

Инояти сизу бизга азални,  
Келтирай Аёзий битган ғазални:

*Соқий, майи фараҳбахш тутким баҳор келди,  
Ишрат замони етти, ул гулузор келди.*

*Бўлди чаман мунаввар, очилди рангин гуллар,  
Тут жоми руҳпарварким, ғамгусор келди.*

*Кўрсатди жилва сунбул, очилди наргиси гул,  
Бўлди фиғонда булбул, абр ашкибор келди.*

*Даврони айшу ишрат, беш кун эрур ғанимат,  
Чун чархи бемуруват нопойдор келди.*

*Еткурса ғусса гардун чек бода, бўлма маҳзун,  
Таскини ғамга гулгун май созвор келди.*

*Бошимни зўйи майдон қилсам йўқ эмди армон  
Соҳибқирони даврон, ул шаҳсувор келди.*

*Эй даҳр сарфарози Абдурашиди ғозий  
Даргоҳинга Аёзий уммидвор келди.*

\* \* \*

Муҳаббат завқидан йироқ нома бор,  
Юракларни ўртар «Фироқнома» бор,  
Муболаға бўлмас десам ягона,  
Нодираи замон битган дурдона:

Айрилиб шоира шаҳсуворидан,  
Ёрсиз озурда ёру диёридан,  
Губори ишқ водийсида барбод,  
Юрагин минг пора айлаб солиб дод,  
Наврўз қайтса ҳам қайтмай навбаҳори,  
Хароб хонаи айшу рўзгори,  
Яқо йиртиб, қон ютиб, фиғон айлаб,  
Ҳатто биз ворислар бағрин қон айлаб,  
Хаста кўнгли ичра минг бир дард билан,  
Барги хазондай чехраи зард билан,  
Паришон ҳол, асири доғи ҳижрон,  
Ҳосили гул каби чоки гирибон,  
Куйиб фалак шуълаи афғонидан,  
Кўзи нурдан, жисми жудо жонидан,  
Нола айлаб: «Моҳи тобон қайдасан,  
Хисрави сайид Умархон қайдасан?!»  
Зор-интизор ғунчаи гулзорига,  
Фидо жони наргиси беморига,  
Шоми фурқат ютмаган қони қолмай,  
Ҳатто қон ютмоққа имкони қолмай,  
Юрагин ҳеч ёритмай минг бир чироқ,  
Минг бор айтиб: ал-фироқ, эй, ал-фироқ!  
Мотам ичра ҳам бехуду мастона,  
Маҳруми дийдори шаҳи Фарғона.  
Султон мозори шамъига парвона,  
Ёридан айру бенаво девона,  
«Марҳаматлиғ сўзлари оромижон,  
Лутфу хулқи ҳар бири руҳи равон»,

Жамшиди даврон султонин соғиниб,  
Тунлар шамъи шабистонин соғиниб,  
Дарди дилин ёниб ҳавола қилган,  
Яратганга ёлвориб нола қилган:  
«Ҳеч ким ўз ёридан айрилмасин,  
Меҳрибон дилдоридан айрилмасин»<sup>1</sup>.

Бағрим пора қилар гар армон тиғи,  
Ёдга тушар «Айрилмасун» қўшиғи<sup>2</sup>.  
О, Каримий дўстим, асли бу ҳолат,  
Нодири чўнг таъсирдан далолат!

\* \* \*

Умархон-Нодири ишқи то ҳамон,  
Тилдан тилга ўтар ривоят, дoston.  
Тарих кўрмаган ҳеч бундай Шоира,  
Ишқу муҳаббатда ҳам у Нодири.  
Муҳаббат ашъорин бош шеваси ҳам,  
Муҳаббат талантин тар меваси ҳам.  
Муболаға деманг асло, ҳаттоким  
Форсий девонда ҳам шу ҳолат ҳоким:

«Ёр аз ман чеҳра пинҳон кард боз,  
Дарди ҳижрон ғорати жон кард боз...  
Дар фироқат сўхт жон Макнунаро,  
Шиква аз бедоди ҳижрон кард боз»<sup>3</sup>.

Аён айлар бу ҳам тарих сирини,  
Улар бўлган замон Фарҳод-Ширини.  
Нодири наздида йўқ ишқдай султон,  
Кўнгил - дард гулшани, муҳаббат - боғбон.

<sup>1</sup> Нодири, «Фироқнома», муаллиф эскартиши.

<sup>2</sup> Мавлоно Муқимий ғазали билан айтиладиган машхур «Айрилмасун» радифли кўшиқ.

<sup>3</sup> «Ёр мenden чеҳра пинҳон айлади,

Дарди ҳижрон ғорати жон айлади...

Фироқ ичра куйиб шамдай Макнуна,

Ҳижрон бедодидан афғон айлади». (Муаллиф эркин таржимаси).

\* \* \*

Навжувон фаслида ёрдан айрилган,  
Кушдай қанотлари ногоҳ қайрилган,  
То рўзи қиёмат армон тоғида,  
Нодирадай куйган ёр фироғида,  
Зулфияхоним ҳам тортган минг алам,  
Суянчиғи ижод, таянчи қалам,  
Узун тунлар шаъми сўзондай ёниб,  
У ҳам фироқнома битган ўртаниб.  
Ҳамид Олимжонни сўраб ҳар Баҳор,  
Хаста юрагин гар куйдирган минг бор,  
Чиқишмай ҳеч қисмат бедоди билан,  
Беармон яшаган ёр ёди билан:

«Ҳижронинг қалбимда, созинг қўлимда,  
Ҳаётни куйлайман, чекинар алам.  
Тунлар тушимдасан, кундуз ёнимда,  
Мен ҳаёт эканман, ҳаётсан сен ҳам»<sup>1</sup>!

\* \* \*

Бетакрор истеъдод қилиб тантана,  
Шеъриятимизни бойитган яна,  
Ғаним ҳам, шубҳасиз, зўр дейди зўрни,  
Ашъор хозинида бетакрор ўрни,  
Муқимийга мансуб «Саёҳатнома»,  
Кўнгилни яйратар мунгли ҳангома.  
Мендай илҳомланиб жўшқин сарбасар,  
Завқий ва Нодим ҳам битганлар асар.  
(Яхши ният билан сурарман хома,  
«Дўстнома» ҳам қисман саёҳатнома.)  
Каримий, камина ҳам илҳом олдим,  
Хаёлларим шеърий қолипга содим:

Ҳамон ишонч йўқ гардунга,  
Дунё тор аҳли фунунга.  
Катта охурдан ем еган,  
Мингбоши дегани-деган.

<sup>1</sup>Зулфия, «Баҳор келди сени сўроқлаб», «XX аср ўзбек шеърияти антологияси», «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» ДИН, Т., 2007й., 64-бет.

Бисёр бўлус, муфти, қози,  
Бисёр улардан норози.  
Кўкнор гар қолган модадан,  
Стриптизларда гулбадан,  
Шароб-май минг турфа хили,  
Героиннинг ҳам доҳили  
Бисёр бағоят, Мавлоно,  
Чорасиз лол аҳли доно.  
«Чой!» деб берилмас гар ишқор,  
Фойдахўрда на номус-ор.  
Бозор дунё олатасир,  
Сув сотиб ким қурар қаср.  
Хароб биздай ўқиб-уққан,  
Олиб-сотар куни туққан.  
Озодадан тўпори кўп,  
Дукчисидан аттори кўп.  
Мисли Маллахон даврони,  
Ҳамон ҳоким йўқ армони.  
Устундан-устун андиша  
Муҳит даҳшатангиз беша.  
Бир қарасанг кўппак ванг-ванг,  
Бир қарасанг ҳанграрда ҳанг,  
Бемаъни сўз ила оҳанг,  
Эшитсанг келар ваҳиманг,  
Димоғида кибру ҳаво,  
Хонандалиқ қилар даъво  
Минг сатанг, минг баччасифат,  
Анқо уруғи маърифат.  
Кўпдан-кўп доғули айёр,  
Бисёр минг текинга тайёр.  
Бойларки бисёр жойлари,  
Меҳмонсиз ўтгай ойлари.  
Ҳамон минг дарду укубат,  
Қаҳат меҳр ила оқибат.  
Қароқчи гар ўтмиш бугун,  
Мусофир кўнглида тугун,  
Кезгандай мулки адамда,  
Минг бир тўсиқ ҳар қадамда.  
Гар дуруст йўллар аҳволи,  
Хатардан ҳеч эмас ҳоли,

Манзилдан-манзилга сафар,  
Қадамда миршаб минг нафар.  
Ўзга даврон, ўзга замон,  
Оҳ, бандалар бадфеъл ҳамон!  
Ҳамон мушкул умматчилик,  
Заҳар-заққум қимматчилик.  
Айтаверсам ҳасратим кўп,  
Бугун ҳатто йўқ текин чўп.  
Гар кўнглимиз эмас синчлик,  
Вале, шукр, юрда тинчлик.  
Бўлса ҳам қай томон барбод,  
Қай тараф кун сайин обод.  
Гар жўмардлар садоси йўқ,  
Эл оч қолар гадоси йўқ.  
Демасман ҳеч қисмат тахир,  
Достон ёзаяпман, ахир.  
Бизга шундай берган имкон,  
Гулла-яшна, Замон-Макон!

#### «Тошкентнома»

Заҳмат билан қўлга кирар гоҳ тийин,  
Асл дил изҳорин битиш ҳам қийин.  
Азиз инсонларни олганда ёдга,  
Ногоҳ кўнгил тўлар унсиз фарёдга.  
Йигирманчи аср – ортга қарайман,  
Яқин тарих зулфин аста тарайман.  
Мен ҳам фарзандиман шонли асрнинг,  
Қутлуғ қурбониман қонли қасрнинг.  
Хаёлдан ўтказиб даҳшат ҳаётин,  
Қироат қиларман Чўлпон баётин.  
«Ўтган кунлар» – мисли шоҳона назм,  
Барҳаёт Қодирий! Минг бора таъзим!  
Йигирманчи йиллар ичра кезарман,  
Фитрат закосин ҳам дарҳол сезарман.  
Ҳаёту мамоти пайваста сирга,  
Ҳайратда боқарман Усмон Носирга.  
Минг сирни жамлаган «Алиф» ила «Лом»,  
Шеърят даҳоси Ғафур ал-Ғулом.



Ҳазратим ҳаётин қилган минг қисса,  
Ойбек Навоийдай улуғ, алқисса.  
«Анор»у «Даҳшат»дай ёзиб ҳикоя,  
Юксалар Қаҳҳор ҳам бамисли қоя.  
Улуғлар сафида яна бир Зот бор,  
Феъли фаришталар каби беғубор.  
Гарчи Озарбайжон эрка боласи,  
Ўзбек шеъриятин ёқут лоласи.  
Серҳосил неки бу заминга восил,  
Адабий муҳит ҳам ғоят серҳосил.  
Ҳатто олис ўлка фарзандин, қаранг,  
Чертган сози берар афсунгар жаранг.  
Шу қадар бу замин каромати кўп,  
Улуғлари маржон шодаси – тўп-тўп!  
Мусофирликда кун кўриб хокисор,  
Борлиғин бизларга айлаган нисор,  
«Тошкентнома» дея битган чўнг дoston,  
Шайхзода, десам оҳ, ўртанар жон!..  
Ноўрин, албатта, дилим фарёди,  
То абад барҳаёт яхшилар ёди.  
Вале бағрим ўртар беомон армон,  
Армонки, унга ҳеч топилмас дармон.  
«Мирзо Улуғбек»ка қўйган зўр ҳайкал,  
Ашъоримизга ҳам берган заб сайқал,  
Муаллимлик қилган неча бир муддат,  
Сирдай вазмин, Аму каби сершиддат,  
Ёғду сочса ҳамки бамисли бадр,  
Шайхзода сира топмаган қадр!  
Замонки муттаҳам, дарди бедаво,  
Ҳатто бир нишонни кўрмаган раво.  
Аксинча, ўлмаган мардона жони,  
Турфа хиёнатлар мазлум қурбони.  
Ё Раб, жисм жоним титратар ҳайрат,  
Шунда ҳам кўнгли тўқ, дадил, серғайрат.  
«Халқ душмани» деб гар янар оломон,  
Халқ учун минг бора фидо айлаб жон,  
Ҳамроҳлар қилса ҳам душман ишини,  
Бағрикенг, ранжитмай ҳеч бир кишини,  
Шеъру дoston, ҳатто «Гамлет» автори  
Тан берар фожеа битган. Атвори

Билан ҳам бизларни лол айлар бу зот,  
 Ҳазратдай шеър саҳни узра сурган от.  
 Жалолиддин бўлиб наъра тортса гоҳ,  
 Гоҳ Мирзо Улуғбек каби одил шоҳ,  
 Илҳом парилари шивирлаб минг байт,  
 Беруний ҳам бўлган дейдилар бир пайт.  
 Минг йиллик тарихга эга шаҳри Шош,  
 Вале «Тошкентнома» мен билан тенгдош.  
 Ўн саккиз бобда ўн саккиз хил оҳанг,  
 Ўтмишу замону иқбол ҳамоҳанг.  
 Гоҳида айланма қофия қўллар,  
 Биз ворисларга ҳам саломлар йўллар.  
 Гоҳи беш бўғинли тизар сатрлар,  
 Тошкент гулларидай сочар атирлар.  
 Шоирона сайқал топган минг зикри,  
 Ўн беш бўғинга ҳам сиғмас қай фикри:

*«Инсоният даҳосининг, тотувликнинг ҳамроҳи,  
 Ер юзига осмондан қарар фаннинг нигоҳи.  
 Биламанки, кеча билан бугун пайванд туташган,  
 Кеча билан эртанги кун бугун важи қариндош.  
 Бу кечаги Тошкент, аммо эмас кечаги Тошкент,  
 Кеча билан бугун ёру аммо эмас ўриндош...  
 Ҳовуз бўйи – чойхонада гул гиламда олиб тин,  
 Оқпар чойни саратонда ичмаган билмас қадрин!  
 Бир пиёла чой узатган бизга бўлур дўст-ҳамдам,  
 Ошномиз қанча ортса, ё(в)тлар бўлур шунча кам.  
 Ҳеч қаерда Тошкентчалик, балки, бозор топилмас,  
 Ҳафтамининг етти куни раста-дўкон ёпилмас»<sup>1</sup>...*

\* \* \*

Жўшқин таърифларим деманг беҳуда,  
 Шаҳри Шош таърифин келтирган жуда:

«Бисёр Тошкент суви, сойи, сояси,  
 Бисёр мухлисларин ҳам ҳикояси.  
 Жаннат меваларин асли Тошкентда,  
 Мудом қайноқ қуёш фасли Тошкентда.

<sup>1</sup>Мақсуд Шайхзода, «Тошкентнома»дан.

Ёз. Тошкент тоқларин томирида май,  
Ёйма саватларда маржон қулпунай.  
Тўйга чорлар ноғора-доираси,  
Асрий ҳар тут боғларин шоираси.  
Борми ҳеч шеърият саҳнида сардор  
Дарахт қалбидаги сирдан хабардор!»<sup>1</sup>

«Тошкентнома» гўзал достон, албатта,  
Достон қамрови ҳам бағоят катта.  
Наинки сарбаланд Устоз шуқуҳи,  
Достонда барҳаёт ўз даврин руҳи.  
«Тошкентнома»ни ким қилар қироат,  
Мўмин қилган каби чин дилдан тоат,  
Мен сингари ботиб минг бир савобга,  
Минг бора шайланиб сўнгра тавобга,  
Қойил қолар фикрий теранлигига,  
Тан берар Шайхзода эранлигига!

\* \* \*

Эй Каримий, яна жўшарман,  
Самимий минг истак қўшарман.  
Сиз – олимсиз, теран англайсиз,  
Буюқларга азиз ворис биз.  
Замон келди, ўрнини босиб,  
Боболарга бўлсак муносиб!

\* \* \*

Қай бир китобларни кўрсанг варақлаб,  
Ким энсанг қотирган каби валақлаб,  
Маъни тополмайсан минг бир сатридан,  
Нафасинг бўғилар бадбўй атридан.  
Фақат гадо кияр жулдур жомани,  
«Нома» деб бўлмас ҳеч ҳар бир номани.  
Ғоят талаб катта шеърий номага,  
Ўрин йўқ ортиқча ҳеч ҳангомага.  
Шеърий санъатлардан мосуво-холи,  
Ҳеч бир шеърий асар кулмас иқболи.

<sup>1</sup> «Тошкентнома»дан, муаллиф эскартиши.

Офатижон ҳар бир банда меҳрсиз,  
Дилга туғён солмас ашъор сеҳрсиз.  
Китоблар бисёр гар сирти ялтироқ,  
Ҳеч оҳанрабо йўқ – ичи қалтироқ.  
Мағзи пуч асарлар бўлгандан кўра,  
Бўлмагани яхши, Каримий, жўра.  
Ва лекин ҳар қанча кўрмайлик чора,  
Нодон учун минг бир панд ҳам чикора.  
Минг бора уриниб ҳам эрта, ҳам кеч,  
Қарға-қузғун оғзин ёпиб бўлмас ҳеч.  
Табиат аввалу охир беомон,  
Донга нисбатан мўл ҳамиша сомон.  
Ижод саҳнида ҳам гар йўқ ҳеч тенглик,  
Андишали халқмиз – қилармиз кенглик!  
Мунофиқлик бўлмас бундай, албатта,  
Қарғага «булбул» деб берамиз патта.  
Дарвозаси йўқдай катта шаҳарни,  
«Тулпор» деб алқаймиз қай чўлоқ харни.  
Кўйларни топшириб йиртқич бўрига,  
Қасида битармиз замон зўрига.  
Таъзим бажо айлаб дуч келган бойга,  
Таъма бобида ҳам қилармиз пойга.  
Худога ҳам ёқмас ҳеч бундай ҳолат,  
Тилда адолату дилда разолат!

\* \* \*

Маъзур тутинг, дўстим, ҳаддимдан ошсам,  
Қаҳрим келиб қайсар Амудай тошсам.  
Бемаъни ишларга тушганда кўзим,  
Тутолмай қоламан ўзимни-ўзим.  
Яхши ният билан йўниб хомани,  
Битганлар шубҳасиз «Ўзбекнома»ни.  
Вале бу китобдан тўлмади кўнглим,  
Биз кутган ишлар ҳеч бўлмади, кўнглим!..  
Каримий, фикрингиз тўғри сарбасар,  
Асил «Ўзбекнома» – зарур шоҳ асар!

## XIV БОБ ХОТИМА

Англаш учун инсон зотини,  
Баъзан етар билиш отини.  
Бежиз эмас Домламиз номи,  
Маърифатнинг асил Ғуломи!  
Бошин қўйиб минг бир ташвишга  
Камарбаста ҳар эзгу ишга.  
Талаб қилмай эъзозу раҳмат,  
Боларидай чекар боз заҳмат.  
Каримийдай оғам-иним йўқ,  
Унга ҳам мен каби тиним йўқ!  
Рақс тушар дастида хома,  
Минг асрлик минг армоннома  
Минг шоҳ асар билан сирлашар,  
Фарҳод-Мажнун билан тенглашар.  
Баланд эмас гар мендан бўйи,  
Минг оламни забт этар ўйи.  
Бамисоли лочин хаёли,  
Офтоб оташ юрагин ёли.

\* \* \*

Кел эй соқий, шароб тут, шароб,  
Шароб оқсин бамисоли об!  
Шеър айтайлик симириб-ҳўплаб,  
Каримийлар туғилсин кўплаб!  
Юксак бўлсин ҳар йигит тахти,  
Очилсин ҳар қизнинг ҳам бахти.  
Севишганлар висол билан маст,  
Барчамизга Хизр бергай даст.  
Аҳли мансаб кўнглин қилиб кенг,  
Луфт қилгай барча элга тенг.  
Ҳар давранинг бийрон булбули  
Санъаткорлар кўпайсин пули.  
Бироз бўлса ҳамки муттаҳам,  
Кам бўлмасин чайқовчилар ҳам.  
Қўнгиллардан кетиб гина муз,  
Яхши келсин деҳқон учун куз.  
Шоду хандон ҳар соатимиз,

Ривож топсин саноатимиз.  
Молиявий бухрон туфайли  
Қимматчилик бўлса ҳам майли.  
Вале Худо ўзи бўлиб ёр,  
Қаҳатчилик бўлмасин зинҳор!  
Умр бериб ёшлар барига,  
Имон берсин кекса-қарига!  
Каримийдай сўйиб семиз қўй,  
Ният қилган элга берсин тўй!  
Йўлбарс йили, гар айтсам сизга,  
Бахту омад келтирсин бизга!

\* \* \*

Самони дафъатан кучиб бўлмас ҳеч,  
Уммон сувин бирдан ичиб бўлмас ҳеч.  
Мард ҳам тоғлар билан тенг бўла олмас,  
Ҳеч кўнгил фазодай кенг бўла олмас.  
Гар осмон дафтари уммонлар сиёҳ,  
Минг бир қалам бўлса гар барча гиёҳ,  
Қайнаб тошса ҳам гар илҳом булоғи,  
Қўлингда бўлса ҳам илҳом улоғи,  
Каримий таърифин келтириш гумон,  
Уммон чўнг – қатрага сиғмас ҳеч қачон!  
Беқиёс ҳаттоки минг дoston сўйлаб,  
Қалбин теранлигин бўлмас ҳеч бўйлаб.  
Калом конин асло эринмай титдим,  
Қўлимдан келганча таърифин битдим.  
Тангрим раво этса бу банда комин,  
Не ажаб, «Дўстнома» ёзсам давомин!

\* \* \*

Эй соқий, достоним тугатдим мана,  
Арзигаёй ҳар қанча қилсак тантана.  
Бир нафас тин олай сармасту сархуш,  
Мастона шароб тут яна ва яна.

*2010-2012 йиллар*

## УСТОЗЛАР ВА ДЎСТЛАРГА

ҳазиллар

### **Абдулла Ориповга**

«Бозорга ўхшайди асли бу дунё,  
Бозорга ўхшайди бунда ҳам маъни».  
Минг бозорга солар тинч қўймай асло  
Сира бош бермасдан шуҳрат самани!

### **Абдували Қутбиддинга**

Не ғам, қора қошлар гар хунхор чиқар,  
Улфат билан бирга гар ағёр чиқар.  
Ё Валий, десам бас, Хожа Аҳрордай  
Дарҳол Абдували мард бедор чиқар.

### **Абдунаби Ҳамрога**

Ҳам адиб у, ҳам шоирлик даъво қилар,  
Шеър-ашъорин ҳам қўшиқ, ҳам наво қилар!  
Деманг асло гоҳи кибру ҳаво қилар,  
Илҳом амрин шитоб билан раво қилар!

### **Озарбайжонлик олим Али Шомилга**

Ҳам Алисиз, ҳамда Шомилсиз,  
Дўстлигимиз учун омилсиз!  
Сизга қанча таъзим қилсак оз  
Низомийдай сиз ҳам комилсиз!

### **Азиз Саидга**

Азиз авлиёнинг асрий рўзаси,  
Маст қилар Азизнинг шеърий бўзаси.  
Савар руҳин савачўпин жуфт қилиб,  
Най чалар, дарз кетган умр кўзаси!

### **Азим Суюнга**

Азим Суюннинг ҳам қатъий азми бор,  
Латифага баста жўшқин базми бор.  
Нурота тоғларин жўмард ўғлони,  
Юксак қоялардай гўзал назми бор!

**Одил Икромга**

Маҳлиё назм аҳлин шеъру достонига,  
Бирга кирдик бизлар ашъор бўстонига.  
Румий каби авлиёга қилиб ихлос  
Одилжон ҳам дўнди ашъор арслонига.

**Амир Файзулага**

Амир ака билан биз қариндошмиз,  
Биримиз оёғу биримиз бошмиз.  
Муҳаббат боғида то ҳануз ёшмиз,  
Қиёматга қадар мардуми Шошмиз!

**Аҳмад Отабоевга**

Маҳмуд Саъдий билан ҳамхона,  
Хонаси гўё каптархона.  
Аҳмад ака гар сербаҳона,  
Вале ҳар таҳрири шоҳона.

**Асрорхўжа Аброрхўжаевга**

«Меҳр кўзда» деб барчамиз шоширасиз,  
Ҳам меҳримиз кундан кунга оширасиз.  
Қўйиб берса, бутун бир эл кўзин ёшлаб,  
Ҳатто Орол денгизин ҳам тоширасиз.

**Аҳмаджон Мелибоевга**

Не бир улуғ арбобларга қўл бергансиз,  
Шогирдларни қўллаб катта йўл бергансиз.  
Ҳеч ким сизга бас келолмас аскияда  
Оғам, минг бир латифани мўл бергансиз!

**Афзал Рафиқовга**

Ким дунё олади шўх сози билан,  
Кимлар хаёл етмас парвози билан.  
Афзал ака Руслан Чагаевни ҳам  
Енгади шоҳона овози билан!

**Абдуғани Жумаевга**

Унинг ҳам севгани афсунгар баёт,  
Ишқ атри уфурар ҳар тасвиридан.  
Истасанг, эй Ҳамид, безавол ҳаёт,  
Ибрат ол эътиқод мусаввирдан.



### **Абдусаттор Ўзғурга**

Рауф Парфи «Ўзғур» бўл! деб фатво берган,  
Ризку рўзин Сайилгоҳдан мўл-кўл терган.  
Ишқ саҳнида Фарҳод каби кўкрак керган,  
Бу борада тенг келолмас бирор мерган.

### **Абдумажид Азимга**

Қадрдоним Абду Мажид Азимдир,  
Унинг ҳам суйгани ашъор-назмдир.  
Машаққат гар унга газетачилик,  
«Моҳият» биз учун тўйдир-базмдир!

### **Абдуқаям Йўлдошевга**

Ҳикоя жанрин шери бўлар у,  
Наср шаҳристонин мэри бўлар у.  
Сира бежиз эмас минг бир ютуғи  
Зулфия Қуролбой эри бўлар у.

### **Абдураззоқ Обрўйга**

Абдураззоқ дўстим, қаттиқ ҳазил қилар,  
Ҳар ҳазилин тагин гоҳо, о, зил қилар.  
Даки-дашном билан нўноқ шоирларни,  
Не ажаб гар, ўзи каби фозил қилар!

### **Аъзамжон Обидовга**

Аъзам Обид йигитларнинг тар гули ҳам,  
Лондон боғу роғин бийрон булбули ҳам.  
Шеърларимиз ўзга юртлар сари элтар  
Олмос қанот тулпорию дулдули ҳам!

### **Асад Дилмуродга**

Эл қатори қадду бастин «фасад»и,  
Каминадай гар тош босмас жасади.  
Қолишмас ҳеч лекин Вальтер Скоттдан,  
Тарихий асарлар ёзиш Асади.

### **Али Эҳсон Бейга**

Али Эҳсон билан кездик юрт боғини,  
Ошиб ўтдик неча баланд-паст тоғини.  
Бошин олиб кетди токи ўз юртига  
Кўтаролмай халак бизлар фироғини!

**Анвар Обиджонга**

Анвар ака сармаст ашъор жоми билан,  
Ғазал битар Уста Гулмат номи билан.  
Дукчи Эшон каби саркаш коми билан  
Чиқишмас бор оломон, бор оми билан.

**Абусаид Қўчимовга**

Тарих лавҳига қайд қилиб қўйинглар,  
Она юрти юксак Ургут бўлади.  
Ҳамзатов сингари, билиб қўйинглар,  
Тоғларнинг фарзанди бургут бўлади.

**Абдулла Шерга**

Ижоди бўлинар минг бир қисмга,  
Қалб билан, бегона мендай жисмга.  
Байрону Пушкинлар таржимони у  
Муносиб «Абдулла!» – юксак исмга!

**Азимбек Усмоновга**

Биз Азимбек Усмон билан ўқиганмиз,  
Хўроз каби бир-биримиз чўқиганмиз.  
Ворис эмас ҳеч қандай Хива хонига,  
Бу чўпчакни биз курсдошлар тўқиганмиз!

**Абдуҳошим Ирисбоевга**

Дон Кихотдан дарозликда қолишмайди,  
Вазминликни тиллога ҳам алишмайди!  
Ваъдасида турмаса ҳам қарздорлар  
Таъқиб қилиб, судга бериб олишмайди.

**Алишер Отабоевга**

Тер тўкар мен каби тинмай тонгу шом,  
Қўлида шай мудом илҳом тўла жом.  
Не тонг, насиб этса унга эзгу ком  
Бежиз «Алишер!» деб қўйишмаган ном!

**Адиба Умировага**

Гар бисёр муҳаббат жабру жафоси,  
Армон кимлар учун ёрин вафоси!  
Дарди муҳаббатнинг ёлғиз давоси  
Адиба ашъорин сирли сафоси!

### **Абдуғафур Расуловга**

Ёзганлари унинг ҳам минг бир боб бўлди,  
Ҳар бобида яна минг бир абвоб бўлди.  
Даъво қилиб у ҳам минг бир мукофотга,  
Устоз Озод домла каби арбоб бўлди.

### **Аббос Саидга**

Амру фармонида наср самани,  
Саждагоҳ маскани ижод чамани.  
«Беш кунлик дунё»да «Кўчада қолган  
Одам» қисматидан сўзлар романи.

### **Акмал Саидовга:**

Замонамиз алломаси, қориси у,  
Давоталаб хаста диллар дориси у.  
Тан беради ҳатто Ҳотам ҳеч шубҳасиз,  
Ахир Занги Отамизнинг вориси у.

### **Аҳрор Аҳмедовга**

Арбоб бу кун бамисоли Хожа Аҳрор,  
Қачон кўрма жиддий гўё алами бор.  
Ёзганларин ўқиб мен ҳам бўлдим иқрор,  
Ҳеч шубҳасиз унинг ҳам зўр қалами бор.

### **Абдунаби Ҳайдаровга**

Абдунаби Ҳайдаровнинг чиққан номи,  
Журналист-да, бечора ҳеч йўқ ороми.  
Каминага ҳамқишлоқдай – бекободлик  
Раво топсин, илоҳим, минг битга коми!

### **Ашурали Жўраевга**

Ўзимиздай аҳли қалам у, алқисса,  
Ватан шаъну шавкатига қўшар ҳисса.  
Эстрада санъатидай билмас завол  
Ботир Зокир ҳақида у ёзган қисса.

### **Асомиддин Саидовга**

Олис Муғилондан эшонзода у,  
Асдойдил намозхон, ичмас бода у.  
Асли ҳуқуқшунос, тужжорлик қилар  
Дўсту ёрим ичра гавҳар-шода у!

**Алишер Қурбоновга**

Исми аъзам унинг – биз учун Ҳазрат,  
Ҳазратдай бағридан тўкилар ҳасрат.  
Ва лекин уни ҳам соҳиби нусрат  
Сийлаган мол-мулки беҳисоб, касрат!

**Алибек Анварийга**

Афтидан қандайдир доридан еб у,  
Шеър ёзар баҳайбат тарзига қараб.  
«Сукунат тилимни суғурди!» деб у,  
Сухайлий сингари қўрқитар, ё Раб!

**Бахтиёр Ихтиёровга**

«Ёр-ёр» фильмининг бош қаҳрамони,  
Унинг ҳам, во дариғ, ўтди замони.  
Кексалар сафидан жой олса ҳамки,  
Ёш боладай тушмас қўлдан камони!

**Бахтиёр Назаровга**

Рауф Парфи билан курсдош бу акам,  
Академик олим, бебаҳо ҳакам.  
Соясига салом берсам ҳам минг бор  
Во дариғ, бир бора демади: «Укам»!

**Баҳром Рўзимуҳаммадга**

Шамол каби кезиб гардунни,  
Кўрмадим ҳеч бундай Мажнунни.  
Афсунгари шеърий афсунни,  
Қовуштирар кун билан тунни!

**Берди Раҳматга**

Ким учун бозорда ҳаёт мазмуни,  
Ким минг бир орзую умид тутқуни.  
Ижод саҳни сари бурсам мавзуни  
Шоирнинг шоирсиз қиёмат куни!

**Бахтиёр Генжамуродга**

Бахтим бут Бахтиёр қариндош билан,  
Ҳар балога чидар тош бардош билан.  
Нечун унга қалқон бўлмай бош билан,  
«Тош билан урганни сийлар ош билан»!

### **Бекқул Эгамқуловга**

Ўратепа томонларда топган камол,  
«Истеъмолчи» муҳаррири – тегди аъмол.  
Аҳмаджон Мелибоевнинг шогирди зўр,  
Раҳбар бўлса, не тонг, устоздай баркамол!

### **Бектемир Пирнафасовга**

Шоир Бектемир гар бўлса ҳамнафас,  
Жаннатга дўнади ҳатто тор қафас.  
Афсунгар висолин нечун соғинмай,  
Исойи Масихдай у ҳам пир нафас!

\* \* \*

Беш кунлик бу дунё бир нафас бўлди,  
Ҳар нафас синоат-сир нафас бўлди.  
Ниҳоят қирқ икки довондан ошиб  
Бектемир Мирзо ҳам Пирнафас бўлди.

### **Беҳзод Фазлиддинга**

Бўй басти булбулдай чалинмас кўзга,  
Ва лекин бағоят чечан у сўзга.  
Не ажаб, гулшани шеърият ичра  
Мактаб яратса гар бетакрор ўзга!

### **Ваҳоб Раҳмонга**

Туғилганлар баҳор васли Ваҳоб ака,  
Олим деманг, шоир асли Ваҳоб ака.  
Битта сирни айтай сизга, бўлинг огоҳ,  
Хўжандийнинг асл насли Ваҳоб ака!

### **Вали Саваш Елўкга**

Вазминлиги билан этар ром,  
Бахш этар ҳар суҳбати илҳом.  
Ижод аҳлин айлаб эҳтиром,  
Юртимизда ҳам чиқарган ном.

### **Вафо Файзуллога**

Сувратан гар ғариб, сийратан тоғ у,  
Қирқ йилда ҳам асло бўлмайди чоғ у.  
Жафокаш бағримда минг битта доғ у,  
Болдан безган, ё Раб, излайди оғу!

**Валижон Шамшиевага**

Гоҳи кампир, гоҳи кекса чол бўлади,  
Гоҳи пари – саҳна узра хол бўлади!  
Бор хунарин ишга солса йиғилганлар  
Кула-кула ҳолдан тойиб шол бўлади!

**Гулчеҳра Нуруллаевага**

Таърифини мендан сўранг – сочи сунбул,  
Парвонаси мендай минг бир бийрон булбул.  
Пойидан бош олиб кетмас минг битта кул,  
Нур алан нур чеҳрасида минг битта гул!

**Гулчеҳра Жўраевага**

Ёзайин деб элга манзур шеър,  
Ҳануз мендай ичу этин ер!  
«Токай юзин ювар қора тер,  
Тангрим, учсин – қушдай қанот бер!»

**Гулнора Раҳмонга**

Қиличдай ўйнатар мўйқаламини,  
Шеъру дoston қилар минг аламини.  
Минг бор чоғланаман, вале не қилай  
Тўлдира олмасман бағрин камини!

**Дадахон Нурийга**

Дадахон аканинг жасорати зўр,  
Оташин қалбида ловуллайти қўр.  
Абдулла Қаҳҳорнинг қўлини олган,  
Қошида ҳатто мен мактаб бола ғўр!

**Дилором Эргашевага**

Дўстларнинг даврасидан юлдуз топдим, ой топдим,  
Латофату тароватга юлдуздан ҳам бой топдим.  
Ташна эдим машрабона, ошиқона ғазалга,  
Дилоромдай дилга ором чашма топдим, сой топдим.

**Дилшод Ражабга**

Шаънимизга фақат олқиш олиб келар,  
Фақат офтоб каби балқиш олиб келар.  
Қадрдонмиз лекин гоҳо тишин қайраб  
Бошимизга минг бир ташвиш олиб келар!

### ***Дилрабо Мингбоевага***

Ашъорида сирли афсунгар сабо,  
Насрида ҳам бисёр сир – оҳанрабо.  
Қай гуноҳим учун, эй хеш-ақрабо,  
Дилрабо ранг-рўйим айлар қаҳрабо?!

### ***Ёқуб Аҳмедовга***

Гулдиракдай қудрат тўла овози,  
Титратади еру кўкни титради дил рози.  
Кошки мен ҳам бўлсам ғолиб ҳамрози,  
Минг бир юлдуздан ҳам юксак парвози!

### ***Жамол Камолга***

Зўр асарлар таржимаси аъмол бўлди,  
Таржимамиз меҳробида Жамол бўлди.  
Шекспирлар, Румийлардан бериб сабоқ,  
Буюклардай азиз Жамол Камол бўлди!

### ***Жаҳонгир Отажоновга***

Қўшиқчилик санъатин ҳам ўнг-сўли бор,  
Ривожида боболарнинг чўнг қўли бор.  
Ражабийлар каби мақом ичра дарға  
Отажонов сулоласин ўз йўли бор!

### ***Жасур Камаловга***

Боши узра мудом парвона бўлиб,  
Парилар тебратган бешигин аъло.  
Нечун таъзим қилмай, мардона бўлиб  
Очиб берди жаннат эшигин аъло!

### ***Зулайҳо Бойхоновага***

Зулайҳо куйласа – баланд осмон паст,  
Зулайҳо куйласа – шоҳу гадо маст!  
Санъатин қудрати билан бизлар ҳам  
Икки олам ичра жўмард, забардаст!

### ***Зоҳир Аъламга***

Юрагида ору номус, виждони бор,  
Ҳақ-адолат тарозуси-мезони бор.  
Не Искандар каби шавкат ва шони бор,  
Томирида юнонларнинг ҳам қони бор!

**Зулфия Мўминовага**

Дурри Яман каби ёқут садафда,  
Содиқ аҳли ошиқ – нишон-ҳадафда.  
Сўрасангиз айтай қай ғолиб сафда,  
Зулфия ҳам мендай булбул тарафда!

**Зебо Мирзаевага**

Билганидан ҳамон қолмайди,  
Ишқ ҳарбида гар ҳеч толмайди;  
Пойида гар шовуллар Жайхун,  
Томчи сув ҳам сўрай олмайди!

**Иброҳим Ғафуровга**

Сир каби хотиржам, Помирдай вазмин,  
Шиддати беқиёс ва лекин азмин.  
Озод Домла каби китоб шайдоси,  
Шундан завқи юксак суҳбати базмин.

**Иброҳим Ҳаққулга**

Мосуводир устоз фойда-нафимиздан,  
Безор жуда ноғораю дафимиздан.  
Мурасағўй шоирлардан кўнгли қолган,  
Орифларни қидирар боз сафимиздан!

**Икром Отамуродга**

Минг маломат чоҳига ботиб,  
Кун кўрмас ҳеч имонин сотиб.  
Дарди ҳижрон заҳрини тотиб,  
«Соғинч шарҳин битар бу котиб».

**Иқбол Мирзога**

Иқбол Мирзо лириканинг булбули,  
Бамисоли бургут илҳом дулдули.  
Бир булбулга бас келолмай доғдамиз,  
Бизлар каби минг кумрию ғулғули.

**Исмат Ҳушевга**

Кимларнинг бонг каби саодатига,  
Кимларнинг тонг каби ибодатига;  
Мензар Жалолиддин жасоратига  
Мафтунман Исматнинг шижоатига!



***Ибодулла Шоймардоновга***

Ибодулла дўстим мардлар наслидан,  
Ҳатто мардлар наслининг ҳам аслидан.  
Давлат ишларидан асло бўшамас,  
Бенасибмиз аксар унинг васлидан.

***Иброҳим Чориевга***

Самога ўрлайди юрагим нори,  
Дўстлар суҳбатининг майдай хумори.  
Ким десангиз айтай: Иброҳим Чори  
Насру назмда ҳам чўнг иқтидори!

***Илҳом Фармоновга***

Рауф Парфи каби Лайлолар қули,  
Хизматин қилар «ЖИП» каби дулдули.  
Кўзга кўринмаса, не тонг, аксари  
Минг раққоса ичра саҳна булбули!

***Икромжон Бўроновга***

Қирқ туядан ортар кўчу кўрони бор,  
Зобит, қалбда қуюн каби бўрони бор.  
Дуч келганни учиради юлдуз қилиб,  
Ишонмасанг сўзларимга кўр они, бор!

***Иброҳим Азизга***

Аён ҳар армонли хитобу оҳим,  
Аён қай манзилга элтар ҳақ роҳим.  
Ажабланмам зинҳор ҳатто дадасин  
Чангида қолдирса агар Иброҳим!

***Илёс Арабовга***

«Ниҳол»ни-ку қийналмасдан олди қўлга,  
Ва биз каби мухлисларни солди йўлга!  
Севиб қолган эмиш, не тонг, Мажнун каби,  
Бошин олиб чиқиб кетса дашту қўлга!

***Исматулло Йўлдошевга***

Ким қандай сўз айтар, ўзининг таъби,  
Инсонга душман гоҳ тили, матлаби.  
Кошки ҳам адибу ҳам юрист бўлсам  
Дўстим Исматулло Йўлдошев каби!

**Икром Искандарга**

Узилган ишқ ипин уза олмайди,  
Ишқ вайронасин ҳам буза олмайди.  
Ҳижрон баҳрида ҳам суза олмайди,  
Хуллас, бахт жадвалин туза олмайди.

**Икром Аслийга**

Эй пари, қалбида ишқи жо-бажо,  
Шукр дер ҳаётда сиз борингизга.  
Борса шом пайтида ё субҳи сабо,  
Тўймасдан қайтмасин дийдорингизга.

**Йўлдош Эшбекка**

Гардун не кўйларга солмагай бизни,  
Ичмай қўйган дерлар ҳатто қимизни.  
Вале ҳайрон қилиб гоҳ ҳаммамизни,  
Юпатиш билан банд «Йиғлоқи қиз»ни!

**Луқмон Бўрихонга**

Гарчи баланд эмас ишқом-сўридай,  
Мен каби қоп-қора у ҳам мўридай.  
Калом сеҳри билан дил овлайдиган  
Сайёд тополмайсиз Луқмон Бўридай!

**Мурод Ражабовга**

Хаёлларин биздай тулпор-от қилади,  
Шогирдларин ўзидай зўр зот қилади!  
«Темир хотин»га ҳам чидар, қўйиб берсанг  
Голливуд бор юлдузларин ҳам мот қилади!

**Миразиз Аъзамга**

Ипак каби пишиқ ҳамда юмшоқ акам,  
Мен сингари минг умидга муштоқ акам.  
Гоҳи чинор, гоҳи минор, гоҳи динор,  
Гоҳ қоялар қори каби каби оппоқ акам!

**Мирза Холмедовга**

Каминадай у ҳам гапни тешиб қўяр,  
Никулиндай мухлисларин эшиб қўяр!  
Аждодларин унутмайди сира ҳам рост  
Маймун каби гарданин гоҳ қашиб қўяр!

### **Маҳмуд Йўлдошевга**

Не ишларни қилмадинг, эй Ҳамид Парда,  
Маҳмуд Йўлдош билан ҳам ўйнадинг нарда.  
Ютса, хўп-хўп, гар ютқазса, аллақандай  
Ҳужжатларин пеш қилиб у қилар зарда!

### **Маҳмуд Тоирга**

Маҳмуд ака кириб келар тоғи билан,  
Тоғ бағрида яратган ўз боғи билан.  
Армони йўқ деган эдим, қаранг, ё Раб,  
Лол айлади бағрида ишқ доғи билан!

### **Маҳмуд Саъдийга**

Минг офарин, ҳамон тушмас кўлидан жом,  
Гарчи ҳамон ишлар, ҳамон билмас ором,  
Э, шунда ҳам етишмас ҳеч фурсат-ҳангом,  
Ёзмаслиги билан элда чиқарган ном!

### **Маҳмуд Ҳасанийга**

Замон асли Маҳмуд Ҳасан айёмидир,  
Ҳар китоби эзгу пайғом-паёмидир.  
Хазинада ишни кўйиб, қатор-қатор  
Тўртлик битган замонамиз Хайёмидир!

### **Мирпўлат Мирзога**

«Жаҳон адабиёт»ининг хожаси у,  
Устоз Амир Файзуллонинг «рожа»си у.  
Қариндошмиз биз Мирпўлат Мирзо билан  
Худойберди акамизнинг божаси у.

### **Муроджон Мансурга**

Мурод Мансур – «Жудоликнинг диёри»дан,  
Жудо гўё жамики дўст ва ёридан.  
Бўлмаган гап, китоблари чиқиб ётар,  
Кам жойи йўқ замона бахтиёридан.

### **Мурод Муҳаммад Дўстга**

Ким Мурод дер, ким эъзозлаб Муҳаммад дер,  
Кўз тегмасин – акам осмон, биз қаро ер.  
От сурган у ғоят юксак давраларда,  
Шер билан жанг қилар аслида ҳар шер!

**Муҳаммад Алига**

«Муҳаммад Али!» деб атарлар уни,  
Илҳом парисию мансаб тутқуни.  
Ҳикоятлар сўйлаб сарбадорлардан  
Юракларга солар туғён-кутқуни!

**Маҳкам Маҳмудга**

Маҳкам Маҳмуд дея алқаб-суямиз,  
Ижодий яқдиллик ҳиссин туямиз.  
Ҳақиқий шоирдай паришонхотир,  
Унга ҳасад қилиб, пинҳон қуямиз!

**Манзар Абулхайировга**

Отам каби дуогўйим қадри баланд,  
Тариқату маърифатнинг бадри баланд.  
Ғазалнавис, азалнавис Ҳаққуловдай  
Ҳазратшунос аҳли дилнинг садри баланд.

**Маҳмуд Эшонқуловга**

Мўйқалами тошни тешар – синмайди ҳеч,  
Дунё бўйлаб сафар қилиб тинмайди ҳеч.  
Дарс беради ҳатто Мулло Насриддинга,  
Афандифеъл, лекин эшак минмайди ҳеч.

**Мирзо Кенжабекга**

Бир ён Эрон-Турон, бир ён Чину Мочин,  
Гоҳи ёлғон дароз, гоҳи музаффар чин.  
Ҳеч вақонинг ҳожати йўқ Мирзо учун:  
«Ўзи замин, ўзи само – ўзи очун!»

**Муҳаммад Исмоилга**

Муҳаммад ҳам ўзи, ўзи Исмоил,  
Ашъордай сеҳрга сўзи ҳам мойил.  
Буюклардан мерос шаклу шамойил,  
Қошида барчамиз қойилмиз, қойил.

**Муҳаммад Сиддиқга**

Кимларга завқ бахш этар ёмғир,  
Қай бир бошга ташвиш солармиш.  
Шўрлик девор кўз ёши ювган  
Юрагига ўхшаб қолармиш.

**Муҳиддин Абдусамадга**

Шоҳдай қаҳри қаттиқ малак,  
Ҳажр учун фармон берар.  
Юрагидан олиб юрак  
Ажр берар, армон берар.

**Мурод Човушга**

Ҳамон талаб катта чипсу ковушга,  
Қалб қаъридан чиқар сирли товушга.  
Рауф Парфи қабрин билар саждагоҳ,  
Нечун ихлос қилмай Мурод Човушга!

**Мирзаали Акбаровга**

Ўзлаштирган у таржима деган фанни,  
Таржимони ҳатто машҳур Томас Манни.  
Қолишмас ҳеч афсунгару кимёгардан,  
Қўйиб берсанг олтин қилар ҳар маъданни!

**Минҳожиддин Мирзога**

Ҳамиша куйлайди юраги тошиб,  
Фақат шеър ашъор дардига даво.  
Ахир шеър адоқсиз осмондан ошиб  
Бизларни маст қилган илоҳий ҳаво!

**Мансур Жумаевга**

Тилида гоҳ болу гоҳ заҳар,  
Наъра тортса, титрайди шаҳар.  
Ёр қўйнида қўчқор Мансуржон  
Арслон бўлиб уйғонар саҳар!

**Назар Эшонқулга**

Назарбойнинг қора рангга ихлоси зўр,  
Тушунмайсиз асарларин бўлсангиз ғўр.  
Бургут-лочин овлагандай дов овчилар,  
Мендай ошиқ ҳар юракка тикар у тўр.

**Нўмонжон Раҳимжоновга**

Нўмон ака шеърпарастрлар сирасидан,  
Минг бир жонин аямас ҳамширасидан.  
Мисдан олтин ясар ҳар бир кимёгардай,  
Нишолдалар тайёрлар шеър ширасидан.

**Нажмиддин Комиловга**

Нажмиддин акамиз жуда катта тоғ,  
Кимларни ром этмас у яратган боғ.  
Қайси бир китобин қўлингга олма  
Минг бир сир-асрордан кўнглинг бўлар чоғ.

**Низом Комилга**

Комил десам бироз телбалиги бор,  
Ва лекин кўнглида йўқ зарра ғубор.  
Таржима қироли, бамисли Нодар  
Думбадзе сингари топган эътибор.

**Норбой Худойбергановга**

Домла Қўшжоновдай йўли, сўқмоғи бор,  
Ҳавас қилса арзир қалам-ўқлоғи бор.  
Олишганлар айтди: Норбой домламининг,  
Ҳеч аямай савайдиган тўқмоғи бор.

**Носиржон Тошматовга**

Носиржон ҳам шоирларнинг уруғидан,  
Вале кетган амалдорлар йўриғидан.  
Тахласайдим мен ҳам кўку қуруғидан,  
Олар эдим танлаб тулпор тўриғидан!

**Нусрат Раҳматга**

Боболардан мерос минг бир байти келар,  
Ким ўйлабди компьютер пайти келар.  
«Нусрат Раҳмат борми?!» дея сўрасангиз,  
Интернетдан блог билан сайти келар.

**Норқобил Жалилга**

Бебаҳо дўстимиз Норқобил Жалил,  
Мен каби эмас ҳеч хору зор-залил.  
Мартабаси яна бўлгай зиёда,  
Бунга «Оила ва жамият» далил!

**Насриддин Ботировга**

Дўсти қадрдоним, Насриддин Ботир,  
Бизни тарк этмади минг бир хавотир.  
Қисмат ҳолимизни қилганда ҳам танг,  
Не бахт, ҳар каззобга бўлмадик шотир!

### **Нодир Жонузоқга**

Соҳиби истеъдод Нодир Жонузоқ,  
Вале такаббурлик бегона узоқ.  
Шоҳона зарофат-латофат билан  
Қуяр жон қушимга минг битта тузоқ!

### **Носиржон Жўраевга**

Тобим йўқ саволга – «сўра-сўра»га,  
Лекин ихлосим зўр Носир Жўрага.  
Биз каби бўлса ҳам шоир қавмидан  
Салобати ўхшар эшон-тўрага!

### **Нодир Лутфуллаевга**

Айтар гапинг олдинданоқ билиб қўяр,  
Ёшлиги бор, баъзан шўхлик қилиб қўяр!  
Тан берсин деб мардлигимга, оташ қалбин  
Офтобдан ҳам юксакликка илиб қўяр!

### **Ойбек Вейсал ўғлига**

Эъзозлайди Ойбек Вейсал ўғли деб эл,  
Суҳбатингиз тафаккурга йўғрилган сел.  
Чидар фақат ҳар зарбига аҳли дониш,  
Қўтаролмас асло ҳатто энг йўғон бел.

### **Ойдин Ҳожиевага**

Ойдин опа шеър айтганда эшилармиш,  
Ёмон қараганлар кўзи тешилармиш.  
Рашки ёмон деб эшитдим Акамизнинг,  
Тикилганлар терисини нақ шилармиш.

### **Омон Мухторга**

Адабиёт илмининг у билимдони,  
Қойиллатар рўман каби зўр иншони.  
Навоийга ҳам бағишлаб битган асар,  
Ҳазратимдай юксалмасин нечун шони!

### **Омон Матжонга**

«Аввалгига ўхшамас» гар Омон Матжон,  
Ҳамон фидо айлар ашъор учун минг жон.  
Давру даврон сурган бир пайт мисли султон,  
Яссавийдай бу кун қилган тарки жаҳон.

**Ортиқбой Абдуллаевга**

Озод домла таълимини олган бу зот,  
Танқид тоғин кўтарар у ҳамон азот.  
Эҳтиётроқ бўлинг ундан баҳс бобида  
Ҳеч андиша қилмай гоҳо суради от!

**Ошиқ Эркинга**

Етмиш ёшдан ошса ҳамки, ҳамон ошиқ,  
Сочлар оппоқ, рангги сариқ сомон ошиқ,  
Ҳатто минг йил ўтса ҳамки, аё дўстлар,  
Не тонг, Мажнун каби бўлса омон ошиқ!

**Озода Назаровага**

Туғишган опамдай азиз Озода,  
Бўйнида ҳамиша марварид шода.  
Санъати жомидан сипқорган некбахт  
Сармаст бўлар гўё ичгандай бода!

**Олмахон Ҳайитовага**

Олмахон опамиз саҳнамиз гули,  
Гули раъноси ҳам бийрон булбули.  
Етти иқлимни ҳам забт этса, не тонг,  
Пирлари мададкор илҳом дулдули!

**Охунжон Ҳакимга**

Қўлидан тушмас ҳеч ижод нохуни,  
Эртаю кеч қувлар илҳом – охуни.  
Машҳур қилган ишқи оху воҳ уни  
Шеърият Ҳакими ҳамда Охуни!

**Олимжон Бўриевага**

Фирдавсий вориси Олимжон Бўри,  
Кушандаси замон зўрию ғўри.  
Шоир-да, беомон қалбининг кўри,  
Қасдлашган, алҳазар, қурийдиди шўри!

**Ортиқ Отажоновга**

Билдирмас минг армон – бағрин тешигин,  
Тебратар минг битта шогирд бешигин.  
Сочига оқ тушса ҳамки Мажнундай  
Тарк этмас то ҳамон ёрин эшигин!



***Олим Олтинбекга***

Олим, Олтин, яна мард Бек эмиш у,  
Туркман маҳалладан, ўзбек эмиш у.  
Наинки муаллим дорилфунунда  
Ашъор бобида ҳам биздек эмиш у!

***Оролмирза Сафаровга***

Улфатчилик қилмаганман ўзи билан,  
Мастонаман қўшиғин ҳар сўзи билан!  
Олам яшнар агар барча солса назар  
Оролмирза каби қалбин кўзи билан!

***Озод Тилланазаровга***

Армоним йўқ бобомерос бу чаманда,  
Гоҳ кўзда ёш, гоҳи чехрам безар ханда.  
Нечун бўлмай Озод Бекка мен ҳам банда,  
Олам титрар «Баёт III»ни куйлаганда!

***Озода Холбоевага***

Фарзандман шаҳарга Бўкадай азим,  
Дили пок бўкалик дийдори базм.  
Синглим каби азиз Озодахоннинг  
Қошида бош эгиб қиларман таъзим!

***Озодбек Назарбековга***

Қўшиқ айтиб суймагани суйдиради,  
Парво қилмай не қизларни куйдиради.  
Ҳаттоки тошбағирни ҳам ийдиради,  
Андижонлик чапани-да – «кийдиради»!

***Ойбек Ҳамроқуловга***

Қўшиқ айтса, кўзингизга нам келтирар,  
Лекин офтоб сўрасангиз, шам келтирар!  
Катта ваъда берар Ойбек ҳар шеър учун,  
Эвоҳ, қалам ҳақин ҳар гал кам келтирар!

***Олима Набизодага***

Қаср кўрмадим ҳеч хонаси каби,  
Гули тар кўрмадим шонаси каби.  
Мен каби меҳр ва муҳаббатга зор,  
Меҳрибон ахтарар онаси каби.

**Ориф Тўхташга**

Эгнидан тушмас ҳеч азалий жома,  
Қўлидан тушмас ҳеч муқаддас хома.  
«Тошкентнома» битган каби Шайхзода,  
Не ажаб, яратса «Самарқанднома»!

**Обид Асомовга**

Гап очасиз токай унинг бўйидан,  
Болалардан фарқи йўқ ранг-рўйидан!  
Сийлайверманг қандайдир лақаб билан  
От ҳам хуркар сарбаланд обрўйидан!

**Раҳимжон Отаевга**

Наинки музаффар туғ қидиради,  
Наинки мардона муғ қидиради.  
Қўш қанот бўлсин деб оташ қалбига  
Олам ичра «Озод руҳ» қидиради!

**Раҳматжон Қурбоновга**

Кўрмадим бешафқат бундай қорини,  
Қалбим ичра солиб дўзах норини,  
Самодан ошириб бағрим зорини,  
Беармон чертар, воҳ, қалбим торини!

**Равшан Исоқовга**

Равшан акам билан жуда топишганмиз,  
Шону шуҳрат тож-тахтига ёпишганмиз.  
Димламаю паловни ҳам акам дамлаб,  
Гўлах бўлиб оловида биз пишганмиз!

**Рустам Мусурмонга**

Сийрати бамисли рангин камалак,  
Гулдан гулга қўнар шайдо капалак.  
Саҳни муҳаббатда гар мендай ҳалак.  
«Бармоғин учида ўйнайди фалак».

**Рауф Субҳонга**

У ҳам бизлар каби ризқини терар,  
Марҳамат бобида нелар қилар денг:  
«Меҳрини аввало Аллоҳга берар,  
Қолганин бизларга тақсим қилар тенг».

### ***Равшан Файзга***

Кимларнинг наздида қаллоб, ўр дунё,  
Олимлар наздида ғўра, ғўр дунё.  
«Зорларни билмаган золим, зўр дунё,  
Равшанга энг эрка меросхўр дунё».

### ***Рўзимбой Ҳасанга***

Гоҳо Хоразмда, Тошкентда гоҳо,  
Мухбирлар ичида бебаҳо даҳо.  
Армон бўлса бўлсин аксар висоли,  
Ва лекин заволин кўрмай, илоҳо!

### ***Равшан Комиловга***

Ким ҳам севмас Равшан Комил ялласини,  
Кўп кўрганман энг гуллаган палласини.  
Сўрасангиз лекин биров салласини,  
Олиб келар салла билан калласини!

### ***Рисолат Ҳайдаровага***

Ашъор этар «Кетган қишнинг дардлари»н,  
Тўтиё айлагай Ҳирот гардларин.  
Романларда «Жавзо» каби тарихий  
Мадҳин битар юртим мангу мардларин!

### ***Рустам Саъдуллаевга***

Шаҳри Шошда Рустам оға бўлган бино,  
Яқин оға-ини каби унга кино.  
Гар кўрсангиз, айтиб қўйинг, унга атаб  
Зўр узумдан солиб қўйдим яхши вино!

### ***Раъно Ярашевага***

Мадоннани саҳна узра синдирар,  
Минг алпомиш келбатни ҳам тиндирар.  
Қуёшни ҳам афсун билан индирар,  
Бизни армон отига, оҳ, миндирар!

### ***Сирожиддин Саййидга***

Минг довондан ошса бўлар минг бож билан,  
Чиқишмагай қорни тўқ оч-муҳтож билан.  
Камина ҳам азиз дўстим Сирож билан  
Шухрат тожин киярмиз минг хирож билан!

**Сулаймон Раҳмонга**

Унинг ҳам биз каби шаҳри Шоши бор,  
Лайли ва Шириндай қаламқоши бор.  
Рауф Парфини ҳатто қилган лол  
«Ватанда ватансиз ватандош»и бор.

**Султонмурод Олимга**

Навойни деярли юз фоиз билар,  
Кошифийдай барча уни Воиз билар.  
Минг бир ҳунар эгаси гар, лекин мудом  
Маънавият тарғиботин жоиз билар!

**Саъдулла Аҳмадга**

Шайхзода домла каби соҳибмурувват,  
Ҳам бегона эмас, не бахт, олий футувват.  
Ашъор мулки ичра шоҳлик қиларман даъво  
То футувват, жасорати дилимга қувват!

**Саъдулла Ҳакимга**

Нописанд босмас ҳеч хазон япроғин,  
Ёрга тухфа қилар қалбин қаймоғин.  
Бошга дол қўндириб бобо қалпоғин,  
Шаън деса, кўрсатар Нурота тоғин!

**Сафар Остоновга**

Эшитганман, рост, учинчи-солислардан,  
Эшитганман кўп тўғрисўз холислардан!  
Соҳиби зўр фазилатнинг, етти иқлим  
Қиз-жувони излаб келар олислардан!

**Собиржон Мўминовга**

Хонандалар зўри катта бобосидай,  
Маст айлагай эрта баҳор ҳавосидай.  
Тан бермасдан ҳеч илож йўқ санъатига  
Ўш пиримнинг ғоят сирли сабосидай!

**Саидолим Ҳайдаровга**

Дўсти қадрдоним, эй Саид Олим,  
Сизга аён ахир заиф аҳволим.  
Бой Ота ҳақида чиқарсак китоб,  
Менга ҳам ёр бўлса, не тонг, иқболим!

### ***Салим Ашуровга***

Кириб чиққан дунё хилватларига,  
Баста ҳаёт кувонч-кулфатларига.  
«Бағритош!» деб таъна қилманг, ҳой қизлар,  
«Бўлиб берган қалбин улфатларига».

### ***Сирожиддин Рауфга:***

«Муҳаббат сўқмоғин бор-йўғи жафо,  
Ошиққа ҳамиша тахайюл раво».  
Сирожиддин Рауф айтгандай, ё Раб:  
«Ишқсиз умр ғариб, диллар бенаво!»

### ***Собир Ўнарга***

«Ёшлигимиз» раҳнамози Собир Ўнар,  
Деманг: журнал учун барчани тўнар.  
Токи Луқмон билан ҳатто йўқни йўнар,  
Ҳеч шубҳасиз бошига бахт қуши қўнар.

### ***Сулҳида Ёлғизга***

Шеърятнинг шайдоси у сизу биздай,  
Васлин майи маст ҳам қилар зўр қимиздай.  
Тахаллуси бежиз «Қора лола» эмас,  
Ана қадду, ана қомат, ҳамон қиздай!

### ***Сухроб Тиллога***

Хаёллардан ясаган зиндон,  
Зах! Қонлар ҳам томчилаб турар.  
Қалбин қамаб қўйган, ҳар замон  
Соғинч билан қамчилаб турар.

### ***Темир Қурбонга***

Декабда туғилганлар Огаҳийдай нодир бўлар,  
Айтматов каби ёки буюк ишга қодир бўлар.  
Ёки Темир Қурбон каби ҳам олим, ҳам шоир бўлар,  
Бу дунёда баъзан шундай мўъжиза ҳам содир бўлар.

### ***Тоҳир Маликга***

Тоҳир Малик гар акобир-арбоб бўлди,  
«Шайтанат»нинг ўзи, бай-бай, минг боб бўлди.  
Қололмади вале шуҳрат тахти узра,  
Минг армондан бу кун бағри кабоб бўлди.

**Турсунбой Адашбоевга**

Турсунбой акани ким кўрмас яхши,  
Ўзбегу қирғизим учун тенг бахши.  
Кимни сийлаб, кимни ийлаб битгани  
Аччиқ пародия жанрин нақши!

**Тилаволди Жўраевга**

Қиблагоҳлар уни Ҳақдан Тилаб олди,  
У келдию бор армонлар тез йўқолди.  
Ҳатто менинг юрагимга ҳам йўл солди,  
Минг йўл солиб, қиёматга қадар қолди!

**Тўра Мирзога**

Соч-соқол оқарди – ярашар салла,  
Ҳамон дард-ҳасратин куйлар баралла.  
Вале Тўра Мирзо, э, баракалла,  
Ҳамон ухлай олмас эшитмай алла!

**Тоҳир Қаҳҳорга**

Соғлиғингни тиклаш учун наф бермайди, Ҳамид, барий,  
Шифобахш ўт-ўланлардан қилиб қўйгин тез гербарий.  
Кўрий олсанг қанийди қон қариндошинг қазолардан,  
Кўримасанг, қирилурсан қирқингдаёқ қарий-қарий!

**Турсун Алига**

Бир қарашда илғаб олар гапни кўнглингиздаги,  
Холисона баҳо берар истеъдодга сиздаги.  
Япон шеъриятин тинмай тарғиб қилар, офарин,  
«Тонг ўлкасин» вакилига ўхшар гўё биздаги!

**Тўлан Низомга**

Қарига ўхшамас ҳеч Тўлан Низом,  
Ҳаётида қатъий тартиб-интизом.  
Бошида парвона минг бир гуландом,  
Сипқоргани мудом илҳом тўла жом!

**Тоҳир Солиевга**

Санъаткорлик бобида зап моҳир акам  
Ҳар даврада мудом ҳозир-зоҳир акам.  
Билолмадим нега шундай қилар, тавба,  
Зуҳрасидан қочиб юрар Тоҳир акам!

### **Теша Мўминовга**

Алпомиш сингари жўшқинлик пеша,  
Ор-номус тимсоли акамиз Теша.  
Шаънига кам битсам ашъору дoston  
«Юрганда ер титрар, ўқирса – осмон!»

### **Учқун Назаровга**

Насли Бек бўлса ҳам гар Учқун Назар,  
На юксак мартаба, на унвон, на зар.  
Қисматидан Ҳамид ақлдан озар,  
«Чаён йили» ичра мақтул, алҳазар!

### **Улуғбек Отажоновга**

Ҳофизи соз, Отасидан қолишмас ҳеч,  
Иززат-ҳурмат талашиб ҳам олишмас ҳеч.  
Паҳлавонлар юртидан гар забардаст-зўр,  
Жўжаҳўроз каби лекин солишмас ҳеч!

### **Усмон Азимга**

Ашъорларин ўқиб феълим азим қилдим,  
Қалбим алвон қони билан базм қилдим.  
Ихлосим гар ҳеч тенги йўқ назм қилдим,  
Суҳбатлашмай олисдан минг таъзим қилдим!

### **Усмон Қўчқорга**

Минг гул бир болари билан чангланар,  
Чиллаки чиллаки билан рангланар.  
Дарди ишқсиз гар ҳар кўнгил тангланар:  
«Ишқ – жунун, сўнгандан кейин англанар».

### **Улуғбек Ҳамдамга**

Биз учун бўлса бас кўзлари хумор,  
Биз учун париваш ғубори тумор.  
Лекин Шоҳ Машрабдай Улуғбекнинг ҳам  
Мудом ахтаргани нажотбахш бир дор!

### **Умарали Норматовга**

Умарали ака довон ошаверар,  
Ҳар галгидай қалби жўшиб, шошаверар.  
Саксон ёшга кирса ҳамки, сир бой бермай,  
Аму каби қирғоғидан тошаверар.

**Убайдулла Уватовга**

Убайдулла акам бағри бепоён зот,  
Тарих сеҳри устоз учун ҳаёт-мамот.  
Тенглик бўлсин дея мудом қилар кенглик,  
Латиф лутфи билан бизни қилар боз мот!

**Файзи Шоҳисмоилга**

Азиз устозларим доираси кенг,  
Бири зарҳал ёқа, бири заррин енг.  
Улар ичра ўта камтарину энг  
Хокисори Файзи Шоҳ Исмоил денг!

**Фарида Афрўзга**

Рауф Парфи лутфи билан Афрўз опам,  
Шоиралар аҳлига қош ҳам кўз опам.  
Нодирадай шеър битарсиз мардонавор,  
Шахдингизга топиб бўлмас ҳеч сўз опам.

**Фатҳиддин Муҳиддиновга**

Бисотида минг бир тарих шода-шода,  
Серғайрату сершиддат ҳам зўр ирода.  
Ярашар, о, баъзан ичса ҳамки бода,  
Дўсту ёрим ичра у ҳам эшонзода.

**Фароғат Камоловага**

Ҳамон ишқ қасрининг дарсхонасида,  
Лайли-Ширин билан кошонасида.  
Хиром айлар мангу Фароғат билан,  
Пари пайкарларнинг гулхонасида!

**Фахриёрга**

Жарангдор тахаллус, қаранг, «Фахриёр»,  
Модерн шеърият сирли баҳри ёр.  
Етолмасдик унинг чангига ҳатто  
Бўлса фалсафанинг Сирдай наҳри ёр.

**Фаррухбек Олимга**

Оғам Султонмурод Олим дилбанди,  
Қўшқанот инимга Устознинг панди.  
Иброҳим Ҳаққулдай некбинлик билан  
Не ажаб, барчамиз айласа банди!



### ***Фаррух Комиловга***

Азим азал азим дарё ирмоғи ҳам,  
Фаррухга тан эстрада тармоғи ҳам.  
Ҳар кўшиғи минг парини асир этар,  
Минг гўзални илинтирар қармоғи ҳам!

### ***Фарҳод Саидовга***

«Сарбон» деган бу йигитнинг гуруҳи бор,  
Ноласида минг йилларнинг шукуҳи бор.  
Азиз Саид укаси у, акасидай  
Боболарнинг мудом ғолиб мард руҳи бор.

### ***Файзулла Юнусовга***

Чинордай басавлат бўлса ҳам доим,  
Нозик феъли ипак каби мулойим.  
Ҳатто келганда ҳам қиёмат қойим,  
Ўзинг асра уни, асра, Худойим!

### ***Хайриддин Султонга***

Насримиз нозими Хайриддин Султон,  
Асарларин ўқиб, бағрим бўлар қон.  
Бобур Мирзо каби бағрида ҳар он  
Жўш урар минг битта шиддатли вулқон.

### ***Хуршид Давронга***

Мен учун ҳам Хуршид ака қадрдон,  
Лекин дўстларга ҳам баъзан беомон.  
Шухрат чорласа ҳам қошига ҳар он,  
Қақнусдай талпинар гулханлар томон!

### ***Худойберди Тўхтабоевга***

Худойберди ака улуғ ёшга етди,  
Қуёш каби меҳрин элга у бахш этди.  
Ортимизда қолиб кетган Оғам бир пайт  
Бирдан «Сариқ девни миниб» ўтиб кетди!

### ***Худойназар Жуманазаровга***

Трамвай ҳам ҳайдаган у қай бир палла,  
Хуш ёқмагай унга асло базм-ялла.  
Машғул бу кун фавқулодда ишлар билан,  
Асил эркак шундай бўлар, баракалла!

**Хайрулла Лутфуллаева**

Болалиқдан қўлида минг шўх соз бўлган,  
Ҳар авжида минг юксалиш-парвоз бўлган.  
Муқаррама опага не ҳамроз бўлган,  
Қизларининг ичида зўр хўроз бўлган!

**Хуршид Дўстмуҳаммадга**

«Бозор»даин рўмонларни ёзиб қўйган,  
Мансабдорлик майига ҳам жуда тўйган.  
Замонамиз ажаб сирли савдоларин  
Ойбек домла каби «Жажман»ликка йўйган.

**Хосият Рустамовага**

Миттигина юрагида минг битта шам,  
Унга илҳом бахш этади минг битта ғам.  
Гоҳи парвоз қилар юксак тоғлар узра,  
Гоҳ булбулдай қуйлар зулмат зиндонда ҳам!

**Чори Латиповга**

Чори билан ишлаганмиз бир пайт бирга,  
Феъл-атвори сиғмайди ҳеч бир таъбирга.  
Қолдим ярим йўлда, у-чи қасд қилиб боз  
Дўнди барча ҳавас қилар чўнг кабирга!

**Чори Насриддиновга**

Сабоқ олган неча олим, обидлардан,  
Ишқ бобида Фарҳод каби собитлардан.  
Муаллимлик деманг ёлғиз касбу кори,  
Соҳибқирон каби у ҳам зобитлардан!

**Шерали Жўраевга**

Кимлар дардин эртаю кеч дер Алига,  
Кимлар дейди: бор-будингни бер Алига!  
Яратганнинг висолига ташна мулки Турон  
Шералига талпинади, Шералига!

**Шарифа Салимовага**

Майли, мен ҳам ер бағрига қайтиб кетай,  
Ва лекин бир сирни сизга айтиб кетай:  
Гар ҳаётим бахш айладим Зарифага,  
Юрагимни берган эдим Шарифага!

### ***Шукрулло Исроиловга***

Шукрулловой семизларнинг саромади,  
Ҳамиша ёр унга бахти ва омади!  
Лекин тўйга борса, аҳли санъатга тенг  
Бўлингани ёмон топган даромади!

### ***Шодмон Отабекга***

Латифага айлантирар ҳар бир гапни,  
Топиш қийин, акам, сиздай нозиктаъбни.  
Ҳазил байтлар битса, не тонг, каминадай,  
Ўтаганлар сизга мансуб шу мактабни.

### ***Шуқур Курбонга***

Шуқур Курбон арслон-шер каби далер,  
Кундага боши қўйиб, мендай айтар шеър.  
Ёр васлин жомига мудом ташна эр,  
Мангу баҳор дилдор қучоғида дер!

### ***Шухрат Ризаевга***

Ҳалоллаб ер ошу нонин олимликнинг,  
Кушандаси мен сингари золимликнинг.  
Равшанлиги мой билан ҳар бир пиликнинг,  
Мухлиси ҳар таом ичра бор иликнинг.

### ***Шойим Бўтаевга***

Ўхшашлиги бисёр суврат ва сийратин,  
Қардошлиги ҳам йўқ эмас эл-элатин.  
Эл ардоқлар унинг суйиб битган хатин,  
Мен севаман унинг сўзга муҳаббатин!

### ***Шавкат Одилжонга***

Гоҳо қайнаб тошар дарёдай бебош,  
Гоҳида оташин бешафқат қуёш.  
Руҳ билан тан ичра ўлжадай талос  
Ҳам ғазаб, ҳам сабр, ҳам ҳаво, кўзёш.

### ***Шавкат Жўрабекка***

Во ажабки, бир кам дунёда,  
Шавкат Бекнинг каму кўсти йўқ.  
Қаҳридан-да меҳри зиёда  
Яратгандан бўлак дўсти йўқ.

**Эргаш Очиловга**

Эргашни Жайхундай сой қилдинг, ё Раб,  
Олиму офтобу ой қилдинг, ё Раб.  
Бизга ҳам кўш-қўллаб бердинг, минг шукур,  
Дард билан Қорундай бой қилдинг, ё Раб!

**Эркин Воҳидовга**

Гар пайваста жаннат каби бўстон билан,  
Етти ухлаб тушга кирмас жонон билан.  
Гётенинг Фаустидан олиб сабоқ,  
Жаннатда ҳам иш битирар шайтон билан!

**Эркин Усмонга**

Даkki еган гар мендай минг муштумзўрдан,  
Ҳар даврада жой қидирар фақат тўрдан.  
Аксар хушёр бўлса ҳамки гар қасд қилса,  
Қолишмагай Бобо Кайфий мард майхўрдан!

**Эркин Комиловга**

Эркин Комил билан саҳна жўш урар,  
Замон зарбасига ҳатто тўш урар.  
Шижоат чашмаси оташин қалби  
Алпомиш юраги билан кўш урар!

**Эшқобил Шукурга**

Мендай ашғор билан маъмур кун-туни,  
Тифсиз қатағонда май бағрин хуни.  
Истеъдодин нечун бўлмай мафтуни,  
«Оҳ тортса, кулайди фалак устуни»!

**Юлдуз Усмоновага**

Минг бир юлдуздан ҳам минг бор зиёда,  
Дунё кезар Машраб каби пиёда.  
Биздай фақир зотлар неки қошида  
Таъзим қилар барча шоҳлар дунёда!

**Янглиш Эгамовага**

Қояларидай собит сабр ва тоқати,  
Элда достон ёш Вертерга садоқати.  
Гарчи яшар Устоз каби мард эр билан,  
Ҳали ҳануз қалби ошиқ Вертер билан.

### **Яҳё Тоғага**

Кириб чиққан даҳри дун минг бир роҳига,  
Девонафеъл, иқрор барча гуноҳига.  
Нечун дўнмай Оғам содиқ ҳамроҳига,  
Шайдо мендай Комилжоннинг «Дугоҳ»ига!

### **Ўтқир Ҳошимовга**

Макон қилган «Икки эшик ораси»ни,  
Сўнгги пайтда кўрсатмас ҳеч қорасини.  
Битикларин ёзиб фақат ҳошияга,  
Кашф қилганмиш ижод янги чорасини.

### **Ўроз Ҳайдарга**

Барчамиз сингари тутқун даврга,  
Ҳавасим келади – фарзанд саврга.  
Олқиш айтиш керак бундай таврга  
Тоғларни ўхшатар динозаврга!

### **Ўктам Аҳмедовга**

Фарзанд у ҳам Қашқадарё воҳасига,  
Меҳри зиёд мақомчилик соҳасига.  
Ўлкамизнинг ҳофизлари гар кам эмас,  
Ҳеч биттаси Аҳмедовдай Ўктам эмас!

### **Ўктам Ҳақималига**

Тарих ҳам лол бўлар шонли асри бор,  
Кумушкон томонда баланд қасри бор.  
Қасридай барҳаёт адабиёти  
Ўн жилддан ҳам ортиб қолар насри бор!

### **Ўлмас Саиджоновга**

«Баёт»лардан олинг яна, Ўлмас ака,  
Такрор-такрор айтмасангиз бўлмас ака!  
Бисёр ҳофиз, ва лекин Сиз бўлмасангиз  
Мақомчилар сафи асло тўлмас ака!

### **Ўлмас Оллобергановга**

Фаришталар рақс тушар чертганда соз,  
Афсус, Ўлмас каби ўлмас ҳофизлар оз!  
Куйласа соз, қалб қушимиз мисоли боз  
Етти иқлим ичра яйраб қилар парвоз!

**Шарқшунос Нуриддин Ҳошимовга**

Майлига хилма-хил замон аҳли бўл,  
Майлига муқаддас макон аҳли бўл.  
Энг аввал аҳли дил Нуриддин каби,  
Эътиқод аҳли бўл, имон аҳли бўл.

**Қаҳҳор ҳожси Ҳакимовга**

Эй Ҳамид, унутма зинҳор-базинҳор,  
Зарари зиёда шуҳрат тожининг.  
Икки олам ичра бахтинг барқарор,  
Дуосин олсанг гар Қаҳҳор ҳожининг.

**Қаҳрамон Ражабовга**

Ҳамон тиним билмас замину замон,  
Замину замонда тиним йўқ ҳамон.  
Ҳақиқат ахтариб замин, замондан,  
Замину замондай тинмас Қаҳрамон.

**Қозоқбой Йўлдошевга**

Қозоқбой Домланинг кўзи ёнади,  
Ҳаттоки оташин сўзи ёнади.  
Олов қуйган каби аланга узра  
Ҳамиша ловуллаб ўзи ёнади.

**Қосимжон Маъмуровга**

Ўнгида ҳам инглизча сўзлар эрмиш,  
Тушида ҳам инглизча бўзлар эрмиш.  
Фақат сара асарларни ўгириб ул  
Шекспирнинг шуҳратини кўзлар эрмиш!

**Қутлибека Раҳимбоевага**

Миразиз Аъзам акамиз овутармиш,  
Сувлар сепиб, оташ тафтин совутармиш.  
Оғир ишлар қилдирмас ҳеч, лекин баъзан  
Шундай зотга кўрпа-тўшак қовутармиш.

**Қўчқор Норқобилга**

Қўчқорнинг насри бор, шеърияти бор,  
Ниятидай тоза орияти бор.  
Камлик қилар қанча қилсак ҳам ҳавас,  
Булбул бас келолмас Хосияти бор.

### ***Ғулом Каримийга***

Тополмадим Ғулом Карим мисолини,  
Юрагимга жо қилганман тимсолини.  
Куним битиб, бошим олиб кетсам бадар  
То Қиёмат соғингайман висолини.

### ***Ғулом Мирзога***

Сўзида – писанда, кўзида ханда,  
Мен билан куяр ишқ оташ-гулханда.  
Севги каби келиб кутилмаганда,  
Ҳамидни ҳам қилар, ё Раб, шарманда!

### ***Ғулом Эгамшукурга***

«Ёмғир хаёлларин кўриқлайди жим»,  
Ашъор бита олмас Ғуломдай ҳеч ким.  
«Қора одам» каби ўзгача диди,  
«Сигир изида ҳам ҳатто гул ҳиди»!

### ***Радиожурналист Ҳабибулла Юнусовга***

Биз билмаган илмларни билар эрмиш,  
Парфи каби гоҳи шароб тилар эрмиш.  
Муҳаммаджон Ҳамроевдан ўрганиб сир,  
Ишдан кейин табибчилик қилар эрмиш.

### ***Ҳалима Ҳудойбердиевага***

Опам шеърни ғоят қотириб ёзар,  
Қаламни қонига ботириб ёзар.  
Қони билан ёзиб ашъорлар сара,  
Шиддатли арслондай тортади наъра.

### ***Ҳалима Аҳмедовага***

Ҳижрон тиғи билан бағрини тилиб,  
Дил дарди соб бўлмас минг бор битилиб.  
«Адашган арвоҳдай ёрга интилиб,  
Юраги вужуддан кетар ситилиб».

### ***Ҳусниддин Шариповга***

Билмайман Ҳусниддин ака ҳеч сирин,  
Аён ҳам қилмаган бирон-бир пирин!  
Шеърга солар такрор жонидай ширин,  
Ғойибдан биламан вале кампирин!

**Хусан Шариповга**

Хусан Шариф деган элда номи машхур,  
Пойтахт ичра қиёси йўқ томи машхур.  
Етмиш ёшдан ошса ҳам қўлдан қўймас  
Бобосидан мерос Жамшид жоми машхур!

**Ҳожиакбар Ҳамидовга**

Устоз Фахриддин Умардан олган таълим,  
Ҳам санъаткор, профессор ҳам муаллим.  
Юлдузни бенарвон урар шунқор каби,  
Савлатига қараб асло деманг салим!

**Ҳожиакбар Раҳматовга**

Аё дўстлар, Ҳожиакбар ҳожимикан,  
Жони пари пайкарларнинг божимикан?  
Қачон кўрманг, боши узра ҳожидўппи,  
Дўппимикан ёхуд шуҳрат тожимикан!

**Ҳабиб Абдиназарга**

Кўнгиш яйрар шоир Ҳабиб аъмолидан,  
Умидвормиз ҳеч шубҳасиз камолидан.  
Йўлида-ку тўсиқлар йўқ вале, эвоҳ,  
«Вужуд тўсар уни Тангри жамолидин»!

\* \* \*

*Бу қандайин маломат деб қилманг зарда,  
Ҳазилларим деманг зинҳор хўп бепарда.  
Ҳаққингизга дуо қилиб шом-саҳарда,  
Барчангизга салом йўллар Ҳамид Парда.*



# МАРСИЯ

Қиёматли биродарим,  
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган  
маданият ходими  
Ғулом Каримийнинг ёрқин хотирасига

**Бисмиллоҳир раҳмонир роҳийм!**

*Деманг ҳеч: Каримий машъали ўчди,  
Ёрқин юлдуз бўлиб қалбларга кўчди!*

Вафо қилмас гарчи бевафо дунё,  
Гарчи азал-абад сержафо дунё.  
Интиҳо билан гар ҳар бир ибтидо,  
Муқаррар гар азал армонли нидо.  
Гар хукмин ўтказар қисмат бағритош,  
Ҳамма ҳам дунёдан олиб кетар бош.  
Бу бобда ортиқча гар барча савол:  
Ҳаёт билан мудом пайваста завол!  
Бешафқат қисматнинг бўлиб тутқуни,  
Ҳеч кимнинг баногоҳ битмасин куни!

\* \* \*

Мен сира кутмаган иш бўлди, ё Раб,  
Баҳорим қаҳратон қиш бўлди, ё Раб!  
Баҳорда таваллуд топган дўстим, оҳ,  
Баҳорда бош олиб кетди баногоҳ!

Ортида «Оҳ!...» тортиб қизлари қолди,  
Қалбимизда ўчмас излари қолди!  
Дардимизга дармон сураю оят,  
Худо сабр берсин бизга, Ҳикоят!

\* \* \*

Оҳ, бағри минг пора Онажон, Она,  
Ғуломжон тобути узра парвона.  
Суянган дилбандин ғамини егай,  
«Ўғлимнинг ўрнига мени ол!» дегай!

Алпомишдай Илҳом қадди букилган,  
Минг дарддан Низом ҳам тутдай тўкилган.  
Жумла жамоатнинг дилини доғлаб,  
Эгачилар йиғлар белини боғлаб.  
Дилбек кўзида ёш «Отам!» деб, «Отам!..»  
Нечун қалбимизга чанг солдинг, мотам?!

Нечун бағримизни қилдинг минг пора,  
Нечун манглаймиз айладинг қора?!  
Қалбида қуёшдай мунаввар зиё,  
Каримий сени ҳам ром этдими ё?!  
Наҳот олам ичра бор эдинг сен ҳам,  
Наҳот Каримийга зор эдинг сен ҳам?!  
Мен сенга зормидим, эй, сен қора хат,  
Бағримда сенсиз ҳам минг бир жароҳат.  
Жонажон қурдошим, азиз сирдошим,  
Бешафқат жудолик синар бардошим!

\* \* \*

Эргашдай жўмард ҳам тош каби қотди,  
Темир Қурбон юрар йўлин йўқотди.  
«Нечун жабр қилдинг бизга, эй Жобир!»  
Дод солар чидолмай дўстингиз Собир.  
«Нечун менга дарҳол қилмадинг хабар?!»  
Ваҳоб Раҳмон бошда ўйнатар табар.  
Минг дарддан сира ҳам кўтаролмас бош,  
Тошпўлат Аҳмаднинг кўзида ҳам ёш.  
Жудолик бағрини беомон тилган,  
Абдунабининг ҳам бағри ўйилган.  
Мен каби то абад гар ишонмас ҳеч,  
Равшан ака дуо қилар эрта-кеч.  
Дилшод ҳам дилхаста, ҳатто Қаҳрамон,  
Ўзига келолмас ҳеч ҳали ҳамон.  
Бағрим пора айлар нолаю зори,  
Йиғлар ёш боладай Иброҳим Чори.  
Барча дўстларингиз боши ҳам бўлди,  
Ҳамроҳ минг ғуссаю минг бир ғам бўлди.  
Оҳ, Каримий, айтинг, бизни нетдингиз,  
Қалбимиз то абад олиб кетдингиз!

Наҳот бор умидлар барчаси рӯё,  
«Наҳот она эмас, жаллод бу дунё?!  
Наҳот бешик эмас, бутун борлиқ дор»<sup>1</sup>,  
Наҳот қиёматга қолди, оҳ, дийдор?!

\* \* \*

Холис ҳимматингиз сиғмас таъбирга,  
Қайларга бормадим Сиз билан бирга.  
Чашмаи нур минг бир дардга ҳам дармон,  
Олтин водийни ҳам кездик беармон.  
Ахсидан куч олдик неча бор қатнаб,  
Бизни унутмас ҳеч бепоён Қарнаб.  
Меҳмон қилди сийлаб неча бир сана,  
Хонлардай эъзозлаб кўҳна Кармана.  
Сайр қилиб мудом учқур отларда,  
Олотда яйрадик зиёфатларда.  
Ахтариб илҳому мангулик савоб,  
Кўҳна Қанқани ҳам қилганмиз тавоб.  
Ҳар бир сўзингизда минг битта маъно,  
Бизларга бўлдингиз холис раҳнамо.  
Минг бир дардимизга Синодай дармон,  
Дўстлар учун ҳатто берардингиз жон.  
Бийрон булбул каби беармон сайраб,  
Шеърият боғида кезганмиз яйраб.  
Гоҳида ғам ютиб, гоҳо хуррам-шод,  
Наср гулшанин ҳам қилганмиз обод.  
Мадад олиб азиз устоз-пирлардан,  
Биз ҳам огоҳ бўлдик неча сирлардан.  
Син солиб ҳар ёндан сирли ҳаётга,  
Боримиз бахш этдик адабиётга.  
Восил бўлдик, не бахт, юксак ниятга,  
Бизлар ҳам пайваста абадиятга!

\* \* \*

Бағрим пора айлар минг бир ташвиш, ўй,  
«Арслонхон минори» излар чўзиб бўй.  
Асрлар қасрига ташлаб чўнг нарвон,  
Йўлингизга интиқ минг йиллик «Карвон».

<sup>1</sup> Ўзбекистон халқ шоири, устоз Абдулла Орипов байти, муаллиф эс-картиши.

Биз каби беомон ўртанар жони,  
Наъра тортар мудом «Турон қоплони».  
Сиз билан музайян муаззам тарих,  
Сиздан мадад истар «Улуғ муаррих».  
Дўсту ёр сиз учун жондан ҳам ортиқ,  
«Лангар фожеаси»н қилдингиз тортиқ.

\* \* \*

Парвардигор ўзинг бергин деб мадад,  
Нечун дод солмайин қақшаб беадад.  
Айрилдим суянган тоғимдан, ё Раб,  
Айрилдим ишонган боғимдан, ё Раб!  
Жудолик ғариб бу бошимга тушди,  
Жудолик оғуси ошимга тушди.  
Тақдирга, оҳ, айтинг, нетиб берай тан,  
Жудолик юрагим тилди дафъатан!  
Қай тил билан айтай: «Дўстдан айрилдим!»  
Юрагим бешафқат минг бора тилдим!  
Дод соларман, бироқ Замин, Само жим,  
Айрилмасин содиқ дўстидан ҳеч ким!

\* \* \*

Ўртамизда мудом тўкин дастурхон,  
Уйингизда минг бор бўлганман меҳмон.  
Минг хил нозу неъмат тотар эдим мен,  
Гўё ўз уйимдай ётар эдим мен.  
Ҳамиша ҳамроҳим китобларингиз,  
Қалбимда жаранглар хитобларингиз.  
Бахтим юлдузидай порлар эдингиз,  
«Келаверинг!» дея чорлар эдингиз.  
Ким менинг йўлимда кўз тикар ортиқ,  
Ким менга бор-будин айлагай тортиқ?!  
Ким сира чимирмай зимдан қошини,  
Ким менга тутар ўз ичар ошини?!  
Ким мени ахтариб тинмай ҳар сана,  
Ким ахир «Устоз!» деб эъзозлар яна?!  
Заҳар-зардоб ютиб тахирдан-тахир,  
Ким елиб-югурар мен учун ахир?!  
Минг дарддан юрагим бўлганида қон,  
Кимга мен минг дардим қиларман баён?!

Юрагим ўртаса беомон фироқ,  
Таскин топай кимга қилиб қўнғироқ?!  
Қўли қисқаликдан танг бўлса ҳолим,  
Ким англари менинг бу ночор аҳволим?!  
Ҳаёт йўлларида олисдан-олис,  
Ким менга қўлини узатар холис?!  
Минг ҳасрат юрагим қилганда пора,  
Ким менинг дардимга топар минг чора?!  
Ёруғ куни бўлиб мисли қора тун,  
Ким мени соғинар кўрмаса бир кун?!  
Парвоз қилсам бўлар ким менга қанот,  
Уйимнинг тўрини тўлдирар қай зот?!  
Бошим узра йўлчи юлдуздай порлаб,  
Ким келар қошимга кун ора чорлаб?!  
Парвона сингари бўлиб беором,  
Ким хаста қалбимга бахш этар илҳом?!  
Баногоҳ омадим чопса менинг ҳам,  
Ким билан шодлигим кўрарман баҳам?!  
Бағрим ўртаса гар минг алам, ғусса,  
Кимга бор ҳасратим дерман, алқисса?!  
Раҳм қил жонимга, эй, қодир Худо,  
Ҳеч кимни қилма дўст-ёридан жудо!

\* \* \*

Дунёда топилмас ҳеч бағри бутун,  
Ҳеч ким бу дунёга бўлмади устун.  
«Ярашиб яшадик ернинг устида,  
Ярашиб ётармиз ернинг остида»<sup>1</sup>.

*2014 йил, апрель.*

<sup>1</sup> Ўзбекистон халқ шоири Усмон Азим байти, муаллиф эскартиши.

## МУНДАРИЖА

Бадий хужжатли лаҳзалар.....	3
Биринчи китоб.....	10
Иккинчи китоб .....	54
Дебоча.....	54
I Боб. Тошкентнинг 2200 йиллиги – Илоқ воҳасига сафар.....	59
II Боб. Шоир дўстлар таърифи .....	75
III Боб. Каримийнинг хорижлик дўстлари таърифи .....	86
IV Боб. Шоиралар таърифи .....	92
V Боб. Фарғона водийсига – Шарқий саёҳатнома .....	105
VI Боб. Ҳикоя .....	131
VII Боб. Каримийнинг она қишлоғи зиёрати .....	133
VIII Боб. Навоий вилоятига – Ғарбий саёҳатнома.....	172
IX Боб. Ҳикоя .....	198
X Боб. Домла Ғулом Каримийнинг Дўрмон ижод боғига ташрифи .....	200
XI Боб. Каримийнинг тенгдош адиб дўстлари таърифи .....	213
XII Боб Мумтоз адабиётда дўстлик васфи .....	218
XIII Боб. Ўзбек адабиётидаги «Номалар» зикри .....	225
XIV Боб. Хотима.....	261
Устозлар ва дўстларга ҳазиллар .....	263
МАРСИЯ.....	297

*Адабий-бадiiй нашр*

**Абдуҳамид ПАРДА**

## **ТАНЛАНГАН АСАРЛАР**

**V ЖИЛД**

**Достонлар**

**Муҳаррир** Жавлон Яхшибоев  
**Бадiiй муҳаррир** Камолиддин Нурманов  
**Саҳифаловчи** Иномжон Ўсаров

Нашриёт лицензияси: AI №299, 2017.22.05.  
Теришга берилди: 24.04.2021 й.  
Босишга рухсат этилди: 15.05.2021 й.  
Офсет қоғози. Қоғоз бичими: 84x108<sup>1/32</sup>.  
Cambria гарнитураси. Офсет босма.  
Ҳисоб-нашриёт т.: 9,12. Шартли б.т.: 16,8.  
Адади: 50 нусха.  
Буюртма №

«OYDIN» нашриёт компьютер  
марказида саҳифаланди.

**Манзил:** Тошкент шаҳри, Юнусобод тумани,  
Амир Темура кўчаси, 25 уй.  
**Тел.:** (+99871) 209-38-43, (+99890) 959-58-60